

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ-ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κωνσταντίνος Σύρμος (Α.Μ.: 9210)

Γεώργιος Βελλίδης (Α.Μ.: 891)

Επιβλέπων: Ιωάννης Δημοτίκαλης

Επίκουρος καθηγητής

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

Μάιος 2016

Εικόνα εξωφύλλου από την ιστοσελίδα:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO100/>

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε για την ευκαιρία που μας έδωσε να ασχοληθούμε με ένα τόσο ενδιαφέρον ερευνητικό αντικείμενο δείχνοντας μας την εμπιστοσύνη του και την αμέριστη συμπαράσταση του σε ότι πρόβλημα και να αντιμετωπίσαμε τον επιβλέποντα καθηγητή Ιωάννη Δημοτίκαλη, Επίκουρο Καθηγητή του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, αναγνωρίζοντας ότι η παρούσα εργασία θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί χωρίς την καθοδήγηση του και την επιστημονική του κατάρτιση.

Ακόμα θα θέλαμε να τον ευχαριστήσουμε γιατί μας έδειξε ένα καινούργιο επιστημονικό πεδίο από αυτό της Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, ανοίγοντας μας ένα παράθυρο προς τις θετικές επιστήμες με ένα θέμα που ασχολείται με τα πραγματικά μείζον προβλήματα της σημερινής κοινωνικοοικονομικής κατάστασης.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείτε σύγκριση των περιφερειών 3 Βαλκανικών χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα η σύγκριση αφορά τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας, τις 6 της Βουλγαρίας και τις 8 της Ρουμανίας. Τα στοιχεία προέρχονται από τις βάσεις δεδομένων της EUROSTAT και αφορούν τα έτη 2003 έως 2009. Σκοπός της εργασίας είναι η σύγκριση της κοινωνικοοικονομικής σύγκλισης και απόκλισης και το τυχόν χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στις 27 περιφέρειες.

Συγκεκριμένα τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται αφορούν το Α.Ε.Π., το περιφερειακό εισόδημα, την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις υγειονομικές & τουριστικές εγκαταστάσεις, την έρευνα & τεχνολογία, την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα, την ανεργία και την απασχόληση κατά ηλικιακή ομάδα μέσα από 17 μεταβλητές.

Λόγω της πολυπλοκότητας της έρευνας και του μεγάλου όγκου των στοιχείων για να ανιχνευθούν οι σχετικές μεταβολές στις 27 περιφέρειες εφαρμόζεται η μέθοδος "Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες" (Α.Κ.Σ.)- "Principal Components Analysis" (PCA) στα ετήσια δεδομένα των 27 περιφερειών αφού κύριο χαρακτηριστικό της μεθόδου είναι η μείωση των διαστάσεων μιας βάσης δεδομένων.

Το ερώτημα που έρχεται να απαντήσει η παρούσα εργασία είναι στο πόσο τείνουν να "πλησιάσουν" ή να "απομακρυνθούν" οι περιφέρειες των τριών χωρών-μελών της Ε.Ε. από το 2003-2009 έχοντας ως ένα ακόμα κίνητρο να διαπιστωθεί πόσο εφαρμόζεται η Συνθήκη της Λισαβόνας όπου μέσω των προγραμμάτων στήριξης "αποσκοπεί στην μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών και στην κοινωνικοοικονομική συνοχή τους" δηλαδή της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Λέξεις κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση, Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Περιφέρειες, Ανάλυση Κυρίων Συνιστωσών- Principal components Analysis, Eurostat.

Abstract

In this thesis a comparison of three administrative districts of Balkan EU members is conducted. Namely the comparison concerns 13 Greek administrative districts, 6 Bulgarian administrative districts and 8 Romanian administrative districts. The information emanated from the EUROSTAT database regarding the years 2003 to 2009. The prospective of the thesis is the socio-economical convection and deviation as well as the potential gap among these 27 districts.

Namely the data used concerns the GNP, the administrative district income, the higher education, sanitary and touristy facilities, research and technology, innovation, entrepreneurship, unemployment and employment by age group through 17 variables.

Due to the complexity of the research and the massive amount of the data in order for the relevant variables in the 27 administrative districts to be discerned the (PCA) 'Principal Component Analysis' method was applied in the annual data of the 27 administrative districts. Since the main trait of this method is the curtailment of the data base.

The question this thesis attempts to answer is whether the administrative districts of these three EU members approach or dissociate from the 2003-2009 having one more incentive to ascertain which is to what extend the Lisbon Convention is applied, since through support programs it aims at the limitation of the gap among different regions and their socio-economical coherence, meaning their European integration.

KEY WORDS: European Union, Greece, Bulgaria, Romania, districts, Principal Component Analysis, Eurostat.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1 ^ο : Ευρωπαϊκή ένωση	19
1.1 Γενικά χαρακτηριστικά	19
1.2 Αμυντική και στρατιωτική Πολιτική	21
1.3 Οικονομία	21
1.3.1 Νομισματική ένωση (Ευρωζώνη)	22
1.4 Περιφερειακή ανάπτυξη	22
1.5 Εκπαίδευση.....	23
1.6 Έρευνα και ανάπτυξη	23
Κεφάλαιο 2 ^ο : Ελλάδα.....	24
2.1 Γενικά χαρακτηριστικά	24
2.2 Διοικητική διαίρεση.....	25
2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	26
2.4 Επιστήμη και Τεχνολογία	27
2.5 Χαρακτηριστικά Ναυτιλίας.....	28
2.6 Χαρακτηριστικά Τουρισμού	28
2.7 Εκπαίδευση.....	29
2.8 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	29
2.9 Παραγωγή.....	30
Κεφάλαιο 3 ^ο :Ρουμανία.....	30
3.1 Γενικά χαρακτηριστικά	30
3.2 Διοικητική διαίρεση.....	31
3.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	32
3.4 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	33
3.5 Χαρακτηριστικά Εκπαίδευσης.....	34
3.6 Χαρακτηριστικά Φορολογίας	35
3.7 Τομέας παραγωγής	36
3.7.1 Αυτοκινητοβιομηχανία	36
3.7.2 Γεωργία.....	37
Κεφάλαιο 4 ^ο :Βουλγαρία	37
4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	38
4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	39
4.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	39

4.4 Παραγωγικός τομέας.....	40
Κεφάλαιο 5 ^ο :Περιφέρειες Ελλάδος	42
5.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	42
5.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά	42
5.1.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	42
5.1.3 Χαρακτηριστικά Μεταφορών.....	43
5.1.4 Ορυκτός πλούτος.....	43
5.1.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	43
5.1.6 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	44
5.1.7 Απασχόληση & Ανεργία.....	45
5.2 Περιφέρεια Αττικής	46
5.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά	46
5.2.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	47
5.2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	47
5.2.4 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	49
5.2.5 Έρευνας, Ανάπτυξης & Καινοτομίας	49
5.2.6 Παραγωγική δραστηριότητα	50
5.2.7 Απασχόληση – Ανεργία	51
5.2.8 Χαρακτηριστικά Εκπαίδευση.....	51
5.2.9 Έρευνα, Τεχνολογία & Καινοτομία	52
5.3 Περιφέρεια βορείου Αιγαίου	53
5.3.1 Διοικητική διαίρεση.....	53
5.3.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	54
5.3.3 Έρευνας, Ανάπτυξης & Καινοτομίας	56
5.4 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	57
5.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	57
5.4.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	58
5.4.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	58
5.5 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας	59
5.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά	59
5.5.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	60
5.5.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	60
5.5.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	61
5.6 Περιφέρεια Θεσσαλίας	62
5.6.1 Διοικητική διαίρεση.....	62
5.6.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	63

5.6.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	64
5.6.4 Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά	65
5.6.5 Παραγωγικός τομέας.....	65
5.7 Περιφέρεια Ιονίων νήσων	68
5.7.1 Γενικά χαρακτηριστικά	68
5.7.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	69
5.7.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	69
5.7.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	70
5.8 Περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας	71
5.8.1 Γενικά χαρακτηριστικά	71
5.8.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	71
5.8.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	72
5.8.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	73
5.9 Περιφέρεια Κρήτης.....	74
5.9.1 Γενικά χαρακτηριστικά	74
5.9.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	74
5.9.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	75
5.9.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία.....	77
5.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	79
5.10.1 Γενικά χαρακτηριστικά	79
5.10.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	79
5.10.3 Παραγωγικός τομέας.....	80
5.10.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	81
5.10.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	82
5.11 Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	83
5.11.1 Γενικά χαρακτηριστικά	83
5.11.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	84
5.11.3 Παραγωγικός τομέας.....	84
5.11.4 Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά	85
5.11.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	85
5.11.6 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	86
5.12 Περιφέρεια Ηπείρου	87
5.12.1 Γενικά χαρακτηριστικά	87
5.12.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	88
5.12.3 Έρευνα ανάπτυξη & τεχνολογία.....	89
5.12.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	89

5.13 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	90
5.13.1 Γενικά χαρακτηριστικά	90
5.13.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	91
5.13.3 Χαρακτηριστικά παραγωγής	92
5.13.4 Έρευνα και Ανάπτυξη & καινοτομία	93
5.13.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	94
Κεφάλαιο 6 ^ο : Περιφέρειες Βουλγαρίας.....	95
6.1 Βόρεια Κεντρική Περιφέρεια(severen-tsentralen).....	95
6.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά	95
6.1.2 Χαρακτηριστικά Οικονομίας	96
6.1.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	97
6.2 Βόρειο ανατολική περιφέρεια (Severoiztochen)	97
6.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά	97
6.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	98
6.2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	98
6.2.4 Ορυκτός πλούτος.....	99
6.2.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	99
6.2.6 Παραγωγική δραστηριότητα.....	100
6.3 Βορειοδυτική περιφέρεια(Severozapaden)	100
6.3.1 Γενικά χαρακτηριστικά	100
6.3.2 Ορυκτός πλούτος.....	101
6.3.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	101
6.3.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	102
6.4 Νότιο ανατολική περιφέρεια (Yugoiztochen)	102
6.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	102
6.4.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	103
6.4.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	104
6.5 Νότιο δυτική περιφέρεια(Yugozapaden)	105
6.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά	105
6.5.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	106
6.5.3 Ορυκτός πλούτος.....	107
6.5.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία.....	107
6.5.5 Παραγωγικός τομέας.....	108
6.6 Νότια κεντρική περιφέρεια(Yuzhen-Tsentralen)	109
6.6.1 Γενικά χαρακτηριστικά	109
6.6.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	109

6.6.3 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία.....	110
6.6.4 Παραγωγική δραστηριότητα.....	110
Κεφάλαιο 7 ^ο :Περιφέρειες Ρουμανίας	111
7.1 Βουκουρέστι-Ilfov.....	111
7.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά	111
7.1.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	112
7.1.3 Εκπαιδευτικές υποδομές.....	113
7.1.4 Υποδομές υγείας	113
7.1.5 Έρευνα ανάπτυξη και τεχνολογία	113
7.2 CENTRU(Κεντρική Περιφέρεια)	114
7.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά	114
7.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	114
7.2.3 Ορυκτός πλούτος.....	115
7.2.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	115
7.2.5 Εκπαιδευτικές Υποδομές	116
7.2.6 Υποδομές υγείας	116
7.3 Βόρειο Δυτική περιφέρεια (North-Vest).....	117
7.3.1 Γενικά χαρακτηριστικά	117
7.3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	117
7.3.3 Ορυκτός πλούτος.....	118
7.3.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	118
7.3.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	118
7.4 Βόρειο Ανατολική Περιφέρεια(North-East)	120
7.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά	120
7.4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	120
7.4.3 Ορυκτός πλούτος.....	121
7.4.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία.....	121
7.4.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	121
7.5 Νότια περιφέρεια(South-Muntenia)	123
7.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά	123
7.5.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	123
7.5.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	124
7.5.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	124
7.6 Νοτιοανατολική περιφέρεια(sud est)	125
7.6.1 Γενικά χαρακτηριστικά	125
7.6.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά	125

7.6.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	126
7.6.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	126
7.7 Sud-Vest(Νοτιοδυτική)	127
7.7.1 Γενικά χαρακτηριστικά	127
7.7.2 Γεωγραφικά & δημογραφικά χαρακτηριστικά.....	127
7.7.3 Παραγωγικός τομέας.....	128
7.7.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	128
7.7.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	129
7.8 vest(Δυτική)	131
7.8.1 Γενικά χαρακτηριστικά	131
7.8.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	132
7.8.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία	132
Κεφάλαιο 8 ^ο : Μέθοδος Ανάλυσης σε κύριες Συνιστώσες	134
8.1: Κεντρική ιδέα και σκοπός μεθόδου	134
8.2: Μαθηματική ερμηνεία	136
Παράδειγμα 1:.....	137
8.3: Ανάλυση και ερμηνεία αποτελεσμάτων	138
Κεφάλαιο 9 ^ο : Παρουσίαση διαγραμμάτων και ομαδοποίηση	139
Κεφάλαιο 11 ^ο : Συγκεντρωτικός πίνακας ομαδοποίησης περιφερειών	145
Κεφάλαιο 12 ^ο : Ανάλυση αποτελεσμάτων ομαδοποίησης	146
12.1: Ανάλυση έτους 2003	146
12.1.1:Ομάδα A: GR-Attiki.....	146
12.1.2: Ομάδα B: RO-Bucuresti-Ilfov, BU-Yugozapaden, BU-Yugoizthochen, BU-Severozapaden, BU-Severoiztochen, BU-Severen tsentralen, BU-Yuzhen Tsentralen	146
12.1.3: Ομάδα C: GR-Kentriki Makedonia, GR-Thessalia, GR-Stereia Ellada, GR-Anatoliki Makedonia-Thraki, GR-Dytiki Ellada, GR-Voreio Aigaiο, GR-Ipeiros, GR-Dytiki Makedonia, RO-Nord-Vest, RO-Centru, RO-Sud-Est, RO-Sud-Muntenia, RO-Sud-Vest Oltenia, RO-Nord-Est	147
12.1.4: Ομάδα D: GR-Kriti, GR-NotioAigaiο, GR-Ionia Nisia, GR-Peloponnisos.....	147
12.1.5: Γενική ανάλυση αποτελεσμάτων έτους 2003	148
12.2: Ανάλυση έτους 2009	148
12.2.1: Ομάδα D: GR-Attiki, RO-Bucuresti-Ilfov	149
12.2.2: Ομάδα C: GR-Kentriki Makedonia, BU-Yugozapaden.....	149
12.2.3: Ομάδα B: BU-Yugoiztochen, BU-Severen Tsentralen, BU-Severozapaden, BU-Yuzhen Tsetralen, RO-Sud-Vest Oltenia, RO-Sud Muntenia, RO-Vest, RO-Centru, RO-Sud Est, RO-Nord Vest, RO-Nord Est	150

12.2.4: Ομάδα A: GR-Thessalia, GR-Sterea Ellada, GR-Anatoliki Makedonia-Thraki, GR-Dytiki Ellada, GR-Voreio Aigaio, GR-Ipeiros, GR-Dytiki Makedonia, GR-Kriti, GR-Notio Aigaio, GR-Ionia Nisia, GR-Peloponnisos, BU-Severoiztochen	150
12.2.5 Γενική ανάλυση αποτελεσμάτων έτους 2009	151
Κεφάλαιο 13 ^ο : Γενικά Συμπεράσματα.....	152
Παράρτημα	Στατιστικών
πινάκων.....	152
Βιβλιογραφία	159

Συντομογραφίες

Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Κ.Τ.: Ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα

Ε.Σ.Φ.Σ.: European System of Financial Supervision

Ε.Α.Τ.: Ευρωπαϊκή αρχή τραπεζών

Ε.Τ.Π.Α.: Ευρωπαϊκό ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης

Ε.Κ.Τ.: Ευρωπαϊκό κοινοτικό ταμείο

Ε.Δ.Ε.Τ.: Ευρωπαϊκό διαρθρωτικό κοινοτικό ταμείο

Ε.Γ.Τ.Α.Α.: Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης

Ε.Τ.Θ.Α.: Ευρωπαϊκό ταμείο θάλασσας και αλιείας

Ε&Α: Έρευνα και ανάπτυξη

Κ.Ε.Κ.: Κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης

Ε.Ρ.Ο.: European Patent Organization

Ο.Α.Σ.Ε.: Οργανισμός ασφαλείας και συνεργασίας Ευρώπης

Ν.Α.Τ.Ο.: Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου

Ο.Η.Ε.: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ε.Σ.Κ.Τ.: Εθνικό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών

Α.Ξ.Ε.: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Ε.Τ.Α.Κ.: Έρευνα Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Μ.Μ.Ε.: Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

Τ.Π.Ε.: Τεχνολογία πληροφορία & επικοινωνίες

Α.Ο.Ζ.: Αποκλειστική οικονομική ζώνη

Ρ.Σ.Α.: Principal components analysis

Α.Κ.Σ.: Ανάλυση σε κύριες συνιστώσες

b.: Billion

Κατάλογος πινάκων

2.1	Στατιστικά	στοιχεία	έτους
2003.....		153	
2.2	Στατιστικά	στοιχεία	έτους
2005.....		154	
2.3	Στατιστικά	στοιχεία	έτους
2007.....		155	
2.4	Στατιστικά	στοιχεία	έτους
2009.....		156	
2.5	Συγκεντρωτικός πίνακας ομαδοποίησης.....		143
2.6	Συγκεντρωτικός πίνακας Συμβολισμών.....		137
2.7	P.C.A.....		133

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 3.1: Χάρτης Ε.Ε

Εικόνα 3.2: Χάρτης Ελλάδος

Εικόνα 3.3: Χάρτης Ρουμανίας

Εικόνα 3.4: Χάρτης Βουλγαρίας

Εικόνα 3.5: Χάρτης Περιφέρειας ανατολικής Μακεδονίας Θράκης

Εικόνα 3.6: Χάρτης περιφέρειας Αττικής

Εικόνα 3.7: Χάρτης περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Εικόνα 3.8: Χάρτης περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Εικόνα 3.9: Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Εικόνα 3.10: Περιφέρεια Θεσσαλίας

Εικόνα 3.11: Περιφέρεια Ιόνιων Νήσων

Εικόνα 3.12: Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Εικόνα 3.13: Περιφέρεια Κρήτης

Εικόνα 3.14: Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Εικόνα 3.15: Περιφέρεια Πελοποννήσου

Εικόνα 3.16: Περιφέρεια Ηπείρου

Εικόνα 3.17: Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Εικόνα 3.18: Περιφέρεια Severen-Tsentrallen

Εικόνα 3.19: Severoiztochen

Εικόνα 3.20: Severozapaden

Εικόνα 3.21: Yuгоztochen

Εικόνα 3.22: Yuгоzapaden

Εικόνα 3.23: Yuzhen-Tsentralen

Εικόνα 3.24: Χάρτης περιφέρειας Bucuresti-Ilfov

Εικόνα 3.25: Χάρτης περιφέρειας Centru

Εικόνα 3.26: Χάρτης περιφέρειας North-Vest

Εικόνα 3.27: Χάρτης περιφέρειας Nord- Est

Εικόνα 3.28: Χάρτης περιφέρειας Sud

Εικόνα 3.29: Χάρτης περιφέρειας Sud-Est

Εικόνα 3.30: Χάρτης περιφέρειας Sud-Vest

Εικόνα 3.31: Χάρτης περιφέρειας Vest

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1.1 Σύστημα αξόνων: Principal components analysis Greek case 2003.....	139
1.2 Σύστημα αξόνων: Principal components analysis Greek case 2005.....	140
1.3 Σύστημα αξόνων: Principal components analysis Greek case 2007.....	141
1.4 Σύστημα αξόνων: Principal components analysis Greek case 2009.....	142

Πρόλογος

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται σύγκριση των περιφερειών Ελλάδας, Βουλγαρίας και Ρουμανίας σε επίπεδο NUTS2 από το έτος 2003-2009. Κοινό χαρακτηριστικό των 27 συγκρινόμενων περιφερειών εκτός από την γεωγραφική τους γειτνίαση είναι πως ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στα Βαλκάνια.

Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίστηκε κατά την διάρκεια της εργασίας ήταν ο τεράστιος όγκος των πληροφοριών όσον αφορά το πλήθος των μεταβλητών ήτοι 17 μεταβλητές για 27 περιφέρειες για 7 χρόνια. Την λύση σε αυτήν την τεράστια βάση δεδομένων ήρθε να δώσει η μαθηματική μέθοδος Ανάλυση σε κύριες Συνιστώσες-Principal Components Analysis όπου κύριο χαρακτηριστικό της είναι η μείωση των διαστάσεων μιας βάσης δεδομένων. Αντίθετα η ελάχιστη πληροφόρηση για το προφίλ των περισσότερων περιφερειών και κυρίως της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας δυσκόλεψε περισσότερο την έρευνα μας.

Βασικό κίνητρο της εργασίας μας είναι να δείξουμε την σύγκλιση και την απόκλιση από χρονιά σε χρονιά κατά την συγκρινόμενη περίοδο έχοντας ως προβληματισμό πόσο εφαρμόζεται η συνθήκη της Λισαβόνας όσον αφορά την μείωση του περιφερειακού χάσματος και στην επίτευξη κοινωνικοοικονομικής συνοχής στις περιφέρειες της Ε.Ε..

Αν θέλαμε να χωρίσουμε την εργασία σε δυο μέρη αυτά θα ήταν η παρουσίαση του προφίλ των 27 Περιφερειών (κεφάλαια 1 έως και 7) και η εφαρμογή της μεθόδου Α.Κ.Σ. με τα συμπεράσματα της (κεφάλαια 8 έως και 13). Όσον αφορά την συμβολή των συγγραφέων στην εργασία για το πρώτο μέρος της εργασίας συνεργάστηκαν οι

φοιτητές Σύρμος Κωνσταντίνος και Γεώργιος Βελίδης ενώ για το δεύτερο μέρος ο Σύρμος Κωνσταντίνος.

Από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε είμαστε σε θέση να πούμε πως στην πάροδο του χρόνου από το 2003-2009 το χάσμα ανάμεσα στις συγκρινόμενες περιφέρειες εξακολουθεί να υπάρχει σε μεγαλύτερο βαθμό αλλά με διαφορετική διάρθρωση (διαφορετική ομαδοποίηση). Παρόλα αυτά το εγχώριο χάσμα έχει εξαιρεθεί με εξαίρεση της περιφέρειες στις οποίες υπάγονται οι πρωτεύουσες των τριών χωρών.

Κεφάλαιο 1^ο : Ευρωπαϊκή ένωση

1.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (εικόνα 3.1) δημιουργήθηκε για να τεθεί τέλος στους συχνούς και αιματηρούς πολέμους μεταξύ των γειτονικών χωρών που κατέληξαν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ένωση των ευρωπαϊκών χωρών σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο με στόχο τη διασφάλιση διαρκούς ειρήνης ξεκίνησε το 1952 με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015Α). Τα έξι ιδρυτικά μέλη ήταν το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και οι Κάτω Χώρες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μια οικονομική και πολιτική ένωση είκοσι οκτώ ευρωπαϊκών κρατών όπου ιδρύθηκε την 1η Νοεμβρίου 1993 με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση γνωστότερης ως "Συνθήκη του Μάαστριχτ", βασιζόμενη στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας) τις οποίες και αντικατέστησε (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

Το 1993, η Ένωση αριθμούσε 12 μέλη. Θεωρείται ως η ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με επιδιώξεις οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιεχομένου (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α). Η Ε.Ε. αποτελεί το τρέχον στάδιο μιας ανοιχτής διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα 12 αστέρια σε κύκλο της σημαίας της Ε.Ε. συμβολίζουν τα ιδανικά της ενότητας, της αλληλεγγύης και της αρμονίας μεταξύ των λαών της Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια από τις μεγαλύτερες οικονομικές και πολιτικές οντότητες στον κόσμο, με περισσότερους από 500 εκατομμύρια κατοίκους ή 7,3% του παγκόσμιου πληθυσμού και συνδυασμένο ονομαστικό ΑΕΠ περίπου 16,06 τρισεκατομμύρια ευρώ για το 2014 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

Έχει δημιουργήσει μια εσωτερική αγορά με ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων, διαθέτει κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική, κοινή εμπορική πολιτική προς τις τρίτες χώρες, όπως επίσης και περιφερειακή πολιτική για την υποστήριξη των φτωχότερων περιφερειών της. Επιδιώκει να αποτελέσει ένα Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο τα κράτη μέλη της συνεργάζονται στενά σχετικά με τις γενικές πολιτικές, τους ελέγχους στα σύνορα (εσωτερικά και εξωτερικά), το άσυλο, τη μετανάστευση, τη δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις και την αστυνομική συνεργασία. Επίσης προωθεί μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας, προς το παρόν σε διακυβερνητικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που έχει υιοθετηθεί από δεκαεννέα κράτη μέλη μέχρι σήμερα. Με την ίδρυση της η Ευρωπαϊκή Ένωση, εισήγαγε για πρώτη φορά την έννοια της Ευρωπαϊκής Ιθαγένειας δηλαδή οι πολίτες των κρατών μελών είναι παράλληλα και πολίτες της Ένωσης, δηλαδή μπορούν, μεταξύ άλλων, να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών και να εκλέγουν ή/και να εκλέγονται μια φορά κάθε πέντε έτη στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (όπως και στις εθνικές εκλογές της χώρας τους).

Παράλληλα οι έλεγχοι διαβατηρίων στα εσωτερικά της σύνορα καταργήθηκαν με τη Συμφωνία του Σένγκεν (Schengen). Η Ε.Ε δεν ταυτίζεται με την Ευρώπη.
Εικόνα 3.1:Χάρτης Ε.Ε

Σημαντικά κράτη της ηπείρου όπως η Ελβετία, η Λευκορωσία, η Ουκρανία, η Νορβηγία και η Ρωσία είναι εκτός της Ε.Ε. Η Ε.Ε. συνορεύει με 16 χώρες στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Η έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας το 2009, έδωσε νομική ισχύ στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Europa.eu, 2015A).

Ο Χάρτης αυτός είναι ένας κωδικοποιημένος κατάλογος των θεμελιωδών δικαιωμάτων με βάση τις οποίες μπορούν να κριθούν νομικά οι πράξεις της ΕΕ. Η αποδοχή του, αποτελεί βασική προϋπόθεση προσχώρησης στην Ε.Ε.

Τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. είναι επτά, τα οποία είναι τα εξής:

- 1) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- 2) Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 3) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν)
- 4) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο
- 5) Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο
- 6) Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- 7) Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Οι αρμοδιότητες τροποποίησης και ελέγχου της νομοθεσίας, κατανέμονται μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασκεί εκτελεστικά καθήκοντα από κοινού με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (έχοντας πιο περιορισμένα καθήκοντα).

Η νομισματική πολιτική της ευρωζώνης, στην οποία συμμετέχουν τα περισσότερα κράτη της Ένωσης, εκπορεύεται από την ΕΚΤ, ενώ ο οικονομικός προϋπολογισμός της Ένωσης, ελέγχεται από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. Η ερμηνεία και η εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου καθώς και των Συνθηκών που έχουν υπογραφεί (ή θα υπογραφούν στο μέλλον) ελέγχονται και εξασφαλίζονται από Δικαστήριο της ΕΕ. Επίσης, υπάρχει και ένα πλήθος βοηθητικών οργάνων που λειτουργούν συμβουλευτικά προς την ΕΕ ενώ ορισμένα από αυτά εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους τομείς (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

1.2 Αμυντική και στρατιωτική Πολιτική

Ωστόσο η Ε.Ε αλλά και οι προκάτοχοί της, δεν σχεδιάσθηκαν σαν στρατιωτικές συμμαχίες. Σύμφωνα με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997), η εδαφική υπεράσπιση της Ε.Ε είχε ανατεθεί στο ΝΑΤΟ. Μετά τον πόλεμο στο Κόσσοβο το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι η "Ένωση θα πρέπει να έχει την ικανότητα αντιμετωπίζει διεθνείς κρίσεις, χωρίς το ΝΑΤΟ" (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α). Ουσιαστικά, η συνεργασία των μεγάλων δυνάμεων της Ένωσης (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία) είναι αυτή που εγγυάται την ευρύτερη αμυντική και στρατιωτική συνεργασία. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις της Ε.Ε υποστηρίζονται από το Στρατιωτικό Επιτελείο της Ε.Ε. τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας και το Δορυφορικό Κέντρο της Ε.Ε. (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

1.3 Οικονομία

Η Ε.Ε δημιουργήθηκε αρχικά ως οικονομική ένωση το 1958 με τη Συνθήκη της Ρώμης με την ίδρυση της τότε ΕΟΚ ή "Κοινή αγορά". Επίσης, από τότε δημιουργήθηκε και διατηρείται μέχρι σήμερα η "Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά", η οποία εξασφαλίζει την ελεύθερη κυκλοφορία ανθρώπων, εμπορευμάτων, κεφαλαίων και υπηρεσιών. Η ενιαία αγορά της Ε.Ε αποτελεί τη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, με ονομαστικό ΑΕΠ 16,073 τρισ. δολάρια για το 2012. Η Ε.Ε είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο και ο δεύτερος μεγαλύτερος εισαγωγέας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

Ο προϋπολογισμός της Ε.Ε χρηματοδοτείται εν μέρη από το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα κάθε κράτους μέλους. Τα έσοδα της Ε.Ε προέρχονται από τις συνεισφορές των κρατών μελών, αλλά και από τους δασμούς που επιβάλλονται στα προϊόντα που εισάγονται από τρίτες χώρες καθώς και από ένα ποσοστό του φόρου προστιθεμένης αξίας που εισπράττει κάθε χώρα. Η ανεργία στην Ε.Ε κυμάνθηκε στο 10% για το 2014, με την Ελλάδα και

την Ισπανία να έχουν την αρνητική πρωτιά (25.8% και 23.8% αντίστοιχα) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

Το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα ανά κάτοικο, εμφανίζει πάρα πολύ μεγάλες αποκλίσεις εντείνοντας έτσι το χάσμα της Ε.Ε. Οι πλουσιότεροι κάτοικοι με βάση το μέσο ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα εντοπίζονται στο κέντρο του Λονδίνου (78.000 €/κάτοικο), το Λουξεμβούργο (62.500 €/κάτοικο) και τις Βρυξέλες (52.500 €/κάτοικο) ενώ οι φτωχότεροι στις βορειοανατολικές επαρχίες της Ρουμανίας (6.900 €/κάτοικο) και στις βορειοανατολικές και νότιες επαρχίες της Βουλγαρίας (6.900-7.200 €/κάτοικο) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α).

1.3.1 Νομισματική ένωση (Ευρωζώνη)

Με την της Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, εκτός από την ίδρυση της Ε.Ε, θεσπίστηκαν επίσης νομικά η δομή της νομισματικής ένωσης και τα κριτήρια πληρότητας ενός κράτους για την προσχώρησή του σε αυτή. Το κοινό νόμισμα της Ένωσης πήρε το όνομα Ευρώ και η νομισματική ένωση ονομάστηκε Ευρωζώνη (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Β) (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2016).

Για την προσχώρησή του στην Ευρωζώνη, ένα κράτος θα πρέπει να αποτελεί επίσης και μέλος της ΕΕ. Το ευρώ αντικατέστησε τα εθνικά νομίσματα 19 κρατών, με τελευταία την Λιθουανία (2015). Η νομισματική ένωση ξεκίνησε το 1999, με 11 χώρες να λαμβάνουν μέρος αρχικώς (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Β). Η φυσική έκδοση του ευρώ και η διάθεση του στις χώρες της ευρωζώνης, ξεκίνησε τη 1η Ιανουαρίου 2002 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Β) καταργώντας έτσι τα εθνικά νομίσματα των κρατών της ευρωζώνης, η οποία σήμερα αριθμεί 19 μέλη. Το ευρώ αποτελεί σήμερα το δεύτερο ισχυρότερο αποθεματικό νόμισμα στον πλανήτη, καθώς περίπου το 1/4 των αποθεματικών των διεθνών χρηματιστηρίων είναι σε ευρώ.

Ο έλεγχος του κοινού νομίσματος και των πολιτικών της νομισματικής ένωσης, εκπορεύεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Η ΕΚΤ βρίσκεται στο επίκεντρο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (το οποίο περιλαμβάνει όλες τις εθνικές τράπεζες των μελών της Ε.Ε) και ελέγχεται από το Γενικό Συμβούλιό της, το οποίο περιλαμβάνεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των κεντρικών εθνικών τραπεζών των 28 μελών της ΕΕ (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Α) (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2016).

1.4 Περιφερειακή ανάπτυξη

Λόγο των μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε και τις 271 περιφέρειές τους. Η ευρωπαϊκή πολιτική συνοχής βρίσκεται στον πυρήνα της προσπάθειας για να βελτιωθεί συνολικά η ανταγωνιστική θέση της Ένωσης και ιδιαίτερα των πιο αδύναμων περιφερειών της. Μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), που είναι γνωστά ως Διαρθρωτικά Ταμεία, καθώς και του Ταμείου Συνοχής, η Ένωση επενδύει σε χιλιάδες έργα σε όλες τις περιφέρειες της Ευρώπης ώστε να επιτύχει τον πρωταρχικό της στόχο: να προαγάγει την οικονομική και κοινωνική συνοχή μειώνοντας αυτές τις ανισότητες μεταξύ κρατών μελών και περιφερειών (Κότιος, 2008).

Οι πόροι από τα ταμεία αξιοποιούνται στη χρηματοδότηση στρατηγικών υποδομών στους τομείς των μεταφορών και των επικοινωνιών, στη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια οικονομία φιλικότερη προς το περιβάλλον, στη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ώστε να γίνουν πιο καινοτόμες και πιο ανταγωνιστικές, στη δημιουργία νέων και μονιμότερων ευκαιριών απασχόλησης, στην ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων και στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς. Με τον τρόπο αυτό, η περιφερειακή πολιτική λειτουργεί καταλυτικά στην προσέλκυση πρόσθετης χρηματοδότησης από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, όχι μόνο γιατί υποχρεώνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να συγχρηματοδοτούν έργα από τον εθνικό προϋπολογισμό τους, αλλά και γιατί ενισχύει το αίσθημα εμπιστοσύνης των επενδυτών (Κότιος, 2008).

1.5 Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι ένα από τα βασικά θέματα που απασχολεί την Ευρώπη του σήμερα, καθώς είναι η μονή εγγύηση για το μέλλον. Φαίνεται να υπάρχει ένα χάσμα μορφωτικού επιπέδου μεταξύ Βορρά και Νότου, με τα υψηλότερα ποσοστά ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, να παρατηρούνται σε περιοχές της Νότιας Ευρώπης και ιδίως στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Αντίθετα, οι περιφέρειες με τα χαμηλότερα ποσοστά ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου βρίσκονται, ως επί το πλείστο, στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και τη Σουηδία (VORIA.GR, 2012).

Οι γεωγραφικές ανισότητες στην εκπαίδευση εξακολουθούν να υπάρχουν παρά τις δεσμεύσεις των κρατών μελών για την προώθηση της ισότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση οι περιφέρειες με το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων με σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (με πτυχίο ή μεταπτυχιακό δίπλωμα master's ή ισοδύναμο) βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις Κάτω Χώρες, τη Βόρεια Ισπανία και την Κύπρο. Οι περιφέρειες με τα χαμηλότερα ποσοστά πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκονται στην Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και την Τσεχική Δημοκρατία (VORIA.GR, 2012).

1.6 Έρευνα και ανάπτυξη

Η καινοτομία είναι το κύριο μέλημα της ΕΕ για τη δημιουργία ανάπτυξης και απασχόλησης. Τα κράτη μέλη έχουν στόχο να επενδύσουν το 3% του ΑΕΠ τους στην Ε&Α μέχρι το 2020 (1% δημόσια χρηματοδότηση, 2% επενδύσεις ιδιωτικού τομέα)(europa.eu, 2016B). Με απώτερο σκοπό την δημιουργία 3,7 εκατομμύρια θέσεων εργασίας και αύξηση του ετήσιου ΑΕΠ της ΕΕ κατά 800 περίπου δισ. ευρώ. Η ΕΕ εστιάζει σε συνεργασίες με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση των μεγάλων προβλημάτων όπως η ενέργεια, η επισιτιστική ασφάλεια, η κλιματική αλλαγή και γήρανση του πληθυσμού (europa.eu, 2016B).

Η ΕΕ αποσκοπεί στην δημιουργία ενός ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας εντός του οποίου οι ερευνητές θα μπορούν να εργάζονται οπουδήποτε στην ΕΕ, ενώ θα παρέχεται στήριξη στη διασυνοριακή συνεργασία. Συγκεκριμένα 229 δισ. ευρώ, δηλαδή περίπου το 1,85% του ΑΕΠ, διέθεσαν οι 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Έρευνα (europa.eu, 2016B).

Το ποσοστό των επιχειρήσεων με δράσεις καινοτομίας ανέρχεται στο 38,9%, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να καταγράφονται στη Γερμανία (63% των επιχειρήσεων), το Βέλγιο (52%), την Αυστρία και τη Φινλανδία (51% και στις δύο περιπτώσεις). Στον αντίποδα

βρίσκονται οι Λετονία (16%), Βουλγαρία και Ουγγαρία (20% και στις δύο περιπτώσεις) (europa.eu, 2016B).

Κεφάλαιο 2^ο : Ελλάδα

2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα ή Ελλάς (εικόνα 3.2) βρίσκεται, στο νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου, στην Ανατολική Μεσόγειο. Βρίσκεται την 97η θέση στην κατάταξη των χωρών του κόσμου σύμφωνα με την έκτασή τους (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016C). Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη είναι η Αθήνα. Συνορεύει στα βορειοδυτικά με την Αλβανία, στα βόρεια με τη Βουλγαρία και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.) (πρώην Γιουγκοσλαβία) και στα βορειοανατολικά με την Τουρκία. Βρέχεται στα ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος, στα δυτικά από το Ιόνιο και νότια από το Λιβυκό Πέλαγος.

Εικόνα 3.2:Χάρτης Ελλάδος

Η Ελλάδα κατέχει την 11η θέση στις χώρες με τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στα 13.676 χιλιόμετρα καθώς έχει πολλά νησιά (περίπου 2.500, εκ των οποίων τα 165 κατοικούνται). Έχει μακρά και πλούσια ιστορία κατά την οποία άσκησε μεγάλη πολιτισμική επίδραση σε τρεις ηπείρους. Στην αρχαία Ελλάδα γεννήθηκε η δημοκρατία και η φιλοσοφία, οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το δράμα, η τραγωδία και η κωμωδία. Η Ελλάδα έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1830, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) το 1981, της Ευρωζώνης το 2001, του ΝΑΤΟ το 1952 και ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ (1945) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016C). Θεωρείται μια ανεπτυγμένη χώρα με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και πολύ υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης.

Κατατάσσεται 21η καλύτερη χώρα σε επίπεδο ποιότητας ζωής στον κόσμο για το 2010. Σύμφωνα με την απογραφή που πραγματοποιήθηκε το 2011 η Ελλάδα έχει μόνιμους κατοίκους 10.816.286 , de facto πληθυσμό 10.940.777, νόμιμο πληθυσμό 9.904.286, αριθμό κατοικιών 6.384.353 και αριθμό κτιρίων 4.105.637 (Ελληνική στατιστική αρχή, 2014).

2.2 Διοικητική διαίρεση

Η σημερινή διοικητική διαίρεση ξεκίνησε το 1997, που προέκυψε με την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας», που πραγματοποιήθηκε την 1/1/1999 και όριζε την συνένωση παλαιότερων δήμων και κοινοτήτων σε μεγαλύτερους δήμους(οι

σημερινές περιφέρειες, με σκοπό τη βελτιστοποίηση της δημόσιας διοίκησης στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Μετά το σχέδιο «Καποδίστριας» η Ελλάδα απαρτιζόταν από 13 περιφέρειες, 51 νομούς και 1.034 δήμους και κοινότητες (910 δήμους και 124 κοινότητες) ενώ παράλληλα καταργήθηκαν οι επαρχίες (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2014).

Η τρέχουσα διοικητική διαίρεση της Ελλάδας διαμορφώθηκε από το Πρόγραμμα Καλλικράτης και τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2011. Σύμφωνα με αυτήν, η χώρα διαιρείται σε επτά αποκεντρωμένες διοικήσεις, δεκατρείς περιφέρειες και 325 δήμους. Οι περιφέρειες και οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα νομικά πρόσωπα, δηλαδή οι αρχές τους εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία από τους εγγεγραμμένους δημότες. Επιπλέον αυτών, το Άγιο Όρος αποτελεί αυτοδιοίκητο τμήμα του Ελληνικού κράτους (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2014).

Συγκεκριμένα οι περιφέρειες της Ελλάδας είναι:

1. Ανατολική Μακεδονία και Θράκη,
2. Αττική
3. Βόρειο αιγαίο
4. Δυτική Ελλάδα
5. Δυτική Μακεδονία
6. Ήπειρος
7. Θεσσαλία
8. Ιόνιοι νήσοι
9. Κεντρική Μακεδονία
10. Κρήτη
11. Νότιο αιγαίο
12. Πελοπόννησος
13. Στερεά Ελλάδα

2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Ελλάδα έχει μικτή καπιταλιστική οικονομία, με το δημόσιο τομέα να συνεισφέρει περίπου στο μισό του Α.Ε.Π. Ο Τουρισμός αποτελεί μία πολύ σημαντική βιομηχανία, που συνεισφέρει κι αυτή σε μεγάλο ποσοστό του Α.Ε.Π., και επίσης αποτελεί πηγή συναλλάγματος. Το 2004 η μεγαλύτερη βιομηχανία στην Ελλάδα με έσοδα γύρω στα 12 δισ. ευρώ ήταν η ναυτιλία (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016C).

Η εθνική κεντρική τράπεζα του κράτους της Ελλάδας είναι η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία όμως έχει παραχωρήσει τις περισσότερες αρμοδιότητές της στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ.), μετά την είσοδό της στην ζώνη του ευρώ το 2001 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016C). Το 2010 η Ελλάδα γνώρισε μαζί με μερικές άλλες χώρες που

ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο Ευρώ την οικονομική κρίση. Η Ελλάδα υπέγραψε μνημόνιο με την τρόικα το οποίο συνοδεύτηκε από αυστηρή λιτότητα ,για τον περιορισμό των δαπανών που παρήγαγαν έλλειμμα στο κράτος.

Η πολιτική αυτή δημιούργησε οικονομική ύφεση και ανεργία, η οποία το 2011 ξεπέρασε το 20%, ενώ δεν έχει εφαρμοστεί σχεδόν καμιά μεταρρύθμιση για τον εκσυγχρονισμό του κράτους και του φορολογικού συστήματος (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Τέλος, η έλλειψη παραγωγικότητας είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία.

2.4 Επιστήμη και Τεχνολογία

Η Ελλάδα διαθέτει 36 ανώτατα εκπαιδευτικά κρατικά ιδρύματα με πληθώρα σχολών και κάθε χρόνο είναι αυξανόμενο το ποσοστό των προπτυχιακών μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων που δημιουργούνται (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Ελληνικά πανεπιστήμια όπως το Εθνικό καποδιστριακό πανεπιστήμιο και το Αριστοτέλειο πανεπιστήμιο καταταχτήκαν σε πρόσφατη έρευνα στα 500 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου (Καλόγηρος Βασίλειος, 2015).

Ακόμα Ελληνικά Επιστημονικά Τεχνολογικά Πάρκα και Θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων (εκκολαπτήρια) όπως είναι το Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης που ανήκει στο Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (Ι.Τ.Ε.) με έδρα το Ηράκλειο(Ι.Τ.Ε., 2016), το Τεχνολογικό Πάρκο της Θεσσαλονίκης (ανήκει στο ΕΚΕΤΑ) καθώς και το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Πάρκο Λαυρίου (ανήκει στο ΕΜΠ), το Επιστημονικό Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου (δημιουργήθηκε από την Περιφέρεια Ηπείρου και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) και το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών παρουσιάζουν σοβαρό επιστημονικό έργο και προωθούν την τεχνολογική επιχειρηματικότητα την έρευνα και ανάπτυξη μέσα από διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις.

Η Ελλάδα είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Διαστημικού Οργανισμού (ESA) από το 2005. Η Συνεργασία μεταξύ της ESA και της ελληνικής διαστημικής άρχισε στις αρχές του 1990. Το 1994 η Ελλάδα και ESA υπόγραψαν το πρώτο συμφωνητικό συνεργασίας. Το 2003 αφού έκανε δήλωση για να γίνει πλήρες μέλος, η Ελλάδα έγινε το 16ο μέλος της ESA στις 16 Μαρτίου 2005. Ως μέλος της ESA η Ελλάδα συμμετέχει σε δραστηριότητες στους τομείς των τηλεπικοινωνιών και της τεχνολογίας καθώς και στην πρωτοβουλία παγκόσμιας παρακολούθησης για το περιβάλλον και την ασφάλεια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της έκθεσης "Επιστήμη, Τεχνολογία και Καινοτομία στην Ευρώπη" που δημοσίευσε η Eurostat το 2007 οι δαπάνες στην Ελλάδα για Ε&Α δεν ξεπέρασαν το 1,3 εκατομμύρια ευρώ, δηλαδή το 0,57% του ΑΕΠ, ποσοστό που παραμένει σταθερό από το 2001 και την κατατάσσει στις χώρες με τις λιγότερες επενδύσεις στην έρευνα(Bio med research gr, 2008).

Ωστόσο, οι Έλληνες ερευνητές ξεχωρίζουν σε επιστημονικές δημοσιεύσεις και η χώρα είναι 9η στην Ευρώπη. Αυτά είναι κάποια από τα συμπεράσματα της "Έκθεσης για την ανταγωνιστικότητα στην Ένωση της Καινοτομίας" του 2011, που δημοσίευσε τον Ιούνιο η ευρωπαϊκή επιτροπή. Όπως επαναλάβαμε οι δείκτες για την έρευνα και την

καινοτομία στη χώρα μας είναι χαμηλότεροι από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Deal news on line, 2011).

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό, η Ελλάδα διαθέτει 4,2 ερευνητές ανά 100 εργαζομένους, με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο να κυμαίνεται στο 6,3. Παράγουν 438 συνδημοσιεύσεις ανά εκατομμύριο πληθυσμού (ευρωπαϊκός μέσος όρος: 491) και ξεπερνούν τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε επιστημονικές δημοσιεύσεις στο 10% των περιοδικών με τις περισσότερες αναφορές. Πρόκειται για σημαντικό επίτευγμα, δεδομένου του ποσοστού των Ελλήνων ερευνητών (Deal news on line, 2011).

2.5 Χαρακτηριστικά Ναυτιλίας

Η ναυτιλία αποτέλεσε ένα σημαντικό στοιχείο της Ελληνικής οικονομικής δραστηριότητας από τα αρχαία χρόνια. Σήμερα το ναυτικό αποτελεί μία από τις σημαντικότερες βιομηχανίες της χώρας. Κατά το 1960, το μέγεθος του ελληνικού ναυτικού εμπορικού στόλου σχεδόν διπλασιάστηκε, κυρίως από τις επενδύσεις που έγιναν από τους επιχειρηματίες μεγιστάνες Αριστοτέλη Ωνάση και Σταύρο Νίαρχο (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016C).

Η βάση της μοντέρνας Ελληνικής ναυτικής βιομηχανίας δημιουργήθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο όπου αρκετοί Έλληνες επιχειρηματίες μπόρεσαν να συσσωρεύσουν περίσσειμα πλοίων που πουλήθηκαν σε αυτούς από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών μέσω της πράξης πώλησης πλοίων του εποχής του 1940. Ο ελληνικός στόλος είναι σήμερα ο μεγαλύτερος στον κόσμο αυξάνοντας το 2015 το στόλο του στα 4,057 πλοία, από 3.079. Στις κατηγορίες πλοίων σύμφωνα με τα στατιστικά του 2001, η Ελλάδα κατατάσσεται πρώτη στα τάνκερ και στα μεταφορικά πλοία φορτίου, τέταρτη στους αριθμούς κοντέινερ, και επίσης τέταρτη στα υπόλοιπα είδη πλοίων (Ημερησία.gr, 2009).

2.6 Χαρακτηριστικά Τουρισμού

Ένας σημαντικός παράγοντας της Ελληνικής οικονομίας και ανάπτυξης είναι ο τουρισμός. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ο τουρισμός στην Ελλάδα υπήρξε από τους βασικούς πυλώνες ανάπτυξης, με σημαντική συμβολή στην αγορά εργασίας, παρουσιάζοντας συνεχή αύξηση στα έσοδα και στις αφίξεις επισκεπτών. Το 2004 η Ελλάδα καλωσόρισε 16,4 εκατομμύρια τουρίστες. Σύμφωνα με δημοσκόπηση που έγινε στην Κίνα το 2005 η Ελλάδα ψηφίστηκε ως ο πρώτος καλύτερος τουριστικός προορισμός ενώ 6.088.287 τουρίστες επισκέφτηκαν μόνο την Αθήνα (agrinioreport.com, 2013).

Το Νοέμβριο του 2006 η Αυστρία ανακοίνωσε ότι η Ελλάδα ήταν ο αγαπημένος προορισμός της. Το 2007, η Ελλάδα καλωσόρισε περισσότερους από 19 εκατομμύρια τουρίστες και ανέβηκε στους δέκα πρώτους καλύτερους τουριστικούς προορισμούς. Στην Ελλάδα υπάρχουν περισσότερες από 700.000 κλίνες, περισσότερες από 500 συνεδριακές εγκαταστάσεις, περισσότερες από 6.000 θέσεις ελλιμενισμού για γιοτ/σκάφη αναψυχής, και απευθείας αεροπορικές συνδέσεις σημαντικών Ευρωπαϊκών αεροδρομίων με 20 ελληνικούς προορισμούς (agrinioreport.com, 2013).

Ο τουρισμός αποτελεί το 18% του ΑΕΠ της Ελλάδας, απασχολεί περισσότερα από 900.000 άτομα και είναι η μεγαλύτερη πηγή άδηλων πόρων της χώρας (36% το 2007). Σήμερα, λειτουργούν περισσότερα από 9.000 ξενοδοχεία στην Ελλάδα. Το 85% περίπου των επισκεπτών έρχονται από τη Δυτική Ευρώπη: 21,2% από το Ηνωμένο Βασίλειο, 17,5% από τη Γερμανία, 8,8% από την Ιταλία, 5,3% από τη Γαλλία, 5,2% από την Ολλανδία και 7,5% από σκανδιναβικές χώρες (agrinioport.com, 2013)

2.7 Εκπαίδευση

Στην 33η θέση κατατάσσεται η Ελλάδα ως προς την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού της συστήματος σύμφωνα με το Economist Intelligence Unit for Pearson. Σε χειρότερη θέση συγκριτικά με την Ελλάδα, βρίσκονται η Τουρκία, η Ταϊλάνδη, η Κολομβία, η Αργεντινή, η Βραζιλία, το Μεξικό και η Ινδονησία. Οι γειτονικές χώρες Βουλγαρία και Ρουμανία βρίσκονται λίγο πιο πάνω από την Ελλάδα αφού καταλαμβάνουν η μεν Βουλγαρία την 30η θέση και η Ρουμανία την 31η.

Ποιο συγκεκριμένα το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα διαρθρώνεται σε τρεις διαδοχικές βαθμίδες: την Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά ηλικίας 6-15 ετών, δηλαδή περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια (Δημοτικό) και την κατώτερη Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο) Εκπαίδευση. Η σχολική ζωή των μαθητών μπορεί να ξεκινήσει από την ηλικία των 2,5 ετών (προσχολική εκπαίδευση) σε ιδρύματα (ιδιωτικά και δημόσια) που ονομάζονται Βρεφονηπιακοί Παιδικοί Σταθμοί. Ορισμένοι Παιδικοί Σταθμοί διαθέτουν και Νηπιακά Τμήματα που λειτουργούν παράλληλα με τα Νηπιαγωγεία (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016D).

2.8 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή που διενεργήθηκε στην Ελλάδα το 2011. Ο Μόνιμος Πληθυσμός της Χώρας ανήλθε σε 10.815.197 άτομα από τα οποία 5.302.703 άρρενες (ποσοστό 49,0%) και 5.512.494 θήλυς (ποσοστό 51,0%). Το σύνολο των αλλοδαπών που διέμεναν μόνιμα στην Ελλάδα κατά την απογραφή όπως και των ατόμων χωρίς ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα ανήλθε σε 911.929 άτομα. Αξίζει να σημειωθεί πως ο 2011 ήταν η πρώτη χρονιά που ο αριθμός των κατοίκων της Ελλάδας μειώθηκε (με τους θανάτους να υπερβαίνουν τις γεννήσεις κατά 4.671) (Ελληνική Δημοκρατία-Ελληνική στατιστική αρχή, 2014).

Σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2012 οι θάνατοι στην Ελλάδα υπερέβησαν τις γεννήσεις κατά 16.300, ενώ από τη χώρα έφυγαν 44.200 περισσότεροι άνθρωποι από αυτούς που ήρθαν σε αυτήν

Στην προσπάθεια να περικόψουν τις δαπάνες και να σταματήσουν τον δανεισμό, οι Έλληνες δεν έχουν καταφέρει να κάνουν εκείνα που θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τον κόσμο να κάνει παιδιά. Στην Ελλάδα, όμως, ο ήδη μειωμένος ρυθμός γεννήσεων και η μετανάστευση στο εξωτερικό και από άτομα με υψηλή εξειδίκευση όπως γιατροί και μηχανικοί είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του πληθυσμού. Υπάρχει μια τάση οι άνθρωποι να παντρεύονται σε μεγαλύτερη ηλικία και στη συνέχεια να καθυστερούν να γεννήσουν.

Το πιο τρομακτικό στοιχείο είναι μια πρόβλεψη της Eurostat σύμφωνα με την οποία το 2050 το 32,1% του ελληνικού πληθυσμού θα έχει ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών, από 16,6% που ήταν το 2000. Και αυτή η πρόβλεψη έγινε το 2007, πριν η κρίση πλήξει τον ελληνικό πληθυσμό. Οι νέες προβλέψεις πιθανότατα θα είναι πολύ χειρότερες(Ελληνική Δημοκρατία-Ελληνική στατιστική αρχή, 2014).

2.9 Παραγωγή

Η Ελλάδα είναι μια πλούσια χώρα με καρπερή γη όπου σχετικά με το μέγεθος της καταφέρει συνεχώς και νέα επιτεύγματα παγκοσμίως . Ενδεικτικό είναι πως το 2013 οι ελληνικές εξαγωγές ελιών στις ΗΠΑ ξεπέρασαν σε αξία τα 100 εκατομμύρια Δολάρια .Μάλιστα το μερίδιο αγοράς φτάνει για ορισμένες κατηγορίες του προϊόντος στο 73,2% (iefimerida 2014).Βασικοί ανταγωνιστές της Ελλάδας στην εν λόγω αγορά είναι η Τουρκία, Ιταλία και η Ισπανία. Η Ελλάδα έχει να ανταγωνισθεί υπερδυνάμεις του παγκόσμιου εμπορίου, όπως για παράδειγμα τη Κίνα.

Τα ηνία της αμερικανικής αγοράς κρατά η Ελλάδα και σε ό,τι αφορά τον εφοδιασμό με προϊόντα όπως είναι η τσιπούρα και το λαβράκι, έχοντας μερίδια 58% και 54,2% αντιστοίχως το 2013 ακόμα το 2013 ο κυριότερος προμηθευτής των ΗΠΑ σε φασόλια παρασκευασμένα ή διατηρημένα, καταλαμβάνοντας το 68,8% της αμερικανικής αγοράς και αφήνοντας πίσω χώρες όπως το Μεξικό και η Ιταλία ήταν η Ελλάδα. Στην κατηγορία των τυριών από πρόβειο ή αγελαδινό γάλα, στα οποία περιλαμβάνεται και η φέτα, η Ελλάδα ήταν το 2013 ο τρίτος μεγαλύτερος προμηθευτής των ΗΠΑ μετά την Ισπανία και τη Γαλλία(iefimerida 2014).

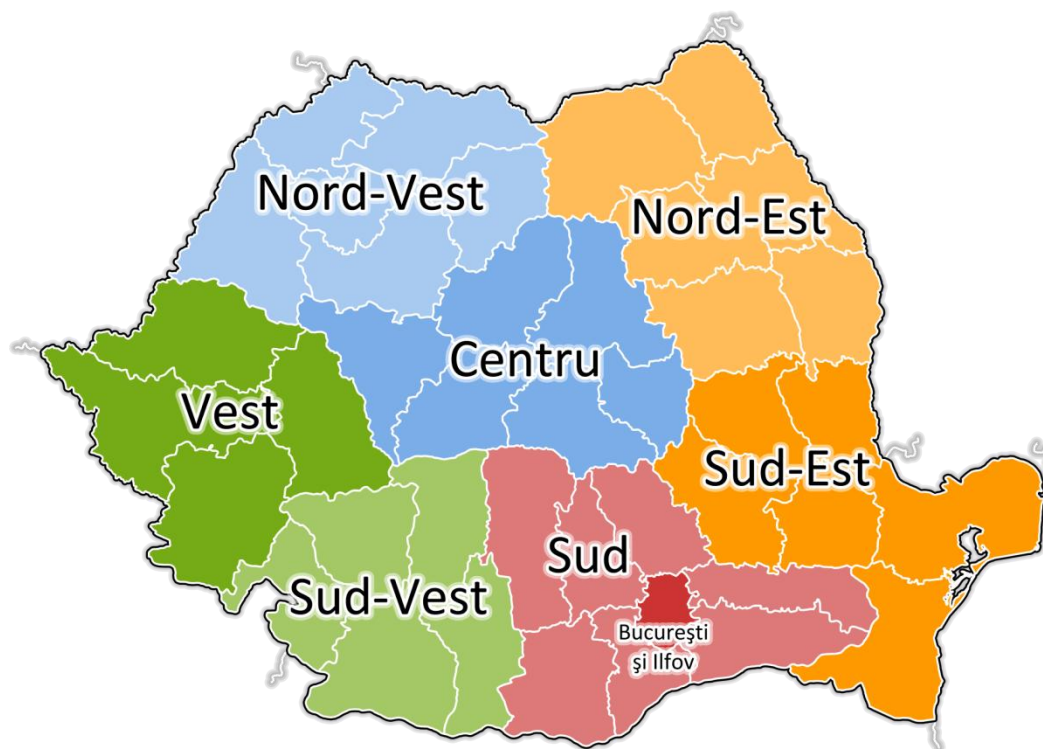
Η Ελλάδα το 2013 ήταν μακράν ο μεγαλύτερος προμηθευτής των ΗΠΑ σε ελαφρόπετρα (Περλίτης) με μερίδιο 53,8%. Στο 26,4% διαμορφώθηκε το μερίδιο της χώρας στην αμερικανική αγορά σε ό,τι αφορά τους αγωγούς πετρελαίου/φυσικού αερίου από σίδηρο ή χάλυβα, με την αξία των εξαγωγών να ανέρχεται στα 55,7 εκατ. δολάρια από 115 εκατ. δολάρια το 2012. Η Ελλάδα είναι η 3η στην παγκόσμια παραγωγή ελιάς και λαδιού, έχοντας το 15% της παγκόσμιας παραγωγής (ελιάς-λαδιού), 3η χώρα σε παραγωγή κρόκου. (saffron) Κοζάνης,5η χώρα σε εξαγωγές σπαραγγιών, 7η χώρα παγκοσμίως σε εξαγωγές βαμβακιού και 16η σε εξαγωγές τυροκομικών προϊόντων(iefimerida 2014).

Κεφάλαιο 3^ο :Ρουμανία

3.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Ρουμανία(εικόνα 3.3) είναι ενιαία ημιπροεδρική δημοκρατία στη Νοτιοανατολική Κεντρική Ευρώπη, που συνορεύει με τη Μαύρη Θάλασσα, μεταξύ Βουλγαρίας και Ουκρανίας. Συνορεύει επίσης με την Ουγγαρία, τη Σερβία και τη Μολδαβία. Έχει

έκταση 238.391 τετ. χιλιόμετρα και εύκρατο-ηπειρωτικό κλίμα. Με τα 19,9 εκατομμύρια κατοίκους της είναι η έβδομη πολυπληθέστερη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της, Βουκουρέστι, είναι η έκτη μεγαλύτερη πόλη της Ε.Ε. (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016G).

Εικόνα 3.3:Χάρτης Ρουμανίας

Η σύγχρονη Ρουμανία προέκυψε μέσα στα εδάφη της Ρωμαϊκής επαρχίας της Δακίας και δημιουργήθηκε το 1859 μέσω μιας προσωπικής ένωσης των πριγκιπάτων Μολδαβίας και Βλαχίας. Το νέο κράτος, ονομάζεται Ρουμανία από το 1866, κέρδισε την ανεξαρτησία του από την Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1877. Με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Τρανσυλβανία, η Βουκοβίνα και η Βεσσαραβία ενώθηκαν με το κυρίαρχο Βασίλειο της Ρουμανίας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016G).

Μετά την Επανάσταση του 1989 η Ρουμανία ξεκίνησε την επάνοδο στη δημοκρατία και την καπιταλιστική οικονομία της αγοράς. Μετά από γρήγορη οικονομική ανάπτυξη της δεκαετίας του 2000, η Ρουμανία έχει οικονομία που βασίζεται κυρίως στις υπηρεσίες και είναι παραγωγός και εξαγωγέας μηχανών και ηλεκτρικής ενέργειας. Είναι μέλος του ΝΑΤΟ από το 2004 και της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007. Περίπου 90% του πληθυσμού αυτοπροσδιορίζονται ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί και έχουν μητρική γλώσσα τη Ρουμανική. Με πλούσια πολιτιστική ιστορία η Ρουμανία υπήρξε η πατρίδα σημανόντων καλλιτεχνών, μουσικών, εφευρετών και αθλητών και διαθέτει ποικιλία τουριστικών αξιοθέατων. Την 1η Ιανουαρίου 2007η Ρουμανία έγινε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016G).

3.2 Διοικητική διαίρεση

Για την επίτευξη των βασικών στόχων της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης της Ε.Ε στη Ρουμανία, το 1998, ο νόμος 151 επέτρεψε τη δημιουργία 8 περιφερειών με

την εθελοντική ένωση των επαρχιών της(WIKIPEDIA, 2014). Συγκεκριμένα οι περιφέρειες που διαιρείτε η Ρουμανία σήμερα είναι:

1. Βορειοδυτική περιφέρεια (Nord-Vest)
2. Κεντρική περιφέρεια (Centru)
3. Βορειοανατολική περιφέρεια (Nord-Est)
4. Νοτιοανατολική περιφέρεια (Sud-Est)
5. Νότια περιφέρεια (Sud-Muntenia)
6. Περιφέρεια Βουκουρεστίου-Ίλφοβ(București-Ilfov)
7. Νοτιοδυτική περιφέρεια (Sud-Vest Oltenia)
8. Δυτική περιφέρεια (Vest)

3.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Ρουμανία έχει Αξιόλογη ανάπτυξη της χημικής βιομηχανίας τα τελευταία χρόνια. Μεγάλα εργοστασιακά συγκροτήματα λαμβάνουν χωρώ στην περιοχή της Ευρώπης. Το μεγαλύτερο εργοστάσιο μετάλλου στην Ευρώπη βρίσκεται στη Ρουμανία . Επίσης η χαλυβουργία κατέχει σημαντική θέση στη βιομηχανική παραγωγή.

Στη Ρουμανία Λειτουργούν ακόμα βιομηχανίες ηλεκτρονικών, μηχανοκατασκευών, αυτοκινητοβιομηχανίες, ναυπηγεία κ.ά. Στις εξαγωγές της χώρας συμπεριλαμβάνονται μηχανήματα και εργαλεία, χημικά προϊόντα, βιομηχανικά προϊόντα άμεσης κατανάλωσης, βιομηχανικά προϊόντα διατροφής και προϊόντα από πετρέλαιο, πλαστικά και ελαστικά. Εισάγονται βιομηχανικά προϊόντα, τρόφιμα, βαμβάκι κ.ά.

Η άφθονη ξυλεία επιτρέπει τη λειτουργία βιομηχανιών επίπλων. Το ρουμανικό υπέδαφος δεν είναι πλούσιο σε ορυκτά. Οι διαθέσιμες ορυκτές πρώτες ύλες είναι λίγες και έτσι οι ανάγκες καλύπτονται με εισαγωγές. Όμως η χώρα έχει σημαντικά αποθέματα πετρελαίου(BIKIΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Η).

Η Ρουμανία, το 2009 εμφάνιζε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης με ποσοστό 7% έκλεισε την περασμένη χρονιά(2008) με ανάπτυξη 2,9%, με το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα να διαμορφώνεται στα 7.655 ευρώ. Η βιομηχανική παραγωγή της χώρας αναπτύχθηκε κατά 0,9%, ενώ ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών εμφάνισε ρυθμούς ανάπτυξης 0,6%. Οι δύο αυτοί τομείς αντιπροσωπεύουν συνολικά το 30% του ΑΕΠ (capital.gr, 2015). Κατά την περασμένη χρονιά, η Ρουμανία των περίπου 7 εκατομμυρίων κατοίκων υπήρξε η τρίτη πιο αναπτυσσόμενη χώρα στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, μετά την Ουγγαρία και την Πολωνία.

Η χώρα πληροί το σύνολο των κριτηρίων σύγκλισης ήτοι χαμηλός πληθωρισμός, δημοσιονομική πειθαρχία, σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, σύγκλιση

των επιτοκίων. Ωστόσο η χώρα δεν ήταν σε θέση να υιοθετήσει άμεσα το ευρώ, καθώς, παρά τη σταθεροποίηση της ρουμανικής οικονομίας, υπάρχουν προβλήματα σε μικροοικονομικό επίπεδο.

Τέλος, οι καλές επιδόσεις της Ρουμανικής οικονομίας του 2014 αποδίδονται στην αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης ως αποτέλεσμα της μείωσης του ΦΠΑ στα είδη αρτοποιίας, τη μερική αύξηση των μισθολογικών απολαβών, την αύξηση των ρυθμών ανάπτυξης της βιομηχανικής παραγωγής και την εκτόξευση των εξαγωγών που κατέστησαν τη Ρουμανία ως τη μεγαλύτερη εξαγωγέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παρά την πρόοδο που έχει σημειώσει, η χώρα παραμένει αντιμέτωπη με σοβαρά προβλήματα, που προσομοιάζουν, σε μεγάλο βαθμό, με αυτά που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Τα πιο βασικά από αυτά σχετίζονται με τη διαφθορά, την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, αλλά και τη μικρή πρόοδο που έχει καταγραφεί στην υλοποίηση σειράς μεταρρυθμίσεων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ελάχιστος μισθός (από την 1 Ιανουαρίου 2015) διαμορφώνεται σε 217 ευρώ και έχει αυξηθεί σωρευτικά από το 2009 έως το 2012 σε ποσοστό 17% έναντι αύξησης στο δείκτη τιμών καταναλωτή 16%. Κατά το ίδιο διάστημα, ο καθαρός μέσος μισθός αυξήθηκε κατά 19% και διαμορφώνεται περίπου στα 580 ευρώ (ακαθάριστες αποδοχές) (capital.gr, 2015). Η ρουμανική κυβέρνηση έχει θέσει σε εφαρμογή μακροοικονομικές πολιτικές κατά τα τελευταία χρόνια, με στόχο τη στήριξη της ανάπτυξης .

Μετά το 1997, μετά την τελευταία φάση της ελευθέρωσης των τιμών, ο πληθωρισμός έφτασε το 151,4%. Από το 2000, η Ρουμανία σημείωσε διαρκή διαδικασία αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού, με το ρυθμός ανάπτυξης τιμών καταναλωτή να μειώνεται από 40,7% το 2000 σε 14,1% το 2003, 9,3% το 2004 και 8,6% το Δεκέμβριο του 2005 (capital.gr, 2015).

Η πειθαρχημένη δημοσιονομική πολιτική, η οποία ολοκλήρωσε μια αυστηρή νομισματική πολιτική, που υποστηρίζεται από μια σημαντική πρόοδο των οικονομικών μεταρρυθμίσεων οδήγησε σε βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και χαρακτήρα. Μέσω του συντονισμού τους οδήγησε σε υψηλούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ, συνοδευόμενο από τη μείωση του πληθωρισμού από το 2001 όπου μειώνεται σταδιακά το χάσμα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν και το 2000 η πραγματική αύξηση του ΑΕΠ ήταν μόλις 2,1%, κατά την περίοδο 2001-2004 ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης ήταν 6,1% το 2004 σημείωσαν σημαντική αύξηση 8,3% (capital.gr, 2015).

3.4 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Οι Ρουμάνοι αποτελούν την πλειοψηφία των κατοίκων. Στη χώρα και κυρίως στην Τρανσυλβανία ζει μια σημαντική ουγγρική μειονότητα. Ο υπόλοιπος πληθυσμός αποτελείται από Τσιγγάνους, Γερμανούς, Εβραίους, και ολιγάριθμες κοινότητες όλων

σχεδόν των γειτονικών κρατών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις για το 2013, το προσδόκιμο ζωής στους άνδρες είναι 70,99 χρόνια, στις γυναίκες 78,13 χρόνια. Με δεδομένη την δραστική μείωση του ρυθμού των γεννήσεων (από 13,6 γεννήσεις ζώντων νεογνών ανά 1.000 κατοίκους το 1990 σε 10,0 ‰ το 2004) και μια σημαντική αύξηση της θνησιμότητας (από 10,6 θανάτους ανά 1.000 κατοίκους το 1990 με 11,9 ‰ το 2004), η φυσική αύξηση του πληθυσμού μειώθηκε απότομα από 2,9 ‰ το 1990 σε -2.5 ‰ το 1996. Κατά το διάστημα 2002-2004, το μέσο προσδόκιμο ζωής ήταν 71,32 χρόνια στη Ρουμανία (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Η).

Η μεγαλύτερη μειονότητα είναι η ουγγρική, 1,4 εκατ. κατοίκων, που αντιπροσωπεύει, σύμφωνα με την απογραφή του 2002 το 6,6% του πληθυσμού ακολουθεί ο πληθυσμός των Ρωμά όπου αποτελεί το 2,5% του πληθυσμού των μειονοτήτων και το 1,8% του συνολικού πληθυσμού (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Η). Το άνοιγμα των συνόρων και την ελεύθερη πρόσβαση του πληθυσμού στο εξωτερικό έχουν επηρεάσει κάποιες πόλεις σημαντικά.

Η Εξωτερική μετανάστευση ήταν ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στη μείωση του αριθμού του πληθυσμού, δημιουργώντας ένα σημαντικό αρνητικό ισοζύγιο. Η Ρουμανία αντιμετωπίζει ολοένα και περισσότερο το λεγόμενο φαινόμενο της «διαρροής εγκεφάλων» το 2004 πάνω από το ένα τέταρτο των μεταναστών καταρτιζόταν από τριτοβάθμια εκπαίδευση. Μέχρι το 1999, οι κύριες χώρες προορισμού που κατευθύνεται προς Ρουμάνων μεταναστών ήταν η Γερμανία (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Η).

Εκτός όμως από την εξωτερική μετανάστευση παρατηρείτε πολύ υψηλή εσωτερική μετανάστευση των Ρουμάνων σε περιφέρειες με υψηλότερο οικονομικό και αναπτυξιακό περιβάλλον με αποτέλεσμα οι εσωτερικές μεταναστευτικές ροές να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή δημογραφική διαμόρφωση.

3.5 Χαρακτηριστικά Εκπαίδευσης

Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ρουμανίας ακολουθεί τα τυπικά στάδια της προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που οδηγεί μέχρι το απολυτήριο, και μετά οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να προχωρήσουν τις σπουδές τους σε ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση ξεκινά στην ηλικία των 6 ετών και είναι υποχρεωτική για τα πρώτα 10 χρόνια. Μετά από 8 χρόνια στο δημοτικό σχολείο, μπορούν να αποφασίσουν να συνεχίσουν σε ένα Λύκειο για τα επόμενα 4 χρόνια ή να συνεχίσουν στο ίδιο σχολείο για τα επόμενα 2 χρόνια (Romanianstudies, 2009).

Η είσοδος σε γυμνάσια και λύκεια γίνεται με βάση τα αποτελέσματα των προηγούμενων ετών και αυτό γίνεται σε εθνικό επίπεδο. Είναι υποχρεωτικό να περάσεις με επιτυχία τις εξετάσεις του απολυτηρίου για την αποφοίτηση από το λύκειο. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση απαιτεί δίπλωμα απολυτηρίου από το λύκειο και οι περαιτέρω απαιτήσεις διαφέρουν από ένα πανεπιστήμιο στο άλλο, αν και κατά κύριο λόγο βασίζονται στα αποτελέσματα του απολυτηρίου ή περιλαμβάνει μία πρόσθετη εξέταση γνώσεων.

Γενικά ένα μεγάλο ποσοστό των Ρουμάνων σπουδάζει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η πλειοψηφία παίρνει μάστερ ή και διδακτορικό. Τα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία θεωρούνται εθνική προτεραιότητα, όπως και ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Τα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία, με μακρά επιστημονική παράδοση και ιστορία στα πεδία υγείας, θετικών επιστημών, επιστημών μηχανικού και ανθρωπιστικών σπουδών, με ένα κύκλο μεταρρυθμίσεων με την είσοδο της χώρας στην Ε.Ε. έθεσαν τα θεμέλια των μεγάλων ακαδημαϊκών αλλαγών (businessculture, 2014).

Τα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία αναβαθμίσθηκαν μέσω προγραμμάτων, υποδομών, εξοπλισμό και προσαρμόσθηκαν με τα εκπαιδευτικά προγράμματα των ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου. Τα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία 49 στον αριθμό, πλαισιώνονται και υποστηρίζονται από Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα σε όλους τους τομείς των επιστημών. Αγγλόφωνα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία, αλλά και Γαλλόφωνα, Γερμανόφωνα υπάρχουν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, παρέχοντας ισότιμα και αναγνωρισμένα προγράμματα. Ιατρική, Οδοντιατρική, Φαρμακευτική, Κτηνιατρική, Φυσικοθεραπεία, Νοσηλευτική, Γυμναστική Ακαδημία στη Ρουμανία παρακολουθούσαν και αποφοίτησαν Έλληνες φοιτητές από τη δεκαετία του '60 (Romanianstudies, 2009)

Τα Πανεπιστήμια στη Ρουμανία με τις Πανεπιστημιακές Σχολές τους (324 στον αριθμό) κατανέμονται γεωγραφικά, με πλήρη ισορροπία, σε 7 γεωγραφικές ενότητες-περιφέρειες. Σύμφωνα με την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού της συστήματος από το Ίδρυμα Economist Intelligence Unit for Pearson η Ρουμανία καταλαμβάνει την 31η θέση αφήνοντας πίσω της την Ελλάδα(news.gr, 2014).

3.6 Χαρακτηριστικά Φορολογίας

Ο ρουμανικός Φορολογικός Κώδικας τέθηκε σε ισχύ την 1.1.2004 και δημιουργεί τη βάση για ένα συνεχές σταθερό φορολογικό περιβάλλον, ενώ έκτοτε έχουν υπάρξει πολυάριθμες σημαντικές τροποποιήσεις.

Η Ρουμανική φορολογική νομοθεσία αντιμετωπίζει ευνοϊκά επιχειρήσεις οι οποίες ικανοποιούν σωρευτικά τα παρακάτω τέσσερα κριτήρια το αντικείμενο δραστηριότητάς τους είναι τουλάχιστον κατά το ήμισυ άλλο από παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών management έχουν μεταξύ 1 και 9 απασχολούμενων, έχουν κύκλο εργασιών το πολύ ως 100.000 € έχουν αποκλειστικά ιδιωτικό κεφάλαιο. Οι επιχειρήσεις αυτές φορολογούνται με ειδικό μειωμένο συντελεστή 2% όχι επί των κερδών αλλά επί του κύκλου εργασιών τους. Ο συντελεστής αυτός το 2008 θα ανέλθει σε 2,5% και το 2009 σε 3% (Υπουργείο εξωτερικών, 2007).

Υποκείμενα στον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι τα φυσικά πρόσωπα με κατοικία στην Ρουμανία και αλλοδαπά φυσικά πρόσωπα που πραγματοποιούν ανεξάρτητες ή εξαρτημένες δραστηριότητες στην Ρουμανία. Ως εισόδημα θεωρείται εκείνο από μισθούς, ανεξάρτητες δραστηριότητες, ενοίκια, εισόδημα από συντάξεις (υπάρχει αφορολόγητο μέχρι ποσού σύνταξης ύψους 900 Λέι μηνιαίως), μεταβίβαση δικαιωμάτων, επενδύσεις, γεωργικές εργασίες και κέρδη από τυχερά παιχνίδια. Από 01.01.2005 καταργήθηκε η προοδευτική φορολόγηση των εισοδημάτων των φυσικών

προσώπων. Σήμερα, για τη φορολόγηση των εισοδημάτων φυσικών προσώπων ο συντελεστής φορολόγησης είναι ενιαίος της τάξεως του 16% (Υπουργείο εξωτερικών, 2007).

Ο φόρος προστιθέμενης αξίας ανέρχεται σε 19% και είναι ενιαίος για όλα τα αγαθά και υπηρεσίες. Για κάποια συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες όπως φάρμακα, βιβλία, εισιτήρια μουσείων και κινηματογράφων, διαμονή σε ξενοδοχειακά καταλύματα, κ.α ισχύει μειωμένος συντελεστής 9%. Οι εξαγωγές από την Ρουμανία εξαιρούνται από τον ΦΠΑ. Επίσης, μετά την ένταξη της Ρουμανίας στην Ε.Ε., τα εισαγόμενα από κοινοτικές χώρες αγαθά δεν υπόκεινται σε ΦΠΑ κατά την εισαγωγή τους. Αντιθέτως, τα προϊόντα που εισάγονται από χώρες μη μέλη της ΕΕ υπόκεινται σε ΦΠΑ ο οποίος καταβάλλεται στο τελωνείο κατά την είσοδο του προϊόντος στη Ρουμανία. Επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών (τζίρο) μικρότερο των 35.000 € δεν υποχρεούνται να εγγραφούν στις φορολογικές αρχές για πληρωμή καταβολή του ΦΠΑ (Υπουργείο εξωτερικών, 2007).

3.7 Τομέας παραγωγής

3.7.1 Αυτοκινητοβιομηχανία

Ο τομέας που ξεχωρίζει παραγωγικά η Ρουμανία είναι αυτός της αυτοκινητοβιομηχανίας όπου κατατάσσεται τέταρτη μεταξύ των αναδυόμενων χωρών της Ευρώπης σύμφωνα με στοιχεία του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου (2013). Η Ρουμανία παρήγαγε το έτος 2012 410.997 αυτοκίνητα, απασχολώντας στον κλάδο 117.000 άτομα. Αναλυτικότερα, περισσότερα από 3,5 εκατομμύρια αυτοκίνητα παρήχθησαν πέρυσι στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, με 575.000 άτομα να απασχολούνται στον τομέα και σχεδόν 10% συνεισφορά στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της περιφέρειας της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη (ΟΕΕ) των Ηνωμένων Εθνών (ΣΚΑΙ.gr, 2014).

Το 2013 η Τσεχική Δημοκρατία είχε την υπεροχή στην παραγωγή με 1.132.931 αυτοκίνητα, ακολουθούμενη από τη Σλοβακία με 975.000 αυτοκίνητα, την Πολωνία με 583.258 αυτοκίνητα και τη Ρουμανία με 410.997 αυτοκίνητα. Όσον αφορά την κατά κεφαλήν παραγωγή αυτοκινήτων, η Ρουμανία με 16 αυτοκίνητα κατέλαβε την έβδομη θέση. Την πρώτη θέση κατέλαβε η Σλοβακία (167 αυτοκίνητα κατά κεφαλήν η καλύτερη επίδοση παγκοσμίως), τη δεύτερη θέση η Τσεχία (112), την τρίτη η Σλοβενία (64), την τέταρτη η Ουγγαρία (22), την πέμπτη Πολωνία και την έκτη η Αυστρία (17) (ΣΚΑΙ.gr, 2014).

Η Ρουμανία κατέλαβε την τρίτη θέση στην κατάταξη των χωρών με βάση των αριθμό των απασχολούμενων στον κλάδο των αυτοκινήτων, με 117.000 εργαζόμενους, μετά την Πολωνία, με 149.000 εργαζόμενους και την Τσεχία με 140.000. Όσον αφορά τον αριθμό των εργοστασίων συναρμολόγησης αυτοκινήτων και παραγωγής κινητήρων, η Πολωνία με 14, η Τσεχία με 11 και η Αυστρία με 6 κατέλαβαν τις τρεις πρώτες θέσεις στην κατάταξη, ενώ η Ρουμανία βρέθηκε στην πέμπτη θέση με τη Σλοβακία, με 3 εργοστάσια η καθεμία. Το 2013, στη Ρουμανία καταγράφηκαν περισσότερες από 900 εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των αυτοκινήτων, συμπεριλαμβανομένων της Ford και της Dacia (ΣΚΑΙ.gr, 2014).

3.7.2 Γεωργία

Η Ρουμανία έχει έκταση 238,391 τ. χλμ. Εξ αυτών, το 39,5% περίπου αποτελεί καλλιεργήσιμη γη, γεγονός που κατατάσσει την χώρα στον τομέα αυτό στην 5η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την Ισπανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Πολωνία. Ωστόσο η Ρουμανία είναι μία από τις χώρες με τη λιγότερο αποτελεσματική χρήση της καλλιεργήσιμης γης, κυρίως λόγω του μεγάλου κατακερματισμού της γαιοκτησίας. Η γεωργία είναι σημαντική για τη ρουμανική οικονομία, καθώς το 2012 αποτελούσε το 5,3% του ΑΕΠ της χώρας(επιχειρώ, 2014).

Η γεωργία συνεχίζει να αποτελεί έναν παράγοντα ανάπτυξης για το μέλλον, αφού χρησιμοποιείται μόνο το ήμισυ των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για εμπορεύσιμες εκμεταλλεύσεις αγροτικών προϊόντων(επιχειρώ, 2014).

Κεφάλαιο 4^ο :Βουλγαρία

4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας (Εικόνα 3.4) είναι χώρα της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Βρέχεται στα ανατολικά από τη Μαύρη Θάλασσα, ενώ συνορεύει με την Ελλάδα στα νότια, την Τουρκία στα ανατολικά, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ) στα δυτικά, τη Σερβία και τη Ρουμανία στα βόρεια. Φυσικό σύνορο μεταξύ της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας αποτελεί ο ποταμός Δούναβης. Με έκταση 110.994 τετραγωνικά χιλιόμετρα, η Βουλγαρία είναι η 16η σε έκταση χώρα της Ευρώπης (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Η θέση της την έχει καταστήσει σταυροδρόμι διαφόρων πολιτισμών και ως τέτοιο ανέδειξε μερικά από τα αρχαιότερα μεταλλουργικά, θρησκευτικά και άλλα πολιτιστικά τεχνουργήματα στον κόσμο.

Εικόνα 3.4:Χάρτης Βουλγαρίας

Ο πληθυσμός των 7,25 εκατομμυρίων κατοίκων είναι κατά κύριο λόγο αστικός και συγκεντρωμένος κυρίως στα διοικητικά κέντρα των 28 επαρχιών της (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Οι περισσότερες εμπορικές και πολιτιστικές δραστηριότητες συγκεντρώνονται στην πρωτεύουσα Σόφια. Οι ισχυρότεροι τομείς της οικονομίας είναι η βαριά βιομηχανία, η παραγωγή ενέργειας και η γεωργία, που στηρίζονται όλες σε τοπικούς φυσικούς πόρους. Η Βουλγαρία είναι ενιαία κοινοβουλευτική δημοκρατία με υψηλό βαθμό πολιτικού, διοικητικού και οικονομικού συγκεντρωτισμού. Είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του NATO και του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και έχει εκλεγεί τρεις φορές μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις του 2013, ο πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 7.245.677 κατοίκους. Το προσδόκιμο ζωής στο σύνολο του πληθυσμού ήταν, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ίδιου έτους, τα 74,33 χρόνια (70,74 χρόνια οι άνδρες και 78,13 οι γυναίκες) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

4.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η οικονομία της Βουλγαρίας λειτουργεί στις αρχές της ελεύθερης αγοράς, έχοντας ένα μεγάλο ιδιωτικό τομέα και ένα μικρότερο δημόσιο χαρακτήρα. Σύμφωνα με έκθεση που δημοσίευσε η πρεσβεία της Ελλάδας στο Βουκουρέστι το 2015 προβλέπεται ότι ο ρυθμός ανάπτυξης από 2,8% το 2014 θα φθάσει το 4% το 2018, οπότε η πραγματική σύγκλιση της ρουμανικής οικονομία θα ανέλθει περίπου σε ποσοστό 65%. Οι επενδύσεις κατά την εν λόγω περίοδο αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,5% το 2015, φθάνοντας σε ποσοστό της τάξεως του 6,8% το 2018 (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

Ο ρυθμός ανάπτυξης της ρουμανικής οικονομίας το α' τρίμηνο 2015 αυξήθηκε κατά 4,2%, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014, ξεπερνώντας έτσι τις σχετικές προβλέψεις. Η εν λόγω αύξηση αποτελεί τη μεγαλύτερη, σε ετήσια βάση, των τελευταίων τριών ετών, όπως συνάγεται από τα στοιχεία που δημοσίευσε το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής της Ρουμανίας (INS) (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

Βάσει στοιχείων της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, η Ρουμανία είναι η χώρα με τη μεγαλύτερη δυναμική στον τομέα της οικονομικής ανάπτυξης, τόσο μεταξύ των 28 κρατών μελών της ΕΕ (όπου ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ανέρχεται σε 1,6%), όσο και μεταξύ των μελών της Ευρωζώνης (όπου ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης ανέρχεται σε 1%). Σημαντική αύξηση κατεγράφη επίσης σε τέσσερις ακόμη χώρες, ήτοι: Ουγγαρία (3,1%), Σλοβακία (2,9%), Ισπανία (2,6%) και Ηνωμένο Βασίλειο (2,4%) (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

Ο καθαρός μέσος ονομαστικός μισθός αυξήθηκε κατά 5,7% τον Μάρτιο 2015, φθάνοντας τα 1.829 Lei (περίπου 411 ευρώ), σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής (INS). Τον Απρίλιο 2015 αυξήθηκε κατά 1,5% σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα και κατά 7% σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2014. Το ύψος του μέσου μηνιαίου μισθού ανέρχεται σε περίπου 420 ευρώ (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

Οι σημαντικότεροι τομείς της βουλγαρικής οικονομίας το 2014 ήταν η βιομηχανία (23,5%), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, οι υπηρεσίες στέγασης και εστίασης (21,3%), καθώς και η δημόσια διοίκηση, η άμυνα, η εκπαίδευση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια (13,2%) (Euroora.eu, 2016). Η Βουλγαρία πραγματοποιεί εξαγωγές κυρίως προς τη Γερμανία, την Τουρκία και την Ιταλία, ενώ οι εισαγωγές της προέρχονται κυρίως από τη Ρωσία, τη Γερμανία και την Ιταλία. Την 1η Ιανουαρίου 2007, η Βουλγαρία εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό οδήγησε σε κάποια άμεση ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, αλλά δεν υπήρξε σοκ στην οικονομία (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

Όσον αφορά το φορολογικό καθεστώς το ρουμανικό κοινοβούλιο ενέκρινε το σχέδιο νόμου φορολογικού κώδικα, το οποίο προβλέπει την μείωση του ποσοστού ΦΠΑ από 24% σε 19% από 01.01.2016. Η αρχική κυβερνητική πρόταση προέβλεπε την μείωση του ΦΠΑ από 24% σε 20% από 01.01.2016 και 18% από 01.01.2018 (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015). Το εγκριθέν σχέδιο νόμου περιλαμβάνει διατάξεις για την κατάργηση του ειδικού φόρου για τις κατασκευές, την μείωση του ενιαίου φόρου εισοδημάτων και κερδών επιχειρήσεων από 16% σε 14% από 01.01.2019.

Μερικές άλλες τροποποιήσεις πραγματοποιήθηκαν στο επίπεδο φορολογίας μικροεπιχειρήσεων, όπου το ποσοστό φορολογίας επί του κύκλου εργασιών ανέρχεται σε 3% στις μικροεπιχειρήσεις, που δεν απασχολούν εργαζόμενους, 1% σε μικροεπιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 2 εργαζόμενους και 3% για μικροεπιχειρήσεις με 1 εργαζόμενο (Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο, 2015).

4.4 Παραγωγικός τομέας

Βουλγαρία έχει επιτύχει τα τελευταία χρόνια, χάρη στην αυξανόμενη παραγωγή της, να καλύπτει, σε πρώτη φάση, τις εσωτερικές της ανάγκες σε σιτηρά και, παράλληλα, να ενισχύει διαρκώς τις εξαγωγές της. Ένα σημαντικό ποσοστό της βουλγαρικής παραγωγής σιτηρών (της τάξης του 50% ή και παραπάνω κάποιες χρονιές) προορίζεται για εξαγωγές. Έτσι, η αυξημένη παραγωγή σιτηρών τα τελευταία χρόνια στη Βουλγαρία την αναδεικνύει σε μεγάλο «παίκτη» της παγκόσμιας αγοράς. Την ίδια στιγμή η αγορά της Ελλάδας όλο και περισσότερο εξαρτάται από τις βουλγαρικές εξαγωγές σιτηρών (Σταύρος Παϊσιάδης, 2012)

Είναι χαρακτηριστικό ότι στο σύνολο των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων της, τα σιτηρά και οι ελαιούχοι σπόροι καταλαμβάνουν ποσοστό 40%. Πάντως υπάρχουν ευκαιρίες για όσους Έλληνες αγρότες θέλουν να αγοράσουν αγροτική γη στη γειτονική χώρα για να την καλλιεργήσουν, αφού το κόστος παραγωγής είναι φτηνότερο σε σχέση με τη χώρα μας, ενώ θα δικαιούνται να εισπράττουν και κοινοτικές ενισχύσεις. Ειδικότερα στο 2011 από τη γειτονική μας χώρα εξήχθησαν περίπου 2,1 εκατ. τόνοι σιταριού και 1 εκατ. τόνοι καλαμποκιού (Σταύρος Παϊσιάδης, 2012). Ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών στα δύο αυτά κύρια σιτηρά είναι κάτι παραπάνω από εντυπωσιακός στην τελευταία πενταετία και αντικατοπτρίζει την άνθηση του κλάδου στη Βουλγαρία.

Απέναντι στη Βουλγαρία, μια διαρκώς ανερχόμενη δύναμη στην παραγωγή και εξαγωγή σιτηρών, η χώρα μας φαίνεται ιδιαίτερα αποδυναμωμένη. Είναι χαρακτηριστικό ότι, βάσει των πιο πρόσφατων στατιστικών στοιχείων του ελληνικού Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, η παραγωγή σίτου στη χώρα μας αντιστοιχεί πλέον μόνο στο 35% της αντίστοιχης βουλγαρικής, ενώ η ελληνική παραγωγή αραβοσίτου αντιστοιχεί στο 60% της βουλγαρικής (Σταύρος Παϊσιάδης, 2012).

Φυσικό επακόλουθο των τάσεων αυτών είναι στο διμερές εμπόριο να υπερέχουν σαφώς οι βουλγαρικές εξαγωγές, με αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο στα σιτηρά να είναι την τελευταία διετία συντριπτικά αρνητικό εις βάρος της Ελλάδας. Οι μόνες

αξιόλογες εξαγωγές της χώρας μας προς τη Βουλγαρία αφορούν στο καλαμπόκι, αν και, πάλι, οι σχετικές εισαγωγές από τη βουλγαρική πλευρά υπερτερούν κατά πολύ.

Όπως αναδεικνύει έρευνα για τη βουλγαρική αγορά σιτηρών, που δημοσιοποίησε το Δεκέμβριο του 2012, το Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων της πρεσβείας της Ελλάδας στη Σόφια, η Βουλγαρία την τελευταία πενταετία έχει αυξήσει σημαντικά την παραγωγή σιτηρών και ελαιούχων σπόρων, εκμεταλλευόμενη από τη μια πλευρά την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, που βελτιώνουν τη στρεμματική απόδοση, και από την άλλη τη σταδιακή μεταβολή στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των αγροτικών γαιών και τη διαρκή ενοποίηση τους (Σταύρος Παϊσιάδης ,2012).

Σε κάθε περίπτωση, η αντίθετη πορεία της βουλγαρικής και της ελληνικής παραγωγής σιτηρών δεν μπορεί παρά να μας προβληματίσει. Η γειτονική χώρα έχει καταστεί υπολογίσιμος «παίκτης» στη διεθνή αγορά δημητριακών, ενώ, την ίδια στιγμή, εξάγει διαρκώς αυξανόμενες ποσότητες σιτηρών και στην Ελλάδα, ώστε η τελευταία να καλύψει τις εσωτερικές της ανάγκες.

Χαρακτηριστικό της σημασίας που έχει αποκτήσει η Βουλγαρία ως προμηθευτής σιτηρών στην Ελλάδα, είναι το ότι οι βουλγαρικές εξαγωγές σίτου αναλογούν στο 19% των συνολικών εισαγωγών σίτου που πραγματοποίησε η Ελλάδα το 2011, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για το κριθάρι και τον αραβόσιτο είναι 25% και 21%. Οι τιμές παραγωγού βουλγαρικών σιτηρών καταγράφουν το τελευταίο διάστημα σημαντική αύξηση, ακολουθώντας τις διεθνείς τάσεις (Σταύρος Παϊσιάδης ,2012).

Κεφάλαιο 5^ο :Περιφέρειες Ελλάδος

5.1 Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

5.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΠΑΜΘ)(Εικόνα 3.5)είναι μία από τις περιφέρειες της Ελλάδας. Αποτελεί το δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης που καλύπτει το βορειοανατολικό άκρο της χώρας, δηλαδή το ανατολικό τμήμα της Μακεδονίας και ολόκληρη τη Θράκη. Περιλαμβάνει επίσης δύο μεγάλα νησιά του Θρακικού Πελάγους, την Θάσο και την Σαμοθράκη (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

Εικόνα 3.5:χάρτης περιφέρειας ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης

5.1.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 608.182 κατοίκους, σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2011). Πρωτεύουσά της είναι η Κομοτηνή και μεγαλύτερη πόλη η Αλεξανδρούπολη. Αποτελεί την περιφέρεια με τη μεγαλύτερη παρουσία στρατού, λόγω της γειτνίασης με την Τουρκία. Μια ακόμα ιδιαιτερότητά της είναι πως συμπεριλαμβάνει συμπαγείς κοινότητες Τουρκογενών, Πομάκων και

μουσουλμάνων Ρομά. Οι τρεις αυτές ομάδες συγκροτούν από κοινού τη Μουσουλμανική Μειονότητα Ελλάδος, τη μόνη αναγνωρισμένη μειονότητα στη χώρα. Ο ακριβής αριθμός των μελών της δεν είναι γνωστός, αφού οι τελευταίες απογραφές έπαυσαν να περιλαμβάνουν το θρήσκευμα, αλλά υπολογίζεται μεταξύ 100-150.000 κατοίκους (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

Ο μουσουλμανικός πληθυσμός της διαμένει κατά κύριο λόγο στα ορεινά των περιφερειακών ενοτήτων Ξάνθης, Ροδόπης και στο δυτικό τμήμα της περιφερειακής ενότητας Έβρου. Η περιφέρεια διαιρείται σε έξι περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 22 δήμοι. Οι Π.Ε. ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς, εκτός από τις Π.Ε. Καβάλας και Θάσου που προέκυψαν από τη διάσπαση του Νομού Καβάλας σε ηπειρωτικό και νησιωτικό τμήμα αντίστοιχα (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

5.1.3 Χαρακτηριστικά Μεταφορών

Τα σημαντικότερα λιμάνια της περιφέρειας είναι της Καβάλας και της Αλεξανδρούπολης, ακόμα υπάρχουν δύο μεγάλα αεροδρόμια, τον αεροδρόμιο της Καβάλας και το αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Λ).

5.1.4 Ορυκτός πλούτος

Η Περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης από την αρχαιότητα έχει να επιδείξει αξιόλογη εξορυκτική δραστηριότητα με τα ορυχεία της Σκαπτής ύλης, της Θάσου, του Παγγαίου κ.α. Εκτός όμως από τις αρχαίες εκμεταλλεύσεις χρυσού και αργύρου, η περιοχή και σήμερα αποτελεί μια από τις σημαντικότερες περιοχές του Ελλαδικού χώρου αναφορικά με τις Ορυκτές Πρώτες Ύλες αλλά και την γεωπολιτικής της σημασία.

Στην Περιφέρεια υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα μεταλλικών ορυκτών, μαρμάρων και ενεργειακών πρώτων υλών, ενώ μέχρι σήμερα είναι η μοναδική περιοχή στην Ελλάδα που γίνεται παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου από το κοιτάσμα του Πρίνου και Νότιας Καβάλας. Επίσης, εμφανίζει ενδιαφέρουσες ενδείξεις για την ύπαρξη κοιτασμάτων ειδικού ενδιαφέροντος, όπως για παράδειγμα, ουράνιο, ειδικά βιομηχανικά ορυκτά (π.χ. ζεόλιθους), αλλά και σπάνιες γαίες. Ειδικότερα, η Περιφέρεια αποτελεί την σημαντικότερη περιοχή στην Ελλάδα που συνεισφέρει παραγωγικά στον κλάδο του μαρμάρου (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

5.1.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Ανατολική Μακεδονία, Θράκη είναι η πατρίδα του 5,7% του πληθυσμού της χώρας (2013) και είναι κυρίως μια αγροτική περιοχή. Τα χαμηλά επίπεδα των άμεσων ξένων επενδύσεων, σε συνδυασμό με σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα, η αργή αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης στα τμήματα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και την αύξηση του ανταγωνισμού από χαμηλού κόστους γειτονικές χώρες αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω η πίεση στην παραγωγική βάση της περιοχής και ενδεχομένως να επηρεάσει αρνητικά την απασχόληση.

Ήδη, περισσότερα από τέσσερα έτη μείωσης του ΑΕΠ, λόγω της οικονομικής κρίσης οδήγησε το ποσοστό ανεργίας από 8,7% κατά τη διάρκεια του 2008 στο 26,4% κατά τη διάρκεια του 2013. Οι τομείς που πλήττονται περισσότερο είναι εκείνες του

εμπορίου και των υπηρεσιών, με ένα μεγάλο αριθμό των καταστημάτων και των επιχειρήσεων να κλείνουν. Ενδεικτικά, το 2011, 179 εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονταν στην περιφέρεια, υπέστησαν μια μείωση της τάξης του 3,2% σε σύγκριση με το 2010 ακόμα οι υπηρεσίες μία μείωση 6,6%. Κατά τη διάρκεια 2000-2008, η αύξηση του ΑΕΠ ήταν 5,1%, ενώ η περιοχή αντιπροσώπευε περίπου το 3,5% του ΑΕΠ της χώρας (European commission, 2016A).

Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 3,9% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένο στην 11^η θέση ανάμεσα στις 13 ελληνικές περιφέρειες, σημαντικά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ (52%) (European commission, 2016A). Η Απασχόληση σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών έντασης γνώσης από το 2000-2008 αντιπροσώπευε το 1,2% της συνολικής απασχόλησης στην περιφέρεια. Με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. η Περιφέρεια παρήγαγε ετησίως 5 με 5,5% του συνολικού Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος της Χώρας. Όσον αφορά στο δείκτη της παραγωγικότητας, η Περιφέρεια είχε σημειώσει κάποια πρόοδο αλλά εξακολουθεί να βρίσκεται σε αρκετά χαμηλότερο επίπεδο, τόσο από τη χώρα όσο και από την Ε.Ε. (European commission, 2016A).

5.1.6 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Οι ερευνητικές προσπάθειες στην περιφέρεια συγκεντρώνονται κυρίως στον ακαδημαϊκό τομέα. Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν σε 2.237 δημοσιεύσεις η συγκέντρωση των ερευνητών, αντιπροσώπευε το 4,8% του συνόλου των ερευνητών στη χώρα και το 2,2% των ερευνητών του ιδιωτικού τομέα (2011). Η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων μετά το 2008, λόγω της κρίσης έχει μειώσει επίσης τα ήδη χαμηλά επίπεδα ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε & Α εντός της Περιφέρειας. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2007-2013, η περιφέρεια συμμετείχε σε 73 έργα έρευνας και καινοτομίας συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης € 8,9 εκατομμύρια (European commission, 2016A).

Οι κύριες αδυναμίες της περιφέρειας αφορούν πληθυσμό με τριτοβάθμια εκπαίδευση, και αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Ειδικότερα στην Περιφέρεια λειτουργεί το Πολυτεχνείο και το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, καθώς επίσης και το Τ.Ε.Ι. Καβάλας. Στην Ανατολική Μακεδονία - Θράκη συγκεντρώνεται το 5,3% του συνόλου των ερευνητικών κέντρων και ινστιτούτων της χώρας, ποσοστό που την κατατάσσει στην 6η θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας (European commission, 2016A). Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2002, το εργατικό δυναμικό με εκπαίδευση μέχρι και το δημοτικό αντιστοιχούσε στο ποσοστό του 44% του συνόλου και σημαντικά ανώτερο του αντίστοιχου ποσοστού σε επίπεδο χώρας (28%).

Το εργατικό δυναμικό Γυμνασιακής εκπαίδευσης αποτελούσε το 8,12%, ενώ το εργατικό δυναμικό λυκειακής εκπαίδευσης κάλυπτε το 23,5% του συνόλου. Μικρό μέρος του συνολικού εργατικού δυναμικού καλύπτει το εργατικό δυναμικό Ανωτέρας και ανωτάτης εκπαίδευσης, το οποίο αντιστοιχούσε στο 19,05%. Τέλος, μόνο το 0,11% του εργατικού δυναμικού είχε Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (European commission, 2016A).

5.1.7 Απασχόληση & Ανεργία

Το ποσοστό ανεργίας στο δεύτερο τρίμηνο του 2015 ανήλθε σε 23,4% σημειώνοντας ελάχιστη μείωση από το 23,8% που ήταν το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014. Ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων πλήρους απασχόλησης ανδρών και γυναικών, και το συνακόλουθα υψηλό ποσοστό των γυναικών που απασχολούνται ως βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση - εκμετάλλευση. Πρόκειται για μια κατ' εξοχήν αγροτική περιφέρεια αφού το παραγόμενο από την γεωργία προϊόν ως ποσοστό του συνολικού προϊόντος (ΑΕΠ) της περιφέρειας είναι το υψηλότερο στη χώρα (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 2016).

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και άξιο προσοχής ότι το μμεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στους νέους και στις γυναίκες, ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι διπλάσιο από αυτό των ανδρών. Κατά την τελευταία πενταετία (1998-2002), το ποσοστό των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης μμειώθηκε κατά 5,7%, εντούτοις διατηρείται σε υψηλά επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο της χώρας. Την ίδια περίοδο, το ποσοστό απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα μμειώνεται και υπολείπεται από τον αντίστοιχο εθνικό μέσο όρο σχεδόν κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες (European commission, 2016A).

Ο τριτογενής τομέας της οικονομίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης έχει διευρύνει το μερίδιό του κατά την τελευταία πενταετία, δημιουργώντας απασχόληση ικανή να απορροφήσει μέρος της απελευθέρωσης δυναμικού από τον αγροτικό τομέα συν μέρος της προσφοράς εργασίας από τους οικονομικούς μετανάστες.

5.2 Περιφέρεια Αττικής

5.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Αττικής(εικόνα 3.6)αποτελεί μία από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας με βάση το άρθρο 61 του Νόμου 1622/86, όπως αυτές καθορίστηκαν από το Προεδρικό Διάταγμα 51/1987, αποτελούμενη από το Νομό Αττικής με έδρα την Αθήνα (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Μ). Στο παρελθόν, η περιφέρεια Αττικής διαιρούνταν σε τέσσερις νομαρχίες τη Νομαρχία Αθηνών, τη Νομαρχία Πειραιώς, τη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής και τη Νομαρχία Δυτικής Αττικής. Τα νομαρχιακά διαμερίσματα Αθηνών και Πειραιώς συγκροτούσαν τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών - Πειραιώς, η οποία ήταν γνωστή και ως Υπερνομαρχία Αθηνών - Πειραιώς.

Εικόνα 3.6:Περιφέρεια Αττικής

Σύμφωνα με το πρόγραμμα Καλλικράτης το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την 1η Ιανουαρίου 2011, η ισχύουσα διοικητική διαίρεση της Αττικής έπαψε να υφίσταται και οργανώθηκε σε νέες διοικητικές μονάδες. Με βάση το νέο νόμο και τη νέα διοικητική διαίρεση που προκύπτει από αυτόν, καταργήθηκαν τα τέσσερα νομαρχιακά διαμερίσματα και η περιφέρεια διαιρείται σε οκτώ περιφερειακές ενότητες.

Η Νομαρχία Αθηνών διασπάστηκε σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες, Κεντρικού Τομέα Αθηνών, Βορείου Τομέα Αθηνών, Δυτικού Τομέα Αθηνών και Νοτίου Τομέα

Αθηνών, η Νομαρχία Πειραιώς διασπάται στην περιφερειακή ενότητα Πειραιώς και στην περιφερειακή ενότητα Νήσων, ενώ οι Νομαρχίες Ανατολικής Αττικής και Δυτικής Αττικής μετατρέπονται στις αντίστοιχες περιφερειακές ενότητες. Επίσης, σύμφωνα με το νέο νόμο συνίσταται η Αποκεντρωμένη Διοίκηση Αττικής, η οποία εκτείνεται στα όρια της περιφέρειας Αττικής με έδρα την Αθήνα.

Η Περιφέρεια Αττικής και ειδικότερα η Αθήνα αποτελεί μία από τις πλέον ισχυρές Ευρωπαϊκές μητροπόλεις στην διευρυμένη Ε.Ε. Με βάση την τυπολογία που υιοθετείται από το ESPON (Ευρωπαϊκό δίκτυο Χωρικού Σχεδιασμού) η Αθήνα κατατάσσεται στην τρίτη κατηγορία των ισχυρών Ευρωπαϊκών Μητροπολιτικών περιοχών Ανάπτυξης (strong mega's). Στην ενότητα αυτή των πόλεων εντάσσονται μαζί με την Αθήνα το Ελσίνκι, το Μάντσεστερ, το Δουβλίνο, το Γκέτεμποργκ, η Γενεύη και το Όσλο. Οι πόλεις αυτές χαρακτηρίζονται από το σχετικά μμεγάλο τους μέγεθος, την ανταγωνιστικότητα τους, και το ισχυρό ανθρώπινο κεφάλαιο που διαθέτουν (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Μ).

5.2.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Βρισκόμενη στο ανατολικό άκρο της Στερεάς Ελλάδας, η Περιφέρεια Αττικής καλύπτει περίπου 3.808 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Εκτός από την Αθήνα, εντός της περιφέρειας υπάρχουν οι πόλεις του Πειραιά, της Ελευσίνας, των Μεγάρων, του Λαυρίου, και Μαραθώνα, καθώς και ένα μικρό μέρος της Πελοποννήσου και τα νησιά Σαλαμίνα, Αίγινα, Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες, Κύθηρα και Αντικύθηρα. Περίπου 3.750.000 άνθρωποι ζουν στην περιφέρεια, εκ των οποίων περισσότερο από το 95% είναι κάτοικοι της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Μ).

Αποτελεί την πρώτη σε πληθυσμό και πιο πυκνοκατοικημένη περιφέρεια της Ελλάδας, αφού σε αυτήν βρίσκεται το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, που αποτελεί την πρωτεύουσα της Ελλάδας, συγκεντρώνοντας το 1/3 του πληθυσμού της χώρας, δηλαδή 3.761.810 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2001 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Μ).

Γεωγραφικά η Αττική χωρίζεται σε δύο μεγάλες υποενότητες, την περιοχή πρωτεύουσας και το υπόλοιπο Αττικής. Η περιοχή πρωτεύουσας περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας, δηλαδή όλους τους δήμους Αθηνών-Πειραιώς που ανήκαν στην τέως διοίκηση πρωτεύουσας, και οριοθετείται από τον Σαρωνικό κόλπο και τα βουνά της Πάρνηθας, του Υμηττού και της Πεντέλης που ορίζουν το λεκανοπέδιο Αττικής. Το υπόλοιπο Αττικής καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της περιφέρειας και αποτελείται από το ανατολικό και δυτικό τμήμα, τα νησιά του Σαρωνικού και την επαρχία Τροιζηνίας που βρίσκεται στην Πελοπόννησο.

5.2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Αττικής, με έδρα την Αθήνα, παράγει 38% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της χώρας. Στην περιφέρεια παράγεται 3,2% του προϊόντος του αγροτικού τομέα της χώρας, 38% της μεταποίησης (ποσοστό αυξανόμενο τα τελευταία χρόνια) και 41% των υπηρεσιών, από τις οποίες προέρχονται τα 4/5 του προϊόντος της. Με κατά κεφαλή προϊόν 14,8 χιλ. ευρώ το 2003, κατατάσσεται 3η με βάση το κριτήριο αυτό, μετά τη Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο, με 106% του μέσου όρου της

Ελλάδας. Στην περιφέρεια αναλογούσε 30% των συνολικών επενδύσεων στη χώρα το 2002 και 35% των επενδύσεων στη μεταποίηση (European commission, 2016B).

Στις επιχειρήσεις της περιφέρειας αναλογούσε το 38% των επενδύσεων των βιομηχανικών επιχειρήσεων της χώρας για την περίοδο 2000-2001, σύμφωνα με την Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα της ΕΣΥΕ, οι οποίες το 2001 αυξήθηκαν 9%. Στην Αττική αναλογεί 40% των φορολογουμένων (+ 0,6% το 2002), 47,6% του δηλωθέντος εισοδήματος της χώρας (+6,9%) και 58,8% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (+6,9%). Συγκεντρώνει τον κύριο όγκο των αποταμιευτικών καταθέσεων ήτοι 50% για το 2003. Στις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην περιφέρεια αναλογεί ποσοστό 69% του κύκλου εργασιών των μεταποιητικών μονάδων της χώρας, 71% των κατασκευαστικών και 58% των εμπορικών (European commission, 2016B).

Της αναλογεί 1,8% των καλλιεργούμενων εκτάσεων στη χώρα, 34% της παραγωγής αυγών (1η στη χώρα) και 5% της παραγωγής κρέατος για το 2003. Στην Αττική συγκεντρώνεται το 35,4% του πληθυσμού της χώρας (2013), είναι η κύρια μητροπολιτική περιοχή της Ελλάδας. Το 2011, η Αττική αντιπροσώπευε το 48,1% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν τοποθετημένη πρώτη μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και ελαφρώς χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ (European commission, 2016B).

Η περιφέρεια είναι επίσης μια από τις σημαντικότερες εξαγωγικές πύλες της Ελλάδας (με ποσοστό 45% σε τρέχουσες τιμές όσον αφορά τις εξαγωγές για το 2012). Ωστόσο, η οικονομική κρίση που ακολούθησε μετά το 2008 έχει διαβρώσει μεγάλο μέρος της αύξησης του πρόσφατου παρελθόντος. Οι τομείς που πλήττονται περισσότερο είναι αυτές του εμπορίου, με ένα μεγάλο αριθμό των επιχειρήσεων να κλείνουν ακόμα και στις πιο εμπορικές περιοχές ενδεικτικά, το 2011 4.606 εμπορικές επιχειρήσεις έκλεισαν ήτοι μια μείωση της τάξης του 10,4% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016B).

Η απότομη μείωση των κατασκευαστικών επιχειρήσεων και το μειωμένο εισοδήματα μπορεί να εξηγήσει εν μέρει τη σημαντική αύξηση της ανεργίας από 6,5% (2008) σε 28,2% (2013). Η Αττική είναι ένα κομβικό σημείο για τις υπηρεσίες και, εκτός από το εμπόριο έχει και άλλους σημαντικούς τομείς όπως είναι οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τις μεταφορές, την υγεία και τις κοινωνικές υπηρεσίες, real estate, την αναψυχή, την έρευνα και επιχειρηματικές υπηρεσίες. Καθ' όλη την περίοδο 1995 - 2003 η Αττική διατηρεί κατά κεφαλήν Α.Ε.Π υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας, παράγει περίπου το 40% του συνολικού Α.Ε.Π της χώρας και διατηρεί την κυρίαρχη θέση της στην εθνική οικονομία (European commission, 2016B).

Η οικονομία της Περιφέρειας Αττικής χαρακτηρίζεται ως εξωστρεφής (συγκρινόμενη με τα δεδομένα της χώρας και όχι των ανεπτυγμένων μητροπολιτικών Περιφερειών της ΕΕ των 27), δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα της μεταποιητικής παραγωγής καθώς και οι υπηρεσίες του τριτογενή τομέα (π.χ. τουρισμός) απευθύνονται στις διεθνείς αγορές και κυρίως τις ευρωπαϊκές. Η Περιφέρεια Αττικής, στο σύνολο των κλάδων, έχει μεγαλύτερο βαθμό

εξωστρέφειας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας, καθώς διαθέτει 9 πλεονασματικούς κλάδους (European commission, 2016B).

Οι εξαγωγές κατά το 2005 ανήλθαν σε 4,0 δις €, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 20% σε σχέση με το 2004. Οι κύριες κατηγορίες προϊόντων που εξήγαγαν σημαντικό ποσοστό της παραγωγής τους κυρίως προς την ΕΕ παρουσιάζοντας βαθμό εξωστρέφειας ήταν τα Φαρμακευτικά Προϊόντα (14,51% της συνολικής αξίας παραγωγής), μηχανολογικός εξοπλισμός (15,9%), πλαστικές ύλες (4,61%), μεταλλικά προϊόντα (8,23%) κ.λπ. Τα κυριότερα κράτη-μέλη της ΕΕ προς τα οποία κατευθύνθηκαν οι εξαγωγές κατά το 2005 ήταν η Γερμανία με ποσοστό 21,54%, η Ιταλία με ποσοστό 18,38%, η Κύπρος με ποσοστό 12,75% και το Ηνωμένο Βασίλειο με ποσοστό 12,16% (European commission, 2016B).

Τέλος, στην Αττική είναι εγκατεστημένες αλλοδαπές επιχειρήσεις με δραστηριότητες σχετικές με τις μεταφορές ενώ ακολουθούν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της ασφάλισης, του χρηματοπιστωτικού τομέα και του εμπορίου. Διαπιστώνεται μια αρκετά μεγάλη διασπορά δραστηριοτήτων που αφενός καταδεικνύει τη δυνατότητα της Αττικής να προσελκύσει αλλοδαπές επιχειρήσεις, αλλά ταυτόχρονα καταδεικνύει και την αδυναμία προσέλκυσης εξειδικευμένων δραστηριοτήτων που θα αναδείξουν ένα συγκεκριμένο προφίλ για την Περιφέρεια (European commission, 2016B).

5.2.4 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με την επίσημη απογραφή του 2001 της Ελληνικής στατιστικής υπηρεσίας ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανερχόταν σε 3.761.810 κατοίκους και κάλυπτε το ένα τρίτο (36%) του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Αττικής άρχισε να φθίνει σταδιακά. Κατά την δεκαετία του 90 όμως και κυρίως χάρη στην μετανάστευση ανακόπηκε η πτώση. Η Αττική είναι μία από τις τέσσερις περιφέρειες της χώρας στις οποίες σημειώνεται φυσική αύξηση του πληθυσμού, με αυξανόμενο μάλιστα ρυθμό από το 1999. Μεταξύ των απογραφών 1991 και 2001 ο πληθυσμός της αυξήθηκε 6,8%, αύξηση σχεδόν ίση με του συνόλου της χώρας (6,9%) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016M).

5.2.5 Έρευνας, Ανάπτυξης & Καινοτομίας

Η Αττική συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και των δαπανών Ε & Α στην Ελλάδα. Το 2011, η περιφέρεια αντιπροσώπευε το 55,7% του εθνικού ΓΟΠΝ, ενώ η περιφερειακή ΓΟΠΝ αντιπροσώπευε το 0,77% του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο (0,67). Παρά τις ανωτέρω θετικές τάσεις, οι δαπάνες για Ε & Α ως ποσοστό του ΑΕΠ, παραμένουν σημαντικά χαμηλότερες σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ (2,05%), καθώς και η συμβολή του ιδιωτικού τομέα (62,4% για την ΕΕ). Όσον αφορά τις δραστηριότητες κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, είναι οριακές σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ, παρά το γεγονός ότι το μισό ποσοστό (58,4%) προέρχεται από την Αττική. Παρά το γεγονός ότι η περιοχή συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος των πόρων της καινοτομίας της χώρας, αποτελεί τη μοναδική ελληνική περιοχή που παρουσίασαν

αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά την περίοδο 2004-2010 όσον αφορά τις επιδόσεις καινοτομίας (European commission, 2016B).

5.2.6 Παραγωγική δραστηριότητα

5.2.6.1 Πρωτογενής τομέας

Οι δυναμικοί κλάδοι της περιφέρειας αφορούν στην ανθοκομία, τα κηπευτικά τις αμπελοκαλλιέργειες και τα αλιευτικά προϊόντα (υδατοκαλλιέργειες), κυρίως στον Μαραθώνα, και τα νησιά. Με εξαίρεση την παραγωγή κρασιού και μάλιστα εμφιαλωμένου, οι παραδοσιακές αγροτικές δραστηριότητες στην Αττική, όπως η καλλιέργεια σιτηρών και ελιάς, τείνουν να περιοριστούν, όπως περιορίζεται και η παραδοσιακή κτηνοτροφία.

Τα αίτια της εξέλιξης αυτής, πέρα από τη γενικότερη πορεία της αγροτικής οικονομίας της χώρας, εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στη ραγδαία αστικοποίηση περιοχών με γεωργική χρήση στην ευρύτερη περιοχή της Πρωτεύουσας, όπως τα Μεσόγεια, καθώς επίσης και στην αυξημένη ζήτηση παραθεριστικής κατοικίας σε νησιωτικές και παραθαλάσσιες περιοχές, όπως η Τροιζηνία, η οποία εκτοπίζει με ταχύ ρυθμό τον πρωτογενή τομέα, καθιστώντας επιτακτική τη λήψη μέτρων για την ανάδειξη του ρόλου της γεωργίας στην προστασία του περιβάλλοντος στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της νέας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και της σημασίας που αποδίδεται στην περιαιστική γεωργία.

Η εξέλιξη του Βιομηχανικού Τομέα στην Περιφέρεια Αττικής, λαμβάνοντας υπόψη τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΣΥΕ (Ετήσια Βιομηχανική Έρευνα, 2003), τα οποία όμως αναφέρονται μόνο στις επιχειρήσεις που απασχολούν άνω των 10 εργαζομένων, αποτυπώνουν τη γενικότερη τάση της ελληνικής βιομηχανίας που παρουσιάζει έντονο δυϊσμό μεταξύ επιχειρήσεων που συνεχώς εκσυγχρονίζονται και ενισχύουν τη θέση τους στο διεθνή ανταγωνισμό και μεταξύ επιχειρήσεων που σε μεγάλο βαθμό ανήκουν σε κλάδους μικρής έντασης εργασίας και δεν μπορούν να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Είναι εμφανές ότι τόσο στην Περιφέρεια Αττικής όσο και στο σύνολο της χώρας κατά την περίοδο 1993 - 2003, εμφανίστηκαν τάσεις μείωσης του πλήθους των καταστημάτων και της απασχόλησης. Ειδικότερα, όσον αφορά στην απασχόληση, η πτώση αυτή υπήρξε συνεχής σε ετήσια βάση. Είναι ενδεικτικό ότι στην Περιφέρεια συγκεντρώνονταν το 43,7% των βιομηχανικών καταστημάτων και απασχολείτο το 43,4% των εργαζομένων στο σύνολο της βιομηχανίας της χώρας για το 2003(European commission, 2016B) .

Επιπλέον, υψηλά ποσοστά εμφανίζει η συμμετοχή της ακαθάριστης αξίας παραγωγής και της προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας της Περιφέρειας στο σύνολο της χώρας.

5.2.6.2 Τριτογενής τομέας

Η Αττική συγκεντρώνει το 36,2% των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα στο σύνολο της χώρας. Στην Περιφέρεια χωροθετούνται το 51,5% του συνόλου των επιχειρήσεων ακίνητης περιουσίας και εκμισθώσεων, το 46,3% των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το 45,2% των άλλων δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών, το 42,7% των επιχειρήσεων στο χώρο της εκπαίδευσης και το 52,6% των επιχειρήσεων στον τομέα της υγείας και κοινωνικής μέριμνας (European commission, 2016B).

Το γεγονός αυτό αντανακλά τη βαρύνουσα θέση της Αθήνας ως τόπο συγκέντρωσης δραστηριοτήτων του τριτογενή τομέα. Αντίστοιχη εικόνα εμφανίζει η Περιφέρεια και από πλευράς παραγόμενου τζίρου, συγκεντρώνοντας το 65,3% του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα, με εξαίρεση τον κλάδο των ξενοδοχείων – εστιατορίων, όπου η Αττική συγκεντρώνει χαμηλά ποσοστά επιχειρήσεων και παραγόμενου κύκλου εργασιών (τζίρου).

Εντός της Περιφέρειας δύο είναι οι κλάδοι που συγκεντρώνουν άνω του 60% του αριθμού των επιχειρήσεων. Πρόκειται για τους κλάδους του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και τη διαχείριση ακίνητης περιουσίας, ενώ ακολουθούν με πολύ χαμηλότερα ποσοστά τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, οι μεταφορές, αποθηκείσεις, επικοινωνίες και οι λοιπές δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών. Το εμπόριο είναι ο κλάδος που κατέχει και το μεγαλύτερο μερίδιο στον τομέα από άποψη κύκλου εργασιών (55,09%). Η Περιφέρεια συγκεντρώνει το 40,4% του συνόλου των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα της χώρας. Το 54% της απασχόλησης στον κλάδο των μεταφορών και το 59% στον κλάδο των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών βρίσκεται στην Αττική (European commission, 2016B).

5.2.7 Απασχόληση – Ανεργία

Η Περιφέρεια Αττικής εξακολουθεί να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας και της απασχόλησης. Κατά το 2005 το ποσοστό συμμετοχής του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας στο σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας (15-και άνω) ανήλθε στο 55%, έναντι 53,3% για το σύνολο της χώρας, ενώ το ποσοστό απασχόλησης στο 50,3% αντίστοιχα, έναντι 48,1% του εθνικού μέσου όρου (European commission, 2016B). Και τα δύο ποσοστά (συμμετοχής και απασχόλησης) παρουσιάζουν διαχρονικά αύξηση.

Ωστόσο, διαχρονικά παρατηρείται σταδιακή μείωση της συμμετοχής της Περιφέρειας στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, από 39,11% το 1999 σε 36,75% το 2004. Αντίστοιχη μείωση παρατηρείται διαχρονικά και στη συμμετοχή της Περιφέρειας στο σύνολο των απασχολούμενων της χώρας, η οποία από 38,75% το 1999 μειώθηκε στο 37,17% το 2004 (European commission, 2016B).

5.2.8 Χαρακτηριστικά Εκπαίδευση

Στην Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος αριθμός σχολικών μονάδων, εκπαιδευτικών και μαθητών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης (πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας). Η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το 18,89% του συνόλου

των σχολικών μονάδων της χώρας. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια λειτουργούν το 6,5% των Νηπιαγωγείων, το 16,5% των Δημοτικών Σχολείων, το 24,5% των Γυμνασίων, το 28,1% των Λυκείων και το 24% των ΤΕΕ της χώρας. Επιπλέον, στην Αττική λειτουργούν το 23,7% των ολοήμερων νηπιαγωγείων και το 23,2% των ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων της χώρας, καθώς και το 23% των Ειδικών Σχολείων (European commission, 2016B).

Η Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει σημαντικά υψηλότερη αναλογία μαθητών ανά εκπαιδευτικό σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας. Επιπλέον, παρουσιάζει σημαντικά υψηλότερη αναλογία μαθητών ανά τμήμα σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας. Το 56% των σχολικών μονάδων της Περιφέρειας διαθέτουν βιβλιοθήκη που λειτουργεί (έναντι 61,1% για το σύνολο της χώρας), ενώ το 93,9% των σχολείων διαθέτουν Η/Υ (έναντι 85,6% του μέσου όρου της χώρας). Η αναλογία μαθητών ανά Η/Υ (19,7%) είναι η υψηλότερη ανάμεσα στις Περιφέρειες (European commission, 2016B).

Το 80,9% των σχολείων της Περιφέρειας έχουν σύνδεση με το διαδίκτυο, έναντι 76% που είναι ο μέσος όρος της χώρας. Με βάση τα παραπάνω προκύπτει ότι, παρά τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει στο επίπεδο των υποδομών, παρατηρούνται ελλείψεις εκπαιδευτικών υποδομών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, με μεγαλύτερη έμφαση στη δευτεροβάθμια.

Το πρόβλημα αφορά ουσιαστικά τη δημόσια εκπαίδευση, αφού τα μερίδια της Περιφέρειας Αττικής σε ιδιωτικά εκπαιδευτήρια είναι τριπλάσια από τα αντίστοιχα μερίδια σε δημόσια σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση Πανεπιστημιακών και Τεχνολογικών Ιδρυμάτων και ιδιωτικών σχολών, καθώς και Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ελλείψεις σε κτιριακές υποδομές και εξοπλισμούς.

5.2.9 Έρευνα, Τεχνολογία & Καινοτομία

Οι επιδόσεις της χώρας και κατά συνέπεια και της Περιφέρειας στην έρευνα, την τεχνολογία και την καινοτομία θεωρούνται χαμηλές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του “European Innovation Scoreboard” του 2005, η χώρα μας καταλαμβάνει την 23^η θέση στην Ευρώπη των 25 (προηγείται μόνον της Μάλτας και της Λετονίας) (European commission, 2016B). Η Αττική είναι φορέας του 70% των ευρεσιτεχνιών στο σύνολο της χώρας. Στην περιφέρεια Αττικής δραστηριοποιούνται 9 ερευνητικά κέντρα εποπτευόμενα από τη ΓΓΕΤ. Η συμμετοχή των επιχειρήσεων και των ΑΕΙ - ΤΕΙ της Περιφέρειας Αττικής σε έργα έρευνας και ανάπτυξης είναι σχετικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες αυξημένη, λόγω θεματικής εξειδίκευσης (το ΕΜΠ υλοποίησε περίπου το 32% των έργων ΕΤΑ που ανατέθηκαν σε ιδρύματα της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2005).

5.3 Περιφέρεια βορείου Αιγαίου

5.3.1 Διοικητική διαίρεση

Η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου(εικόνα 3.7)διαίρεται διοικητικά σε πέντε περιφερειακές ενότητες, στις οποίες υπάγονται οι εννέα δήμοι που την συνιστούν. Οι Π.Ε. συμπίπτουν με τους αντίστοιχους νομούς με την εξαίρεση του νομού Λέσβου που διαιρέθηκε διοικητικά στις Π.Ε. Λήμνου και Λέσβου.

Εικόνα 3.7:Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Η περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου, όπου το 1,9% του πληθυσμού της χώρας είναι συγκεντρωμένο, είναι ένα νησιωτικό σύμπλεγμα εννέα νησιών στα βορειοανατολικά του Αιγαίου (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015). Η περιοχή διαθέτει λίγους φυσικούς πόρους, εκτός από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο αναπτυσσόμενος τομέας του τουρισμού, του εμπορίου και της γεωργίας αποτελούν τις κύριες πηγές εισοδήματος. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελείται από τρεις Περιφερειακές Ενότητες, την Π.Ε. Λέσβου, την Π.Ε. Χίου και την Π.Ε. Σάμου οι οποίες με τη σειρά τους απαρτίζονται

από εννέα συνολικά μοναδικού κάλλους νησιά. Στην Π.Ε. Λέσβου ανήκουν τα νησιά Λέσβος, Λήμνος και Αγ. Ευστράτιος Στην Π.Ε. Χίου ανήκουν τα νησιά Χίος, Οινούσες και Ψαρά Στην Π.Ε. Σάμου ανήκουν τα νησιά Σάμος, Ικαρία και Φούρνοι.

5.3.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Κύριο χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου σε ότι αφορά την οικονομική της φυσιογνωμία, αποτελεί ο νησιώτικος χαρακτήρας και η γεωγραφική θέση της όπου συμβάλλει στην περιθωριοποίηση της και στην αναπτυξιακή της υστέρηση λόγω, αφενός της ανεπαρκούς προσπελασιμότητας προς τα αναπτυγμένα αστικά κέντρα της Ελλάδας, και αφετέρου της αδυναμίας συνεργασίας προς τα παράλια της Μ. Ασίας λόγω των γεωπολιτικών συνθηκών και των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου πηγάζουν από την υψηλή εποχικότητα δραστηριοτήτων, που σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό στηρίζονται στον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον τουρισμό, που σε συνδυασμό με την αυξημένη εξάρτηση από τις μεταφορές λόγω νησιωτικού χαρακτήρα είναι ιδιαίτερα ευάλωτη.

Από τη χαμηλή παραγωγικότητα λόγω του μικρού βαθμού εξειδίκευσης των απασχολούμενων και της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού τόσο στον πρωτογενή όσο και στον δευτερογενή τομέα. Η έλλειψη διασύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την τοπική παραγωγική και κοινωνική βάση και μικρή ενσωμάτωση πτυχιούχων και επιστημόνων στην επιχειρηματική και επιστημονική κοινότητα.

Το χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικότητας, απουσία εκσυγχρονισμού και οικονομιών κλίμακας για τις υπάρχουσες επιχειρήσεις. Η χαμηλή εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας λόγω περιβαλλοντικών περιορισμών και προβλημάτων διασύνδεσης με το ηπειρωτικό δίκτυο, με αποτέλεσμα την μη κάλυψη ενεργειακών αναγκών, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες και την αυξημένη εξάρτηση από το πετρέλαιο. Ελλείψεις σε υποδομές και συχνότητα μεταφορών με αποτέλεσμα αυξημένο κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης.

Υψηλό κόστος δημιουργίας και συντήρησης υποδομών σε συνδυασμό με έντονες πιέσεις στη δόμηση, τόσο για οικιστικές όσο και για τουριστικές λειτουργίες. Σε σχέση με την περιφερειακή κατανομή του ΑΕΠ στην Ελλάδα, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παράγει περίπου το 0,7% του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας. Ειδικότερα την περίοδο 2001-2008 παρουσιάστηκε διαχρονική αύξηση του ύψους του Περιφερειακού ΑΕΠ, με μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής της τάξης του 5,25%, χαμηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού της χώρας (6,87%) (European commission, 2016B).

Το έτος 2009, ήταν το πρώτο έτος που εμφανίστηκε η οικονομική κρίση και τα αποτελέσματα της αποτυπώνονται πολύ πιο έντονα στο ΑΕΠ της Περιφέρειας

Βορείου Αιγαίου (μείωση -3,31% σε σχέση με το 2008) σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας (μείωση 0,55% σε σχέση με το 2008). Την περίοδο 2002-2008 οι ρυθμοί ανάπτυξης του ΑΕΠ της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου ήταν αυξητικοί, αν και υπολείπονταν σταθερά από αυτών της χώρας.

Η τάση αυτή ανατρέπεται το έτος 2009, όπου σύμφωνα μάλιστα με τα στοιχεία της Eurostat, παρουσιάζεται μείωση του ΑΕΠ τόσο στο επίπεδο της χώρας, όσο και αυτό της Περιφέρειας, αποτέλεσμα της εκδηλούμενης κρίσης, που επηρεάζει μέχρι σήμερα αρνητικά την οικονομία της χώρας και των Περιφερειών της. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, εμφανίζει μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης του ΑΕΠ (-3,63%) σε σχέση με το μέσο ποσοστό μείωσης των Περιφερειών (0,88%) ενώ το μικρότερο ποσοστό μείωσης εμφανίζεται στην Περιφέρεια της Ηπείρου (μείωση 0,52%) και το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (μείωση 7,70%). Τα αποτελέσματα της ύφεσης, αναμένεται να διατηρηθούν και τα επόμενα χρόνια, οδηγώντας σε περαιτέρω μείωση του παραγόμενου ΑΕΠ της χώρας και των Περιφερειών της. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το ύψος του ΑΕΠ της χώρας σε τρέχουσες τιμές το 2011 ανέρχεται στα επίπεδα του 2006. Σε σχέση με την περιφερειακή κατανομή του ΑΕΠ στην Ελλάδα η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου τα έτη 2008 και 2009 παράγει περίπου το 1,4% του συνολικού ΑΕΠ της Ελλάδας.

Η επίδοση αυτή αποτελεί τη χειρότερη επίδοση της δεκαετίας και υποδηλώνει μείωση του ρόλου και της συμμετοχής της Περιφέρειας στη συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας. Η κατανομή της απασχόλησης στους τομείς οικονομικής δραστηριότητας χαρακτηρίζεται την περίοδο 2000-2008 από τη στροφή στον τριτογενή τομέα, σε ρυθμούς υψηλότερους της χώρας, σε βάρος της απασχόλησης του πρωτογενή, κυρίως, τομέα.

Ειδικότερα, ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας απασχολεί το 2008 το 69,81% των συνολικά απασχολούμενων της Περιφέρειας (έναντι 61,38% το 2000), ποσοστό οριακά υψηλότερο της χώρας (69,13%). Αντίστοιχα, ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας απασχολεί το 2008 το 15,63% των συνολικά απασχολούμενων της Περιφέρειας (έναντι 18,85% το 2000), ποσοστό σημαντικά υψηλότερο του αντίστοιχου της χώρας (11,30%) (European commission, 2016B).

Το ποσοστό απασχόλησης της Περιφέρειας στον δευτερογενή τομέα το 2008 είναι επίσης χαμηλότερο του επιπέδου του 2000 (14,56% έναντι 19,77%), ενώ στο σύνολο της χώρας παραμένει στα ίδια περίπου επίπεδα (19,57% έναντι 19,75%). Κατά συνέπεια η αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου για την περίοδο 2000-2008 πραγματοποιείται σε βάρος της απασχόλησης στον πρωτογενή αλλά και στον δευτερογενή τομέα.

Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευαν μόνο το 1,4% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένη 8η μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27 (58%). Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί στην περιφερειακή οικονομία και το 2011 αντιπροσώπευαν το 85,6% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο δευτερογενή τομέα ήταν 9,6% και ότι το πρωταρχικό ήταν 4,8%, (European commission, 2016B) μειώνεται σταθερά κατά την τελευταία δεκαετία. Στον

τομέα των υπηρεσιών, του λιανικού εμπορίου, οι δραστηριότητες διαχείρισης ακίνητης περιουσίας και υπηρεσίες μεταφορών αντιπροσωπεύουν πάνω από το 60% της προστιθέμενης αξίας της τριτογενούς οικονομίας στην περιοχή αξία.

Τέλος, ένας αναδυόμενος τομέας, αλλά με τις περιφερειακές προσανατολισμός είναι ότι οι οικονομικές υπηρεσίες. Ο πιο δυναμικός κλάδος της περιφέρειας είναι η μεταποίηση και εκείνος των τροφίμων και ποτών, Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, κατασκευή επίπλων και την κατασκευή του ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο. Το μερίδιό τους στην περιφερειακή προστιθέμενη αξία έχει αυξηθεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, εν μέρει ως αποτέλεσμα των περιφερειακών πολιτικών για τη διαφοροποίηση της περιφερειακής οικονομίας, που ήταν σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό και τη γεωργία.

Το εργατικό δυναμικό της χώρας κατά 73,3% απασχολητε στο κλάδο των υπηρεσιών, το 12,7% στον δευτερογενή τομέα και το 14% στον πρωτογενή τομέα (2ο τρίμηνο του 2013). Η οικονομική κρίση οδήγησε το ποσοστό ανεργίας το 2013 να ανέλθει στο 21,3%, κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (27,3%), αλλά σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με το επίπεδο του 2008 (4,5%) (European commission, 2016B).

Αυτή η αρνητική τάση μπορεί να αποδοθεί κυρίως στην απότομη μείωση της ζήτησης λόγω της μείωσης των εισοδημάτων, που επηρεάζει κυρίως τις εμπορικές και κατασκευαστικές βιομηχανίες. Σε ότι αφορά την ανεργία στους νέους 15 έως 24 ετών, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου εμφανίζει το 2011 το δέκατο υψηλότερο ποσοστό μεταξύ όλων των Περιφερειών της χώρας. Η εξέλιξη του μεγέθους αυτού σε σύγκριση με την Ελλάδα εμφανίζει έντονη μεταβλητότητα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανεργία μεταξύ των νέων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου την περίοδο 2000-2007 (με εξαίρεση το 2004 που παρουσίασε ασυνήθιστη τιμή) είναι συνεχώς αυξανόμενη, από το 2008 και μετά πέφτει αρκετά και κινείται σε επίπεδα χαμηλότερα της χώρας με τάσεις επίσης αύξησης, με αποκορύφωμα το 2011 όπου άγγιξε το 42,1%, ποσοστό αρκετά υψηλότερο από αυτό της χώρας (European commission, 2016B).

5.3.3 Έρευνας, Ανάπτυξης & Καινοτομίας

Η περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου είναι μία από τις περιφέρειες που υστερούν όσον αφορά τις δραστηριότητες ΕΤΑΚ σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο και μετά από έρευνα που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο του Αιγαίου, η συμβολή της περιφέρειας στο Εθνικό Σύστημα Καινοτομίας είναι ελάχιστη. Το 2011, η περιφέρεια αντιπροσώπευε το 1,0% του εθνικού ΓΟΠΝ. Το πιο σημαντικό όμως είναι ότι η περιφερειακή ΓΟΠΝ αντιπροσώπευε το 0,48% του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο (0,67%) (European commission, 2016B). Παρά το γεγονός ότι η περιοχή έχει βελτιώσει τις επιδόσεις της όσον αφορά τις δαπάνες E & A κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, με ποσοστό αύξησης υψηλότερο από τον εθνικό χωρίς τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα είναι αδύνατο για την περιοχή να αυξήσουν σημαντικά τις δαπάνες για E & A.

Ενδεικτικά, το 2011, ΕΔΕΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ και της ΓΟΠΝ μετοχών για την περιοχή ήταν 0,02% και 4,6%, αντίστοιχα, οι οποίες είναι αμελητέες ακόμα και με τα

εθνικά πρότυπα. Ο μοναδικός τομέας όπου οι δαπάνες Ε & Α στην περιοχή, ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι πάνω από τον εθνικό μέσο όρο είναι εκείνη της Ανώτατης Εκπαίδευσης (0,37% το 2011). Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν σε 1.153 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,89 (European commission, 2016B). Η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων μετά το 2008 έχει μειώσει επίσης τα ήδη χαμηλά επίπεδα ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε & Α εντός της περιοχής. Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιφέρεια Βορείου Αιγαίου κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ.

5.4 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

5.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι μία από τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας. Αποτελεί το δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης που καλύπτει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και το δυτικό της Στερεάς Ελλάδας. Καταλαμβάνει έκταση 11.336 τ.χμ. (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ 2016) και ο πληθυσμός της ανέρχεται, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, σε 679.796 κατοίκους. Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσά της είναι η Πάτρα. Η περιφέρεια δεν πρέπει να συγχέεται με τη γεωγραφική έννοια της Δυτικής Ελλάδας, η οποία περιλαμβάνει επίσης την Ήπειρο και τα νησιά του Ιονίου Πελάγους.

Εικόνα 3.8:χάρτης περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

5.4.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, είναι το σπίτι του 6,1% του πληθυσμού της χώρας (2013), θεωρείται η δυτική πύλη της Ελλάδα προς την ΕΕ, παρά τις ανεπαρκείς υποδομές των μεταφορών και της ενέργειας. Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί στην περιφερειακή οικονομία με μερίδιο δευτερογενή τομέα 14,5%(2011). Το 2011, η περιφέρεια αντιπροσώπευε το 4,6% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένη 10η ανάμεσα στις 13 ελληνικές περιφέρειες και σημαντικά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27 (55%) (European commission, 2016Γ) .

Η οικονομική κρίση οδήγησε το ποσοστό ανεργίας το 2013 να αυξηθεί στο 28,3% σε σύγκριση με 9,6% το 2008. Το 2011, 251 επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, υπέστησαν μια μείωση της τάξης του 9,4% σε σύγκριση με το 2010. Ενδεικτικά, στην πόλη της Πάτρας, την πρωτεύουσα της περιφέρειας και την 3η μεγαλύτερη πόλη στην Ελλάδα, τους πρώτους έξι μήνες του 2011, 155 επιχειρήσεις έκλεισαν (European commission, 2016Γ). Ο πρωτογενής τομέας, παρά το σημαντικό βάρος του για την περιφερειακή οικονομία χαρακτηρίζεται από χαμηλή ανταγωνιστικότητα λόγω της δυσκολίας στη διανομή και στα κανάλια πωλήσεων. Ο μεταποιητικός τομέας κυριαρχείται από ΜΜΕ.

5.4.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι μια από τις πιο σημαντικές στο Εθνικό Σύστημα Καινοτομίας. Στην περιοχή βρίσκονται πληθώρα των δημόσιων ερευνητικών οργανισμών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων: Πανεπιστήμιο Πατρών, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Επιστημονικό Πάρκο Πατρών, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας και Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων. Το 2011, η περιφέρεια αντιπροσώπευε το 5,2% του εθνικού ΓΟΠΝ, ενώ η περιφερειακή ΓΟΠΝ αντιπροσώπευε το 0,75% του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο υπερβαίνει τον εθνικό μέσο όρο (0,67%). Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν σε 5.499 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,92 (European commission, 2016Γ).

Κατά τη διάρκεια του 2007-2013, η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συμμετείχε σε 204 έργα έρευνας και καινοτομίας, μέσω διάφορων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, που καλύπτan ένα ευρύ φάσμα τομέων έρευνας και της καινοτομίας. Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιοχή της Δυτική Ελλάδα κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Αν και η απόδοσή της καινοτομίας έχει βελτιωθεί από το 2004 έως και το 2010, η περιοχή εξακολουθεί να στερείται των πόρων, τα δίκτυα και τα μέτρα που απαιτούνται για την ανοδική πορεία της (European commission, 2016Γ).

5.5 Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

5.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας(εικόνα 3.8) είναι μία από τις περιφέρειες της Ελλάδας. Διοικητικά αποτελεί δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης και γεωγραφικά καλύπτει το δυτικό κομμάτι της Μακεδονίας. Καταλαμβάνει έκταση 9.451 τ.χμ. και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 301.522 κατοίκους, σύμφωνα με την σχετικά πρόσφατη απογραφή της ΕΣΥΕ (2001) (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσά της είναι η Κοζάνη. Επίσης, συχνά χαρακτηρίζεται ως η «ενεργειακή καρδιά» της Ελλάδας, αφού στο έδαφός της παράγονται περίπου τα 2/3 της ηλεκτρικής ενέργειας όλης της χώρας.

Εικόνα 3.9:Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

5.5.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Δυτική Μακεδονία είναι περιφέρεια κυρίως ορεινή, με τα περισσότερα βουνά της να ξεπερνούν τα 2.000 μέτρα σε υψόμετρο και αποτελεί την μοναδική περιφέρεια της Ελλάδας που δεν βρέχεται από θάλασσα. Η περιφέρεια διαιρείται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες οι οποίες είναι η ενότητα Κοζάνης, Γρεβενών, Καστοριάς και Φλώρινας οι οποίες ταυτίζονται απολύτως με τους αντίστοιχους νομούς και στις οποίες υπάγονται δώδεκα πρωτοβάθμιοι δήμοι (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

5.5.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, το σπίτι του 2,6% του πληθυσμού της χώρας (2013), είναι κυρίως μια βιομηχανική περιοχή. Το 2011, ο τριτογενής τομέας αντιπροσώπευε το 42,9% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο δευτερογενή τομέα ήταν 52,2%, πολύ πάνω από όλες τις άλλες περιοχές στην Ελλάδα, καθώς και ότι το πρωταρχικό ήταν 4,9% (European commission, 2016Δ). Η περιφέρεια είναι πλούσια σε φυσικούς πόρους, όπως η ενέργεια και μεταλλικά ορυκτά που διαμορφώνουν εν μέρει την παραγωγική ταυτότητά του ως ένα από τα σημαντικότερα κέντρα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα. Η οικονομική κρίση οδήγησε το ποσοστό ανεργίας πάνω από το 31,8%, καταλαμβάνοντας την πρώτη θέση όσον αφορά τον εν λόγω δείκτη.

Η περιφέρεια ήδη αντιμετωπίζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα, λόγω αποβιομηχάνισης και της μετανάστευσης των βιομηχανιών εντάσεως εργασίας σε γειτονικές χώρες με χαμηλό κόστος εργασίας. Μετά το 2008, υπολογίζεται ότι πάνω από το 20% των περιφερειακών εταιρειών έχουν παύσει τη λειτουργία τους, ενώ ο κύκλος εργασιών των τοπικών επιχειρήσεων, κυρίως στον εμπορικό τομέα, έχει μειωθεί πάνω από 40%. Το 2011, 67 εμπορικές επιχειρήσεις βρίσκονταν στην περιοχή, υπέστησαν μια μείωση της τάξης του 2,9% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016Δ).

Επιπλέον, ο τομέας της μεταποίησης βασίζεται σε παραδοσιακούς τομείς όπως τα μεταλλεία και λατομεία (μάρμαρα), κατασκευή ειδών ένδυσης, όπως τα προϊόντα γούνας, τα έπιπλα και τα προϊόντα από ξύλο, και τα προϊόντα διατροφής. Στον τομέα των υπηρεσιών, λιανικό και χονδρικό εμπόριο, τον τουρισμό και τη δημόσια διοίκηση των υπηρεσιών είναι τα πιο σημαντικά επιμέρους τομείς όσον αφορά την προστιθέμενη αξία, ενώ οι τομείς χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης η υγεία και σταδιακά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία. Κατά τη διάρκεια 2000-2008, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 6,6%. Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 2,6% του ΑΕΠ της χώρας (European commission, 2016Δ).

Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η περιοχή ήταν τοποθετημένη στην τρίτη θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ (74%). Επιπλέον, το 2,3% του εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται στην περιφέρεια, το 56,5% στον τομέα των υπηρεσιών, το 25,5% στον δευτερογενή τομέα και το 18% στον πρωτογενή τομέα (2013) (European commission, 2016Δ).

5.5.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας είναι ένα από τις λιγότερο δυναμικές περιφέρειες στην Ελλάδα στον τομέα. Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιφέρειας συμμετείχαν σε 388 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,95. Συγκεκριμένα, στην περιοχή βρίσκονται μόνο δύο εκπαιδευτικά ιδρύματα, δηλαδή το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας και το ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας (European commission, 2016Δ). Το μεγαλύτερο μέρος του ΕΤΑΚ καταναλώνεται σε προσπάθειες των ερευνητικών οργανισμών κυρίως σε θέματα που σχετίζονται με την ενέργεια, π.χ. παραγωγή ενέργειας, τεχνολογίες καθαρής ενέργειας, κ.λπ.

Επιπλέον, η περιοχή ακολουθεί μια πολιτική για να ενισχύσει το προφίλ της ως η πιο σημαντική περιοχή παραγωγής ενέργειας στην Ελλάδα, με ταυτόχρονη στροφή προς την «πράσινες» λύσεις, δρομολογώντας μια σειρά μέτρων με στόχο τόσο τον δημόσιο όσο και τον ιδιωτικό τομέα. Τα μέτρα αυτά αναμένεται επίσης να ενισχύσει την περιφερειακή ερευνητική κοινότητα. Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της κρίσης έχει μειώσει επίσης τα ήδη χαμηλά επίπεδα ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε & Α εντός της περιφέρειας. Οι κύριες αδυναμίες αφορούν στην έλλειψη πληθυσμού με τριτοβάθμια εκπαίδευση και σε αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

5.6 Περιφέρεια Θεσσαλίας

5.6.1 Διοικητική διαίρεση

Η περιφέρεια Θεσσαλίας(εικόνα 3.9) καταλαμβάνει το κέντρο-ανατολικό τμήμα της ηπειρωτικής Ελλάδος και περιλαμβάνει τους νομούς Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων, καλύπτοντας συνολική έκταση 14.037 km², ποσοστό 10,64% του συνόλου της ελληνικής επικράτειας, καταλαμβάνοντας τη 5^η θέση μεταξύ των περιφερειών της χώρας. Από το σύνολο της περιφέρειας το 44,9% αποτελείται από ορεινές περιοχές, το 17,1% από ημιορεινές και το 36% από πεδινές (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

Εικόνα 3.10: Περιφέρεια Θεσσαλίας

Σύμφωνα με τα πρόσφατα αποτελέσματα της Απογραφής του Πληθυσμού, που διενήργησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ) το Μάιο του 2011, ο Μόνιμος Πληθυσμός της περιφέρειας Θεσσαλίας ανέρχεται σε 730.730 κατοίκους, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 6,77% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Στον νομό Λάρισας κατοικεί το 38,9 % του πληθυσμού της περιφέρειας και ακολουθούν ο νομός Μαγνησίας με 27,9% των κατοίκων, ο νομός Τρικάλων με 17,7% και ο νομός Καρδίτσας με 15,5%. Η πληθυσμιακή πυκνότητα ανέρχεται σε 52,06 κατοίκους ανά km², έναντι 81,75 στο σύνολο της χώρας, κατατάσσοντας την περιφέρεια Θεσσαλίας στην 7^η θέση στην κατάταξη των περιφερειών της χώρας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

Κατά την Απογραφή του 2001 ο πληθυσμός της Θεσσαλίας ανέρχονταν σε 753.888 κατοίκους. Άρα με βάση τις δυο απογραφές υπάρχει μείωση στον πληθυσμό της Θεσσαλίας κατά 3,072%, αν και σύμφωνα με την ΕΛ. ΣΤΑΤ., τα αποτελέσματα δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα. Ως προς το δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων, ο πληθυσμός ηλικίας μεγαλύτερης των 65 ετών αποτελεί περίπου το 1/3 του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 15 έως 64 ετών (ποσοστό 33,69% το 2011), υψηλότερο του μέσου όρου της χώρας που ανέρχεται σε 29,01% και πολύ υψηλότερο του αντίστοιχου ποσοστού της ΕΕ το οποίο είναι 26,22% για το 2011 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016).

5.6.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Θεσσαλία είναι το σπίτι του 6,7% του πληθυσμού της χώρας (2013), βρίσκεται στο κέντρο-ανατολικό τμήμα της ηπειρωτικής χώρας. Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί στην περιφερειακή οικονομία και το 2011 αντιπροσώπευε το 73,2% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο δευτερογενή τομέα ήταν 17,8%. Αν και η περιοχή είναι μια από τις σημαντικότερες γεωργικές περιοχές της Ελλάδας, το μερίδιο του πρωτογενούς τομέα στην περιφερειακή ΑΠΑ ήταν 9,0%, το υψηλότερο ποσοστό από όλες τις άλλες περιοχές στην Ελλάδα. Το 2011, Θεσσαλία αντιπροσώπευε το 4,8% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένο στην 12η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ(52%) (European commission, 2016).

Τα πιο σημαντικά τμήματα της οικονομίας των υπηρεσιών κλίνουν γύρω από τον τουρισμό, το λιανικό και χονδρικό εμπόριο και τις μεταφορές. Στον τομέα της μεταποίησης, οι μεγαλύτερες εταιρείες που βρίσκονται κυρίως κατά μήκος του άξονα που σχηματίζεται από τις πόλεις του Βόλου και της Λάρισας και δραστηριοποιούνται σε μέτρια έως χαμηλά τεχνολογικούς τομείς, π.χ. τροφίμων και ποτών, των κλωστοϋφαντουργικών και ειδών ένδυσης, κατασκευή επίπλων, κ.λπ. Η οικονομική κρίση είχε ως συνέπεια το ποσοστό ανεργίας κατά το 2013 να ανέλθει στο 25,4%, από 8,4% που ήταν το 2008. Το 2011, 233 εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιοχή, υπέστησαν μια μείωση της τάξης του 9,7% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016).

Ενδεικτικά, με βάση τα στοιχεία από το Επιμελητήριο Μαγνησίας το πρώτο δίμηνο του 2012, για κάθε νέα επιχείρηση που εδρεύει, δύο διέκοψαν τη λειτουργία τους. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, εκτός από τη μειωμένη ζήτηση και την ταυτόχρονη

αύξηση της φορολογίας, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά τη ρευστότητα και δεν έχουν πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις επενδύσεις ή τις τρέχουσες εργασίες. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν στη Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 2000-2009 αυξήθηκε (ως προς το προηγούμενο έτος), με μέσο ετήσιο ρυθμό 4,43%, κατά 1,64% μικρότερο από το εθνικό επίπεδο, όπου ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης ήταν 6,07% (European commission, 2016).

Το έτος 2005 παρατηρήθηκε μια πολύ μεγάλη πτώση του ΑΕΠ της περιφέρειας Θεσσαλίας, σε σχέση με την τιμή του το έτος 2004, κατά 7,09%, όταν σε επίπεδο χώρας υπήρξε άνοδος κατά 4,20% τα επόμενα έτη η πορεία του Α.Ε.Π είναι ανοδική. Το 2009 υπήρξε πτώση του Α.Ε.Π Θεσσαλίας από 11.768€ εκατομμύρια το 2008 σε €11.608 εκατομμύρια, ποσοστό 1,31%, ενώ η πτώση του ΑΕΠ σε επίπεδο χώρας από € 232.930 εκατομμύρια το 2008 υποχώρησε σε €231.642 εκατομμύρια το 2009, ποσοστό 0,55% (European commission, 2016). Το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τρέχουσες τιμές στην περιφέρεια Θεσσαλίας βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο της χώρας. Τη χρονική περίοδο 1998-2007, στην περιφέρεια Θεσσαλίας επιτεύχθηκε σημαντική μείωση του αριθμού των ανέργων.

Κατά το διάστημα 1998-2003 το ποσοστό των ανέργων στη Θεσσαλία υπερέβαινε το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας. Το 1998 η Θεσσαλία είχε 37,27 χιλιάδες ανέργους το 1999 υπήρξε αύξηση στις 41,37 χιλιάδες, αν και το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό ελαττώθηκε, (από 314,30 χιλιάδες το 1998 σε 309,40 χιλιάδες το 1999), ανεβάζοντας την Θεσσαλία, ως προς τον δείκτη της ανεργίας, στην 4^η θέση σε σχέση με τις περιφέρειες της χώρας. Τα επόμενα χρόνια, 2004 -2007, το ποσοστό της ανεργίας υποχωρεί φθάνοντας στο μικρότερο ποσοστό 7,79% του εργατικού δυναμικού το έτος 2007, με 24,93 χιλιάδες ανέργους, και η κατάταξη της περιφέρειας κατεβαίνει στην 9^η θέση το 2007, ενώ το 2006 είχε κατέβει στη 11^η (European commission, 2016).

Για τα έτη 2004 μέχρι και 2007 η ανεργία στην Θεσσαλία παραμένει σταθερά κάτω από το μέσο όρο της ανεργίας στη χώρα. Η αντίστροφη μέτρηση για την αύξηση της ανεργίας ξεκινά με αργούς ρυθμούς το 2008 (ποσοστό ανεργίας 8,35% του εργατικού δυναμικού, 27 χιλιάδες άνεργοι), ενώ από το 2010 η άνοδος είναι αλματώδης, κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες ανά έτος, με αποτέλεσμα το πρώτο τρίμηνο του 2012 το ποσοστό ανεργίας στη Θεσσαλία να ανέρχεται σε 20,40% του εργατικού δυναμικού, 64,90 χιλιάδες άνεργοι. Από το 2010 και μετά το ποσοστό ανεβαίνει λαμβάνοντας την τιμή 42,20% το 2010 και 46,27% το 2011 (European commission, 2016). Όλο το χρονικό διάστημα 2005 μέχρι και 2011 το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων στη Θεσσαλία είναι σταθερά μικρότερο από το μέσο όρο της χώρας.

5.6.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Ο μοναδικός τομέας όπου οι δαπάνες Ε & Α στην περιοχή ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο είναι εκείνη της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Αυτή η δυναμική μπορεί να αποδοθεί κυρίως στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και το ΤΕΙ της Θεσσαλίας. Η περιοχή φιλοξενεί επίσης το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογίας – Θεσσαλίας και τα υλικά Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας Κέντρο (EBETAM) Α.Ε.

Επιπλέον, το 5,7% του ΑΠΕΤ στην Ελλάδα βρίσκεται στην περιφέρεια (2012). Απο το 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν σε 2.696 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,93 (European commission, 2016).

5.6.4 Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά

Η σύνδεση της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας σε μια περιοχή έχει άμεση σχέση με το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού που την απαρτίζει. Για το σκοπό αυτό εξετάζεται ο δείκτης 'πληθυσμός με τριτοβάθμια εκπαίδευση' ως προς το 'σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών', μιας και τα άτομα αυτά παρουσιάζουν ροπή προς την καινοτομία. Με βάση τα στοιχεία αυτά, στην περιφέρεια Θεσσαλίας, πάνω από το 1/5 του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών έχει αποκτήσει τριτοβάθμια εκπαίδευση, για το έτος 2007, υπολειπόμενο του εθνικού μέσου όρου και καταλαμβάνοντας την 5^η θέση, ενώ το έτος 2009 καταλαμβάνει την 3^η θέση στην κατάταξη των περιφερειών, με ποσοστό 24,26% υπερβαίνοντας τον εθνικό μέσο όρο (European commission, 2016).

Το σχετικά υψηλό μορφωτικό επίπεδο φαίνεται επίσης εξετάζοντας το εκπαιδευτικό υπόβαθρο του πληθυσμού ηλικίας μεγαλύτερης των 15 ετών για την περιφέρεια Θεσσαλίας το έτος 2009. Με βάση τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού στην περιφέρεια Θεσσαλίας είναι απόφοιτοι ανώτερων και ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ενώ οι απόφοιτοι δημοτικού είναι λιγότεροι σε σχέση με άλλες περιφέρειες της χώρας. Οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου ανά 10.000 κατοίκους είναι πολύ λίγοι σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, κατατάσσοντας την περιφέρεια στην 11^η θέση Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η περιφέρεια Θεσσαλίας κατά το έτος 2009 διέθετε 149 γυμνάσια και 115 λύκεια (European commission, 2016).

Ανά 1.000 μαθητές γυμνασίου αντιστοιχούσαν 6,81 γυμνάσια, όταν σε επίπεδο χώρας η αναλογία ήταν 5,90 και για κάθε 1.000 μαθητές λυκείου (Γενικής κατεύθυνσης και ΤΕΕ) αντιστοιχούσαν 6,28 σχολεία, όταν στο σύνολο της χώρας η αναλογία ήταν 5,59 σχολεία ανά 1.000 μαθητές (European commission, 2016). Από τα προαναφερθέντα στοιχεία προκύπτει ότι η περιφέρεια Θεσσαλίας υπερτερεί σε υποδομές κτιρίων και στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ως προς το σύνολο της χώρας.

5.6.5 Παραγωγικός τομέας

5.6.5.1 Πρωτογενής Τομέας

Σύμφωνα με στοιχεία της Απογραφής σχετικά με την Γεωργία - Κτηνοτροφία της ΕΛ. ΣΤΑΤ, το σύνολο των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων της περιφέρειας Θεσσαλίας ανέρχονταν σε 83.033 το 2007, έναντι 80.165 το 2005, σημειώνοντας αύξηση 3,58% περίπου. Οι εκμεταλλεύσεις αυτές καταλαμβάναν έκταση περίπου 4.408 χιλιάδων στρεμμάτων για το 2007, έναντι 4.296 χιλιάδων στρεμμάτων το 2005, χωρίς να περιλαμβάνονται οι άγονοι βοσκότοποι που ανέρχονται σε 107 χιλιάδες στρέμματα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2007, οι αροτραίες καλλιέργειες καλύπτουν το 83,1% και οι δενδρώδεις καλλιέργειες το

13,4%, των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά το έτος αυτό (Σύνδεσμος βιομηχανιών Θεσσαλίας & κεντρικής Ελλάδας, 2013).

Η περιφέρεια της Θεσσαλίας κατέχει σημαντική θέση σε ορισμένα είδη καλλιεργειών ως προς το σύνολο των περιφερειών της χώρας, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ. για την παραγωγή του 2007. Εξειδικεύεται κυρίως στην καλλιέργεια σιτηρών, βιομηχανικών φυτών, στην κτηνοτροφικά στα οπωροκηπευτικά, στους ξηρούς καρπούς, και τα βρώσιμα όσπρια.

Η περιφέρεια Θεσσαλίας είναι η 1^η παραγωγός περιφέρεια βαμβακιού, ξερικού και ποτιστικού, με παραγωγή 333.719 τόνους, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 37% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής, 1^η παραγωγός φακής με 1.027 τόνους, 1^η παραγωγός σουσαμιού με 14.701 τόνους και σπερμάτων σόγιας με 204 τόνους, 1^η παραγωγός λοιπών βιομηχανικών φυτών με 15.022 τόνους, 1^η παραγωγός ξηρών καρπών με 10.394 τόνους και ειδικά αμύγδαλου με 8.396 τόνους, 2^η παραγωγός σκληρού σίτου με 239.000 περίπου τόνους, 2^η στην καλλιέργεια καλαμποκιού που συγκαλλιεργείται με φασόλια και άλλα είδη με 3.485 τόνους, 2^η παραγωγός αχλαδιών με 7.407 τόνους, μήλων με 62.811 τόνους και κερασιών με 3.036 τόνους, 2^η παραγωγός περιφέρεια σε βιομηχανική ντομάτα με 216.881 τόνους και σε πράσα 4.715 τόνους, 3^η παραγωγός ροδάκινων με 13.637 τόνους και καρυδιών με 1.998 τόνους, 3^η στην παραγωγή ζαχαρότευτλων με 89.600 τόνους, 4^η στην παραγωγή καρπουζιών και πεπονιών με 59.840 τόνους και 4^η στην παραγωγή κορινθιακής σταφίδας με 25 τόνους (Σύνδεσμος βιομηχανιών Θεσσαλίας & κεντρικής Ελλάδας, 2013).

5.6.5.2 Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας της Θεσσαλίας παρουσιάζει ανάπτυξη κατά το χρονικό διάστημα 2000-2004, το 2005 υπάρχει μείωση της ΑΠΑ του δευτερογενή τομέα, μικρότερη όμως από το ποσοστό πτώσης της συνολικής ΑΠΑ Θεσσαλίας, το 2006 υπάρχει εντυπωσιακή αύξηση και τα υπόλοιπα έτη διατηρείται σε ικανοποιητικό επίπεδο.

Τους κύριους κλάδους εξειδίκευσης της περιφέρειας αποτελούν η παραγωγή βασικών μετάλλων, η κατασκευή μεταλλικών προϊόντων, μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού, προϊόντων από μη μεταλλικά υλικά, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, η παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών, η επεξεργασία ξύλου και η κατασκευή προϊόντων από ξύλο κλπ. Το έτος 2006 παρουσιάζεται το μέγιστο ποσοστό συμμετοχής των τομέων ορυχείων-λατομείων/μεταποιητικής βιομηχανίας/ενέργειας στην ΑΠΑ της Θεσσαλίας, με ποσοστό 17,19%. Η συμβολή των κατασκευών για το ίδιο χρονικό διάστημα ανέρχεται σε 7,08%.

Ο κλάδος των κατασκευών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συνεισφορά του στην ΑΠΑ της περιφέρειας Θεσσαλίας κατά το έτος 2006, με ποσοστό 9,29%. Η μέγιστη συμμετοχή του συνόλου του δευτερογενή τομέα στη συνολική ΑΠΑ της Θεσσαλίας με ποσοστό 26,48% παρατηρήθηκε κατά το έτος 2006. Το πλήθος των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα της περιφέρειας Θεσσαλίας, οι οποίες απασχολούσαν πάνω από

10 εργαζόμενους, κατά το χρονικό διάστημα 2000 μέχρι 2007, παρουσίασε μείωση σε ποσοστό 23,34%. Το πλήθος των επιχειρήσεων από 287 το έτος 2000 μειώθηκε σε 220 το 2007. Η μεγαλύτερη πτώση εμφανίστηκε μεταξύ των ετών 2000 με 2001 (Σύνδεσμος βιομηχανιών Θεσσαλίας & κεντρικής Ελλάδας, 2013).

5.6.5.3 Τριτογενής τομέας

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας το μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενη Αξίας προέρχεται από τον τριτογενή τομέα, σε ποσοστό που ξεπερνάει το 69% κατά το έτος 2008, με σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων στον τομέα του τουρισμού, του εμπορίου και των υπηρεσιών. Η τουριστική δραστηριότητα στην περιφέρεια Θεσσαλίας, είναι ένας από τους σημαντικούς κλάδους του τριτογενή τομέα, και ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στο νομό Μαγνησίας.

Ενδυκτικά το 2005 παρουσιάζετε μια εντυπωσιακή άνοδος κατά 400.000 διανυκτερεύσεις, και 2006 υπάρχει μια πτώση κατά 100.000 και στη συνέχεια μια σχετική σταθεροποίηση. Όσον αφορά στη σύνθεση της προέλευσης των τουριστών, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ, το ποσοστό διανυκτερεύσεων ημεδαπών προηγείται αυτού των αλλοδαπών. Κατά το 2004, οι ημεδαποί τουρίστες παρουσιάζουν το μέγιστο ποσοστό συμμετοχής, το οποίο ανέρχεται σε 67%, με αντίστοιχη ελάχιστη τιμή στη συμμετοχή των αλλοδαπών, η οποία αγγίζει το 33%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ. για το έτος 2010, ο αριθμός καταλυμάτων σε ξενοδοχεία και ομοειδή καταλύματα στη Θεσσαλία ανέρχονταν σε 597, με 29.149 διαθέσιμες κλίνες και σε 15 τουριστικά κάμπινγκ με 2.942 διαθέσιμες κλίνες (Σύνδεσμος βιομηχανιών Θεσσαλίας & κεντρικής Ελλάδας, 2013). Ο κύριος όγκος των καταλυμάτων βρίσκεται στο νομό Μαγνησίας.

5.7 Περιφέρεια Ιονίων νήσων

5.7.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων(εικόνα 3.10)είναι μία από τις δεκατρείς περιφέρειες της Ελλάδας. Διαιρείται στις περιφερειακές ενότητες Κέρκυρας, Κεφαλληνίας, Λευκάδας και Ζακύνθου Περιλαμβάνει τα περισσότερα από τα νησιά των Επτανήσων, εκτός από τα Κύθηρα και Αντικύθηρα, που ανήκουν διοικητικά στην νομαρχία Πειραιά και κατ' επέκταση στην περιφέρεια Αττικής, και την Ελαφόνησο, που ανήκει στον νομό Λακωνίας. Η έδρα της Περιφέρειας βρίσκεται στην Κέρκυρα. Τα Ιόνια νησιά βρίσκονται κατά μήκος της δυτικής ηπειρωτικής ακτής της Ελλάδας.

Εικόνα 3.11: Περιφέρεια Ιονίων νήσων

Η περιφέρεια διαιρείται σε πέντε περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 25 δήμοι της. Οι Π.Ε. ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς, εκτός από τον νομό Μαγνησίας, ο οποίος διοικητικά μοιράστηκε στις Π.Ε. Μαγνησίας και Σποράδων. Η Περιφέρεια έχει συνολική έκταση 2.318 τ.χλμ, καλύπτει δε το 1,8% της συνολικής έκτασης της χώρας (European commission, 2016). Αποτελείται από τους Νομούς Κερκύρας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας & Ιθάκης και Ζακύνθου και σύμφωνα με τη νέα διοικητική διαίρεση («Καποδιστριας») αποτελείται από 33 νέους δήμους και 6 κοινότητες, οι οποίες παρέμειναν για εθνικούς ή οικονομικούς λόγους. Η έδρα της Περιφέρειας ευρίσκεται στην Κέρκυρα. Συνολικά η Περιφέρεια αριθμεί 32 νησιά (μικρά και μεγάλα) εκ των οποίων κατοικούνται μόνο τα 13. Περιλαμβάνει από τα βόρεια προς τα νότια τα νησιά Οθωνοί, Ερείκουσα, Μαθράκι, Κέρκυρα, Παξοί, Αντίπαξοι, Λευκάδα, Μεγανήσι, Κάλαμος, Καστός, Ιθάκη, Κεφαλληνία και Ζάκυνθο.

5.7.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε περίπου 202.000 κατοίκους σύμφωνα με την εκτίμηση της ΕΣΥΕ(1998) και αντιστοιχεί στο 1,9% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ο αστικός πληθυσμός ανέρχεται στο 26% του συνολικού πληθυσμού (1991) και παρουσιάζει αυξητικές τάσεις σε σχέση με το 1981, ο αγροτικός πληθυσμός στο 63% του συνολικού πληθυσμού και παρουσιάζει μικρή άνοδο, ενώ ο ημιαστικός πληθυσμός σταδιακά μειώνεται και φτάνει στο 11% του συνόλου. Ο νομός Κέρκυρας συγκεντρώνει το 1,1% του πληθυσμού της χώρας, ο νομός Λευκάδας το 0,2% (είναι ο μικρότερος νομός της χώρας από άποψη πληθυσμού), ο νομός Κεφαλληνίας & Ιθάκης το 0,3% και ο νομός Ζακύνθου το 0,3% της χώρας (European commission, 2016).

5.7.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Στην περιφέρεια των Ιονίων Νήσων συγκεντρώνεται μόνο το 1,9% του πληθυσμού της χώρας (2013). Ο τριτογενής τομέας κατά το 2011 αντιπροσώπευε το 88,7% της περιφερειακής ΑΠΑ, το υψηλότερο ποσοστό από όλες τις άλλες περιοχές στην Ελλάδα. Την ίδια στιγμή, ο δευτερογενής τομέας αντιπροσώπευε το 8,3%, ενώ ο πρωτογενής τομέας συνέβαλε οριακά στην περιφερειακή οικονομία από την μέτρια 3,1%. Ο τομέας του τουρισμού και του εμπορίου κυριαρχούν στην περιφερειακή οικονομία και όλες οι άλλες υπηρεσίες στην περιοχή κλίνουν γύρω από αυτούς τους κυρίαρχους τομείς που προσφέρουν συμπληρωματικές υπηρεσίες. Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 1,8% του ΑΕΠ της χώρας (European commission, 2016).

Σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το ίδιο έτος, η περιοχή των Ιονίων Νήσων είχε τοποθετηθεί στην 4η μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και αρκετά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ (69%). Ωστόσο, η τρέχουσα οικονομική κρίση είχε ως συνέπεια το ποσοστό ανεργίας το 2013 να ανέλθει στο 18,3%, σε σύγκριση με 8,5% το 2008, αλλά αισθητά χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο (27,3%) (European commission, 2016).

Η αύξηση της ανεργίας μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι οι περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις, ξενοδοχεία και άλλες επιχειρήσεις που εξαρτώνται από τον τομέα του τουρισμού με σημαντικά μειωμένο προσωπικό και μερικά μικρά ξενοδοχεία που λειτουργούν για μικρότερο χρονικό διάστημα. Το 2011, υπήρχαν 105 εμπορικές επιχειρήσεις, η μείωση ήταν 11,8% σε σχέση με το 2010.

5.7.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Στην περιφέρεια λειτουργεί το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα (ΤΕΙ) Ιονίων Νήσων και το Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας Ηπείρου και Ιονίων Νήσων. Σε κάθε τομέα δραστηριότητας, οι δαπάνες για Ε & Α στην περιοχή, ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Ως αποτέλεσμα, κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιφέρειας συμμετείχαν μόνο σε 88 δημοσιεύσεις με ένα κοινωνικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,70. Κατά τη διάρκεια του 2007-2013, η περιφέρεια συμμετείχε σε μόλις εννέα έργα έρευνας και καινοτομίας της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης € 722.810 (European commission, 2016).

Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η Περιφέρεια των Ιονίων Νήσων κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Αν και η απόδοσή της καινοτομίας έχει βελτιωθεί από το 2004 έως και το 2010, η περιοχή εξακολουθεί να στερείται των πόρων, τα δίκτυα και τα μέτρα που απαιτούνται για την ανοδική πορεία της.

5.8 Περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας

5.8.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας(εικόνα 3.10)είναι η μεγαλύτερη σε έκταση και δεύτερη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδας. Διοικητικά αποτελεί δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης και γεωγραφικά καλύπτει το κεντρικό κομμάτι της Μακεδονίας, με εξαίρεση τη χερσόνησο του Αγίου Όρους που διέπτετε από ειδικό καθεστώς.

Εικόνα 3.12:Περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας

5.8.2 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια καταλαμβάνει έκταση 18.811 τ.χμ. και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 1.880.058 κατοίκους, σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη απογραφή της ΕΣΥΕ (2001). Προς βορρά συνορεύει με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και τη Βουλγαρία. Συνορεύει επίσης με τις περιφέρειες Ανατ. Μακεδονίας & Θράκης , Δυτική Μακεδονία και Θεσσαλίας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016). Βρέχεται από το Αιγαίο και το Θρακικό Πέλαγος. Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσα της περιφέρειας είναι η Θεσσαλονίκη, στην ευρύτερη περιοχή της οποίας είναι συγκεντρωμένο σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού της. Δεύτερη πόλη σε πληθυσμό είναι οι Σέρρες ακολουθούν η Κατερίνη, η Βέροια και τα Γιαννιτσά. Η περιφέρεια διαιρείται σε επτά περιφερειακές ενότητες, οι οποίες ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς.

5.8.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΚΜ) παράγει το 13,54% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (στοιχεία Eurostat για το έτος 2010) είναι η 2^η μεγαλύτερη σε συμμετοχή περιφέρεια μετά την Αττική που συμμετέχει με 47,27%, αλλά εμφανίζεται 9η στην κατάταξη των Περιφερειών της χώρας για το κατά κεφαλή προϊόν και υπολείπεται σημαντικά με 78.57% του εθνικού μέσου όρου παρουσιάζοντας μάλιστα φθίνουσα πορεία (European commission, 2016). Ως προς την ενδοπεριφερειακή κατανομή του παραγόμενου προϊόντος προκύπτει σαφέστατη υπεροχή της Π.Ε. Θεσσαλονίκης με ποσοστό 65,76% το 2010.

Οι υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ) συμμετέχουν στο περιφερειακό ΑΕΠ με ποσοστά κάτω του 7%. Σχεδόν ισόποση συμμετοχή παρουσιάζουν η Π.Ε. Ημαθίας (6,26%), η Π.Ε. Σερρών (6,46%) και η Π.Ε. Πέλλας (6,33%). Η Κεντρική Μακεδονία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη περιφέρεια στην Ελλάδα, όπου το 17,2% του πληθυσμού της χώρας συγκεντρώνεται (2013). Το 2011 ο τριτογενής τομέας αντιπροσώπευε το 77,4% της περιφερειακής ΑΠΑ, στον δευτερογενή τομέα το 17,4% και τον πρωτογενή τομέα για 5,2%. Η τρέχουσα οικονομική κρίση οδήγησε την ανεργία κατά τη διάρκεια του 2013 στο να αυξηθεί στο 30%, σχεδόν τέσσερις φορές υψηλότερο σε σύγκριση με το 2008 (European commission, 2016).

Οι μεγαλύτερες εταιρείες βρίσκονται σε κλάδους όπως η παραγωγή μετάλλων, χημικών και πλαστικών. Οι κύριοι τομείς εξαγωγών είναι εκείνες της κλωστοϋφαντουργίας, τροφίμων και ποτών, τα χημικά και πλαστικά. Αξίζει να σημειωθεί η σημασία σε περιφερειακό επίπεδο των παρακάτω κατηγοριών: το Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, η επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, οι μεταφορές και αποθήκευση, καταλαμβάνουν ποσοστό 24.89% επί του συνολικού ΑΠΑ της Περιφέρειας. Η Μεταποίηση όπου καταλαμβάνει ποσοστό 13.22% (European commission, 2016). Η Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα με ποσοστό 23.48%.

Σε εθνικό επίπεδο η σημασία της Γεωργίας, της δασοκομίας και αλιείας με ποσοστό 19.63%. Η Μεταποίηση (18%). Όσον αφορά το εργατικό δυναμικό στην περιφέρεια που ασχολείται, στον πρωτογενή τομέα το 2012 ήταν 13,52% του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας, στον δευτερογενή τομέα το 16,07% και στον τριτογενή το 70,41%. Οι εξαγωγές της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για το έτος 2012 αντιπροσωπεύαν το 17% των συνολικών εξαγωγών της χώρας και ανήλθαν στα 4.67 δις ευρώ, αυξημένες κατά 13.8% σε σχέση με τις αντίστοιχες του 2011 (European commission, 2016).

Οι κλάδοι που πρωταγωνιστούν είναι τα Τρόφιμα με 28.2% των εξαγωγών του 2012, τα Πετρελαιοειδή με 20.3% και ακολουθούν Κλωστοϋφαντουργία & Ένδυση με 13%, Χημικά & Πλαστικά με 11.1%, Μέταλλα με 8,1%, Μηχανές και Συσκευές με 5.6%, Ποτά

και Καπνά με 5%, κ.λπ. Σημειώνεται ότι οι υψηλές εξαγωγές πετρελαιοειδών έχουν την ιδιαιτερότητα ότι απευθύνονται σε μεγάλο βαθμό στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας που εξαρτάται από τα διυλιστήρια της Περιφέρειας για το συγκεκριμένο είδος. Την μεγαλύτερη αύξηση για την περίοδο 2008- 2012 παρουσιάζουν τα πετρελαιοειδή με 34.1% (European commission, 2016).

5.8.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιφέρεια φιλοξενεί το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος, το Αλεξάνδρειο Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης και το ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας. Το Τεχνολογικό Πάρκο Θεσσαλονίκης και το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ), ένα κέντρο αριστείας, όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο αλλά και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ) είναι άλλος ένας σημαντικός πυρήνας για την περιφερειακή ανάπτυξη. Ως αποτέλεσμα, το 17,6% του ΑΠΕΤ στην Ελλάδα βρίσκεται στην περιφέρεια (European commission, 2016).

Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιφέρειας συμμετείχαν σε 10.495 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,95. Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Αν και η απόδοσή της καινοτομίας έχει βελτιωθεί από το 2004 έως και το 2010, η περιοχή εξακολουθεί να στερείται των πόρων, τα δίκτυα και τα μέτρα που απαιτούνται για την ανοδική πορεία της. Ειδικότερα, οι κύριες αδυναμίες αφορούν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

5.9 Περιφέρεια Κρήτης

5.9.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Κρήτη(εικόνα 3.12) είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και το 5ο μεγαλύτερο στη Μεσόγειο. Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της είναι το Ηράκλειο. Αποτελεί τμήμα της περιφερειακής διοίκησης της Ελλάδας και χωρίζεται σε τέσσερις περιφερειακές ενότητες: Ηρακλείου, Χανίων, Λασιθίου και Ρεθύμνης. Η έδρα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης είναι στο Ηράκλειο, όπως επίσης στο Ηράκλειο είναι και η έδρα της Περιφέρειας Κρήτης. Η Κρήτη Βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου πελάγους και καλύπτει μια περιοχή 8.336 km² (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Ο).

Εικόνα 3.13:Περιφέρεια Κρήτης

5.9.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο πληθυσμός της είναι 682.928 σύμφωνα με την απογραφή του 2011. Έχει μήκος 260 χλμ και ποικίλλει στο πλάτος με ένα μέγιστο 60 χλμ (από το ακρωτήριο Δίον έως το ακρωτήριο Λίθινο), το ελάχιστο πλάτος της είναι 12 χλμ στον ισθμό Ιεράπετρας στην ανατολική Κρήτη. Η ακτογραμμή της παρουσιάζει βαθύ γεωγραφικό διαμελισμό, ο οποίος παρουσιάζει στην Κρήτη πάνω από 1.000 χλμ ακτών (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Ο).

Η Κρήτη ανήκει στη μεσογειακή κλιματολογική ζώνη που προσδίδει τον κύριο κλιματικό χαρακτήρα της, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως εύκρατο. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός της κατανέμετε ανά νομό ως εξής ο νομός Ηρακλείου είχε 305.490 μόνιμο πληθυσμό και 338.052 πραγματικό πληθυσμό για το 2011.Ο νομός Λασιθίου είχε 75.381 μόνιμο πληθυσμό και 75.995 πραγματικό πληθυσμό για το 2011.Ο νομός

Ρεθύμνου μετρά 85.609 μόνιμο πληθυσμό και 97.059 πραγματικό πληθυσμό το 2011. Τέλος ο νομός Χανίων είχε 156.585 μόνιμο πληθυσμό και 171.822 πραγματικό πληθυσμό για το 2011 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2016Ο).

5.9.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Κρήτης συμμετέχει στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας σε ποσοστό της τάξεως του 5%. Συγκεκριμένα για το έτος 2008, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία των Περιφερειακών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής, το ΑΕΠ της Κρήτης ανήλθε σε 12.854 εκατ. ευρώ και σε ποσοστό 5,4% του εθνικού ΑΕΠ (236.917 εκατ. ευρώ). Η Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου, ως πολυπληθέστερη ενότητα, έχει την υψηλότερη συμμετοχή (52,06%) στο περιφερειακό ΑΕΠ, ακολουθούμενη από την Π.Ε Χανίων (23,07%), ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα διαμορφώνεται η συμμετοχή των Π.Ε Λασιθίου (12,89%) και Π.Ε Ρεθύμνου (11,98%) (European commission, 2016).

Το ΑΕΠ της Κρήτης παρουσίασε σημαντική άνοδο (75,35%) κατά την περίοδο 2000-2008 σε αντιστοιχία με την αύξηση του εθνικού ΑΕΠ για το ίδιο διάστημα, η οποία ανήλθε σε 73,85%. Η Περιφερειακή Ενότητα με την υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση (80,45%) του ΑΕΠ της ήταν η Π.Ε Ηρακλείου, ακολουθούμενη από την Π.Ε Χανίων (77,14%) και την Π.Ε Λασιθίου (76,93%). Σημαντικά χαμηλότερη αύξηση του ΑΕΠ της παρουσίασε η Π.Ε Ρεθύμνου με 52,23%. Το κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Κρήτης ανέρχεται στο επίπεδο εκείνου της χώρας. Το έτος 2008 διαμορφώθηκε έτσι στο ποσό των 21.157 ευρώ, συμβαδίζοντας με το αντίστοιχο μέγεθος του συνόλου των Περιφερειών της χώρας (21.084 ευρώ) (European commission, 2016).

Το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Κρήτης παρουσίασε σταθερή ανοδική πορεία κατά το χρονικό διάστημα 2000-2008, με συνολική ποσοστιαία αύξηση 70,98%. Υψηλότερες τιμές παρουσιάζουν οι Περιφερειακές Ενότητες Ηρακλείου και Λασιθίου, ακολουθούμενες από τις ΠΕ Χανίων και Ρεθύμνου. Οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις κατά το παραπάνω διάστημα σημειώθηκαν στις ΠΕ Λασιθίου με 77,51%, ΠΕ Ηρακλείου με 74,45%, ΠΕ Χανίων 73,49% ενώ χαμηλότερη άνοδο σημειώνεται στην ΠΕ Ρεθύμνου με 47,91%. Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων της Κρήτης ανέρχεται στο ποσό των 11.375 εκατ. ευρώ (στοιχεία έτους 2008) (European commission, 2016).

Η παραγόμενη προστιθέμενη αξία προϊόντων και υπηρεσιών κατά τη χρονική περίοδο 2000-2008 στην Κρήτη σημειώνει σημαντική αύξηση της τάξεως του 75,67%. Την υψηλότερη αύξηση στους επιμέρους παραγωγικούς κλάδους παρουσιάζει ο κλάδος «Βιομηχανία και Ενέργεια», ως τμήμα του δευτερογενή τομέα, με ποσοστό 165% αλλά με σχετικά χαμηλή συνολική προστιθέμενη αξία (851 εκατ. ευρώ). Τη σημαντικότερη συνεισφορά στην προστιθέμενη αξία των προϊόντων της Κρήτης έχει ο κλάδος «Εμπόριο και Τουρισμός», ως τμήμα του τριτογενή τομέα, με 4.589 εκατ. ευρώ ενώ ταυτόχρονα σημειώνει υψηλή αύξηση κατά την περίοδο 2000-2008 της τάξεως του 85%. Ο πρωτογενής τομέας σε απόλυτα μεγέθη παραμένει στάσιμος με

πτωτική τάση έχοντας μειώσει όμως αισθητά το ποσοστό συνεισφοράς του στην περιφερειακή προστιθέμενη αξία από 10,04% το 2000 σε 5,51% το 2008. Ο κλάδος «Βιομηχανία και Ενέργεια» έχει, αντιθέτως, ανοδική πορεία με ποσοστό συνεισφοράς από 4,96% το 2000 σε 7,48% το 2008 (European commission, 2016).

Τα ποσοστά των υπολοίπων κλάδων παραμένουν σταθερά με αποκλίσεις έως 2 ποσοστιαίες μονάδες. Το υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην προστιθέμενη αξία συνεχίζει να κατέχει ο τομέας «Εμπόριο και Τουρισμός» ως κινητήριο μοχλός ανάπτυξης της Κρήτης. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες στο συγκεκριμένο κλάδο το 2008 συνεισέφεραν κατά 40,34% στη συνολική περιφερειακή προστιθέμενη αξία. Αθροιστικά για τους τρεις κύριους τομείς της οικονομίας της Κρήτης διαπιστώνεται ότι κατά το έτος 2008 ο Πρωτογενής τομέας είχε συμμετοχή με 5,51%, ο Δευτερογενής (Βιομηχανία και Κατασκευές) συμμετείχε με 13,84%, ενώ ο Τριτογενής τομέας κατείχε το υψηλότερο μερίδιο συμμετοχής με 80,65%. Διαφοροποιημένη εμφανίζεται η ΠΕ Λασιθίου η οποία διατήρησε διψήφιο ποσοστό και υψηλή βαρύτητα στον Πρωτογενή τομέα (10,10%), εν αντιθέσει με τις άλλες τρεις ενότητες των οποίων τα ποσοστά κυμαίνονται μεταξύ 4,32% και 5,65%, έχοντας υπερβεί ταυτόχρονα στον Τριτογενή τομέα ποσοστά άνω του 80%. Στον Πρωτογενή τομέα η Κρήτη συμβάλλει με ποσοστό (9,53%) στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του κλάδου σε επίπεδο χώρας (European commission, 2016).

Η πτώση της προστιθέμενης αξίας στη γεωργία εξηγείται σε ένα βαθμό από την εγκατάλειψη κάποιων παραδοσιακών καλλιεργειών, όπως η αμπελοκαλλιέργεια, σε συνδυασμό με τη συνεχή πτώση των τιμών του ελαιόλαδου και ορισμένων κηπευτικών προϊόντων. Οι περιοχές στις οποίες σημειώνεται πτώση στη γεωργία είναι εκείνες που παρατηρείται η μεγαλύτερη ανάπτυξη στον τουρισμό. Ο μαζικός τουρισμός αυξάνει μεν τα έσοδα, αλλά συμβάλλει, επίσης και στη δημιουργία ανισορροπιών. Ενώ οι πλέον αναπτυγμένες περιοχές κατά μήκος των βορείων, κυρίως, ακτών του νησιού εξακολουθούν να αναπτύσσονται, οι αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα φθίνουν και η οικονομική τους κατάσταση επιδεινώνεται (Πηγή ΕΛ.ΣΤΑΤ. 2012) (European commission, 2016).

Στον Κατασκευαστικό κλάδο η Κρήτη συμμετέχει με ικανοποιητικό ποσοστό (6,82%). Στις 4 Περιφερειακές Ενότητες η παραγόμενη αξία είναι ισόρροπα κατανομημένη. Αν και συνολικά ο κλάδος διανύει φάση ισχυρής ύφεσης είχε ευνοηθεί κατά την προηγούμενη περίοδο κυρίως από την ανάπτυξη του τουριστικού κλάδου. Η Κρήτη διαθέτει μόνο το 1,8% της βαριάς βιομηχανίας και ελάχιστες μονάδες δημιουργούν υψηλό κύκλο εργασιών. Ευοίωνες είναι οι τάσεις στον τομέα των εξαγωγών, καθώς το δωδεκάμηνο 07/2010-06/2011 σημειώνουν άνοδο της τάξης του 13,5% στην Κρήτη (European commission, 2016).

Ο Τουρισμός είναι ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος τομέας στην περιφέρεια. Σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον τουριστικό κλάδο αποτελεί το υψηλό ποσοστό ξενοδοχειακών υποδομών υψηλών προδιαγραφών. Η Κρήτη διαθέτει το

30,31% του συνόλου των κλινών 5 αστέρων στην Ελλάδα και το 24,57% κλινών 4 αστέρων αντίστοιχα. Οι διανυκτερεύσεις στην Κρήτη κατά το έτος 2010 ανήλθαν σε 16.449.065, αποτελώντας το 24,6 του συνόλου των διανυκτερεύσεων στην Ελλάδα. Τα δύο σημαντικότερα αεροδρόμια της Κρήτης, ο Κρατικός Αερολιμένας «Ν. Καζαντζάκης» στο Ηράκλειο και ο Κρατικός Αερολιμένας «Ι. Δασκαλογιάννης» στα Χανιά, υποδέχονται μεγάλο αριθμό πτήσεων ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου.

Το έτος 2011 το Αεροδρόμιο Ηρακλείου φιλοξένησε 2.173.138 διεθνείς τουριστικές αφίξεις επιβατών, ενώ αυτό των Χανίων 656.985 αφίξεις αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ενδεικτικά ότι τον Αύγουστο 2011 οι διεθνείς αφίξεις ανήλθαν στις 469.611 ή αντίστοιχα σε 15.136 ανά ημέρα, προστιθεμένων των αφίξεων από πτήσεις εσωτερικού. Ταυτόχρονα η βιώσιμη λειτουργία ενός νέου σύγχρονου αερολιμένα καθιστά αναγκαία τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου. Στον κλάδο του Τριτογενή τομέα που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις «χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες» η ποσοστιαία συνεισφορά της Κρήτης είναι σχετικά χαμηλή (4,50%) (European commission,2016).

Στην ΠΕ Ηρακλείου παράγεται περίπου το 50% της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας. Στον τριτογενή τομέα, οι διοικητικές, εκπαιδευτικές και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, όπως και οι μεταφορές, βρίσκονται συγκεντρωμένες στα μεγάλα αστικά κέντρα. Λόγω της νησιωτικής φύσης της οικονομίας και του εξαγωγικού της προσανατολισμού, έχουν ιδρυθεί πολύ ισχυρές μεταφορικές και ναυτιλιακές εταιρείες. Το 2006 οι ναυλωμένες πτήσεις στο Ηράκλειο αριθμούσαν το 20% του συνόλου των πτήσεων ναύλωσης στη χώρα και συνολικά, περισσότεροι από δύο εκατομμύρια τουρίστες επισκέφθηκαν την Κρήτη κατά το έτος αυτό. Η απασχόληση στην Περιφέρεια Κρήτης έχει παραμείνει στα ίδια επίπεδα κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας.

Ο αριθμός εργαζομένων από 267.320 το 2000 ανήλθε σε 274.872 το 2008, σημείωσε δηλαδή μία μικρή αύξηση της τάξεως του 2,82%. Σημαντικές αυξομειώσεις στην απασχόληση παρουσιάζονται όμως στους επιμέρους κλάδους της περιφερειακής οικονομίας. Στον πρωτογενή τομέα σημειώνεται μεταβολή του εργατικού δυναμικού από 76.659 το 2000 σε 48.734 το 2008, δηλαδή μία μείωση κατά 36,43% (European commission,2016).

5.9.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία

Στη δεκαετία του 1980 δημιουργήθηκαν στην Κρήτη πανεπιστημιακά, πολυτεχνικά και τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και σημαντικά ερευνητικά κέντρα. Οι ερευνητικές δραστηριότητες είναι συγκεντρωμένες κυρίως στο Ηράκλειο και σε μικρότερη κλίμακα στα Χανιά και στο Ρέθυμνο. Η συμμετοχή της Κρήτης στους βασικούς δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας είναι αρκετά υψηλότερη από εκείνη των άλλων Περιφερειών της χώρας. Η Περιφέρεια Κρήτης κατέχει τη δεύτερη θέση

στην κατάταξη των Περιφερειών με βάση την ποσοστιαία κατανομή των ερευνητικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα με 14% (1993) (European commission,2016).

Τα ερευνητικά ιδρύματα έχουν αναπτύξει συνεργασίες με βιομηχανίες εκτός Κρήτης, αλλά ο προσανατολισμός στην τοπική οικονομία παραμένει ακόμα σε χαμηλά επίπεδα. Επιπρόσθετα, έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό επίπεδο συνεργασίας, μεταξύ του συνόλου των ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Περιφέρειας. Οι υποδομές που έχουν δημιουργηθεί στα πλαίσια του Τεχνολογικού Πάρκου Ηρακλείου, δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς, αφού η προσέλκυση επιχειρήσεων είναι μικρής κλίμακας. Στον τομέα των υπηρεσιών υγείας έχει αναπτυχθεί σημαντική ερευνητική δραστηριότητα σε διεπιστημονική βάση, με την ανάπτυξη συστημάτων τηλεϊατρικής που μπορεί να έχει σημαντική συμβολή στην αποτελεσματική διαχείριση και αξιοποίηση των υποδομών υγείας.

Ξεχωριστή αξία και σημασία έχει το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1983 και είναι ένα από τα μεγαλύτερα και πιο άρτια οργανωμένα, εξοπλισμένα και στελεχωμένα ερευνητικά κέντρα της χώρας (European commission,2016). Εποπτεύεται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Η έδρα του και η Κεντρική του Διεύθυνση βρίσκονται στο Ηράκλειο της Κρήτης και αποτελείται από έξι Ερευνητικά Ινστιτούτα. Στο Ηράκλειο λειτουργεί το Ινστιτούτο Ηλεκτρονικής Δομής και Λέιζερ (ΙΗΔΛ) το Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας (ΙΜΒΒ) το Ινστιτούτο Πληροφορικής (ΙΠ).Το Ινστιτούτο Υπολογιστικών Μαθηματικών (ΙΥΜ).Στο Ρέθυμνο το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ).

Στην Πάτρα το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΕΧΜΗ).Επίσης, στα Ιωάννινα λειτουργεί το Τμήμα βιοϊατρικών Ερευνών (ΙΒΕ) που υπάγεται στο Ινστιτούτο Μοριακής Βιολογίας και Βιοτεχνολογίας. Άλλες σημαντικές μονάδες του ΙΤΕ είναι οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (ΠΕΚ), το Αστεροσκοπείο του Σκίνακα, το Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Κρήτης (ΕΤΕΠ-Κ), και το Δίκτυο ΠΡΑΞΗ. Οι ερευνητικές και τεχνολογικές κατευθύνσεις του ΙΤΕ επικεντρώνονται σε τομείς μεγάλου επιστημονικού, κοινωνικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, όπως: Μικροηλεκτρονική, Λέιζερ, Υλικά, Μοριακή Βιολογία και Γενετική, Βιοτεχνολογία, Πληροφορική, βιοπληροφορική Ρομποτική, Τηλεπικοινωνίες, Υπολογιστικά Μαθηματικά, Χημική Μηχανική, Ανθρωπιστικές επιστήμες και Πολιτισμό. Το ΙΤΕ έχει να επιδείξει άριστες επιστημονικές επιδόσεις, καθώς και μια σημαντική κοινωνική και οικονομική προσφορά, σε επίπεδο που το καθιστούν ένα από τα κορυφαία ερευνητικά κέντρα διεθνώς.

5.10 Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

5.10.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου(εικόνα 3.13) είναι μία από τις δεκατρείς διοικητικές περιφέρειες της Ελλάδας. Διοικητικά περιλαμβάνει τα νησιωτικά συμπλέγματα των Κυκλάδων και της Δωδεκανήσου, βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έδρα την Ερμούπολη της νήσου Σύρου. Η Περιφέρεια έχει συνολική έκταση 5,286 τετραγωνικών χιλιομέτρων και καλύπτει το 4% της συνολικής έκτασης της χώρας (European commission, 2016). Η περιφέρεια διαιρείται σε 13 περιφερειακές ενότητες, περισσότερες από οποιαδήποτε περιφέρεια στη χώρα, στις οποίες υπάγονται οι 33 δήμοι της.

Εικόνα 3.14:Περιφέρεια νοτίου Αιγαίου

5.10.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το 1912 ο πληθυσμός τους ήταν 143.482. Απ' αυτούς, οι 131.332 ήταν Έλληνες. Ο συνολικός πληθυσμός του νομού Δωδεκανήσου φτάνει τους 190.071 κατοίκους (απογραφή 2001) και έχει έκταση 2.579,275 τετραγωνικά χιλιόμετρα (European commission, 2016). Επίσης ο νομός Δωδεκανήσου περιλαμβάνει και πολυάριθμα μικρότερα νησιά όπως η Αλιμιά, οι Αρκοί, το Γυαλί, η Κίναρος, ο Νίμος, η Σύρνα,

η Τέλενδος, το Φαρμακονήσι. Άλλα μικρότερα νησιά είναι το Μακρύ, η Χήνα, η Αγία Κυριακή, το Αβγό, το Γλυνό, ο Ζαφοράς, οι Κουνούποι, το Κουτσομούτι, το Μεσονήσι, η Οφιδούσσα, η Πλακίδα, η Ποντικούσα, τα Στεφάνια, τα Φωκιονήσια, το Χονδρό, το Χονδρονήσι, η Ίμια - Λιμνιά δύο, η Ίμια - Λιμνιά ένα, η Καλαβρός, η Καλόλιμνος, το Μαυροπινάκι, τα Νερά, η Πλάτη, το Σαφονήδι, το Χτένι, τα Αρμάθια, το Μακρονήσι, η Φράγκος, ο Αρχάγγελος, η Βελόνα, ο Γλάρος, η Μαύρα, το Μεγάλο Λιβάδι, η Πηγανούσσα, η Πλάκα, η Τρυπητή, ο Άγιος Γεώργιος, η Αγριέλαια, το Μαύρο Ποινί, η Πολύφαδος δύο, η Πολύφαδος ένα, η Ρω, η Στρογγύλη, το Ψωμί, η Ψωραδιά, η Κανδελιούσσα, ο Άγιος Αντώνιος, η Παχειά, η Περγούσσα, το Αγκαθονήσι, η Αργελούσσα, το Άνυδρο, η Καλόβολος, ο Κόμαρος, το Μακρονήσι, η Μάραθος, τα Νερά, το Τραγονήσι, το Χιλιόμοδι, το Γιαλεσίνο, οι Διαβάτες, ο Κουλούνδρος, ο Μαρμαράς, το Σεσκλί, ο Χονδρός, ο Γάιδαρος, η Αντίτηλος, ο Άγιος Θεόδωρος, τα Κρεβάτια, το Μαελονήσι, η Τραγούσα, ο Γλάρος, το Κουνέλι, το Ψαθονήσιο, η Αστακίδα, το Ατσακιδόπουλο, η Διβούνια, η Χαμηλή, το Αβάπτιστο, η Πίττα. Τον Οκτώβριο του 2006 τα κατοικημένα νησιά και νησίδες της Δωδεκανήσου ήταν στο σύνολο 27.

5.10.3 Παραγωγικός τομέας

5.10.3.1 Πρωτογενής Τομέας

Η γεωργία και η κτηνοτροφία έχουν σημαντική θέση στην τοπική οικονομία, τόσο στα τουριστικώς ανεπτυγμένα νησιά όσο και στα μικρά νησιά. Οι διαπιστωμένες επιπτώσεις της νησιωτικότητας στην ανάπτυξη της γεωργίας δημιουργούν όμως αρκετούς περιορισμούς. Η Κτηνοτροφία στο Νότιο Αιγαίο ειδικότερα παρουσιάζει υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στα εθνικά μεγέθη σε σχέση με την γεωργία. Αρκετά κτηνοτροφικά προϊόντα καλύπτουν υψηλό ποσοστό της τοπικής ζήτησης. Το Νότιο Αιγαίο είναι μια από τις 3 ελληνικές και συνολικά 11 ευρωπαϊκές περιφέρειες, που είναι χαρακτηρισμένες, ως Περιφέρειες Εξάρτησης από την Αλιεία. Η Περιφέρεια έχει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης τόσο στην Αλιεία όσο και στις Ιχθυοκαλλιέργειες.

5.10.3.2 Δευτερογενής Τομέας

Ο Δευτερογενής Τομέας συμμετείχε κατά 17% στο Α.Ε.Π. του Νοτίου Αιγαίου κατά το 2009 (European commission, 2016). Ειδικότερα το ποσοστό της μεταποίησης ανέρχεται σε 3,5%. Στον κλάδο αυτό λειτουργεί ένας σημαντικός αριθμός μικρομεσαίων κυρίως επιχειρήσεων που συμβάλλει στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στην στήριξη άλλων βασικών τομέων όπως ο τουρισμός, οι κατασκευές και ο πρωτογενής.

5.10.3.3 Τριτογενής Τομέας

Ο σημαντικότερος τομέας της Οικονομίας του Νοτίου Αιγαίου, αφού καλύπτει το 78,48% της συνολικής περιφερειακής απασχόλησης (European commission, 2016). Πέραν του Τουρισμού, που λειτουργεί ως Προωθητική Δραστηριότητα της συνολικής οικονομίας, αναπτύσσονται κλάδοι όπως διαχείριση ακίνητης περιουσίας, υπηρεσίες εκμίσθωσης, εμπόριο, υπηρεσίες προς επιχειρήσεις. Τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός είναι κυρίως τα προβλήματα στις θαλάσσιες μεταφορές

(συχνότητα δρομολογίων, ταχύτητα, κόστος μεταφορών, εποχική διαφοροποίηση) επηρεάζουν άμεσα την τουριστική κίνηση.

Σημαντικό πρόβλημα είναι επίσης η έλλειψη κατάλληλων λιμενικών εγκαταστάσεων και των παρερχομένων υπηρεσιών που είναι προαπαιτούμενα για την ανάπτυξη του τουρισμού κρουαζιέρας, την εξυπηρέτηση σκαφών αναψυχής κ.λπ. Επιπρόσθετο πρόβλημα αποτελούν και οι ελλείψεις στις χερσαίες (εσωτερικές) μεταφορές και το ελλιπές οδικό δίκτυο. Σε ορισμένα νησιά αρνητικό παράγοντα για την ανάπτυξη του τουρισμού αποτελούν επίσης η έλλειψη επαρκών υποδομών για αεροπορικές μεταφορές. Ιδιαίτερο πρόβλημα αποτελεί σε ορισμένα νησιά η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη σε σχέση με τη «φέρουσα ικανότητα» του φυσικού περιβάλλοντος και των διαθέσιμων υποδομών.

5.10.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, όπου το 3,1% του πληθυσμού της χώρας συγκεντρώνεται (2013), είναι ένα συγκρότημα από διάσπαρτα νησιά και σε μεγάλη απόσταση από την πρωτεύουσα της περιοχής και το διοικητικό κέντρο. Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί στην περιφερειακή οικονομία και τους λογαριασμούς για το 88,1% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο δευτερογενή τομέα είναι 9,3% και ότι το πρωταρχικό 2,6% (2011), μειώνεται σταθερά κατά την τελευταία δεκαετία. Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 3,4% του εθνικού ΑΕΠ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν τοποθετημένη δεύτερη μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27 (82%) (European commission, 2016).

Ο τομέας του τουρισμού είναι η πιο σημαντική για την περιφερειακή οικονομία, δεδομένου ότι η περιοχή είναι μια δυναμική ζώνη τουρισμού, που ακολουθείται από το εμπόριο, τις υπηρεσίες μεταφορών, real estate δραστηριότητες και αναπτυσσόμενους τομείς των υπηρεσιών των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων, της εκπαίδευσης και δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση. Εντός του μεταποιητικού τομέα που κυριαρχείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις οι σημαντικότερες βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, των κλωστοϋφαντουργικών, κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό και την κατασκευή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων.

Αυτές οι τοπικές βιομηχανίες, ωστόσο δεν κατάφεραν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας και μέχρι στιγμής έχουν βρεθεί δυσκολίες στην αξιοποίηση της ευρωπαϊκής και εθνικής χρηματοδότησης για τον εκσυγχρονισμό και την ενσωμάτωσή τους σε εθνικά ή διεθνή δίκτυα και αλυσίδες αξίας. Επιπλέον, το 2,7% του εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται στην περιφέρεια (2012), το 73,9% στον τομέα των υπηρεσιών, το 18,2% στον δευτερογενή τομέα και 7,9% στον πρωτογενή ένα (δεύτερο τρίμηνο του 2013) (European commission, 2016).

Η οικονομική κρίση οδήγησε σε αύξηση της ανεργίας στο 20,7% (2013 λόγω της υψηλής εποχικής απασχόλησης κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού (European commission, 2016). Οι περισσότερες επιχειρήσεις και ιδίως τις ΜΜΕ, εκτός από τη μειωμένη ζήτηση και την ταυτόχρονη αύξηση της φορολογίας, αντιμετωπίζουν

σοβαρά προβλήματα όσον αφορά τη ρευστότητα και δεν έχουν πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις επενδύσεις ή τις τρέχουσες εργασίες.

Το 2011, 198 εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιφέρεια, μειώθηκαν με ποσοστό της τάξης του 6,2% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016). Επιπλέον, λόγω του γεγονότος ότι οι περισσότερες περιφερειακές μεταποίησης και των υπηρεσιών των επιχειρήσεων επικεντρώθηκαν στην εξυπηρέτηση των τοπικών αναγκών και των μεγάλων εισροών τουρισμού έχουν δυσκολίες διείσδυσης σε ξένες αγορές και κατά συνέπεια να χρησιμοποιηθούν οι εξαγωγές ως υποκατάστατο για την τοπική μειωμένη ζήτηση.

5.10.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιφέρεια έχει μια περιθωριακή συμβολή στο Εθνικό Σύστημα Καινοτομίας και σχεδόν όλες οι ερευνητικές δραστηριότητες της λαμβάνουν χώρα εντός των τμημάτων του Πανεπιστημίου του Αιγαίου, στο οποίο βασίζονται στα μεγαλύτερα νησιά της περιφέρειας. Εκτός από το Πανεπιστήμιο, στην περιοχή βρίσκεται επίσης το Υδροβιολογικός Σταθμός Ρόδου του ΕΛΚΕΘΕ. Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 0,80% του εθνικού ΓΟΠΝ (European commission, 2016).

Το πιο σημαντικό η περιφερειακή ΓΟΠΝ αντιπροσώπευε το 0,17% του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο είναι ελάχιστο, ακόμη και με τα εθνικά πρότυπα (0,67%). Επιπλέον, 1,7% των ΑΠΕΤ στην Ελλάδα βρίσκεται στην περιφέρεια (2012), αντιπροσωπεύοντας το 12,2% του εργατικού δυναμικού της, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από την ΕΕ (18,9%) όσο και σε εθνικό (16,2%) κατά μέσο όρο (European commission, 2016). Όσον αφορά τις δραστηριότητες κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αυτές είναι σχεδόν ανύπαρκτες στην περιφέρεια. Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας του 2014, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ.

Αν και η απόδοσή της καινοτομίας έχει βελτιωθεί από το 2004 έως και το 2010, η περιοχή εξακολουθεί να στερείται των πόρων, τα δίκτυα και τα μέτρα που απαιτούνται για την ανοδική πορεία της. Ειδικότερα, οι κύριες αδυναμίες αφορούν πληθυσμού με τρίτοβάθμια εκπαίδευση.

5.11 Περιφέρεια Πελοποννήσου

5.11.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου(εικόνα 3.14) είναι μία από τις δεκατρείς Περιφέρειες της Ελλάδας. Περιλαμβάνει τους νομούς Αρκαδίας, Αργολίδας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Οι νομοί Αχαΐας και Ηλείας παρ' όλο που βρίσκονται στην Πελοπόννησο, ανήκουν στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Έδρα της περιφέρειας είναι η πόλη της Τρίπολης. Μεγαλύτερη πόλη της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι η Καλαμάτα. Η περιφέρεια διαιρείται σε πέντε περιφερειακές ενότητες, στις οποίους υπάγονται οι 26 δήμοι της . Οι Π.Ε. ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς.

Εικόνα 3.15:Περιφέρεια Πελοποννήσου

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί το νοτιότερο χερσαίο άκρο της Ευρώπης και κ
αλύπτει το 11,7% (15.490km²) της συνολικής έκτασης της χώρας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ
2016). Καταλαμβάνει ένα μέρος

του βόρειου τμήματος, ολόκληρο το νοτιοανατολικό και ένα μέρος του δυτικού τμήματος του συνόλου της Πελοποννήσου και συνορεύει δυτικά με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, και βορειοανατολικά με την Περιφέρεια Αττικής.

5.11.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχεί περίπου στο 5,4% (2011) του συνολικού πληθυσμού της χώρας, (581.980 κάτοικοι), ενώ οι μεγαλύτερες σε έκταση και πληθυσμό Περιφερειακές Ενότητες είναι αντίστοιχα η ΠΕ Αρκαδία με 25,5% της συνολικής έκτασης (4.419 km²) και η Μεσσηνία αντιστοιχώντας στο 28,02% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας (163.110 κάτοικοι). Η πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής του 2011, είναι υποδιπλάσια της χώρας (37,57 κάτοικοι ανά Km²) και αποτελεί την 4η χαμηλότερη πυκνότητα μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, με τις Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας και Λακωνίας να κατατάσσονται στις ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες περιοχές της χώρας (6η και 8η χαμηλότερη πυκνότητα πληθυσμού μεταξύ των 73 Περιφερειακών Ενοτήτων της χώρας (European commission, 2016).

Συνολικά ο μόνιμος πληθυσμός κατά το διάστημα 1991-2001, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφών της ΕΛ.ΣΤΑΤ 1991 και 2001, αυξήθηκε στο σύνολο των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με εξαίρεση το Ν. Αρκαδίας που παρουσίασε μείωση κατά 4,86% (European commission, 2016). Αντίθετα την περίοδο 2001-2011 τόσο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου όσο και στο σύνολο της χώρας παρατηρείται μείωση του μόνιμου πληθυσμού. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει μείωση του μόνιμου πληθυσμού της σε ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από αυτό της χώρας (-2,62% έναντι 1,32%) και την τέταρτη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση μεταξύ των Περιφερειών της, μετά τη Δυτική Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία και Βόρειο Αιγαίο.

Ειδικότερα το 53,88% του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου σύμφωνα με την απογραφή του 2001 χαρακτηρίζεται ως αγροτικός. Το μεγαλύτερο ποσοστό αστικού πληθυσμού εντοπίζεται στην ΠΕ Κορινθίας (57,1%) και το μικρότερο στην ΠΕ Λακωνίας (31,9%). Χαμηλό ποσοστό αστικού πληθυσμού εμφανίζει και η ΠΕ Αρκαδίας (35,9%) (European commission, 2016).

5.11.3 Παραγωγικός τομέας

Η περιφέρεια της Πελοποννήσου (μαζί με την περιοχή της Αττικής) αποτελούν τις πιο κρίσιμες περιοχές του νοτίου συστήματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας δεδομένου ότι αποτελούν τις κυριότερες εγκαταστάσεις που βρίσκονται στο νότιο μέρος της Ελλάδος και λειτουργούν επικουρικά για την εξυπηρέτηση της Αθήνας. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παράγεται περίπου το 8% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας της Δ.Ε.Η. πανελλαδικά με τη συμβολή των θερμοηλεκτρικών κα

ι υδροηλεκτρικών σταθμών στη Μεγαλόπολη και τον Λάδωνα αντίστοιχα, ενώ στις εγκαταστάσεις των σταθμών παραγωγής απασχολείται σημαντικός αριθμός εργαζομένων (2.628 εργαζόμενοι το τέλος του 2010) (European commission, 2016).

Προβλήματα επάρκειας ηλεκτρικής ενέργειας δεν παρουσιάζονται (κατά το μεγαλύτερο μέρος του έτους η περιοχή χαρακτηρίζεται εξαγωγική), παρά μόνο κατά τους θερινούς μήνες όπου εισάγεται ρεύμα από σταθμούς εκτός Πελοποννήσου. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αναπτύσσονται δυναμικά οι υποδομές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Ειδικότερα, έχει αδειοδοτηθεί το φωτοβολταϊκό πάρκο ισχύος 50 MW.

5.11.4 Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά

Σε ότι αφορά στο σύνολο των βαθμίδων εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια) η Π.Ε Μεσσηνίας διαθέτει τα περισσότερα Σχολεία (140) και τους περισσότερους εκπαιδευτικούς (2555), ενώ τους περισσότερους μαθητές έχει η Π.Ε Κορινθίας. Στον αντίποδα βρίσκεται η Π.Ε Αρκαδίας έχει τα λιγότερα σχολεία (84), τους λιγότερους εκπαιδευτικούς (1.549) και τους λιγότερους μαθητές (9.176). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, σύμφωνα με τα στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πελοποννήσου, για το σχολικό έτος 2011-2012 στην Περιφέρεια Πελοποννήσου φοιτούν συνολικά 9.622 αλλοδαποί μαθητές (ποσοστό 14,5% επί του συνόλου), οι περισσότεροι εκ των οποίων βρίσκονται στην ΠΕ Κορινθίας (3.005), ενώ επιπλέον φοιτούν 243 παλιννοστούντες μαθητές και 1.357 ρομά (οι περισσότεροι των οποίων βρίσκονται στην Π.Ε Λακωνίας με 478 μαθητές) (European commission, 2016).

5.11.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια της Πελοποννήσου, με 5,4% του πληθυσμού της χώρας (2013), παρουσίασαν μέτρια μέση αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 5,5% από το 2000-2008 και το 2011 αντιπροσώπευε το 4,3% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένη στην 7η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27 (60%). Ο τριτογενής τομέας κυριαρχεί στην περιφερειακή οικονομία και αντιπροσώπευε το 2011 το 68,5% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο δευτερογενή τομέα ήταν 24,4% και του πρωτογενή τομέα 7,1%, παρουσιάζοντας μικρή μείωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (European commission, 2016).

Ένας βασικός παράγοντας της περιοχής είναι η γειτνίασή της με την Αττική, η οποία οδηγεί σε ένα μεγάλο αριθμό βιομηχανιών που βρίσκονται στη γειτονική Κορινθία, όπου παρόλο που διοικητικά ανήκει στην Πελοπόννησο, οικονομικά εξαρτάτε και τείνει να ανήκει στην Αττική. Έτσι, η Κόρινθος είναι η βάση κάποιων κλάδων της εθνικής βιομηχανίας όπως η παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου και την κατασκευή μεταλλικών προϊόντων. Στην υπόλοιπη περιοχή, οι σημαντικότερες βιομηχανίες είναι εκείνες της παραγωγής τροφίμων και ποτών, η βιομηχανία ξύλου και η κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό και της κατασκευής άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων. Ο τριτογενής τομέας είναι ο

πιο δυναμικός στην περιοχή, και συγκεκριμένα στο εμπόριο, τον τουρισμό και τις μεταφορές λιανικής και χονδρικής. Τέλος, η πόλη της Μεγαλόπολης βρίσκεται στο κέντρο της Πελοποννήσου, αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο κέντρο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας. Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει αυξήσει το ποσοστό ανεργίας από 7,1% το 2008 στην περιοχή σε 22,5% το 2013, με αποτέλεσμα να μειώσει ακόμα από το μέσο όρο της χώρας (27,3%) (European commission, 2016).

Παρά την ύπαρξη σε ορισμένες νομαρχίες της περιφέρειας των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, η περιφερειακή οικονομία βασίζεται στις Μ.Μ.Ε. Η αύξηση της ανεργίας στην περιοχή μπορεί να αποδοθεί κυρίως στο κλείσιμο μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων, κυρίως στους τομείς του εμπορίου και των υπηρεσιών, αλλά και σε μια απότομη μείωση της ιδιωτικής και της δημόσιας κατασκευαστικές δραστηριότητες. Το 2011, 173 επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιοχή της Πελοποννήσου, υπέστησαν μείωση της τάξης του 8,9% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016).

5.11.6 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Οι δραστηριότητες E & A στην Πελοπόννησο επικεντρώνονται σχεδόν αποκλειστικά στον δημόσιο τομέα και ειδικότερα στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου (Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου). Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου λειτουργεί σε όλους τους πέντε νομούς της περιοχής, με στόχο την αναζωογόνηση της τοπικής οικονομίας. Εκτός του Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, η περιοχή φιλοξενεί το ΤΕΙ Πελοποννήσου και ΕΛΚΕΘΕ τοπικό γραφείο. Υπάρχει ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ της Ε.Ε και τον εθνικό μέσο όρο όσον αφορά τις δαπάνες ΕΤΑΚ. Αυτό είναι εν μέρει αποτέλεσμα της περιορισμένης ζήτησης από τη βιομηχανία, αντανακλώντας το χαμηλό-μέσης δομής τεχνολογία και τα χαμηλά επίπεδα της εξωστρέφειας.

Από το 2000-2008, η περιοχή αντιπροσώπευε το 1,6% του εθνικού Γ.Ο.Π.Ν, ενώ η περιφερειακή Γ.Ο.Π.Ν αντιπροσώπευε μόνο το 0,2% του περιφερειακού ΑΕΠ. Δραστηριότητες κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, είναι επουσιώδης σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ το 2012 το μερίδιο των ΗΡSΤC αντιπροσώπευαν το 9,9% του εργατικού δυναμικού της περιοχής, ποσοστό πολύ χαμηλότερο από αυτό της Ε.Ε(18,9%) όσο και σε εθνικό (16,2%) κατά μέσο όρο. Το ίδιο έτος, 3,5% των Ελλήνων ΑΠΕΤ συγκεντρώθηκε στην περιοχή. Ανάλογη είναι η συγκέντρωση των ερευνητών, αντιπροσωπεύοντας το 1,2% του συνόλου των ερευνητών στη χώρα και εκπληκτικά 1,9% των ερευνητών του ιδιωτικού τομέα (2011). Από το 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν στο 428 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,92 (European commission, 2016).

Η απότομη πτώση των ιδιωτικών επενδύσεων έχει μειώσει περαιτέρω τα χαμηλά επίπεδα ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε & Α. Κατά τη διάρκεια του 2007-2013, η περιφέρεια Πελοποννήσου συμμετείχε σε μόνο 32 έργα Ε & Κ της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης € 5,7 εκατομμύρια (European commission, 2016). Αν και η απόδοσή της καινοτομίας έχει βελτιωθεί από το 2004 έως και το 2010, η περιοχή εξακολουθεί

να στερείται των πόρων, τα δίκτυα και τα μέτρα που απαιτούνται για την ανοδική πορεία της.

5.12 Περιφέρεια Ηπείρου

5.12.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Περιφέρεια Ηπείρου(εικόνα 3.15) καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Ελλάδας, συνορεύοντας εσωτερικά με την Δυτική Μακεδονία (βορειοανατολικά), τη Θεσσαλία(νοτιοανατολικά), τη Δυτική Ελλάδα (νότια) και τα Ιόνια νησιά (δυτικά). Το βορειοδυτικό της τμήμα συνορεύει με την Αλβανία, ενώ από τα δυτικά γειτνιάζει, μέσω του λιμανιού της Ηγουμενίτσας, με την Ιταλία. Περιφέρεια έχει έκταση 9.203τ.χλμ. καταλαμβάνοντας το 6,97% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011). Περιλαμβάνει τέσσερις Νομούς, το Νομό Άρτας, το Νομό Θεσπρωτίας, το Νομό Ιωαννίνων και το Νομό Πρεβέζης. Τα Ιωάννινα αποτελούν την έδρα της Περιφέρειας και πρωτεύουσα του ομώνυμου Νομού . Οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 74,2% της συνολικής έκτασης και συγκεντρώνουν το 33,4% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Η οροσειρά της Πίνδου, συνέχεια των Αλβανικών Άλπεων, αποτελεί το φυσικό γεωγραφικό σύνορο της Περιφέρειας με τη Δυτική Μακεδονία (βόρειο τμήμα), και τη Θεσσαλία (Νότιο τμήμα).

Εικόνα 3.16: Περιφέρεια Ηπείρου

Η Περιφέρεια Ηπείρου, μία από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας, αποτελεί μία αυτοτελή ενιαία Διοικητική Μονάδα αποκέντρωσης της Κρατικής Διοίκησης με αρμοδιότητες σχεδιασμού, προγραμματισμού, συντονισμού και εφαρμογής των πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της γεωγραφικής της περιοχής.

5.12.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 353.820 κατοίκους, βάσει της απογραφής του 2001 και αντιστοιχεί σε ποσοστό 3,2% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι 38,4 κάτοικοι ανά τ.χλμ., γεγονός που τη καθιστά μία από τις πιο αραιοκατοικημένες Περιφέρειες της Ελλάδας (πληθυσμιακή πυκνότητα χώρας 80 κάτοικοι ανά τ.χλμ.). Η κατά φύλο σύνθεση του πληθυσμού παρουσιάζει ίση κατανομή ανδρών και γυναικών. Το 47,3% του πληθυσμού (159.109 κάτοικοι) συγκεντρώνεται στις αστικές περιοχές, ενώ το 52,7% (177.283 κάτοικοι) στις αγροτικές περιοχές. Από άποψη κατανομής του πληθυσμού της Περιφέρειας στους τέσσερις Νομούς της, το μεγαλύτερο μέρος συγκεντρώνεται στο Νομό Ιωαννίνων με πληθυσμό 170.239 κατοίκους (ΕΣΥΕ, 2001), ακολουθεί ο Νομός Άρτας με πληθυσμό 78.134 κατοίκους (22,08%), ο Νομός Πρέβεζας με 59.536 κατοίκους (16,83%) και ο Νομός Θεσπρωτίας 46.091 (13,03%) (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011).

Με εξαίρεση το Νομό Άρτας, ο οποίος εμφανίζει τάσεις μείωσης του πληθυσμού του, οι υπόλοιποι Νομοί, κατά την τελευταία εικοσαετία(1981-2001) παρουσίασαν σημαντική αύξηση του πληθυσμού τους, με μικρότερους ωστόσο ρυθμούς τη δεκαετία 1991-2001. Σε επίπεδο των 13 Περιφερειών, η Περιφέρεια Ηπείρου κατατάσσεται στην 9η θέση(πληθυσμός 2001), ενώ αναφορικά με τη διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού κατά την περίοδο 1981-2001 φαίνεται πως ακολουθεί τις γενικότερες τάσεις μικρής αύξησης που παρατηρούνται στην πλειοψηφία των μικρότερων πληθυσμιακά ελληνικών Περιφερειών. Το ποσοστό των αλλοδαπών στην Περιφέρεια ανέρχεται σε 4,7% περίπου του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της περιοχής, ενώ λόγω γειτνίασης με την Αλβανία εικάζεται πως μεγάλο ποσοστό προέρχεται από εκεί (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011).

5.12.3 Έρευνα ανάπτυξη & τεχνολογία

Εξέχουσα σημασία στην έρευνα και καινοτομία για την Περιφέρεια έχουν το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, το ΤΕΙ Ηπείρου καθώς και το Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου, τα οποία αποτελούν ενδιάμεσους κρίκους διασύνδεσης της ερευνητικής δραστηριότητας με τον επιχειρηματικό κόσμο και την ευρύτερη παραγωγική δομή της Περιφέρειας. Στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων λειτουργούν 6 Σχολές και 17 Τμήματα καλύπτοντας σημαντικό εύρος ειδικοτήτων και το ΤΕΙ Ηπείρου, το οποίο, με τη διασπορά των τμημάτων του σε όλες τις πρωτεύουσες των νομών, καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας.

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων λειτουργούν σχολές Φιλοσοφικής, Θετικών Επιστημών, Επιστημών Αγωγής, Ιατρικής, Επιστημών και Τεχνολογιών και Διαχείρισης Φυσικών Πόρων και Επιχειρήσεων, εκ των οποίων οι περισσότερες έχουν οργανωμένα τμήματα μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ φοιτούν συνολικά 16.434 φοιτητές (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011). Στο ΤΕΙ Ηπείρου, το οποίο συνδυάζει την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υπόβαθρου σπουδών με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση, διεξάγοντας κυρίως εφαρμοσμένη τεχνολογική έρευνα και αναπτύσσοντας τεχνογνωσία και καινοτομίες στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία, λειτουργούν Σχολές Διοίκησης και Οικονομίας, Επαγγελματιών υγείας & πρόνοιας, Τεχνολογίας Γεωπονίας, Μουσικής Τεχνολογίας καθώς και μεταπτυχιακά προγράμματα

5.12.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Το Περιφερειακό ΑΕΠ της χώρας (σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2003) ανέρχονταν σε 3.919.000€, το οποίο αντιστοιχεί σε 2,52% του ΑΕΠ της χώρας. Αντίστοιχα, το κατά κεφαλή ακαθάριστο προϊόν της Περιφέρειας για το ίδιο έτος ανέρχεται σε 11.545 Ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί σε 82% του κατά κεφαλή ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011). Όσον αφορά την κατανομή της παραγωγικής δραστηριότητας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Ηπείρου, το μεγαλύτερο ποσοστό του τζίρου προέρχεται από το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, γεγονός που οφείλεται κυρίως στον υψηλό βαθμό συγκέντρωσης εμπορικών επιχειρήσεων, ενώ μεγάλος είναι και ο τζίρος από μεταποιητικές βιομηχανίες και τις κατασκευές.

Ο τομέας των κατασκευών παρουσίασε σημαντικά αυξημένο τζίρο κατά τα έτη 2004 και 2005, λόγω των μεγάλων έργων (κυρίως οδοποιίας) που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή. Το μεγαλύτερο ποσοστό στο Α.Ε.Π. προσδίδει ο τριτογενής τομέας, ο οποίος κατείχε το 76% του Α.Ε.Π. το 2003, ενώ αυξάνεται μεταξύ του 2000 και 2003 κατά 30% περίπου. Αντίστοιχα, οι αυξήσεις στην ίδια περίοδο είναι 16,3 % περίπου στον πρωτογενή τομέα και 33,3 % περίπου στο δευτερογενή τομέα οικονομικής δραστηριότητας (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011). Παράλληλα, το μεγαλύτερο μερίδιο των εξαγωγών την περίοδο 1998-2004 καταλαμβάνουν τα ψάρια και το γάλα.

Ο κλάδος των υπηρεσιών αποτελεί τον κυρίαρχο κλάδο, συνεισφέροντας το 74,1% στο Περιφερειακό Προϊόν, ακολουθεί ο δευτερογενής τομέας με 16,1%, με τις κατασκευές να συμμετέχουν σε ποσοστό 7,5%, τη μεταποίηση 6,9%, την ενέργεια σε 2% και τα ορυχεία – μεταλλεία σε 0,1%, ενώ η γεωργία συμμετέχει με ποσοστό της τάξης του 9,8% (Περιφέρεια Ηπείρου, 2011). Οι κυριότεροι τομείς του αγροτικού τομέα εμφανίζονται η παραγωγή εσπεριδοειδών (2η Περιφέρεια παραγωγός στη χώρα), η παραγωγή κρέατος (14% της συνολικής παραγωγής κρέατος της χώρας παράγεται στην Περιφέρεια) και τυριού (14% της συνολικής παραγωγής τυριού).

Επιπλέον, η πτηνοτροφία αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους κλάδους του πρωτογενή τομέα και η μεγαλύτερη συγκέντρωση πτηνοτροφείων παρατηρείται στο νομό Ιωαννίνων και στις πεδιάδες της Άρτας και Πρέβεζας. Σύμφωνα με την απογραφή γεωργίας – κτηνοτροφίας (ΕΣΥΕ, 2000), η Περιφέρεια Ηπείρου συγκεντρώνει το 7,5% των πτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων και το 37,1% των εκτρεφόμενων πουλερικών, γεγονός που υποδηλώνει την παρουσία μεγάλων πτηνοτροφικών μονάδων

5.13 Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

5.13.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (εικόνα 3.16) είναι μία διοικητική περιφέρεια που συνορεύει με τις περιφέρειες Θεσσαλία στα βόρεια, Δυτική Ελλάδα στα δυτικά και νοτιοδυτικά, με την Αττική στα νοτιοανατολικά. Ο Κορινθιακός κόλπος βρίσκεται στα νότια και το Αιγαίο Πέλαγος στα ανατολικά. Η περιοχή κατοικείται από την εποχή του λίθου, όπως δείχνουν τα ευρήματα στην Αλίαρτο, στη Χαλκίδα, στα Ψαχνά και σε άλλες περιοχές. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται σε 547.390 κατοίκους (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015).

Πρωτεύουσα είναι η Λαμία που είναι η 19η μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και αποτελεί ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο αστικό κέντρο στο οποίο κινούνται καθημερινά 100.000 άνθρωποι. Μεγαλύτερη πόλη είναι η Χαλκίδα, η 10η μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας και η μεγαλύτερη στη Στερεά με πληθυσμό 59.125 κατοίκους και με πληθυσμό του ευρύτερου Δήμου 102.222 κατοίκων (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015).

Εικόνα 3.17:Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η περιφέρεια διαιρείται σε πέντε νομούς, της Βοιωτίας με έκταση 2.952 τετραγωνικά χιλιόμετρα, της Ευβοίας με 4.167 τετραγωνικά χιλιόμετρα, της Ευρυτανίας με 1.869 τετραγωνικά χιλιόμετρα, της Φθιώτιδας με 4.441 τετραγωνικά χιλιόμετρα και της Φωκίδας με 2.120 τετραγωνικά χιλιόμετρα που ταυτίζονται με τις περιφερειακές ενότητες ύστερα από την εφαρμογή του Προγράμματος Καλλικράτης.

5.13.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού 2011 εμφανίζει μείωση κατά 9,66%, η οποία είναι πολύ μεγαλύτερη από τη γενική τάση μείωσης (1.61%) σε επίπεδο χώρας, ενώ ταυτόχρονα καταγράφεται ίδια γενική τάση μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων με διακυμάνσεις του βαθμού μεταβολής (μεγαλύτερη μείωση παρατηρείται στην ΠΕ Ευρυτανίας, ενώ κοντά στον εθνικό μέσο όρο είναι η μείωση στην ΠΕ Εύβοιας). Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανήλθε σε 546.870 μόνιμους κατοίκους

το 2011 και αντιστοιχεί στο 5,07% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015).

Όσον αφορά την κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και κατά ομάδες ηλικιών διαπιστώνεται ότι η αναλογία των δύο φύλων στο σύνολο του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι αντίστροφη αυτής που παρατηρείται στο σύνολο της χώρας, αφού οι άντρες αποτελούν το 51% (49,2% για το σύνολο της χώρας) του συνολικού πληθυσμού στην Περιφέρεια, έναντι 49% των γυναικών (50,8% στο σύνολο της επικράτειας). Το πρόβλημα της πληθυσμιακής γήρανσης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, από τον υπολογισμό του δείκτη γήρανσης για την Περιφέρεια προκύπτει ότι κατά το έτος 2012 σε 100 παιδιά αντιστοιχούσαν 163,2 ηλικιωμένοι, ενώ για τη χώρα η αναλογία αυτή ανέρχεται σε 137 (ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, 2015).

5.13.3 Χαρακτηριστικά παραγωγής

Η Στερεά Ελλάδα διαθέτει μεγάλες βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας ορυκτών πόρων (Αλουμίνιον της Ελλάδος, ΕΛΒΑΛ, τσιμεντοβιομηχανίες κλπ.) και μεγάλο αριθμό μεταποιητικών μονάδων εγκατεστημένων κυρίως στον άξονα Χαλκίδας – Θήβας. Από το σύνολο των κλάδων της βιομηχανίας, οι κλάδοι της αγροτικής βιομηχανίας, των ειδών διατροφής, κατασκευής μεταλλικών και μη μεταλλικών προϊόντων και μηχανημάτων, της βιομηχανίας ξύλου και κατασκευής επίπλων αντιπροσωπεύουν περίπου το 80% των βιομηχανικών καταστημάτων της Περιφέρειας (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α., 2012).

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, ο δευτερογενής τομέας εμφανίζει μεγαλύτερη συμμετοχή στη συνολική απασχόληση στο επίπεδο της Περιφέρειας απ' ότι στο σύνολο της χώρας, γεγονός που συνδέεται κυρίως με τη συγκέντρωση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων στις περιφερειακές ενότητες Βοιωτίας και Εύβοιας. Οι επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια ανέρχονται συνολικά σε 4.155 με κύκλο εργασιών 2.179 εκατ. ευρώ. Οι κατασκευές (ο δεύτερος κλάδος του δευτερογενή τομέα) διατηρεί σε απασχόληση ανάλογο μερίδιο με αυτό στο σύνολο της χώρας.

Σε αντίθεση με πολλές περιφέρειες της χώρας όπου η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα είχε αρχίσει να διαφαίνεται, η προστιθέμενη αξία του παραγόμενου στη Στερεά Ελλάδα προϊόντος του πρωτογενή τομέα παρουσίασε τη μεγαλύτερη αύξηση και διατηρεί τη μεγαλύτερη συγκέντρωση με βάση το μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (7,0%) τόσο σε σύγκριση με την Ελλάδα (3,2%) όσο και με την Ευρώπη (1,7%) (Ο.Γ.Ε.Ε.Κ.Α., 2012).

Σε όρους απασχόλησης ο πρωτογενής τομέας και ιδιαίτερα η γεωργία και κτηνοτροφία (Σχήμα 5) παραμένει η σημαντικότερη δραστηριότητα. Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα, διαχρονικά η προστιθέμενη αξία των προσφερόμενων στην Περιφέρεια υπηρεσιών ακολουθεί τη γενικότερη τάση μείωσης που επικρατεί την τελευταία τετραετία σε ολόκληρη τη χώρα. Κατά την τριετία 2008-2010 η μείωση του

τριτογενούς τομέα στη Στερεά Ελλάδα κινήθηκε υψηλότερα από όλες τις περιφέρειες και σε αντίθεση με την τάση της χώρας στην οποία παρατηρείται αύξηση. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει το συγκριτικά χαμηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας του τριτογενούς τομέα της Περιφέρειας.

5.13.4 Έρευνα και Ανάπτυξη & καινοτομία

Η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αποτελεί τη 2^η περιφέρεια με το μικρότερο αριθμό ερευνητών και απασχολούμενων σε θέσεις έρευνας, ενώ ως ποσοστό επί του συνολικού εργατικού δυναμικού και της συνολικής απασχόλησης υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με τον εθνικό και τον κοινοτικό μέσο όρο. Ειδικότερα, στην περιφέρεια το συνολικό ερευνητικό προσωπικό ανήλθε το 2011, σε 1.120 εργαζόμενους που αντιστοιχούν περίπου στο 0,6% του συνόλου των απασχολούμενων της Περιφέρειας όταν στο σύνολο της Ελλάδος το ερευνητικό προσωπικό αντιστοιχεί στο 1,72% των απασχολούμενων και σε επίπεδο Ευρώπης στο 1,83% (European commission, 2016).

Συνολικά το ερευνητικό προσωπικό που εργάζεται στις επιχειρήσεις ανέρχεται σε 514 εργαζόμενους που αντιστοιχούν στο 45,9% του ερευνητικού δυναμικού της Περιφέρειας, ποσοστό το οποίο είναι περίπου τρεις φορές μεγαλύτερο από τον εθνικό μέσο όρο. Το υπόλοιπο κατανέμεται ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση (22,5%) και στα ερευνητικά κέντρα της Περιφέρειας (30,9%) ενώ τα αντίστοιχα εθνικά ποσοστά είναι 65% για τα ΑΕΙ και 18,8% για τα ερευνητικά κέντρα Στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας υπήρχαν και λειτουργούσαν μέχρι πρότινος 3 κρατικά Α.Ε.Ι., εκ των οποίων ένα Πανεπιστήμιο (Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας) και δύο Α.Τ.Ε.Ι. (Λαμίας και Χαλκίδας) (European commission, 2016).

Ωστόσο, με προεδρικά διατάγματα που εκδόθηκαν στις 5 Ιουνίου 2013 αποφασίστηκε πρώτον η κατάργηση του Πανεπιστημίου Στερεάς Ελλάδας και δεύτερον η συγχώνευση των Τ.Ε.Ι. Λαμίας και Τ.Ε.Ι. Χαλκίδας σε Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας Επίσης, στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται μια εκ των 10 ακαδημιών εμπορικού ναυτικού της Ελλάδας, η Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού Κύμης. Στους Νομούς Βοιωτίας και Φθιώτιδας λειτουργούν δύο Σταθμοί Γεωργικής Έρευνας του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας. Τέλος, στην περιφέρεια στεγάζεται το παράρτημα Θηβών της Ανώνυμης Εταιρείας Βιομηχανικής Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Εργαστηριακών Δοκιμών, Πιστοποίησης και Ποιότητας, ΕΒΕΤΑΜ (πρώην ΕΚΕΠΥ).

Η Στερεά Ελλάδα έχει ένα οριακό μερίδιο στην ΓΟΠΝ της χώρας (3%), λόγω της πολύ χαμηλής συμβολής των ΑΕΙ. Η περιοχή η οποία είναι η βάση ενός ισχυρού μεταποιητικού τομέα καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση από την άποψη της ΕΔΕΑ ως ποσοστό του ΑΕΠ (0,34%) μετά την Αττική (0,36%). Λόγω της χαμηλής δυναμικότητας στα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (υπάρχει μόνο το ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας) το μερίδιο ΓΟΠΝ είναι το χαμηλότερο στη χώρα. Στην περιοχή βρίσκεται και το 3,3% του ΑΠΕΤ (2012) στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια του 2006-2010, οι ερευνητές της περιοχής συμμετείχαν μόνο 298 δημοσιεύσεις με ένα κανονικοποιημένο δείκτη απήχησης 0,72 (European commission, 2016).

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2007-2013, η περιφέρεια συμμετείχε σε 66 έργα έρευνας και καινοτομίας. Οι κύριες αδυναμίες της αφορούν πληθυσμό με τριτοβάθμια εκπαίδευση, και αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

5.13.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Στην Στερεά Ελλάδα, όπου το 5,1% του πληθυσμού της χώρας συγκεντρώνεται (2013), αποτελεί ένα κέντρο μεταποίησης, που αναπτύχθηκε κυρίως λόγω της γειννιάσής της με την περιφέρεια της Αττικής, πέμπτη από τις 13 ελληνικές περιφέρειες όσον αφορά τις εξαγωγές το 2012. Το 2011, η περιοχή αντιπροσώπευε το 4,6% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ήταν τοποθετημένο στην 5η θέση μεταξύ των 13 ελληνικών περιφερειών και κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ27 (66%) (European commission, 2016).

Στερεά Ελλάδα είναι πλούσια σε ορυκτούς πόρους και διαθέτει επίσης ένα ανεπτυγμένο αγροτικό τομέα, μια σχετικά ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή και ένα αναπτυσσόμενο τομέα των υπηρεσιών. Ωστόσο, η περιοχή χαρακτηρίζεται από γεωγραφική και οικονομική ετερογένεια, με τις αστικές περιοχές είναι πιο ανεπτυγμένες από τις αγροτικές και ορεινές ζώνες. Ο δευτερογενής τομέας είναι ζωτικής σημασίας για την περιφερειακή οικονομία και το 2011 αντιπροσώπευαν το 35,8% της περιφερειακής ΑΠΑ, ενώ το μερίδιο του τομέα των υπηρεσιών ήταν 56,7% και ότι το πρωταρχικό ήταν 7,4% (European commission, 2016).

Στον τομέα των υπηρεσιών οι πιο δυναμικοί τομείς αποτελούν ακίνητη περιουσία, ενοικίαση και επιχειρηματικές δραστηριότητες, τις δημόσιες υπηρεσίες, τις υπηρεσίες μεταφορών, του εμπορίου και η αύξηση του τουρισμού και των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Γύρω από την περιοχή της Βοιωτίας, βρίσκονται μερικές από τις μεγαλύτερες μονάδες παραγωγής της χώρας, όπως είναι η κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών, Παραγωγή βασικών μετάλλων, Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, κατασκευή προϊόντων από ελαστικό και πλαστικές ύλες και την κατασκευή του ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό.

Κατά τη διάρκεια του 2000-2008, μια περίοδο σημαντικής ανάπτυξης, δεν υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις της αναδιάρθρωσης έλαβε χώρα στην περιοχή, περιορίζοντας την ικανότητα της περιφερειακής οικονομίας να απορροφήσει τη σημερινή οικονομική σοκ που έπληξε κυρίως το εμπόριο και τις υπηρεσίες, αλλά και την ισχυρή μεταποιητική βάση της περιοχής. Η μείωση της ζήτησης, αύξηση της φορολογίας και του κόστους παραγωγής έχουν οδηγήσει πολλές μεταποιητικές επιχειρήσεις να εμφανίζουν απώλειες για τουλάχιστον τρία συνεχόμενα έτη. Το ποσοστό ανεργίας το 2013 αυξήθηκε σε 27,9%, οριακά πάνω από τον εθνικό μέσο όρο (27,3%) και σημαντικά υψηλότερη σε σύγκριση με το επίπεδο του 2008 (8,5%) (European commission, 2016).

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, ο μόνος τομέας που παρουσίασαν αυξητικές τάσεις όσον αφορά την απασχόληση στην περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας ήταν ο αγροτικός τομέας με 7% αύξηση κατά μέσο όρο την περίοδο 2008-2010. Τέλος, όσον αφορά το

εμπόριο, 178 εμπορικές επιχειρήσεις που βρίσκονται στην περιοχή το 2011, σημειώνοντας αύξηση 4,1% σε σύγκριση με το 2010 (European commission, 2016).

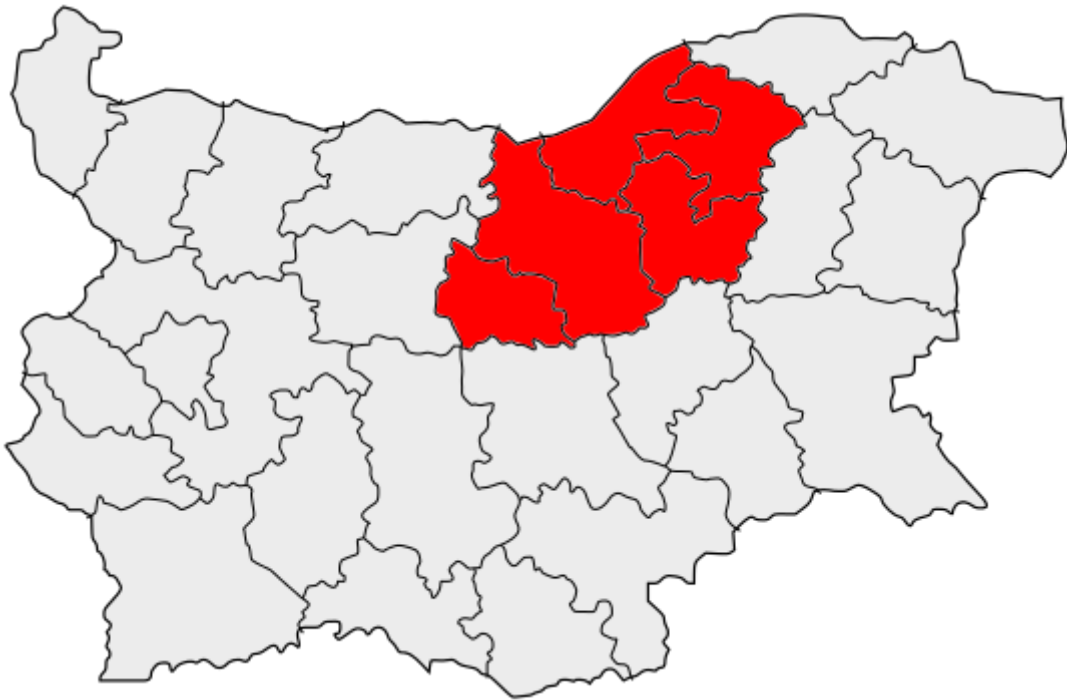
Κεφάλαιο 6^ο : Περιφέρειες Βουλγαρίας

6.1 Βόρεια Κεντρική Περιφέρεια(severen-tsentralen)

6.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Από το 2006, η περιφέρεια αποτελείται από 5 διοικητικές περιφέρειες: Βέλικο Τάρνοβο, Γκάμπροβο, Σιλίστρα, Ράζγκραντ, Ρούσε και περιλάμβανε 41 δήμος 50 πόλεις και 998 χωριά. Η Βόρεια Κεντρική περιφέρεια(εικόνα 3.17) είναι μία από τις

μικρότερες περιφέρειες στη Βουλγαρία. Καλύπτει 14.974 τ.χλμ. με πληθυσμό 835.813 (European commission, 2016g).

Εικόνα 3.18: Περιφέρεια severen-tsentralen

6.1.2 Χαρακτηριστικά Οικονομίας

Η περιφερειακή οικονομία της Βόρειας Κεντρικής Περιφέρειας αντιπροσωπεύει το 8,67% του συνόλου των κατοίκων της χώρας (NSI 2013) και το 12,8% του εθνικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ), αντίστοιχα (NSI 2011). Η περιφέρεια περιλαμβάνει πέντε διοικητικές περιφέρειες. Η περιφερειακή ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) είναι € 2,59b (NSI 2011) εκ των οποίων 56% είναι συνεισφορά του τομέα των υπηρεσιών, τη βιομηχανία στο 33% και τη γεωργία στο 11% (NSI 2011). Υπάρχει μια επικράτηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην οικονομία της περιφέρειας (European commission, 2016g).

Η επενδυτική δραστηριότητα είναι επίσης κάτω από το μέσο όρο της χώρας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην περιφέρεια ανέρχονταν σε € 3.493 μικρότερο σε σύγκριση με το μέσο όρο των € 5235 για τη χώρα (NSI 2011). Το ποσοστό απασχόλησης ήταν 42,9% (318,3 χιλιάδες άτομα το 2012) που αντανάκλα τις οικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες που είναι κάτω από το μέσο όρο των εθνικών ποσοστών του 46,6% (NSI 2012) (European commission, 2016g). Το 2012, η ανεργία είχε καθοριστεί στο 14,5% (NSI 2012) για αυτό το ποσοστό εκτός από τη δύσκολη οικονομική κατάσταση αυτή τη στιγμή, έχει παίξει ρόλο και η μεταβαλλόμενη δημογραφική δομή, λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, και η μετανάστευση των νέων σε άλλες περιφέρειες ή χώρες προς αναζήτηση της εξέλιξης της σταδιοδρομίας τους.

6.1.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η έρευνα η τεχνολογική ανάπτυξη και η καινοτομία (ΕΤΑΚ) στο δυναμικό της Βόρειας Κεντρικής περιφέρειας είναι σχετικά υψηλή λόγω της φιλοξενίας των πέντε πανεπιστημίων της με εθνική σημασία ,συγκεκριμένα στην περιφέρεια δραστηριοποιήτε η Ακαδημία Οικονομικών επιστημών Da Tsenon στο Svishton, το Τεχνικό Πανεπιστήμιο Angel kanchev του Ρούσε, το Τεχνικό Πανεπιστήμιο Γκάμπροβο, και το st kiril and metodij Πανεπιστήμιο Ανθρωπιστικών Επιστημών στο Veliko Tarnovo.

Αυτά είναι τα κύρια κέντρα E & A και οι προμηθευτές καινοτομίας για την περιφέρεια. Εφαρμοσμένη έρευνα στον τομέα των γεωργικών προϊόντων διατροφής πραγματοποιείται σε ένα ινστιτούτο E&A στο πλαίσιο της Εθνικής Ακαδημίας Γεωργικών Επιστημών. Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιφέρεια είναι 29,4% του ενεργού πληθυσμού, το οποίο είναι χαμηλότερο από το 33,8% που ήταν η μέση τιμή για τη Βουλγαρία το 2012 .Παρά αυτή τη συγκέντρωση των ερευνητικών και ακαδημαϊκών φορέων, η περιφέρεια έχει τις χαμηλότερες δαπάνες για E & A συγκεκριμένα στα € 3,8 εκατομμύρια (European commission, 2016g).

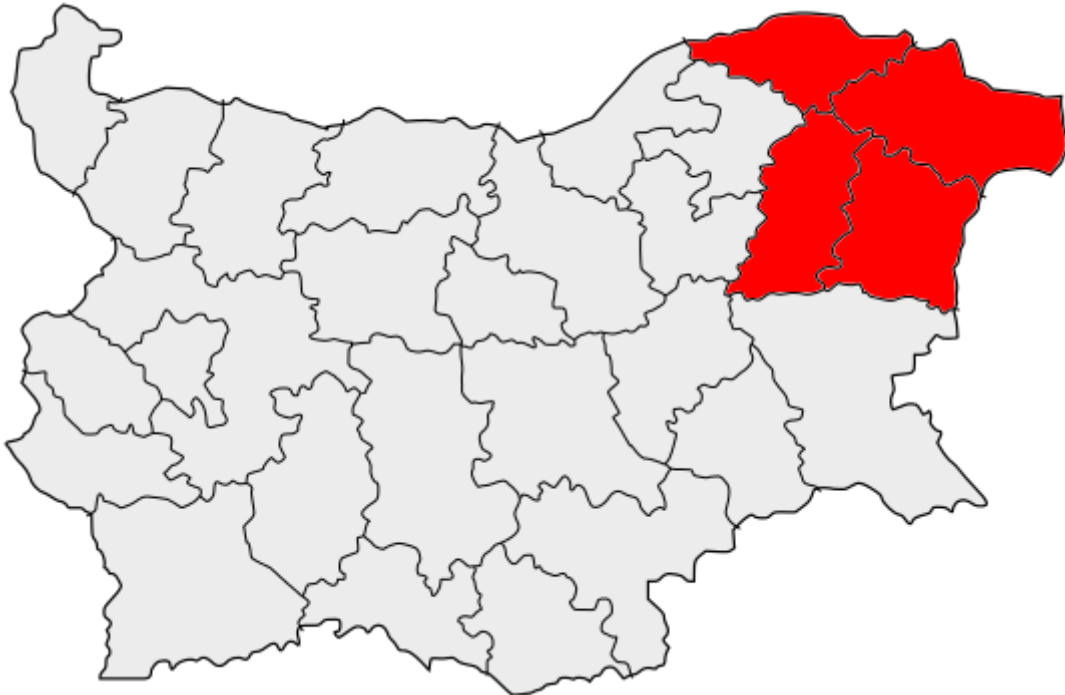
Η περιορισμένη δημόσια χρηματοδότηση για την έρευνα φέρεται ως ο κύριος παράγοντας που παρεμποδίζει την εφαρμογή συντονισμένων ερευνητικών προγραμμάτων τα οποία είναι οι βασικές προϋποθέσεις για την αριστεία στην έρευνα, την καινοτομία και την εξέλιξη της σταδιοδρομία αυτής.Η περιφέρεια φιλοξενούσε 156.690 φοιτητές το 2011 και απασχολούσε το 6,7% του προσωπικού E & A σε ολόκληρη τη Βουλγαρία. Την ηγετική θέση όσον αφορά τις δημοσιεύσεις και της τιμές κατέχει το Τεχνικό Πανεπιστήμιο του Ρούσε ακολουθούμενο από το Τεχνικό Πανεπιστήμιο του Γκάμπροβο. Η περιφέρεια κατατάσσεται στην τρίτη θέση στο ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο με 49,6% (ΕΣΥ το 2013) (European commission, 2016g). Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η Βόρεια Κεντρική περιφέρεια κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ.

6.2 Βόρειο ανατολική περιφέρεια (Severoiztochen)

6.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Severoiztochen (εικόνα 3.18) είναι μια περιφέρεια σχεδιασμού όπου περιλαμβάνει τέσσερις περιφερειακές ενότητες: Σιλίστρα, Βάρνα, Σούμεν και Ντόμπριτς. Η περιφέρεια δημιουργήθηκε σύμφωνα με την πιλοτική ΥΠΕΝ για τον Σχεδιασμό Περιφερειών τόσο στη Βουλγαρία αλλά και στην υπόλοιπη Ε.Ε το 2008. Οι μεγαλύτερες πόλεις της είναι η Βάρνα, η Σούμεν και η Σιλίστρα. Βρίσκεται στο

βορειοανατολικό τμήμα της χώρας και καλύπτει το ανατολικό τμήμα της πεδιάδας του Δούναβη.

Εικόνα 3.19:Severoiztochen

6.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια της Βορειοανατολικής Ρουμανίας είναι η μικρότερη περιφέρεια σχεδιασμού και καλύπτει μόλις 14.487 τετραγωνικά χιλιόμετρα με πληθυσμό 957.460 ανθρώπων (NSI 2012). Αυτό αποτελεί το 13% του συνόλου των κατοίκων της χώρας. Μετά το 1989 ο πληθυσμός της μειώθηκε κατά περίπου 100.000 άτομα. Αυτό οφείλεται κυρίως στη μετανάστευση προς την Τουρκία το 1989 και στις αρχές της δεκαετίας του '90 (European commission, 2016c). Η επίδραση των οικονομικών, πολιτικών και δημογραφικών παραγόντων της περιφέρειας έχει άμεσα καταναμεμημένο τον πληθυσμό της .

Το κύριο μέρος του (περίπου 50%) ζουν στην περιφερειακή ενότητα της Βάρνας, ενώ στην Σούμεν ζει το 24,3% των κατοίκων της περιφέρειας. Αυτό οφείλεται κυρίως σε καλύτερες ευκαιρίες για εύρεση εργασίας σε συνθήκες υψηλής ανεργίας στη χώρα και στις υπόλοιπες περιοχές. Το ποσοστό των ανδρών είναι 49% και είναι υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο. Το ποσοστό των ατόμων κάτω των 16 ετών είναι πάνω από 20%, ενώ τα άτομα της ηλικίας συνταξιοδότησης είναι περίπου 22%. Στην περιφέρεια, περίπου το 20% είναι Τούρκοι. Υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο είναι το ποσοστό των Τσιγγάνων με ποσοστό 5,5% δηλαδή το 16% των Τσιγγάνων ολόκληρης της χώρας (European commission, 2016c).

6.2.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Severoiztochen είναι σημαντική για την εθνική οικονομία. Η οικονομία της είναι προσανατολισμένη στην παροχή υπηρεσιών και περιλαμβάνει κυρίως τον τουρισμό. Η Severoiztochen είναι η δεύτερη περιφέρεια σε επισκεψιμότητα από

ξένους τουρίστες μετά το Yugoiztochen. Είναι η δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία της χώρας, συνεισφέροντας 12% του εθνικού ΑΕΠ (NSI 2011). Η περιφέρεια περιλαμβάνει τέσσερις διοικητικές περιφέρειες, η μεγαλύτερη από τις οποίες είναι Ντόμπριτς.

Η περιφερειακή ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) είναι € 3,5b (NSI 2011) εκ των οποίων 61% είναι συνεισφορά του τομέα των υπηρεσιών, που ακολουθείται από τη βιομηχανία 31% και η γεωργία 8% (NSI 2011). Οι κύριοι τομείς της βιομηχανίας είναι τα τρόφιμα, ποτά η παραγωγή καπνού, χημικών, κλωστοϋφαντουργικά, ίνες ,είδη ένδυσης, κατασκευή μηχανών, εξοπλισμού μεταφορών και κατασκευή κτιρίων. Η περιφέρεια διαθέτει υψηλή επενδυτική δραστηριότητα που επικεντρώνεται κυρίως στη διοικητική περιφέρεια της Βάρνας λόγω της προσφυγής της ως τουριστικό κέντρο στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην περιοχή ανέρχεται σε € 4.226, ποσοστό χαμηλότερο σε σύγκριση με το μέσο όρο των € 5222 για τη χώρα (NSI 2011) (European commission, 2016c).

Τα περιφερειακά ποσοστά απασχόλησης είναι στο 44,4% (364.000 άτομα το 2012) είναι ελαφρώς κάτω του μέσου όρου των εθνικών τιμών 46,6% για το ίδιο έτος αναφοράς (NSI 2012). Το 2013, η ανεργία είχε καθοριστεί στο 16,8%, το οποίο είναι ένα υψηλό ποσοστό σε σύγκριση με το 12,9% της χώρας (NSI 2013) (European commission, 2016c).

6.2.4 Ορυκτός πλούτος

Η Βορειοανατολική περιφέρεια έχει καταθέσεις διαφόρων μετάλλων, αλλά μικρά αποθέματα και δυσκολίες για τη λειτουργία και αποδοτική χρήση των περισσότερων από αυτά. Με σημαντικά μεγαλύτερη οικονομική σημασία οι καταθέσεις των βιομηχανικών ορυκτών, αργίλου, ασβεστόλιθου, ορυκτό αλάτι, καολίνη και χαλαζιακή άμμο. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας γυαλιού στην περιφέρεια έχει ενθαρρύνει την εκμετάλλευση του κοιτάσματος της χαλαζιακής άμμου. Η μεγάλη παράγωγή σε άργιλο χρησιμοποιείται κυρίως στην παραγωγή των τούβλων και κεραμιδιών. Τα ορυκτά καύσιμα στην περιοχή είναι κυρίως κοιτάσματα άνθρακα, πετρελαίου και φυσικού αερίου. Αξίζει να αναφέρουμε ότι μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 σταμάτησε η εξόρυξη φυσικού αερίου.

6.2.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Το υψηλότερο κέντρο της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας (ΕΤΑΚ), συγκεντρώνεται στην πόλη της Βάρνας. Αυτή η πόλη φιλοξενεί πέντε πανεπιστήμια ιατρικής Τεχνικής και Οικονομική φύσεως, τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο και τη Διοίκηση Επιχειρήσεων στο Ντόμπριτς. Εφαρμοσμένη έρευνα στον τομέα της γεωργίας και της αλιείας πραγματοποιείται σε τρία ινστιτούτα E & A στο πλαίσιο της Εθνικής Ακαδημίας Γεωργικών Επιστημών. Σύμφωνα με τη Eurostat, το 2011 η περιφέρεια είχε 185.009 μαθητές (European

commission, 2016c). Ο ηγέτης στις δημοσιεύσεις από το 2005-2011 ήταν το Ιατρικό Πανεπιστήμιο της Βάρνας ακολουθούμενο από το Τεχνικό Πανεπιστήμιο της Βάρνας.

Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιοχή ήταν 28,1% του ενεργού πληθυσμού, το οποίο είναι χαμηλότερο από το 33,8% που ήταν η μέση τιμή για τη Βουλγαρία το 2012. Η περιοχή κατατάσσεται στην τρίτη θέση στο ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο (ΕΣΥ το 2013) (European commission, 2016c). Οι αναλύσεις του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας δείχνουν καλές σχέσεις μεταξύ της έρευνας, της ακαδημαϊκής κοινότητας και της βιομηχανίας σε ορισμένους τομείς, όπως οι τεχνολογίες της θάλασσας και οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιφέρεια κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ.

6.2.6 Παραγωγική δραστηριότητα

Η περιφέρεια της Βορειοανατολικής Βουλγαρίας είναι ένα από τα ισχυρότερα κέντρα παραγωγής στη Βουλγαρία λόγω της ισχυρής αστικοποίησης, της στρατηγικής της θέσης στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας, και το ερευνητικό της δυναμικό. Η περιφέρεια είναι ηγέτης σε εθνικό επίπεδο στην παραγωγή εξοπλισμού μεταφορών και της κατασκευής μηχανών, με βάση το ποσοστό του πληθυσμού που απασχολείται στον τομέα.

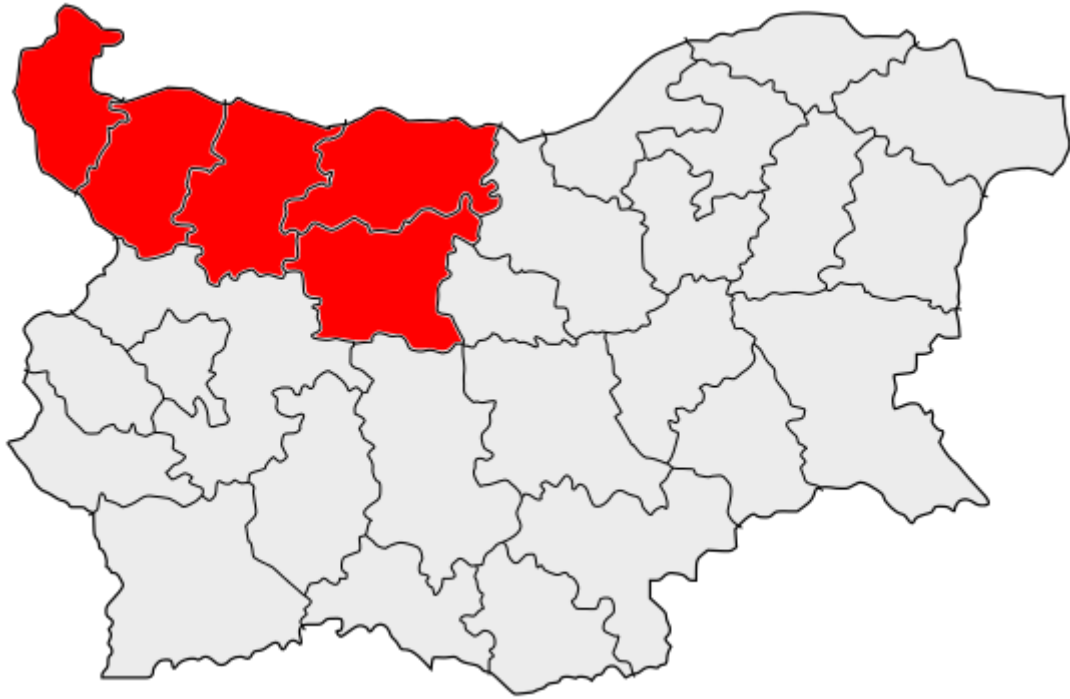
Σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα, η περιφέρεια της Βορειοανατολικής Βουλγαρίας εμφανίζει μεγάλο ανταγωνισμό στον τομέα της παραγωγής μηχανών, με 78 εταιρείες να ασχολούνται με την παραγωγή μηχανών με εξειδικευμένο σκοπό. Υπάρχουν επίσης ισχυρές βιομηχανίες που σχετίζονται με την παραγωγή των ανταλλακτικών αυτοκινήτων, πλαστικών και χημικών προϊόντων επεξεργασίας. Λόγω της γεωστρατηγικής θέσης της στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας, οι προτεραιότητες για την περιφέρεια σχετίζονται κυρίως με τη βελτίωση των ναυτικών υποδομών της, και την οικολογική διατήρηση και διαφοροποίηση του τουρισμού.

Παρ. 'όλα αυτά, η περιφέρεια έχει μεγάλες δυνατότητες στον τομέα της τεχνολογίας και της καινοτομίας, λόγω του μεγάλου αριθμού των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η οποία μακροπρόθεσμα θα μπορούσε να οδηγήσει στον εκσυγχρονισμό των προηγμένων τεχνικών παραγωγής. Στο Περιφερειακό Σχέδιο Ανάπτυξης για την περίοδο 2014 - 2020, η καινοτομία στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας έχει οριστεί ως ένας από τους πρωταρχικούς στόχους για την περιοχή.

6.3 Βορειοδυτική περιφέρεια(Severozapaden)

6.3.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Severozapaden(εικόνα 3.19) έχει πρωτεύουσα την πόλη Πλέβεν. Η Βορειοδυτική περιφέρεια είναι η λιγότερο πυκνοκατοικημένη περιοχή σχεδιασμού στη Βουλγαρία και καλύπτει 19.070 τετραγωνικά. χλμ έχοντας πληθυσμό 823.469 κατοίκους, το 11% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (NSI 2012) (Republic of Bulgaria, 2015).

Εικόνα 3.20: Severozapaden

6.3.2 Ορυκτός πλούτος

Η περιφέρεια είναι μια από τις φτωχότερες σε σχέση με τον ορυκτό της πλούτο. Στη περιφέρεια υπάρχουν κοιτάσματα σιδήρου, αργύρου, μόλυβδου, χαλκού, ασήμι και χρυσό. Στο έδαφος της περιφέρειας υπάρχουν σημαντικά κοιτάσματα φυσικού αερίου. Άλλα παραδοσιακά η περιφέρεια φημίζεται για τα τούβλα και τα ανθρακικά πετρώματα για την παραγωγή τσιμέντου και ασβέστη. Οικονομική σημασία για την περιφέρεια έχουν τα λατομεία της και οι ιαματικές πηγές μεταλλικού νερού.

6.3.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφερειακή ακαθάριστη προστιθέμενη (ΑΠΑ) είναι η χαμηλότερη στη χώρα και ανέρχεται σε 2,37 € (NSI 2011), εκ των οποίων το 52% είναι συνεισφορά του τομέα των υπηρεσιών, που ακολουθείται από τη βιομηχανία και την ενέργεια 35%, και η γεωργία 13 % (NSI 2011). Οι κύριοι τομείς της βιομηχανίας είναι τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα τα είδη ένδυσης, τροφίμων ποτών και η κατασκευή μηχανών (European commission, 2016b). Η περιφέρεια διαθέτει το μεγαλύτερο εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στα Βαλκάνια. Η περιφέρεια διαθέτει κυρίως μικρομεσαίες επιχειρήσεις και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Παρά την πτωτική τάση της οικονομίας λόγω της κρίσης κατά την τελευταία δεκαετία, οι τομείς αυτοί παρουσιάζουν καλές προοπτικές για τη δημιουργία και την απορρόφηση των καινοτομιών. Το περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το χαμηλότερο στη Βουλγαρία, ανέρχονται σε € 3.246, σε σύγκριση με το μέσο όρο των € 5242 για τη χώρα (European commission, 2016b). Η αυξημένη μετανάστευση των νέων σε άλλες περιφέρειες και χώρες, και το εμπόριο κατά της Σερβίας κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου είναι οι κύριοι παράγοντες που οφείλονται για την κοινωνικο-οικονομική απόδοση και κατάσταση της περιφέρειας.

Αυτό επηρεάζει τα περιφερειακά ποσοστά απασχόλησης που ήταν τα χαμηλότερα σε όλη την χώρα. Η απασχόληση στις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών έντασης γνώσης είναι λιγότερο από το 2% του συνόλου, το οποίο είναι σημαντικά χαμηλότερο από τις αντίστοιχες εκτιμήσεις των κορυφαίων περιφερειών της Βουλγαρίας. Υπάρχουν μόνο 888 άτομα που απασχολούνται σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών έντασης γνώσης στην περιφέρεια, η οποία συνεισφέρει μόλις στο 4% του εθνικού ποσοστού (2012 NSI) (European commission, 2016b). Αυτό οφείλεται στην έλλειψη μιας κρίσιμης μάζας των εθνικών πανεπιστημίων και της έρευνας και ανάπτυξης (R & D) από τα ιδρύματα της περιοχής. Για το 2013, ο συντελεστής ανεργίας καθορίστηκε 14% .

6.3.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

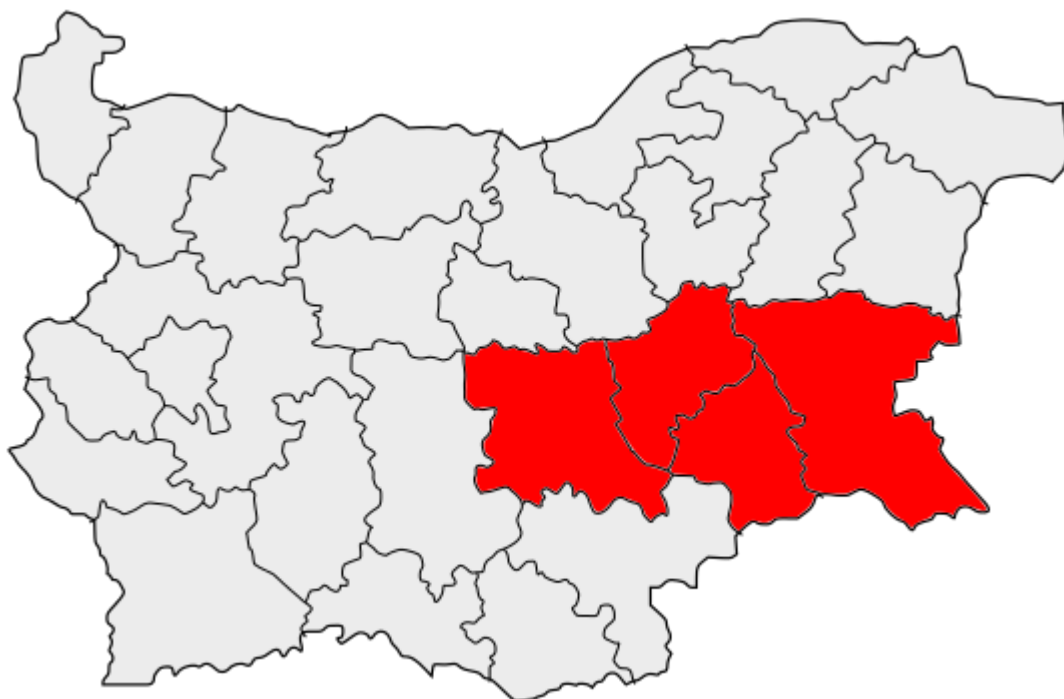
Η έρευνα και η τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία (ΕΤΑΚ) στο δυναμικό της περιφέρειας είναι σχετικά χαμηλή και καθορίζεται από ένα μικρό αριθμό εθνικών πανεπιστημίων. Η περιφέρεια διαθέτει καλό δίκτυο γυμνασίων και λυκείων επαγγελματικής κατάρτισης. Η περιφέρεια διέθετε 123.180 φοιτητές το 2011. Την ηγετική θέση όσον αφορά τις δημοσιεύσεις και τις τιμές κατά την περίοδο 2005-2011 κατείχε το Ιατρικό Πανεπιστήμιο στο Πλέβεν. Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιφέρεια για το 2012 ήταν 26,9% του ενεργού πληθυσμού της, χαμηλότερο από το 33,8% που ήταν η μέση τιμή για τη Βουλγαρία για το 2012 (European commission, 2016b).

Η περιφέρεια κατατάσσεται τελευταία στην ποσοστό των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο με ποσοστό 42,8% (NSI 2013). Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιοχή της Βορειοανατολικής κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ. Η κύρια αδυναμία που σχετίζεται με τη χαμηλή επιχειρηματική Ε & Α με ποσοστό μόνο 0,13% του ΑΕΠ για το 2011 είναι κυρίως τα χαμηλά ποσοστά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (European commission, 2016b).

6.4 Νότιο ανατολική περιφέρεια (Yugoiztochen)

6.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Yugoiztochen (εικόνα 3.20) είναι μια βουλγαρική περιφέρεια στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας. Κυρίως η περιφέρεια κατοικείται από Βουλγάρους , είναι επίσης η περιφέρεια με το υψηλότερο ποσοστό των Ρωμά σε όλη την χώρα . Είναι η λιγότερο πυκνοκατοικημένη περιοχή της χώρας . Οι μεγαλύτερες πόλεις της περιφέρειας είναι η Μπουργκάς η Στάρα Ζαγόρα η Σλίβεν η Yambol και η Kazanlak.

Εικόνα 3.21:Yugoztochen

Η περιφέρεια Yugoztochen είναι η δεύτερη πλουσιότερη περιφέρεια της Βουλγαρίας. Το πιο σημαντικό για την οικονομία της είναι ο τουρισμός η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, και οι υπηρεσίες. Στην περιφέρεια υπάρχει το δεύτερο μεγαλύτερο βουλγαρικό λιμάνι, και τα μεγαλύτερα τουριστικά κέντρα. Τα κυριότερα βιομηχανικά κέντρα είναι στις πόλεις και κωμοπόλεις της Radnevo και Galabovo που ασχολούνται με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και τα ορυχεία.

Η Γεωγραφική της θέσης είναι ο λόγος της διασυνοριακής συνεργασίας της με την Τουρκία και καλύπτει τρεις κύριες διοικητικές περιφέρειες τη Μπουργκάς, Σλίβεν και Γιάμπολ. Ο πληθυσμός της περιφέρειας ανέρχεται στα 1.067.981 άτομα όπου αντιπροσωπεύει το 14,6% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (2012 δεδομένων NSI). Το ποσοστό της τρίτης ηλικίας είναι σχετικά υψηλό και φτάνει το 50,6% ερχόμενη δεύτερη στην κατάταξη σε σχέση με της υπόλοιπες περιφέρειες της Βουλγαρίας (European commission, 2016a).

6.4.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφερειακή οικονομία της Yugoztochen κυριαρχείται από χαμηλής τεχνολογίας πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως στους τομείς των κατασκευών, των μεταφορών, του τουρισμού, του εμπορίου και τις επιχειρηματικές υπηρεσίες. Ενώ μόνο το 0,2% του συνόλου των επιχειρήσεων στην περιοχή έχουν χαρακτηριστεί ως μεγάλες μονάδες που παράγουν το 36,7% των περιφερειακών εσόδων (European commission, 2016a).

Μεγάλες τεχνολογικά προηγμένες εταιρείες συγκεντρώνονται στις επεξεργασίες πετρελαίου και χημικές βιομηχανίες. Στο Μπουργκάς, είναι ένα από τα μεγαλύτερα διυλιστήρια αργού πετρελαίου στη Βαλκανική Χερσόνησο και αντιπροσωπεύει άμεσα ή έμμεσα, το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων ΕΤΑΚ στην περιοχή. Το περιφερειακό ποσοστό απασχόλησης ανέρχεται στο 46,6% (422,2 χιλιάδες άτομα) είναι ίση με το μέσο όρο των εθνικών τιμών για το ίδιο έτος αναφοράς (NSI 2012). Το 2013, η ανεργία είχε καθοριστεί στο 16,8%, ποσοστό που είναι υψηλότερο ρυθμό από ό,τι το 2012 (NSI 2013).

Η δυσμενής δημογραφική κατάσταση περιορίζει την ικανότητα του ανθρώπινου δυναμικού της περιοχής και τις δυνατότητες για οικονομική ανάπτυξη. Το 12% του ΑΕΠ της χώρας παράγεται στην περιφέρεια (NSI 2011), ενώ το επίπεδο του 2011 κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν € 4.267. Οι Υπηρεσίες παρέχουν το 50%, η βιομηχανία παρέχει 44%, και η γεωργία μόλις το 6% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (ΑΠΑ) τιμή η οποία ανέρχεται στο ποσό των € 3,97b (NSI 2011) (European commission, 2016a). Η περιοχή δεν έχει μεγάλα κοιτάσματα ορυκτών εκτός από το μαύρο άνθρακα που είναι η πιο σημαντική πηγή ενέργειας για τα καύσιμα. Ο τουρισμός είναι ο ταχύτερος αναπτυσσόμενος τομέας λόγω της παρουσίας των ακτών της Μαύρης Θάλασσας.

6.4.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Παρά το γεγονός ότι η περιοχή δεν κατατάσσεται μεταξύ των ηγετών στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, διαθέτει πληθώρα ερευνητών στη χημική και γεωργική βιομηχανία. Το Πανεπιστήμιο Trakia στη Στάρα Ζαγόρα είχε τις περισσότερες δημοσιεύσεις και άρθρα στην περιοχή για την περίοδο 2005-2011. Η περιφέρεια όμως κατέχει την τέταρτη θέση από τις έξι σε αριθμό φοιτητών (177.394). Το ποσοστό αυτό είναι 13,6% του συνόλου των φοιτητών στη Βουλγαρία (European commission, 2016a).

Περίπου είκοσι ερευνητικά ινστιτούτα όπως το ερευνητικό ινστιτούτο πετροχημικών στο Μπουργκάς, και το ινστιτούτο στο Karnobat που ασχολείται με την ανάπτυξη σύγχρονων μεθόδων καινοτομίας πάνω στην γεωργία υπάρχουν και αναβαθμίζουν την περιφέρεια. Ακόμα διαθέτει κέντρα θερμοκοιτίδων νέων επιχειρήσεων με αρκετά ανεβασμένο δείκτη αποδόσεων. Το 2011, οι ακαθάριστες εγχώριες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη (ΑΔΕΑ) είναι 0,15% του συνολικού περιφερειακού ΑΕΠ (European commission, 2016a).

Ένα ενδιαφέρον γεγονός είναι ότι οι περισσότερες δαπάνες E & A στην περιφέρεια προέρχονται από τον ιδιωτικό παρά από το δημόσιο τομέα, η οποία δεν είναι η γενική περίπτωση της χώρας όπου ο δημόσιος τομέας είναι κυρίαρχος. Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιφέρεια είναι 27,8% του ενεργού πληθυσμού, το οποίο είναι χαμηλότερο από το 33,8% μέση τιμή για τη Βουλγαρία για το 2012. Η περιφέρεια κατατάσσεται στην τρίτη θέση μετά την South-west και την περιοχή South-Central του μεριδίου των νοικοκυριών με πρόσβαση στο διαδίκτυο με 51,5% (2013 δεδομένα ΕΣΥ) και 64% διαθέτουν ευρυζωνική πρόσβαση (European commission, 2016a).

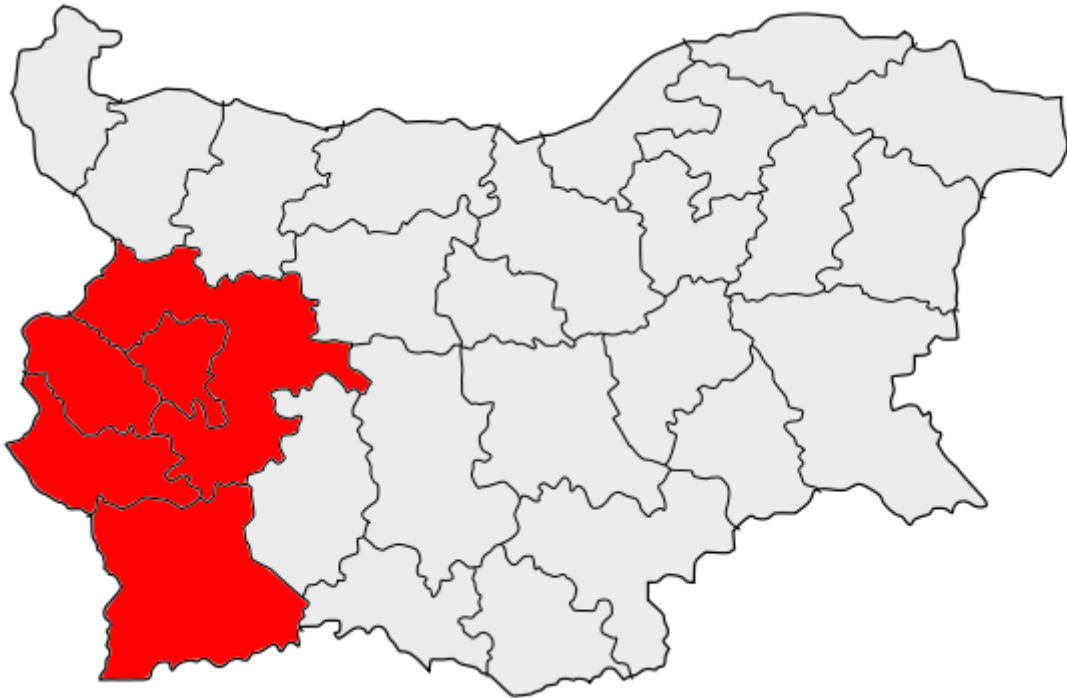

6.5 Νότιο δυτική περιφέρεια(Υγοζαπαδεν)

6.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η νοτιοδυτική περιφέρεια της Βουλγαρίας(εικόνα 3.21) βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Βουλγαρίας, και συνορεύει με τρεις χώρες Ελλάδα, Σερβία και την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Έχει έκταση 20.306 τετραγωνικά χιλιόμετρα και είναι η δεύτερη σε μέγεθος όλων των περιφερειών στη Βουλγαρία.

Από όλες τις περιφέρειες, η νοτιοδυτική περιέχει το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού 29,2% ή 2.128.783 άτομα (2012 δεδομένων NSI). Επιπλέον, έχει το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης 52,9% (977,5 χιλιάδες άτομα) και χαμηλότερη ανεργία στη χώρα του 8,8% (NSI 2012). Οι μεγάλες διοικητικές περιφέρειες είναι τα Σόφια όπου είναι και η πρωτεύουσα της Βουλγαρίας.

Εικόνα 3.22:Yugozapaden

6.5.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια είναι η πιο ανεπτυγμένη της Βουλγαρίας, συνεισφέροντας το 48,6% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Βουλγαρίας (ΑΕΠ) των € 18,72b και ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) του 16,20b €. Έχει επίσης το υψηλότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π στα € 8783 σε σύγκριση με το μέσο όρο € 5.242 της χώρας. Παρά το γεγονός ότι η περιοχή είναι η πιο προηγμένη της Βουλγαρίας, υστερεί σημαντικά έναντι του μέσου επιπέδου ανάπτυξης της καινοτομίας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ε.Ε και έχει σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες (European commission, 2016e).

Σε αντίθεση με τα υψηλά επίπεδα της οικονομικής δραστηριότητας στην πρωτεύουσα, τα περιφερειακά τμήματα υστερούν σε οικονομική ανάπτυξη. Η γήρανση του πληθυσμού και η αρνητική φυσική αύξηση, ωστόσο, εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα για το σύνολο της χώρας. Φαινόμενο ωστόσο που παρατηρείτε στις περισσότερες των περιφέρειες ολόκληρης της Ε.Ε.

6.5.3 Ορυκτός πλούτος

Η περιοχή έχει μια αφθονία φυσικών πόρων, που αποτελούν προϋπόθεση για την ανάπτυξη των βασικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Αυτές περιλαμβάνουν την παραγωγή ενέργειας, τη γεωργία και τον τουρισμό. Ωστόσο, αντιμετωπίζει προβλήματα με το υψηλό επίπεδο της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Ο βιομηχανικός τομέας αντικαταστάθηκε από τον τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες παρέχουν επί του παρόντος το 75% (European commission, 2016e).

Η βιομηχανία συνεισφέρει 24% στην ΑΠΑ με τους κύριους βιομηχανικούς τομείς να είναι της μεταλλουργίας της κατασκευής μηχανών, την παραγωγή ενέργειας, χημικών και βιομηχανίες τροφίμων. Η παρουσία της γεωργίας είναι πιο περιορισμένη, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της Βουλγαρίας με το ποσοστό της να καταλαμβάνει μόνο το 1%.

6.5.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία

Η περιφέρεια διαθέτει υψηλή συγκέντρωση των εθνικών ερευνητικών υποδομών και είναι η κορυφαία στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (R & D). Φιλοξενεί μερικά εξέχοντα πανεπιστήμια: Πανεπιστήμιο της Σόφιας, το Πολυτεχνείο, το Πανεπιστήμιο Εθνικής και Παγκόσμιας Οικονομίας, το Νέο Βουλγαρικό Πανεπιστήμιο, το Ιατρικό Πανεπιστήμιο στη Σόφια, το Αμερικανικό Πανεπιστήμιο. Το Πανεπιστήμιο της Σόφιας είχε το μεγαλύτερο αριθμό των αναφορών και δημοσιεύσεων της χώρας κατά την περίοδο 2005-2011.

Η περιφέρεια βρίσκεται επίσης στην πρώτη θέση στον αριθμό των φοιτητών με 414.236 φοιτητές ή 31,7% του συνόλου των φοιτητών στη χώρα όπου σπουδάζουν στην περιφέρεια. Φιλοξενεί πολλά κέντρα καινοτομίας, όπως το Κέντρο Καινοτομίας στην Ακαδημία Επιστημών. Η περιοχή παράγει το 84% του συνόλου των δαπανών για E & A ύψους 212,969€. Οι περισσότερες δαπάνες για E & A στην περιφέρεια προέρχονται από τον επιχειρηματικό τομέα. Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιοχή είναι 39,1% του ενεργού πληθυσμού, το οποίο είναι σημαντικά υψηλότερο από το 33,8% μέση τιμή για τη Βουλγαρία για το 2012 (European commission, 2016e).

Πάνω από το ήμισυ του προσωπικού E & A (63%) είναι συγκεντρωμένο στην περιφέρεια, λόγω της παρουσίας των πανεπιστημίων (2012 NSI). Η απασχόληση στις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών έντασης γνώσης είναι 6,15% της συνολικής απασχόλησης της περιοχής, και πάλι ξεπερνώντας το μέσο όρο 3,4% για τη Βουλγαρία για την περίοδο 2003-2011. Η περιοχή βρίσκεται στην πρώτη θέση του μεριδίου του πληθυσμού με ευρυζωνική πρόσβαση με ποσοστό 54%. Επίσης, έχει τις περισσότερες αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ). Σύμφωνα με τον πίνακα Περιφερειακής Καινοτομίας 2014, η περιφέρεια κατατάσσεται ως μέτρια καινοτόμος με επιδόσεις καινοτομίας κάτω του μέσου όρου της ΕΕ, αλλά με την καλύτερη επίδοση μεταξύ των άλλων Βουλγάρικων περιφερειών.

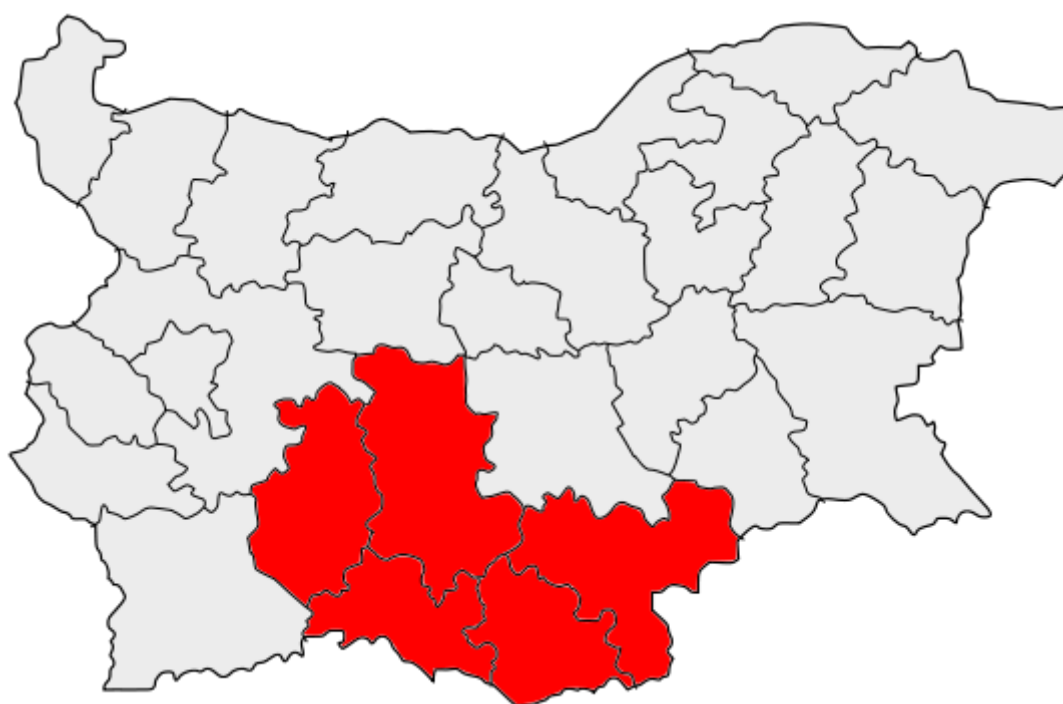
6.5.5 Παραγωγικός τομέας

Η Περιφέρεια είναι η κύρια φαρμακευτική παραγωγός, καταλαμβάνοντας το 56,9% της εθνικής αγοράς, με επικεφαλής της εταιρείας Sorharm. Επιπλέον το 1/3 της βουλγαρικής παραγωγής αυτοκινήτων βρίσκεται εκεί, καθώς και το 1/3 της επεξεργασίας του φυσικού καουτσούκ και πλαστικού. Η περιφέρεια έχει πλεονέκτημα στον τομέα της τεχνολογικής καινοτομίας, και απορροφά το 83% του συνόλου των πόρων που επένδυσε σε αυτόν τον τομέα (European commission, 2016e). Αυτό μπορεί να αποδοθεί στην υψηλή συγκέντρωση των επιστημονικών και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κυρίως στη Σόφια.

6.6 Νότια κεντρική περιφέρεια(Yuzhen-Tsentralen)

6.6.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Κεντρική Περιφέρεια της Νότιας Βουλγαρίας(εικόνα 3.22) περιλαμβάνει πέντε διοικητικές περιφερειακές ενότητες το Παζαρτζίκ, Φιλιπούπολη, Σμόλιαν, Χάσκοβο και Κάρτζαλι. Η περιοχή καταλαμβάνει 22.365 τετραγωνικά χιλιόμετρα, το οποίο αντιπροσωπεύει σχεδόν το ένα τέταρτο του εδάφους της χώρας. Ο πληθυσμός της ανέρχεται στα 1.453.619 άτομα όπου σταδιακά μειώνεται και σήμερα περιλαμβάνει 20% του συνολικού πληθυσμού της Βουλγαρίας (NSI 2013). Το μερίδιο της γήρανσης του πληθυσμού είχε αυξηθεί στο 48,8% το 2012, σύμφωνα με στοιχεία της εθνικής στατιστικής υπηρεσίας.

Εικόνα 3.23:Yuzhen-tsentralen

6.6.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια συνεισφέρει στο 14% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Βουλγαρίας και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) υπολογίζεται στα € 4,6b (NSI 2011). Ο βιομηχανικός τομέας έχει διατηρήσει το μερίδιό της ΑΠΑ 38%, ενώ ο αγροτικός τομέας έχει χάσει τη θέση του 9% και ο τομέας των υπηρεσιών έχει αυξηθεί έως και 53% το 2011, σύμφωνα με την εθνική στατιστική υπηρεσία. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην περιοχή ανέρχεται σε € 3.617, σε σύγκριση με το μέσο όρο των € 5222 για τη χώρα είναι μειωμένο (European commission, 2016f).

Η απασχόληση αυξήθηκε από το 2001-2008 και έφτασε τα 668.300 άτομα ή 19,8% του συνόλου των απασχολουμένων στη χώρα (στοιχεία της Eurostat). Το 2012, το περιφερειακό ποσοστό απασχόλησης ήταν 44,9% (567,5 χιλιάδες άτομα) ελαφρώς κάτω του μέσου όρου των εθνικών τιμών του 46,6% (NSI 2012). Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού απασχολείται στον τομέα των υπηρεσιών, που ακολουθείται από τη βιομηχανία και τη γεωργία. Για την περίοδο 2000-2008 η μέση ετήσια ανεργία στην περιφέρεια ήταν 11,5%, ωστόσο το 2008 μειώθηκε στο 5,1%. Το 2013, ο συντελεστής της ανεργίας στην περιοχή ήταν 21% (European commission, 2016f).

6.6.3 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥ, οι δαπάνες για Ε & Α έχουν αυξηθεί στην περιφέρεια από € 4,4 εκατομμύρια το 2003 σε € 13,9 εκατομμύρια το 2012. Αυτό τοποθετεί την περιφέρεια στη δεύτερη θέση μετά τη νοτιοδυτική περιοχή (στην οποία συγκεντρώνεται το 84% των δαπανών Ε & Α της Βουλγαρίας). Η περιφέρεια επένδυσε 0,21% του ΑΕΠ της στην Ε & Α το 2011 (European commission, 2016f). Ο δημόσιος τομέας παρέχει πάνω από το ήμισυ των δαπανών Ε & Α στην περιφέρεια. Το 2012 η περιφέρεια είχε το 16% όλων των φοιτητών και μαθητών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στη χώρα, λαμβάνοντας έτσι τη δεύτερη θέση στον χάρτη της εκπαίδευσης.

Το πανεπιστήμιο στην περιοχή με τις περισσότερες αναφορές και δημοσιεύσεις για την περίοδο 2005-2011, ήταν το Plovdiv University "Paisii Hilendarski". Το ανθρώπινο δυναμικό στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας (ΑΔΕΤ) στην περιφέρεια είναι 25,4% του ενεργού πληθυσμού, το οποίο είναι χαμηλότερο από το 33,8% που ήταν η μέση τιμή για τη Βουλγαρία για το 2012 (European commission, 2016f). Η περιοχή φιλοξενεί 9,2% του συνολικού προσωπικού της Ε & Α και των ερευνητών της χώρας. Με την περιφέρεια να βρίσκεται στην δεύτερη θέση με ποσοστό 53% του πληθυσμού να είχε ευριζωνική σύνδεση.

6.6.4 Παραγωγική δραστηριότητα

Η περιφέρεια διαθέτει τον δεύτερο μεγαλύτερο κλάδο παραγωγής σε εθνικό επίπεδο και συμβάλλει στο 18,2% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των εθνικών δραστηριοτήτων παραγωγής. Οι περισσότερες μονάδες είναι συγκεντρωμένες στις αστικές περιοχές, στην Φιλιππούπολη όπου είναι υπεύθυνη για 56,4%, του συνόλου της βιομηχανίας. Η περιοχή είναι η δεύτερη μεγαλύτερη βουλγαρική παραγωγός χημικών προϊόντων, φαρμακευτικών προϊόντων, και απασχολεί σχεδόν το ένα τρίτο όλων των εργαζομένων σε αυτούς τους τομείς.

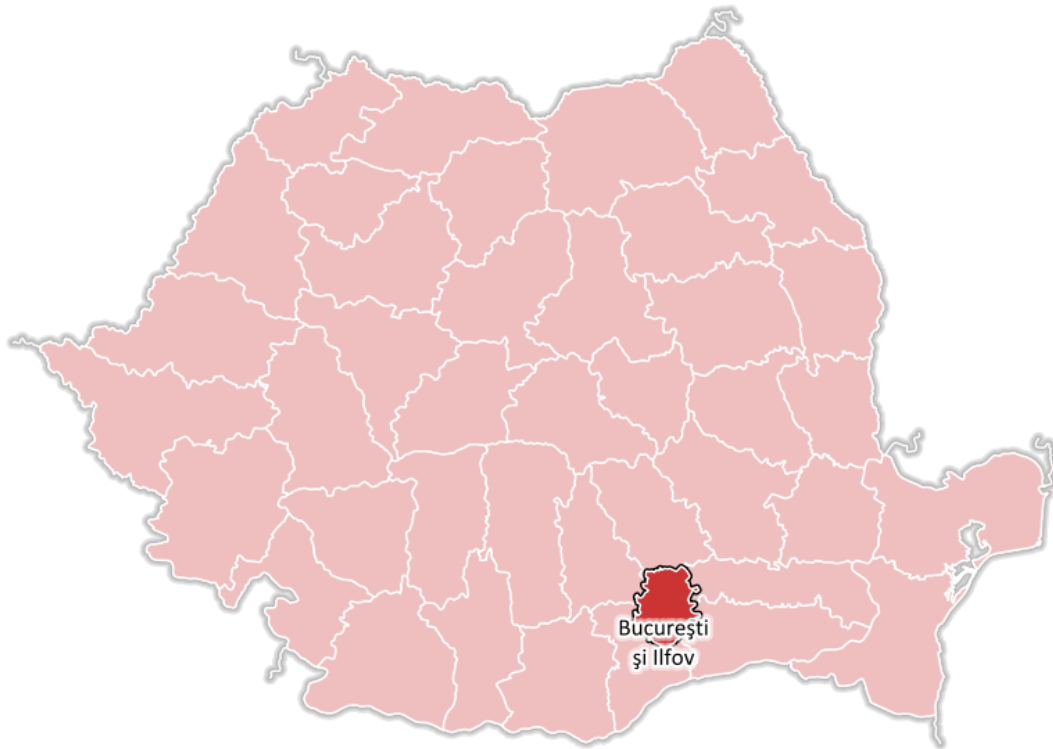
Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η παραγωγή μηχανών απασχολεί περίπου 8.000 άτομα και το 22,8% της συνολικής εθνικής παραγωγής και εμπλέκει 183 επιχειρήσεις. Η απασχόληση στις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών έντασης γνώσης είναι 6,6% της συνολικής απασχόλησης για την περίοδο 2003-2011, το οποίο είναι υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας του 3,4% (European commission, 2016f)

Κεφάλαιο 7^ο :Περιφέρειες Ρουμανίας

7.1 Βουκουρέστι-Ilfov

7.1.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Βουκουρέστι-Ilfov(εικόνα 3.23) αποτελείται από το Δήμο Βουκουρεστίου που είναι η πρωτεύουσα της Ρουμανίας, βρίσκεται στο νότιο τμήμα της χώρας, στην κεντρική πλευρά της περιοχής Câmpia Romana. Η συνολική επιφάνεια του Βουκουρεστίου-Ilfov είναι 1.821 km², εκ των οποίων το 13,1% αντιπροσωπεύει τη διοικητική επικράτεια του Δήμου Βουκουρεστίου και 86,9% του Ilfov County. Οι δύο οντότητες που απαρτίζουν την περιοχή είναι επίσης οι μικρότερες εδαφικές και διοικητικές μονάδες της Ρουμανίας από την οπτική γωνία της επιφάνειας. Ο πληθυσμός της περιοχής ήταν το 2005 2.208.368 κατοίκους (WIKIPEDIA, 2016a).

Εικόνα 3.24:χάρτης περιφέρειας Bucuresti-ilfov

Ο Δήμος του Βουκουρεστίου είναι η περιοχή που έχει το υψηλότερο επίπεδο συγκέντρωσης με πληθυσμό 1.924.959 κατοίκους, που αντιπροσωπεύουν περίπου το 87% του πληθυσμού της περιοχής, περισσότερο από 16% του αστικού πληθυσμού της χώρας, δηλαδή περίπου το 9% του συνολικού πληθυσμού της Ρουμανίας που έχει πυκνότητα 8.100 κάτοικοι/ km².

Ο πληθυσμός του νομού Ιλφον των 283.409 κατοίκων αντιπροσωπεύει μόνο το 13% του συνόλου της περιφέρειας, που περιλαμβάνονται στην κατηγορία των μικρών νομούς της χώρας, με πυκνότητα περίπου 180 κατοίκους / km². Το δίκτυο των περιοχών της περιφέρειας του Βουκουρεστίου-Ιλφον αποτελείται από 9 πόλεις, 32 δήμους και 91 χωριά (WIKIPEDIA, 2016a).

7.1.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Όπως έχει συμβεί σε πολλές χώρες της κεντρικής ανατολικής Ευρώπης, η πρωτεύουσα της Ρουμανίας είχε ρυθμό ανάπτυξης ο οποίος είναι ταχύτερος από εκείνον των άλλων περιφερειών της χώρας, που προσαρμόζεται με τον ταχύτερο τρόπο στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές της μετάβασης και προσελκύει το υψηλότερο επίπεδο των άμεσων ξένων αλλαγών και επενδύσεων. Η περιφέρεια διαθέτει όλους τους βιομηχανικούς κλάδους και το Βουκουρέστι-Ιλφον αποτελεί τη μεγαλύτερο βιομηχανικό σύμπλεγμα της χώρας, αλλά το εργατικό δυναμικό έχει προσανατολιστεί προς τις υπηρεσίες, και επί του παρόντος έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην οικονομία της περιφέρειας .

Οι τομείς που είχαν μεγάλο επίπεδο ανάπτυξης, είναι οι κατασκευές και ο κλάδος των real estate και οι λιανικές δραστηριότητες διανομής και διαχείρισης. Το Περιφερειακό ΑΕΠ είναι το υψηλότερο της χώρας συγκεκριμένα 24,5% του εθνικού μέσου όρου του ΑΕΠ από 2007 έως 2011, με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2,5 φορές υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο, αυτό δείχνει μια εντυπωσιακή διαφορά από την άποψη του βιοτικού επιπέδου μεταξύ της περιφέρειας της πρωτεύουσας και της υπόλοιπης Ρουμανίας. Το Βουκουρέστι-Ιλφον είχε ένα μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 5,3% κατά τη περίοδο 2007-2011, λόγω της μείωσης στις οικονομικές δραστηριότητες το 2008 (European commission, 2016g). Η οικονομική δομή της βασίζεται στις υπηρεσίες, τις βιομηχανίες επεξεργασίας, στο λιανικό εμπόριο το εμπόριο των ακινήτων και της δημόσιας διοίκησης.

Οι τομείς αυτοί απασχολούν, επίσης, τα μεγαλύτερα μερίδια του εργατικού δυναμικού. Το μερίδιο της απασχόλησης στις βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών από το 2008-2011 ήταν χαμηλό ήτοι στο 5,7% (European commission, 2016g). Το μέσο ποσοστό ανεργίας των ατόμων 20-64 ετών είναι το δεύτερο χαμηλότερο στην χώρα συγκεκριμένα 5,4% για το 2009 - 2013, αλλά έχει σταδιακά αυξανόμενη τάση μετά την κρίση που διανύουμε, φθάνοντας στο 7,7% το 2013 ένα σημάδι της φθίνουσας ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας .

Η περιοχή έχει επίσης το μεγαλύτερο μερίδιο των ΜΜΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων της χώρας, φθάνοντας το 24,3% το 2012. Μόνο 7,4% των επιχειρήσεων δραστηριοποιήθηκαν στον τομέα της βιομηχανίας για το 2011. Το Βουκουρέστι-Ιλφον είναι το πιο σημαντικό σε ΑΞΕ στη χώρα, που λαμβάνει ένα δυσανάλογα μεγάλο ποσοστό των εισροών σε σχέση με τις υπόλοιπες περιοχές περίπου 60,6% των συνολικών εισροών σε ΑΞΕ της χώρας το 2012 (European commission, 2016g).

7.1.3 Εκπαιδευτικές υποδομές

Το Βουκουρέστι-Ιλφον αντιπροσωπεύει το πιο σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο στη Ρουμανία. Το 2005 είχε 252 νηπιαγωγεία, 370 σχολικές εγκαταστάσεις για την προ-πανεπιστημιακή εκπαίδευση και 34 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η περιφέρεια του Βουκουρεστίου -Ιλφον έχει το πιο ανεπτυγμένο πανεπιστημιακό περιβάλλον στη Ρουμανία και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό εγγεγραμμένων φοιτητών.

7.1.4 Υποδομές υγείας

Το προσδόκιμο ζωής της περιφέρειας είναι το υψηλότερο στη χώρα, 73 με 84 χρόνια. Το 2005, το Βουκουρέστι είχε 52 νοσοκομεία (2,7 νοσοκομεία για 100.000 κατοίκους, σε μια επιφάνεια 238 εκτάρια), ενώ Ιλφον County είχε 6 νοσοκομείων (2,1 νοσοκομεία για 100.000 κατοίκους για μια επιφάνεια 158.300 εκτάρια) (European commission, 2016g).

7.1.5 Έρευνα ανάπτυξη και τεχνολογία

Το Προφίλ σε ΕΤΑΚ(Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας) εμφανίζεται πολύ δυναμικό στο Βουκουρέστι-Ιλφον όπου είναι μακράν το ισχυρότερο της χώρας, η πρωτεύουσα είναι το μεγαλύτερο πανεπιστημιακό κέντρο της Ρουμανίας. Ετησίως, οι δαπάνες ΕΤΑΚ στην περιοχή ήταν 58,3% από τους εθνικούς πόρους ΕΑΚ μεταξύ του 2007-2012(Eurostat). Παρά ταύτα το χάσμα με το μέσο όρο της Ε.Ε παραμένει μεγάλο. Ωστόσο, το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας σε αναλογία του ενεργού πληθυσμού κατά την περίοδο 2008-2012 ήταν 44,4% , υψηλότερη από το μέσο όρο της Ε.Ε που ανήρθε στο 38,9% (European commission, 2016g).

Ακόμα αξίζει να σημειωθεί πως η περιοχή της πρωτεύουσας φιλοξενεί ένα πάρκο Ε&Τ που ειδικεύεται στην νανοτεχνολογία, το οποίο συντονίζεται από οργανισμούς Ε & Α, τρία βιομηχανικά πάρκα που προσφέρουν χώρους συν-εγκατάστασης και υλικοτεχνικής υποστήριξης σε επιχειρήσεις, και οκτώ τεχνολογικές και επιχειρηματικές θερμοκοιτίδες. Υπάρχουν 11 κέντρα μεταφοράς τεχνολογίας που ως επί το πλείστον λειτουργούν ως μέρος των δημόσιων ερευνητικών ινστιτούτων, που ειδικεύονται σε τομείς όπως η μηχανολογική, ηλεκτρονική μηχανική, βιοτεχνολογία, προηγμένα υλικά, τα πυρηνικά και τις τεχνολογικές της φυσικής, των ΤΠΕ.

Η περιοχή παρουσιάζει επίσης το μεγαλύτερο οικισμό των συνεργατικών σχηματισμών στη Ρουμανία, με επτά ενεργά συμπλέγματα στους τομείς των ηλεκτρονικών, της κλωστοϋφαντουργίας, της βιομηχανίας τροφίμων, της ηλεκτρολογίας, η διαστημική βιομηχανία, μηχανολογική, την κατασκευή του εξοπλισμού και των συστημάτων αυτοματισμού. Ωστόσο, το Βουκουρέστι είναι σχετικά χαμηλό στις επιδόσεις του στην καινοτομία, παρά την μεγάλη απορροφήσει των πόρων από το ΕΑΚ.

7.2 CENTRU(Κεντρική Περιφέρεια)

7.2.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Κεντρική Περιφέρεια (εικόνα 3.24) βρίσκεται στην κεντρική Ρουμανία με έκταση 34.100 τετραγωνικών χιλιομέτρων, που αντιπροσωπεύει το 14,3% του εδάφους της Ρουμανίας, η Περιφέρεια Κέντρο κατατάσσεται στην 5η θέση μεταξύ των 8 περιφερειών σύμφωνα με την γεωγραφική της θέση, έκανε συνδέσεις με 6 από τις άλλες 7 περιφέρειες, σημειώνοντας περίπου ίσες αποστάσεις από το κέντρο της μέχρι την διέλευση των συνόρων της (Wikipedia, 2016b). Το κλίμα στην κεντρική περιφέρεια είναι ήπιο ηπειρωτικό, ποικίλλει ανάλογα με το υψόμετρο.

Εικόνα 3.25:χάρτης περιφέρειας Centru

7.2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο συνολικός πληθυσμός της Κεντρικής Περιφέρειας στις αρχές του 2010 ήταν 2,524 εκατομμύρια κατοίκους, η πυκνότητα του πληθυσμού των 74 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Το ποσοστό του αστικού πληθυσμού καταλαμβάνει το 59,4%,στη Κεντρική περιοχή και είναι από τις πιο αστικοποιημένες περιφέρειες της Ρουμανίας, μετά το Βουκουρέστι-Ilfon και τη δυτική περιφέρεια. Ο Πληθυσμός της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από μεγάλη Εθνοτική πολυμορφία, γλωσσική και θρησκευτική.

Οι Ρουμάνοι αποτελούν το 65,3% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής, το 29,9% των Ούγγρων, των Ρομά 4%, οι Γερμανοί 0,6% (Wikipedia, 2016b). Η διάρθρωση του πληθυσμού κατά ηλικία και η δημογραφική τάση που καταγράφεται κατά την

τελευταία δεκαετία αποκαλύπτει μια επιταχυνόμενη διαδικασία γήρανσης. Το ποσοστό του πληθυσμού άνω των 65 ετών αυξήθηκε από 9,7% το 1990 σε 14,1% το 2009, ενώ το μερίδιο του νεανικού πληθυσμού (0-14 ετών) μειώθηκε από 23,7% σε 15,4%.

Η κεντρική περιοχή είναι από τις πιο αστικοποιημένες περιοχές της Ρουμανίας Με ποσοστό 59,4%. Σύμφωνα με πρόβλεψη από το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής, ο πληθυσμός της Περιφέρειας θα μειωθεί κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες περίπου 8 τοις εκατό φθάνοντας 2.300.000 το 2025. Τονίζει επίσης τη διαδικασία γήρανσης πληθυσμού συγκεκριμένα ο πληθυσμός άνω των 65 ετών θα αντιπροσωπεύει το 17,7% του συνόλου (Wikipedia, 2016b).

7.2.3 Ορυκτός πλούτος

Η περιφέρεια διαθέτει σημαντικά αποθέματα φυσικού αερίου, αλάτι, μη σιδηρούχα μέταλλα, οικοδομικά υλικά όπως μάρμαρο, χαμηλής ποιότητας κοιτάσματα άνθρακα και πολλές ιαματικές πηγές. Εκτός από το υπέδαφος πόρων, η περιφέρεια διαθέτει σημαντικό δυναμικό υδροηλεκτρικού δυναμικού και ένα πολύτιμο δάσος (δάση και δασικές εκτάσεις καταλαμβάνουν περίπου το ένα τρίτο της περιοχής).

7.2.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Οικονομία της περιοχής του Κέντρου έχει μια ισορροπημένη δομή, με ένα ταχέως αναπτυσσόμενο τριτογενή τομέα. Η μεγάλη συμβολή των υπηρεσιών και των ατόμων που απασχολούνται στον τριτογενή τομέα συντέλεσαν στην αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το 2008, το ΑΕΠ / κάτοικο στην κεντρική περιοχή ήταν € 11.250 (44,8% του μέσου όρου της ΕΕ). Κατά την περίοδο 1990-2000 η περιφέρεια πέρασε από μια δύσκολη περίοδο οικονομικής ύφεσης λόγω της επιδείνωσης βασικών μακροοικονομικών ισορροπιών και του καλπάζοντα πληθωρισμού (European commission, 2016h).

Από το 2000-2001, το οικονομικό κλίμα είχε βελτιωθεί, η οικονομία άρχισε και πάλι να αναπτύσσεται. Ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη επέφεραν οι ξένες επενδύσεις ενδεικτικά το 2008, οι άμεσες ξένες επενδύσεις ανήχθησαν στις 605.000.000€ (European commission, 2016h). Το βιομηχανικό προφίλ της περιοχής παρουσιάζει βιομηχανίες κατασκευής μηχανών, μεταλλουργία, χημικά, φαρμακευτικά, οικοδομικά υλικά, ξυλεία, τα ορυχεία, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα τρόφιμα. Οι πλούσιοι φυσικοί πόροι που διατίθενται στην περιοχή, ειδικά φυσικό αέριο και το αλάτι οδήγησε στην ανάπτυξη της χημικής βιομηχανίας. Το 2008, η περιφέρεια παρήγαγε 50,2% του όγκου του αερίου που εξάγεται σε εθνικό επίπεδο και το 26,3% της εθνικής παραγωγής χημικών λιπασμάτων. Ο τουρισμός είναι ένας από τους πιο δυναμικούς τομείς της οικονομίας της περιφέρειας.

Το 2009 είχε καταφέρει να προσελκύσει 1.072.000 τουρίστες που διαμέναν σε τουριστικά καταλύματα, η περιφέρεια είναι η δεύτερη περιοχή της χώρας σε επισκεψιμότητα. Η συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανήλθε στο 2,37% για το 2008 (European commission, 2016h). Ο αριθμός των ενεργών πολιτών του πληθυσμού στην κεντρική περιοχή από το τέλος

του 2009 ήταν 1.107.200 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 62,2% του πληθυσμού της περιοχής της σε ηλικία εργασίας (15-64 ετών). Ο τομέας των υπηρεσιών έχει το μεγαλύτερο μερίδιο του απασχολούμενου πληθυσμού (42,6%), ακολουθούμενη από τη βιομηχανία (26,6%) και η γεωργία (24,2%) (European commission, 2016h).

Μερίδιο της γεωργίας σε περιφερειακό επίπεδο είναι σημαντικά χαμηλότερο από ό,τι σε εθνικό επίπεδο (24,2% έναντι 28,7%), ενώ το μερίδιο της βιομηχανίας είναι υψηλότερο (26,6% έναντι 21,1%). Το συνολικό ποσοστό της ανεργίας στην κεντρική περιοχή στο τέλος του 2009 ήταν 9,5% του ενεργού πληθυσμού και 8,9% στις γυναίκες (European commission, 2016h). Ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που διασχίζει τη ρουμανική οικονομία, μέχρι το τέλος του 2008 ο αριθμός των ανέργων και το ποσοστό ανεργίας παρουσίασε σημαντική αύξηση, φθάνοντας τις υψηλότερες τιμές τα τελευταία 9 χρόνια. Πρόγνωση από το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής δείχνει μείωση τόσο του ενεργού πληθυσμού από 1.107.200 άτομα το 2009 σε 1.013.000 άτομα το 2025 (European commission, 2016h).

7.2.5 Εκπαιδευτικές Υποδομές

Οι Εκπαιδευτικές υποδομές της Περιφέρειας αναπτύσσονται σε όλα τα επίπεδα συγκεκριμένα σήμερα λειτουργούν 302 νηπιαγωγεία, 588 σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας, 220 γυμνάσια, σχολές επαγγελματικής κατάρτισης. Η περιφέρεια περιλαμβάνει 13 πανεπιστήμια που βρίσκονται σε 4 πόλεις: Brasov, Sibiu, Targu Mures και Alba Iulia και ένα σημαντικό αριθμό πανεπιστημιακών σχολών και θυγατρικών που βρίσκονται σε άλλες πόλεις της περιοχής. Αξιοσημείωτη είναι η ανάπτυξη των ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Η Ιατρική και η δραματική σχολή στην πόλη Tg.Mures μαζί με τη πανεπιστημιακή σχολή κατασκευής οχημάτων από το Brasov έχουν μια μακρά και πολύτιμη παράδοση, που εκπροσωπούν τα ορόσημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα Ρουμανία. Μια όχι ασήμαντη πτυχή είναι ο πολυγλωσσικός χαρακτήρας της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε όλα τα επίπεδα. Μαζί με εκπαιδευτικές μονάδες με δίδακτρα στη ρουμανική γλώσσα, υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός των μονάδων και των τμημάτων με τα δίδακτρα στα ουγγρικά ή γερμανικά, διασφαλίζοντας τη συνέχεια μιας παράδοσης αιώνων στην εκπαίδευση.

7.2.6 Υποδομές υγείας

Στην κεντρική περιοχή λειτουργούσαν το 2009, 60 νοσοκομεία με συνολικά 17.522 κλίνες (6,9 κλίνες ανά 1.000 κατοίκους), 59 εξωτερικά ιατρεία νοσοκομείων ειδικότητας και 56 κλινικές και πολλές άλλες μονάδες υγείας. Ο αριθμός των επαγγελματιών υγείας ήταν 24.237, εκ των οποίων 5.673 γιατροί, 1.470 οδοντίατροι, φαρμακοποιοί 1552, 15.542 περιβαλλοντικών υγειονομικό προσωπικό (European commission, 2016h).

7.3 Βόρειο Δυτική περιφέρεια (North-Vest)

7.3.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια North-Vest (εικόνα 3.25) είναι μια από τις περιφέρειες της Ρουμανίας, η οποία δημιουργήθηκε το 1998 με πρωτοβουλία της Ε.Ε. Δεν έχει διοικητικές εξουσίες και η κύρια λειτουργία της είναι ο συντονισμός των σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης για την απορρόφηση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η δυτική περιοχή ιδρύθηκε συγκεκριμένα από άδεια της κυβέρνησης στις 28 Οκτωβρίου, 1998 και αποτελείται από τέσσερις νομούς: Arad, Caras-Severin, Hunedoara, και Timiș.

Εικόνα 3.26:χάρτης περιφέρειας North-Vest

7.3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια έχει συνολικό πληθυσμό 2.740.064 άτομα. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 80,21 / km², κάτω από τον εθνικό μέσο όρο του 91,3 / km². Οι 1.336.425 (48,77%) είναι άνδρες και 1.403.639 (51,23%) είναι γυναίκες. Η περιοχή έχει μεγάλη πολυμορφία εθνοτήτων. Συγκεκριμένα οι Ρουμάνοι αποτελούν την πλειοψηφία με 75% του πληθυσμού, από τους Ούγγρους που είναι κάτω από το 20% του πληθυσμού και ακολουθούν οι Ρωμά με 3,5%. Τα Ρουμανικά είναι η ευρύτερη ομιλούμενη γλώσσα, που χρησιμοποιείται από το 76,6% των κατοίκων της περιοχής. Δεύτερη είναι η ουγγρική γλώσσα, που ομιλείται από 19,9% του πληθυσμού (European commission,

2016i). Υπάρχουν πολλές θρησκευτικές ομάδες, η ευρύτερη είναι η Ορθόδοξη, 68,38%. Άλλες θρησκείες είναι η Ρωμαιοκαθολικοί και της Ελληνικής Καθολικής.

7.3.3 Ορυκτός πλούτος

Υπάρχουν πολλά κέντρα εξόρυξης στο νομό Maramures και στα Aruseni Όρη. Πολλά από τα ορυχεία τα τελευταία χρόνια είναι εν μέρει κλειστά, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας σε τοπικό επίπεδο, αλλά παρ'όλα αυτά η ανεργία στη βορειοδυτική περιοχή είναι περίπου 4% χαμηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο του 5,5% της Ρουμανίας. Ορισμένες περιοχές που γίνεται εξόρυξη έχουν κηρυχθεί υποβαθμισμένες.

7.3.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια είναι μια ελκυστική περιοχή ανάπτυξης στη Ρουμανία, με μια δυναμική αγορά εργασίας, ιδιωτικό επιχειρηματικό περιβάλλον και ανταγωνισμό στην αγοράς. Το κατά κεφαλήν μέσο περιφερειακό ΑΕΠ είναι το τέταρτο μεγαλύτερο της χώρας, και αντιπροσωπεύει το 85% του μέσου κατά κεφαλή εθνικού ΑΕΠ και το 21% του μέσου όρου της Ε.Ε για το 2011 πληθυσμού (European commission, 2016i). Η περιφερειακή οικονομία στηρίζεται στη γεωργία και τη μεταποιητική βιομηχανία, η οποία κυριαρχείται από τους παραδοσιακούς κλάδους (τρόφιμα ποτά, είδη ένδυσης, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, υποδήματα, μηχανήματα, τις ηλεκτρικές συσκευές και τα έπιπλα) τα τελευταία χρόνια δημιουργούνται κάποιοι νέοι τομείς (πλαστικά και καουτσούκ, υλικά κατασκευής και μη μεταλλικά προϊόντα).

Οι δημόσιες υπηρεσίες, ακόμη και στο επίπεδο της δημόσιας διοίκησης, παραμένουν ανεπαρκώς ανεπτυγμένες, ένας από τους λόγους είναι ο αργός ρυθμός της αποκέντρωσης. Από το 2008 έως το 2012 κατά μέσο όρο τα στοιχεία για την απασχόληση δείχνουν μια ισορροπημένη διάρθρωση, με τις υψηλότερες συγκεντρώσεις στον τομέα της γεωργίας (29%), τη βιομηχανία (25,1%), και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο και υπηρεσίες (20,3%). Στις τέχνες και το δημιουργικό τομέα απασχολούνται 2,19%, ενώ ο χρηματοπιστωτικός τομέας απασχολούσε 1,47% του εργατικού δυναμικού, κοντά στο εθνικό μέσο όρο πληθυσμού (European commission, 2016i).

Το μέσο ποσοστό ανεργίας για το 2008-2012 ήταν 5,2% δηλαδή κάτω από το εθνικό ποσοστό του 6,9% και το τρίτο χαμηλότερο στην χώρα σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat. Η οικονομική ανάκαμψη υπήρξε ορατή πρόσφατα στις μεγάλες πόλεις, ενώ οι μικρές πόλεις είχαν δυσκολίες να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας. Η περιοχή είναι μέτρια στις Α.Ξ.Ε. (άμεσες ξένες επενδύσεις) και κατατάσσεται έκτη στη χώρα για το 2012.

7.3.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιοχή έχει μεγάλες δυνατότητες Ε.Τ.Α.Κ, αντιπροσωπεύοντας το 9,2% του εθνικού μέσου όρου των δαπανών για Ε.Τ.Α.Κ το 2007-2012. Μόνο το 0,3% του ενεργού πληθυσμού της περιφέρειας απασχολείται σε δραστηριότητες Ε & Α, πολύ κάτω από

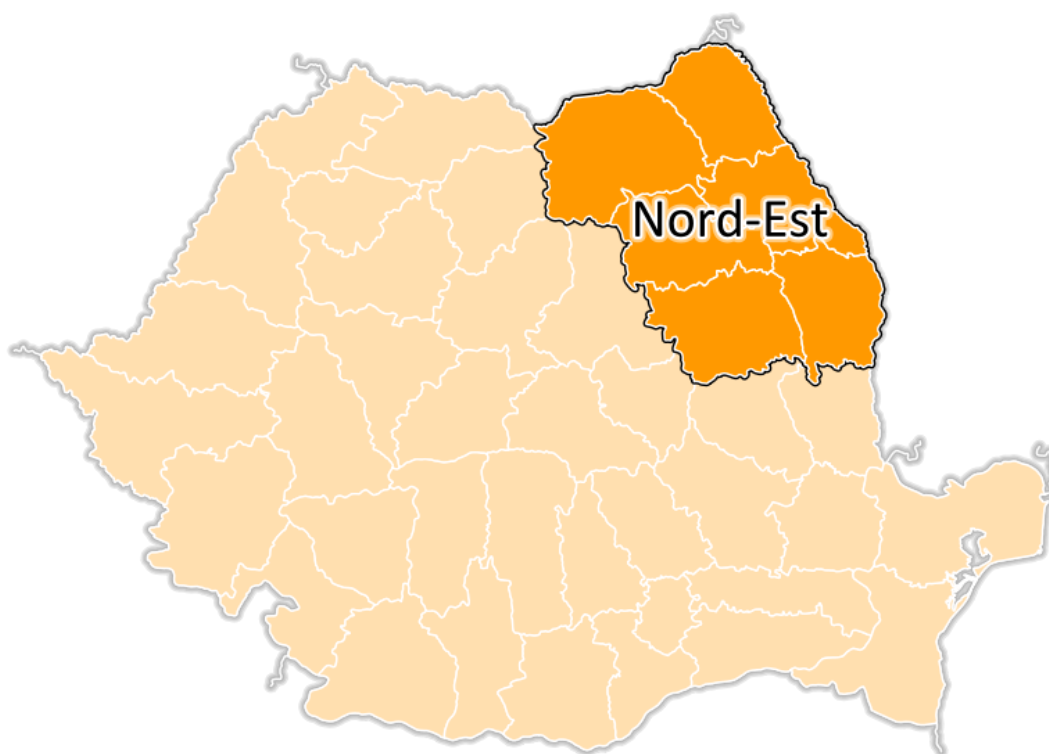
το μέσο όρο της Ε.Ε που ήταν 1,65% το 2011 πληθυσμού (European commission, 2016i). Ο αριθμός των ιδρυμάτων Ε & Α έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, καθώς αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, η έλλειψη των απαραίτητων υποδομών και οι δυσκολίες προσαρμογής στις ανάγκες της οικονομίας επέφεραν αυτό το αποτέλεσμα.

Το περιφερειακό δυναμικό καινοτομίας είναι σχετικά ισχυρό αφού η Βορειοδυτική περιφέρεια κατατάσσεται 3η ανάμεσα στις οκτώ περιφέρειες της χώρας για το 2008. Οι δαπάνες για Ε & Α της καινοτομίας από την πλευρά του δημόσιου τομέα και του τομέα των επιχειρήσεων, καθώς και οι δαπάνες για μη Ε & Α ανέρχονται περίπου σε 10-17% του μέσου όρου της ΕΕ. Ο πληθυσμός με τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχεται στο 23% του μέσου όρου της ΕΕ. Η απόδοση της καινοτομίας των Μ.Μ.Ε σπάνια φτάνει το 10% του μέσου όρου της ΕΕ πληθυσμού (European commission, 2016i).

7.4 Βόρειο Ανατολική Περιφέρεια(North-East)

7.4.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια North-East (εικόνα 3.26) είναι μια περιοχή ανάπτυξης της Ρουμανίας όπου ιδρύθηκε το 1998. Όπως και οι άλλες περιφέρειες έτσι και αυτή δεν έχει διοικητικές εξουσίες, η κύρια λειτουργία της είναι ο συντονισμός των σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης και την απορρόφηση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιέχει έξι κομητείες που αποτελούν μέρος της ιστορικής περιοχής της Μολδαβίας: Μπακάου, Botosani, Iasi, Neamt, Suceava και Βασιλούι. Σήμερα είναι μέρος των ανατολικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του NATO.

Εικόνα 3.27:Χάρτης περιφερειών Nord-Est

7.4.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια έχει συνολικό πληθυσμό 3.674.367, καθιστώντας την πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή της χώρας. Η πυκνότητα είναι 99,71 / km², υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο του 91,3 / km². Το 1.808.390 (49,22%) των κατοίκων είναι άνδρες και 1.865.977 (50,78%) είναι γυναίκες. Οι Ρουμάνοι ανέρχονται 97,9% του πληθυσμού, το πιο σημαντικό είναι η μειονότητα των Ρωμά όπου αντιπροσωπεύουν

το 1,2% του πληθυσμού. Μια άλλη σημαντική μειονότητα είναι οι Ουκρανοί. Τα Ρουμανικά είναι η πιο ομιλούμενη γλώσσα και η μητρική γλώσσα του 98,7% των κατοίκων της περιοχής. Η γλώσσα των Ρωμά ομιλείται από 0,6% του πληθυσμού και το 0,3% την ουκρανικής γλώσσας (European commission, 2016j).

7.4.3 Ορυκτός πλούτος

Η περιοχή διαθέτει πληθώρα υπόγειων πόρων όπως μαγνήσιο , Αφρώδης μεταλλικό νερό Οικοδομικά υλικά και συγκεκριμένα Ασβεστόλιθο όπου κατά κύριο λόγο συναντώνται στις όχθες των ποταμών. Ακόμα στην περιφέρεια υπάρχει Πηλός γύψος , άμμος χαλαζία , αλάτι και φυσικό αέριο.

7.4.4 Έρευνα ανάπτυξη & καινοτομία

Η περιοχή έχει μια ισχυρή και αυξανόμενη δυνατότητα Ε.Α.Κ, αντιπροσωπεύοντας σημαντικά μερίδια των εθνικών πόρων συγκεκριμένα το 7% του μέσου όρου των δαπανών Ε.Α.Κ στη Ρουμανία (2008-2012). Η περιφέρεια έχει 13 πανεπιστήμια, 10 εκ των οποίων βρίσκονται στο Ιάσιο (INS, 2011). Οι δαπάνες για Ε & Α είναι πολύ χαμηλές συγκεκριμένα 0,32% του Α.Ε.Π. Ομοίως, το χάσμα στους ανθρώπινους πόρους της Ε.Ε στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας σε σχέση με την αναλογία του ενεργού πληθυσμού είναι πολύ μεγάλο συγκεκριμένα το μερίδιο της περιφέρειας ήταν 17,4% την περίοδο 2008-2012 το οποίο είναι λιγότερο από το μισό της Ε.Ε που είναι 38,6% (European commission, 2016j).

Το περιφερειακό δυναμικό καινοτομίας είναι σχετικά ισχυρό και κατατάσσεται στην 4η θέση ανάμεσα στις οκτώ περιφέρειες της χώρα. Οι καινοτόμες επιχειρήσεις έχουν ένα υψηλό μερίδιο στην περιφέρεια με ποσοστό 26,7% που είναι πάνω από τον εθνικό μέσο όρο του 21.1% (European commission, 2016j). Οι αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας τοποθέτησαν την περιφέρεια στην τέταρτη θέση σε εθνικό επίπεδο κατά την περίοδο 2005-2009.

Η περιοχή έχει τρεις βιομηχανικές περιοχές που θεωρούνται ότι έχουν δυνατότητες ανάπτυξης ειδικότερα στον τομέα των τροφίμων, της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης, και τις βιομηχανίας ξύλου. Η περιοχή διαθέτει 17 κέντρα εκκολαπτόμενων επιχειρήσεων ένα πάρκο επιστήμης και τεχνολογίας στην Ιάσιο στο χώρο Τεχνόπολις ένα υλικοτεχνικό πάρκο και ένα αγρό-βιομηχανικό πάρκο, όλα συγκεντρωμένα κυρίως στην κομητεία του Ιασίου. Η περιφέρεια είναι μέτρια καινοτόμος, με το μεγαλύτερο μέρος των περιφερειακών δεικτών καινοτομίας κάτω από το όριο του 50% του μέσου όρου της Ε.Ε. (European commission, 2016j).

7.4.5 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η περιφερειακή οικονομία στηρίζεται κυρίως στον αγροτικό τομέα, ειδικά στο βορρά, αν και υπάρχουν αρκετές βιομηχανικές πόλεις, με τη μεγαλύτερη να είναι η Ιάσιο και η Μπακάου. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής είναι το χαμηλότερο στην Ρουμανία, περίπου τα δύο τρίτα του εθνικού μέσου όρου. Επί του παρόντος, η βιομηχανία κλωστοϋφαντουργίας είναι η ταχύτερα αναπτυσσόμενη. Ο τουρισμός επίσης συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομία , ειδικά στις ορεινές περιοχές στη δυτική

περιοχή και σε πόλεις όπως το Ιάσιο, Piatra Neamt, Suceava και Μπακάου. Το Βιοτικό επίπεδο της περιφέρειας είναι το χαμηλότερο στη Ρουμανία, το κατά κεφαλήν μέσο περιφερειακό ΑΕΠ της αντιπροσώπευε μόνο το 61% του εθνικού μέσου όρου και το 14% του μέσου όρου της Ε.Ε για το 2007-2011.

Η περιοχή εμφανίζει μεγάλες αντιθέσεις από πόλη σε πόλη με πόλεις πολύ φτωχές διατηρώντας έτσι τις περιφερειακές ανισότητες. Αν και είναι η δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια της ΕΕ και η φτωχότερη στη Ρουμανία, δείχνει κορυφαίες επιδόσεις στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με δύο από τα κορυφαία 5 καλύτερα πανεπιστήμια της χώρας για το 2007 (Πανεπιστήμιο "Al. I. Cuza" (1η θέση) και το Τεχνικό Πανεπιστήμιο "Gh. Asachi» (5η θέση). Οι κύριοι βιομηχανικοί τομείς είναι συγκεντρωμένα σε λίγες πόλεις (Iasi, Bacau, Σουτσεάβα) και περιλαμβάνουν: την επεξεργασία ξύλου, έπιπλα, υφάσματα, υποδήματα, εργαλειομηχανών και εξοπλισμού, της βιομηχανίας φαρμάκων και τροφίμων. Ο τουρισμός έχει ένα σημαντικό δυναμικό ανάπτυξης, αλλά δεν αξιοποιείται.

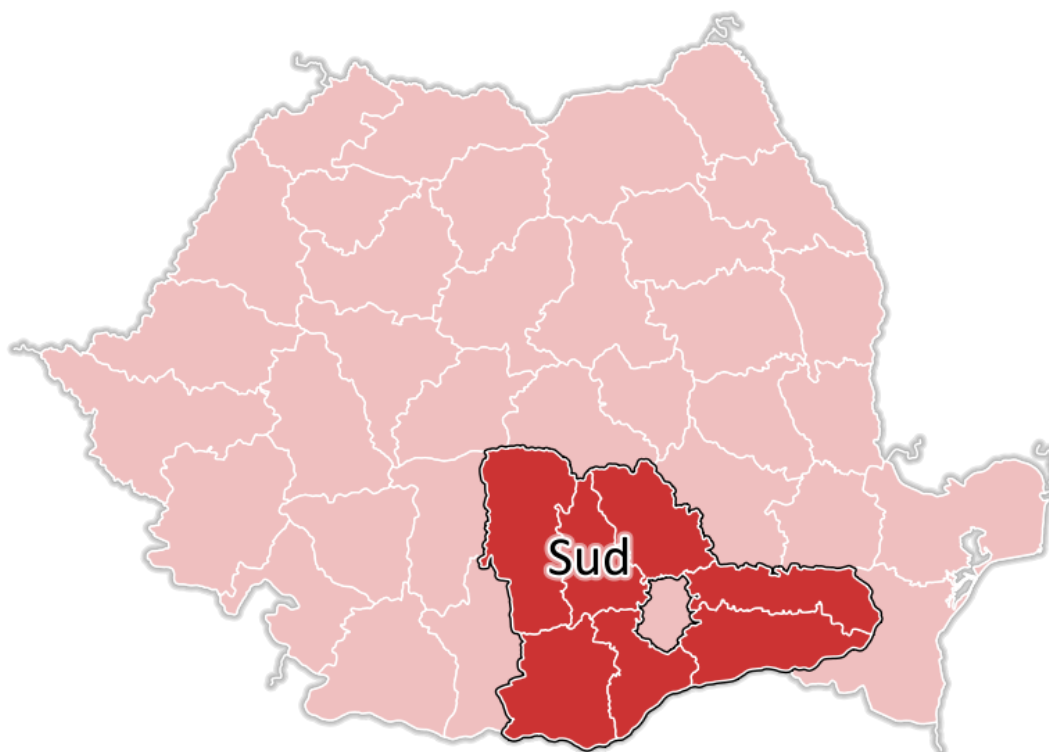
Η περιφέρεια έχει το χαμηλότερο ποσοστό των Μ.Μ.Ε σε σχέση με τις άλλες περιφέρειες, με μια τάση να αυξάνεται ο αριθμός των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Το 99,7% των επιχειρήσεων της περιοχής είναι πολύ μικρές με την πλειοψηφία αυτών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των υπηρεσιών λιανικής και τις κατασκευαστικές. Δείχνει επίσης τα χαμηλότερα επίπεδα των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Ρουμανία συγκεκριμένα το ποσοστό ανήλθε στο 3% των εθνικών εισροών Α.Ξ.Ε (Εθνική Τράπεζα της Ρουμανίας και INS, 2013).

Το 2008-2013 κατά μέσο όρο τα στοιχεία για την απασχόληση δείχνουν την υψηλότερη συγκέντρωση των εργαζομένων στη γεωργία (48,1%), με το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές και υπηρεσίες εστίασης να αντιπροσωπεύουν το 14%, και η βιομηχανία το 13% του εργατικού δυναμικού. Μόνο το 0,9% του εργατικού δυναμικού δραστηριοποιείται στον τομέα των υπηρεσιών πληροφοριών και των επικοινωνιών (κάτω από τον εθνικό μέσο όρο που είναι 1,4%). Το 2009-2013 το μέσο ποσοστό ανεργίας των ατόμων άνω των 15 ετών ήταν 5,1%, κάτω από το εθνικό ποσοστό 7,2%, (European commission, 2016j) η οποία μπορεί να εξηγηθεί από μια σημαντική τάση μετανάστευσης.

7.5 Νότια περιφέρεια(South-Muntenia)

7.5.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Sud ή South-Muntenia (εικόνα 3.27) είναι μια περιοχή ανάπτυξης της Ρουμανίας, που δημιουργήθηκε το 1998. Έχει συνολική έκταση 34.453 km². Στην περιφέρεια ανικουν οι νομοί: Arges, Prahova, Dambovita, Teleorman, Giurgiu, Ialomita και Calarasi. Η περιφέρεια αποτελείται από 48 πόλεις 16 δήμους και 517 κοινότητες και χωριά. Οι περισσότερες πόλεις (32) είχαν λιγότερους από 20.000 κατοίκους, πολλοί από αυτούς με φτωχή υποδομή, παρόμοια με τις αγροτικές περιοχές. Μόνο δύο πόλεις είχαν άνω των 100.000 κατοίκων (Ploies και Pitesti) (European commission, 2016k).

Εικόνα 3.28:χάρτης περιφέρειας Sud

7.5.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Ο συνολικός πληθυσμός των επτά κομητειών ήταν το 2005 3.342.042 κάτοικοι, αντιπροσωπεύοντας έτσι το 15,4% του πληθυσμού. Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 96,6 κάτοικοι / km² όπου είναι υψηλότερη τιμή από τον εθνικό μέσο όρο (90,7 κάτοικοι / km²) (European commission, 2016k). Το ποσοστό αστικοποίησης είναι 41,7% κάτω από τον εθνικό μέσο όρο, εξηγείται από το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ζει σε αγροτικές περιοχές.

7.5.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η Οικονομία της περιφέρειας άρχισε να αυξάνετε σταθερά από το 1996, οι περισσότερες βιομηχανίες συγκεντρώνονται σε δύο κυρίως πόλεις που είναι η Arges και η Prahova όπου ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή πετρελαίου και χημικού εξοπλισμού, ψυγεία, ηλεκτρικές λάμπες πυρακτώσεως και την παραγωγή αυτοκινήτων, η περιοχή έχει το πάνω χέρι σε επίπεδο χώρας. Το περιφερειακό ΑΕΠ αντιστοιχεί στο 12,4% του μέσου εθνικού ΑΕΠ και του 0,1% του μέσου όρου της Ε.Ε για το 2007-2011 (European commission, 2016k).

Η περιφέρεια εμφανίζει το υψηλότερο μερίδιο του εθνικού ΑΕΠ, μετά την περιοχή της πρωτεύουσας, του Βουκουρεστίου. Η βιομηχανία είναι ο βασικός συντελεστής για την τόνωση της τοπικής οικονομίας. Ορισμένοι τομείς έχουν μακρά παράδοση όπως τα χημικά και πετροχημικά μηχανήματα και προϊόντα, η αυτοκινητοβιομηχανία (εργοστάσια Dacia), μηχανήματα εξοπλισμού και οικοδομικά υλικά, υφάσματα και μια ανεπτυγμένη βιομηχανία τροφίμων. Η γεωργία έχει τεράστιες δυνατότητες εκμετάλλευσης, με 80,2% καλλιεργήσιμης γης. Η περιοχή αντιπροσωπεύει σχεδόν το 33% του τουριστικού δυναμικού ολόκληρης της Ρουμανίας. Τα έτη 2008-2013 ο μέσος όρος απασχόλησης στη γεωργία ήταν 31,6% δηλαδή το υψηλότερο, αλλά έχει μειωθεί σε σύγκριση με την περίοδο πριν από την κρίση (European commission, 2016k).

Οι υπόλοιποι κλάδοι απασχόλησης είναι η βιομηχανία (22,8%), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, μεταφορές και υπηρεσίες διαμονής (17%) και των κατασκευών (9,3%). Μόνο το 0,8% του εργατικού δυναμικού είναι ενεργή στον τομέα των χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών υπηρεσιών, και 0,7% το έργο της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Το μέσο ποσοστό ανεργίας ήταν 9,3% για τα άτομα 20-64 ετών για την περίοδο 2009-2013 ήταν πάνω από το εθνικό ποσοστό που είναι στο 7,1%. Η περιφέρεια αποτελεί σημαντικό κέντρο εισροών από άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) με 7,2% των εθνικών εισροών για το 2012. Στο ποσοστό ανεργίας στις 31 Δεκεμβρίου 2005 ήταν 7,4% (European commission, 2016k).

7.5.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιοχή κατατάσσεται δεύτερη από την άποψη της εθνικής έρευνας και ανάπτυξης και της καινοτομίας. Ο αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού ΕΑΚ μειώνεται σταδιακά. Η περιοχή έχει τέσσερα δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια, που βρίσκεται στις κομητείες Arges, Dâmbovița και Prahova. Το Περιφερειακό δυναμικό καινοτομίας είναι σχετικά χαμηλό με συνολικά 457 καινοτόμες επιχειρήσεις από τις 5.171 σε εθνικό επίπεδο, η περιφέρεια κατατάσσεται στην 6η θέση μεταξύ των οκτώ σε σχέση με την ανάπτυξη της καινοτομίας (European commission, 2016k).

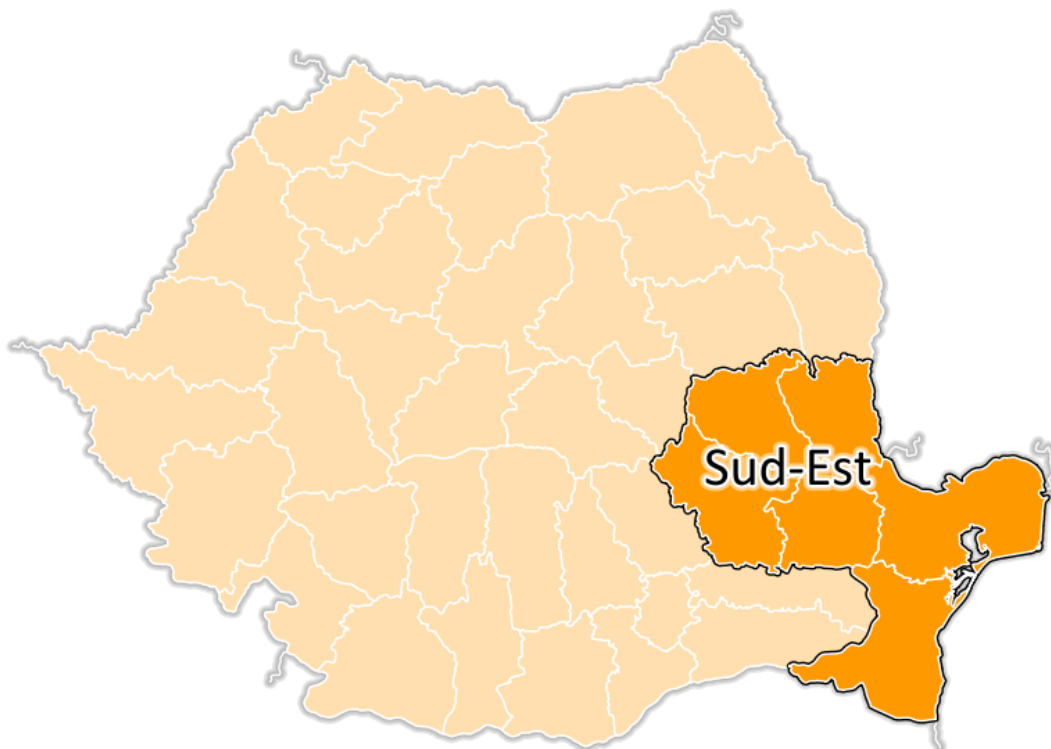
Η περιφέρεια φιλοξενεί 20 βιομηχανικά πάρκα, περισσότερο από το ένα τρίτο του συνολικού αριθμού της χώρας (52) (European commission, 2016k). Ωστόσο, δεν έχουν αξιοποιηθεί πλήρως. Υπάρχει μόνο μία επιχειρησιακή αξιοποίηση βιομηχανικών πάρκων Ε & Α εξειδικευμένη στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Η περιοχή φιλοξενεί επίσης τρία κέντρα για τη μεταφορά τεχνολογίας. Στην περιφέρεια

δραστηριοποιούνται οι εταιρίες Dacia και Renault που έχουν 150 αυτοκινητοβιομηχανίες.

7.6 Νοτιοανατολική περιφέρεια(sud est)

7.6.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Νοτιοανατολική περιφέρεια (εικόνα 3.28) είναι μια περιοχή ανάπτυξης στη Ρουμανία η οποία δημιουργήθηκε το 1998. Όπως και οι άλλες Περιφέρειες της ανάπτυξης, δεν έχει καμία διοικητική εξουσία, η κύρια λειτουργία της είναι στο συντονισμό των έργων περιφερειακής ανάπτυξης και τη διαχείριση των κονδυλίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι νομοί που αποτελούν μέρος της είναι: Braila, Buzau, Constanta, Galati, Tulcea και Vrancea. Η περιφέρεια καλύπτει 35.762 τετραγωνικά χιλιόμετρα ή 15% της συνολικής έκτασης της χώρας, η περιοχή είναι η δεύτερη μεγαλύτερη από τις 8 περιφέρειες της Ρουμανίας.

Εικόνα 3.29:χάρτης περιφέρειας Sud-Est

7.6.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το 2004, η περιοχή είχε πληθυσμό 2.850.318 κατοίκους, που αντιπροσωπεύουν το 13,1% του πληθυσμού με πυκνότητα 79,7 κατοίκους / τετραγωνικό χιλιόμετρο είναι κάτω από τον εθνικό μέσο όρο (90,91 κάτοικοι / τετραγωνικό χιλιόμετρο), την

υψηλότερη πυκνότητα πληθυσμού στην κομητεία του Galati (139,5 κατοίκους / τετραγωνικό χιλιόμετρο), κυριαρχείται από το βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο με το ίδιο όνομα και το χαμηλότερο στην Tulcea (29,9 κάτοικοι / km²), όπου οι φυσικές και οικονομικές συνθήκες είναι λιγότερο ευνοϊκές (European commission, 2016l).

Οι πόλεις συγκεντρώνουν το 55,5% του πληθυσμού, με τάσεις μειώνεται. Εκβιομηχάνιση μετά τον πόλεμο καθορίζεται συγκέντρωση του πληθυσμού σε Γαλάτσι, Βραΐλα και Κωσταντζα.

7.6.3 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Το Περιφερειακό ΑΕΠ αντιπροσωπεύει το 10% του μέσου εθνικού ΑΕΠ και το 0,1% της Ε.Ε για το 2007-2011. Η γεωργία έχει το μεγαλύτερο μερίδιο στην περιφερειακή οικονομία, καθώς στην περιφέρεια είναι μερικές από τις πιο σημαντικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας. Ωστόσο, η περιοχή έχει χαμηλή απόδοση αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματά της, με ανεπαρκή ικανότητα για τη δημιουργία ανάπτυξης και θέσεων εργασίας.

Τα έτοι 2008-2013 κατά μέσο όρο τα στοιχεία για την απασχόληση δείχνουν τις υψηλότερες συγκεντρώσεις του εργατικού δυναμικού στη γεωργία (28%) και η βιομηχανία (22,1%), ενώ οι υπηρεσίες του λιανικού εμπορίου, των μεταφορών και καταλύματα αντιπροσώπευαν το 21% του εργατικού δυναμικού (European commission, 2016l). Μόνο το 0,9% του εργατικού δυναμικού απασχολείται σε πληροφορίες και υπηρεσίες επικοινωνίας και 2,7% στον τομέα των επαγγελματικών και επιστημονικών υπηρεσιών, αντίστοιχα, γεγονός που δείχνει την αργή πρόοδο της περιοχής στον εκσυγχρονισμό.

Το μέσο ποσοστό ανεργίας από 2009 έως το 2013 ήταν 9,1%. Υψηλή περιοχές της φτώχειας σε ορισμένες χώρες να διατηρούν υψηλά τις περιφερειακές ανισότητες. Η περιοχή έχει μειωθεί σε άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) μετά την κρίση, καταλαμβάνοντας την 4η θέση στην χώρα το 2012, φθάνοντας το 5,5% των εθνικών εισροών ΞΑΕ (Εθνική Τράπεζα της Ρουμανίας και INS, 2012) (European commission, 2016l).

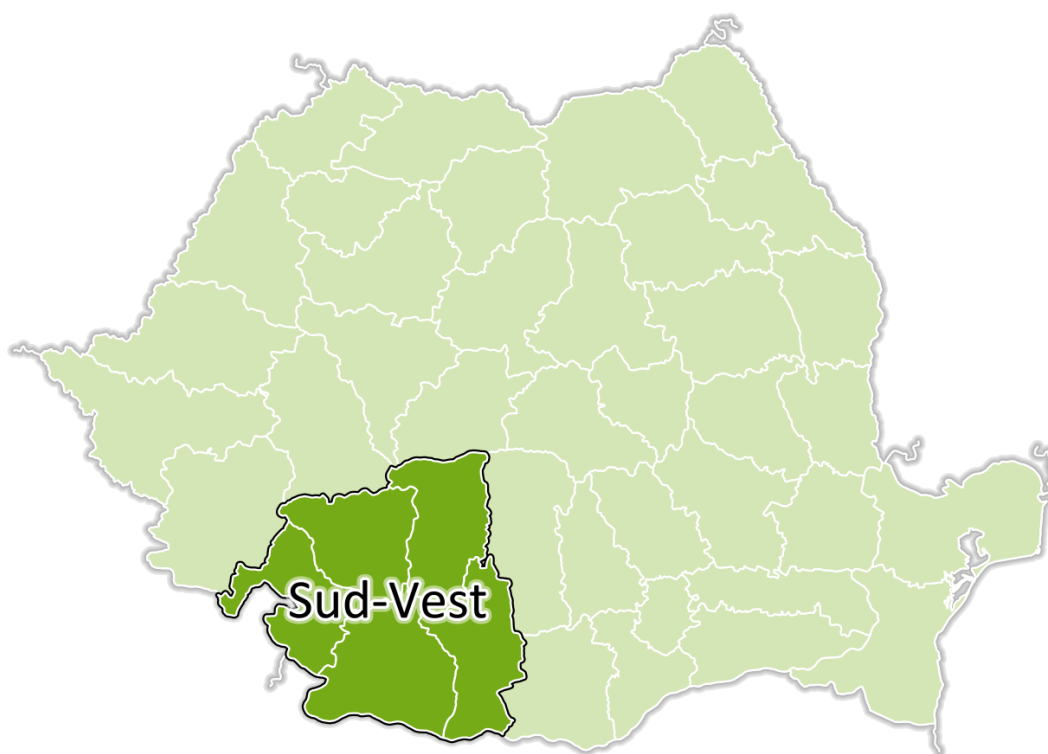
7.6.4 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιφέρεια έχει μικρή πιθανότητα ΕΑΚ, αντιπροσωπεύοντας χαμηλά μερίδια των εθνικών πόρων: 3% του εθνικού μέσου όρου δαπανών ΕΑΚ 2007-2012, 4,2% των μονάδων εθνικής Ε & Α (56 ερευνητικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων και 25 ιδιωτικά), και 3,8% των εργαζομένων ΕΑΚ στη Ρουμανία το 2012 (1.655 άτομα το 2012) το χαμηλότερο περιφερειακό μερίδιο. Η περιοχή διαθέτει 7 δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια, κυρίως στην Κωνσταντζα και Galati. Η Περιφερειακή δυναμική καινοτομία είναι, ωστόσο, σχετικά ισχυρή: η Νοτιοανατολική κατετάγη 2η μεταξύ των οκτώ περιφέρειες της χώρας το 2010 . Οι ΜΜΕ της περιοχής σε αριθμό 65.314, το 11,8% του συνόλου της χώρας είναι συγκεντρωμένες στην Κωνσταντζα, Γαλάτσι, και Buzău. Η περιοχή έχει τρία βιομηχανικά πάρκα (Γαλάτσι, Năvodari, Κωνσταντζα), δύο κέντρα μεταφοράς τεχνολογίας και ένα κέντρο πληροφορικής (Tulcea) (European commission, 2016l).

7.7 Sud-Vest(Νοτιοδυτική)

7.7.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Sud-vest(εικόνα 3.29) είναι μια περιοχή ανάπτυξης της Ρουμανίας, η οποία δημιουργήθηκε το 1998. Όπως και τις υπόλοιπες δεν έχει διοικητικές εξουσίες, η κύρια λειτουργία της είναι ο συντονισμός των έργων της περιφερειακής ανάπτυξης και την απορρόφηση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Sud-Vest αποτελείται από πέντε νομούς: Dolj, Γκόρι, Mehedinti, Olt και Valcea. Είναι μερικές φορές ονομάζεται Sud-Vest oltenia επειδή αποτελείται από 82,4% της ιστορικής περιοχής της Ολτενίας.

Εικόνα 3.30:Χάρτης περιφέρειας Sud-Vest

7.7.2 Γεωγραφικά & δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια βρίσκεται στο νοτιοδυτική Ρουμανία (από όπου παίρνει το όνομά της) καλύπτει 29.212 km², δηλαδή το 12,25% της Ρουμανίας. Έχει έναν πληθυσμό 2.330.792 κατοίκων με πυκνότητα 79,8 κατοίκους ανά Km² σύμφωνα με την απογραφή του 2002. Η περιοχή έχει πέντε νομούς, 40 δήμους (μεταξύ των οποίων 11 πόλεις), 408 κοινότητες και 2.070 χωριά (European commission, 2016m). Ο εθνικός

συντονισμός διασφαλίζεται από το Εθνικό Συμβούλιο Περιφερειακής Ανάπτυξης, και περιφερειακό επίπεδο από το Συμβούλιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Νοτιοδυτικής Ολτενία Οργανισμός Περιφερειακής Ανάπτυξης. Περιφερειακή ανάπτυξη ρυθμίζεται από τον νόμο 315/2004.

Η περιφέρεια δεν έχει κανένα ρόλο στον τομέα της χάραξης πολιτικής των Ε.Α.Κ. Οι πολιτικές ΕΑΚ σχεδιάζονται σε εθνικό επίπεδο και συντονίζεται από το Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, χωρίς περιφερειακή εστίαση.

7.7.3 Παραγωγικός τομέας

7.7.3.1 Γεωργικός τομέας

Στη νότια περιοχή οι καλλιέργειες δημητριακών καταλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις, ιδιαίτερα σε Olt, Dolj και Mehedinti τα πιο καλλιεργούμενα είδη σπυροφόρων δένδρων παράγουν κονιάκ δαμάσκηνων. Επίσης, καλλιεργείται μήλο, καρύδι ,ροδάκινο, βερίκοκο και σύκο και τα αμπέλια καταλαμβάνουν μεγάλες περιοχές εάν οι επικρατούσες Drăgășani ευγενείς ποικιλίες αμπέλου σε άλλες περιοχές είναι οι πιο διαδεδομένες ποικιλίες που παράγουν τα υβριδικά γνωστή zai bărg. Το ποτάμι λιβάδι πρακτική αγροτική περιοχή Olt και στην πόλη έχουν Dăbuleni καρπούζια καλλιεργούνται.

7.7.3.2 Φυσικοί πόροι

Το πιο σημαντικό είναι οι ενεργειακοί πόροι: πετρέλαιο και φυσικό αέριο στα διάφορα κέντρα επιχειρήσεων όπως στην Brădești, Ghercești, Coșoveni (Dolj), Ticleni Bustuchin (Γκόρι), Băbeni (Valcea), Iancu Jianu, Cungea, Poboru, Corbu, Icon (Olt) και λειτουργούν από την Εθνική Εταιρία των Λιγνιτών Ολτενία.

7.7.3.3 Βιομηχανία

Το πιο σημαντικό βιομηχανικό κέντρο είναι η Κραϊόβα, ακολουθούμενη από άλλες πρωτεύουσες. Οι πιο σημαντικοί κλάδοι της Βιομηχανίας της περιφέρειας είναι η ενεργειακή βιομηχανία (όλες οι μονάδες με εγκατεστημένη ισχύ άνω των 1.000 MW) (European commission, 2016m), υδροηλεκτρική ενέργεια μεταλλουργική βιομηχανία, αυτοκινητοβιομηχανία χαρακτηριστικό παράδειγμα η εταιρεία αυτοκινήτων ford, βιομηχανία ανταλλακτικών και ελαστικών αυτοκινήτων(χαρακτηριστικό παράδειγμα η γνωστή εταιρία Pirelli) , Χημική βιομηχανία, Οικοδομικά υλικά, ανεπτυγμένη ξυλεία ,κλωστοϋφαντουργία, ελαιουργεία ,μεγάλη βιομηχανία Μπύρας και κρασιού.

7.7.4 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Το Κατά κεφαλήν μέσο περιφερειακό ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 76% του εθνικού μέσου όρου και το 18,4% του ευρωπαϊκού μέσου όρου για το 2007-2011 (European commission, 2016m). Η περιφέρεια έχει πολύ διαφορετικούς τομείς ειδικοτήτων κατανεμημένες σε πέντε νομούς .Η Dolj για παράδειγμα έχει παραδοσιακές βιομηχανίες (τρακτέρ, αυτοκίνητα, αεροπλάνα, γεωργικά και βαρέων μηχανημάτων, πετρελαίου και φυσικού αερίου, τη χημική βιομηχανία, τα είδη ένδυσης, υφάσματα, γούνες, δέρμα, τρόφιμα και ποτά) και τη βιολογική γεωργία. Το τοπικό Πανεπιστήμιο της Κραϊόβα έχει πολλές ειδικότητες, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας.

Η Olt έχει μια διαφορετική βιομηχανία, με τη μεταλλουργία (αλουμίνιο) σε μια θέση κλειδί, και ένα υψηλό γεωργικό δυναμικό. Η Βιομηχανία μόλυβδου στην Γκόρι για την εξόρυξη και την επεξεργασία του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, λιγνίτη και μαρμάρων, αλλά και άλλες βιομηχανίες είναι συμπαντικές για την περιφερειακή ενίσχυση. Βιομηχανίες στην πόλη Mehedinti περιλαμβάνουν ναυπηγεία, την κατασκευή βαγονιών, την επεξεργασία του ξύλου, των ανόργανων προϊόντων, ξύλινα έπιπλα, χαρτοπολτού και χαρτιού, την εξόρυξη άνθρακα, την υδροηλεκτρική και η θερμική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και την παραγωγή βαρέος ύδατος. Η πολη Valcea έχει μια ισχυρή χημική βιομηχανία και βιομηχανία τροφίμων, άνθρακα, του πετρελαίου και την εκμετάλλευση του αλάτιου, την επεξεργασία του ξύλου, τα υποδήματα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα τα είδη ένδυσης, τον τουρισμό.

Παρά τη μεγάλη βιομηχανική βάση, ο μέσος όρος κατά το 2008-2013 βιομηχανικής απασχόλησης αντιπροσώπευε μόνο το 18% του εργατικού δυναμικού, ενώ η γεωργία συγκεντρώνονταν γύρω από το 46,6% του εργατικού δυναμικού. Χονδρικό και λιανικό εμπόριο δραστηριότητες, μεταφορές, στέγαση και υπηρεσίες εστίασης αντιπροσώπευαν το 14%, ενώ η κατασκευή το 4,5% (European commission, 2016m). Η πτώση της βιομηχανικής απασχόλησης (από το μέσο όρο του 23,5% για την περίοδο 2000-2008) αντικατοπτρίζει τη μαζική συρρίκνωση των τοπικών βιομηχανιών, με το μεγαλύτερο μέρος του απολυθέντως προσωπικού να απορροφάται στον τομέα της γεωργίας και των υπηρεσιών. Η γεωργική παραγωγικότητα είναι χαμηλή, λόγω της χαμηλής τεχνολογίας και των επενδύσεων, της περιορισμένης πρόσβασης σε πιστώσεις, το φτωχό πληθυσμό της υπαίθρου που ασκούν "γεωργία αυτοσυντήρησης».

Στοιχεία της Eurostat για το 2008-2013 για την απασχόληση στις πληροφορίες και την επικοινωνία, και τις επιστημονικές και τεχνολογικές βιομηχανίες, καθώς και στον χρηματοπιστωτικό τομέα ήταν πολύ χαμηλό (0,7%, 2,62% και 0,77%, αντίστοιχα), όλα κάτω από τον εθνικό μέσο όρο. Το μέσο ποσοστό ανεργίας των ατόμων για το 2009-2013 ήταν 6% για τα άτομα 25 ετών και άνω (European commission, 2016m). Η σημαντική αύξηση της ανεργίας στο 6,5% το 2013, και το υψηλό ποσοστό ανεργίας 20,6% των ατόμων μεταξύ 15-24 ετών θα μπορούσε επίσης να είναι λογικό λόγω της μεγάλης επιτάχυνσης της αποβιομηχάνισης της περιφέρειας και της έλλειψης στοχευμένων πολιτικών για την ανάπτυξη. Η περιφέρεια είναι μία από τις πιο αδύναμες όσον αφορά τις άμεσες ξένες επενδύσεις.

7.7.5 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιοχή έχει μικρή Ικανότητα σε ΕΑΚ, αντιπροσωπεύοντας χαμηλά μερίδια των εθνικών πόρων σε ΕΑΚ συγκεκριμένα λιγότερο από το 3% του εθνικού μέσου όρου δαπανών για ΕΑΚ το 2007-2012 και μόνο το 6% του συνολικού αριθμού των μονάδων E & A της χώρας (26 ερευνητικά ινστιτούτα και κέντρα, εκ των οποίων 18 στον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας). Οι Εργαζόμενοι σε ΕΑΚ αντιπροσωπεύαν μόνο το 4,8% του συνόλου της χώρας για το 2012 (2.076 άτομα), δείχνοντας μια σταθερή μείωση (INS, 2014). Από το 2008-2011 οι μέσες τιμές των περιφερειακών δημόσιων

(ΓΟΠ) και ιδιωτικών (ΕΔΕΑ) δαπάνων για Ε & Α είναι πολύ χαμηλή (0,22% και 0,05% του ΑΕΠ, αντίστοιχα) (European commission, 2016m).

Το μέσο μερίδιο των ανθρώπινων πόρων στην επιστήμη και την τεχνολογία του ενεργού πληθυσμού είναι 14,6%, λιγότερο από το μισό του μέσου όρου της ΕΕ (38,63%) κατά το 2000-2012 (European commission, 2016m). Ο τομέας των επιχειρήσεων είναι υποανάπτυκτος, μετρώντας τον χαμηλότερο αριθμό ιδιωτικών επιχειρήσεων στη χώρα. Αυτό είναι συνέπεια πολλών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, ένα υψηλό επίπεδο φτώχειας του πληθυσμού και το υψηλό επίπεδο του ενεργού εργατικού δυναμικού που ασχολούνται με την γεωργία επιβίωσης. Αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη υποδομής στήριξης των επιχειρήσεων από δύο βιομηχανικά πάρκα στην Dolj, ένα βιομηχανικό πάρκο πρασίνου σε Corabia και 5 θερμοκηπίδες εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων.

Οι αιτήσεις ευρεσιτεχνίας είναι πολύ λίγες (1,09 αιτήσεις ανά 1 εκατομμύριο κατοίκους), κάτω από τον εθνικό μέσο όρο του 1,24 και από το μέσο όρο της ΕΕ 2006-2010 (European commission, 2016m). Το χαμηλό δυναμικό ανάπτυξης και καινοτομίας αντανάκλα τις διαρθρωτικές δυσκολίες της περιοχής να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της οικονομίας της αγοράς με την τεράστια βιομηχανία απολύσεων, ιδιαίτερα στον τομέα της εξόρυξης άνθρακα, και να επιστρέψει στο «γεωργία επιβίωσης» κατά τη διάρκεια του 1995-2000.

7.8 vest(Δυτική)

7.8.1 Γενικά χαρακτηριστικά

Η Δυτική περιφέρεια(εικόνα 3.30) της Ρουμανίας, η οποία δημιουργήθηκε το 1998. Βρίσκεται στα δυτικά της Ρουμανίας, στα σύνορα με την Ουγγαρία και τη Σερβία, που αποτελείται από τέσσερις νομούς: Arad, Caras-Severin, Hunedoara και Timis. Όπως και οι άλλες περιφέρειες δεν ασκούν διοικητικές εξουσίες, μια από τις κύριες λειτουργίες της είναι ο συντονισμός των σχεδίων περιφερειακής ανάπτυξης και της απορρόφηση των κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εικόνα 3.31:Χάρτης περιφέρειας Vest

Την 1η Ιουλίου 2009, ο πληθυσμός της Περιφέρειας της Δυτικής ήταν 1.921.700 κάτοικοι, που αντιπροσωπεύουν 8,95% του πληθυσμού. Η περιοχή έχει το χαμηλότερο αριθμό του πληθυσμού όλων των περιφερειών και είναι επίσης η μόνη περιοχή με πληθυσμό λιγότερο από δύο εκατομμύρια κατοίκους. Σε σύγκριση με το 2000, λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης ροές και την ένταση της εξωτερικής μετανάστευσης, ο πληθυσμός έχει μειωθεί κατά 119.429 κατοίκους (European commission, 2016η).

7.8.2 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Η δυτική περιφέρεια έχει μια ταχέως αναπτυσσόμενη οικονομία, πάνω από τον εθνικό μέσο όρο ανάπτυξης, κατακτώντας τη 2η θέση μετά την περιφέρεια της πρωτεύουσας. Η οικονομία της χαρακτηρίζεται από το καταρτισμένο εργατικό δυναμικό από συμπαντικούς φυσικούς πόρους, κοσμοπολίτικη νοοτροπία και την πολυγλωσσία για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Το Περιφερειακό κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν 10,4% υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο και αντιπροσώπευε το 27% του μέσου όρου της Ε.Ε από το 2007 έως 2011 (European commission, 2016n).

Η βιομηχανική υποδομή της περιοχής είναι πολύ ανεπτυγμένη συγκεκριμένα ειδικεύετε στη παραγωγή αυτοκινήτων, κατασκευαστές μηχανημάτων, ηλεκτρονικών εξαρτημάτων, επεξεργασίας ξύλου, τα ορυχεία, χημική και φαρμακευτική βιομηχανία, κλωστοϋφαντουργία, τρόφιμα, κεραμικά και γυάλινα σκεύη, κ.λπ. Μεγάλο μέρος της τοπικής οικονομίας εστιάζεται στο εμπόριο με τις αγορές της Δυτικής Ευρώπης. Η περιοχή έχει μια διαφοροποιημένη υποδομή μεταφορών, η οποία είναι ένας σημαντικός υλικοτεχνικός κόμβος για την εξαγωγή προϊόντων προς τις ευρωπαϊκές αλλά και άλλες αγορές της Κεντρικής Ευρώπης.

Από το 2008-2013 κατά μέσο όρο τα στοιχεία για την απασχόληση δείχνουν μια ισορροπημένη διάρθρωση του εργατικού δυναμικού: η βιομηχανία (36%), υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένου και το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, διαμονής και διατροφής των υπηρεσιών, των επαγγελματικών υπηρεσιών πληροφοριών και των επικοινωνιών (23%), της γεωργίας (19%), των κατασκευών (8%). Μόνο το 1,3% του εργατικού δυναμικού απασχολείται στον τομέα της πληροφόρησης και της επικοινωνίας (παρόμοια με τον εθνικό μέσο όρο 1,4%) (European commission, 2016n). Ο τουρισμός είναι επίσης πολύ σημαντικός, λόγω της παρουσίας των εθνικών πάρκων (Retezat, Aruseni).

Το μέσο ποσοστό ανεργίας για το 2009-2013 ήταν 5,4% κάτω από το εθνικό ποσοστό που ήταν 7,1% (European commission, 2016n). Το 2008, 51.508 εταιρείες δραστηριοποιούνταν στον τομέα της βιομηχανίας, των κατασκευών και των υπηρεσιών που αντιστοιχεί στο 9,6% του συνόλου των επιχειρήσεων στη Ρουμανία οι πολύ μικρές επιχειρήσεις κυριαρχούν τα τελευταία χρόνια.

7.8.3 Έρευνα, Ανάπτυξη & Καινοτομία

Η περιοχή έχει 31 ερευνητικά κέντρα, και το 8% των εργαζομένων σε ΕΤΑΚ σε ολόκληρη τη Ρουμανία (3.453 άτομα) για το 2012. Η περιοχή διαθέτει πολύ καλή υποδομή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με 14 πανεπιστήμια (7 δημόσιου και 7 ιδιωτικού), κυρίως στην Τιμισοάρα και Αράντ (European commission, 2016n). Η Ε & Α στην περιφέρεια καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων: των κατασκευών, της γεωργίας και της οινοποιίας (Arad), της μηχανολογίας, Caras-Severin, επεξεργασίας μετάλλων και εξόρυξης στην Hunedoara.

Το Μέσο ποσοστό του Ανθρώπινου Δυναμικού που ασχολείτο με την Επιστήμη και την Τεχνολογία από τον ενεργό πληθυσμό της περιφέρειας είναι 21% για το 2000-2012, παρόμοιο με τον εθνικό μέσο όρο. Παρόλα αυτά Το περιφερειακό δυναμικό

καινοτομίας είναι χαμηλό ,συγκεκριμένα στην 7η κατάταξη ανάμεσα στις 8 περιφέρειες της χώρας (Ιννοβαρόμετρο, 2008). Στις επιδόσεις στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και εμπορικά σήματα και εφαρμογές σκοράρει σε πολύ χαμηλά επίπεδα η περιφέρεια. Η περιοχή φιλοξενεί πολλά βιομηχανικά πάρκα σε τέσσερις περιοχές (Arad, Resita, Hunedoara και την Τιμισοάρα), αλλά δεν υπάρχουν τεχνολογικά πάρκα, αφού η ίδρυση του Τεχνολογικού Πάρκου της Τιμισοάρα διακόπηκε λόγω λογιστικών περιορισμών. Ένα ιδιωτικό πρόγραμμα που ονομάζεται Εκκίνηση Hub προσφέρει επώαση εγκαταστάσεις αλλά μόνο σε μικρή κλίμακα λόγω οικονομικών περιορισμών.

Η δυτική περιφέρεια της Ρουμανίας είναι μέτρια καινοτόμος, διατηρώντας την χαμηλή απόδοση της στο πλαίσιο του Περιφερειακού πίνακα αποτελεσμάτων καινοτομίας από το 2004 όπου όλοι οι βασικοί δείκτες απόδοσης της βαθμολογίας συστήματος καινοτομίας είναι κάτω από το όριο του 50% του μέσου όρου της ΕΕ, εκτός από την απασχόληση σε εργασίες έντασης γνώσης, όπου είναι ο μοναδικός δείκτης που ανέρχεται πάνω από το 20% δηλαδή άνω του μέσου όρου της ΕΕ (European commission, 2016n). Τα πολύ χαμηλά επίπεδα δαπανών στον τομέα της E & A και της καινοτομίας και την ελάχιστη ποσότητα των δραστηριοτήτων καινοτομίας και συνεργασιών μεταξύ των ΜΜΕ είναι όλα κάτω από το 50% του μέσου όρου της ΕΕ όπου δικαιολογεί και εξηγεί τις πολύ χαμηλές επιδόσεις καινοτομίας στην περιφέρεια.

Ωστόσο, η περιφέρεια της Δύσης είναι η πρώτη ρουμανική περιφέρεια που επεξεργάστηκε μια Περιφερειακή Στρατηγική Καινοτομίας (RIS) για την περίοδο 2005-2008, με την υποστήριξη του 6ου πακέτου στήριξης. Ως ο μεγαλύτερος εργοδότης στην περιοχή (πάνω από 60.000 εργαζόμενοι) (European commission, 2016n) και ως γεννήτρια του μεγαλύτερου κύκλου εργασιών ανά βιομηχανικό κλάδο (Eur 1,6 δις), την αυτοκινητοβιομηχανία. Λόγω του πολυεθνικού χαρακτήρα του πληθυσμού στην περιφέρεια, η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη πολλών σχολείων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας γλώσσες των εθνικών μειονοτήτων και ξένων γλωσσών.

Κεφάλαιο 8^ο : Μέθοδος Ανάλυσης σε κύριες Συνιστώσες

8.1: Κεντρική ιδέα και σκοπός μεθόδου

Η κεντρική ιδέα της μεθόδου είναι η μείωση των διαστάσεων μιας βάσης δεδομένων. Μας επιτρέπει να συγκεντρώσουμε την πληροφορία που μας παρέχουν τα αρχικά μας δεδομένα σε πίνακες με λιγότερα στοιχεία παρέχοντας μας μια γεωμετρική αναπαράσταση της πληροφορίας.

Το κέρδος από την μέθοδο αυτή είναι ότι μπορούμε να εξετάσουμε τις συσχετίσεις ανάμεσα στις μεταβλητές και να διαπιστώσουμε αν συσχετίζονται ή όχι. Στην δική μας περίπτωση οι μεταβλητές είναι τα "index" που χρησιμοποιήσαμε για να συγκρίνουμε τις 27 περιφέρειες (παράρτημα). Ήταν επιτακτικό να χρησιμοποιηθεί μια τέτοια μέθοδος με κύριο χαρακτηριστικό την μείωση των διατάσεων των δεδομένων μιας και η μελέτη πραγματοποιήθηκε σε 27 περιφέρειες και συγκρίνονται για να προκύψει το συμπέρασμα μας 17/περιφέρεια μεταβλητές για 6 χρόνια (2003-2009) ήτοι 2.754 αριθμοί που πρέπει να απεικονιστούν δίνοντας μία εύκολη εικόνα στον αναγνώστη αλλά και και στην δουλειά του μελετητή.

Η μέθοδος Α.Κ.Σ. αποτελεί πολύ χρήσιμο εργαλείο για την ανάλυση σύνθετων φαινομένων που δεν μπορούν να μετρηθούν άμεσα, ειδικά όταν αναφέρεται σε χωρικές και διοικητικές ενότητες. Ο βασικός σκοπός της μεθόδου είναι να επιτρέπει την συμπίεση των διανυσμάτων από 2 σε 1 διάσταση χωρίς σημαντική αύξηση του σφάλματος.

Η Α.Κ.Σ. είναι μία μαθηματική μέθοδος και στηρίζετε στην γραμμική άλγεβρα είναι μία μέθοδος μετατροπής ενός συνόλου δεδομένων από συσχετισμένες μεταξύ τους μεταβλητές σε ασυσχέτιστες που προκύπτουν ως γραμμικοί συνδυασμοί των αρχικών μεταβλητών. Αυτές οι νέες ασυσχέτιστες μεταβλητές που δημιουργούνται ονομάζονται κύριες συνιστώσες (Principal Components).

Οι πρώτες συνιστώσες (components) είναι έτσι δομημένες ώστε να συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος της διακύμανσης που υπήρχε στο αρχικό σύνολο δεδομένων. Συγκεκριμένα η κύρια συνιστώσα (PC 1) είναι η κύρια συνιστώσα που εκφράζει το μεγαλύτερο ποσοστό μεταβλητότητας του δείγματος (πίνακας 2.7 μπλέ περίγραμμα 32,07%). Η δεύτερη κύρια συνιστώσα (PC 2) εκφράζει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό μεταβλητότητας του δείγματος (πίνακας 2.7, μπλέ περίγραμμα 28,07%)

Component	Eigenvalue	Eigenvalue %	
edugroup2564Total	5,4525	32,07%	0,3207
Totallandkmsup2supTotal	4,8857	28,74%	0,6081
poppersononkm	3,6782	21,64%	0,8245
Employgroup1564	0,9634	5,67%	0,8812
Unemp	0,7651	4,50%	0,9262
Pop	0,5412	3,18%	0,958
Rgdproduct	0,4075	2,40%	0,982
RgdmillionPPS	0,1163	0,68%	0,9888
unem12monthsmore	0,0775	0,46%	0,9934
bedhospi	0,0455	0,27%	0,9961
estabbedplaces	0,034	0,20%	0,9981
scientech	0,0238	0,14%	0,9995
Rgdproductmillion	0,006	0,04%	0,9998
RgdPPSinhabitant	0,0021	1,00%	0,9999
aepperiferies	0,0011	1,00%	1
Employgroup5564	0	0,00%	1
Employgroup2064	0	0,00%	1

2.7 P.C.A.

Όλες μαζί οι κύριες συνιστώσες εκφράζουν το 100% (πίνακας 2.7 κίτρινο περίγραμμα) της μεταβλητότητας του δείγματος. Ο πίνακας 2.7 αποτελεί βήμα της λύσης.

8.2: Μαθηματική ερμηνεία

Αφού στην παραπάνω ενότητα δώσαμε μία εικόνα στην χρησιμότητα της μεθόδου, είναι βασικό να δούμε το πώς υπολογίζονται οι Κύριες συνιστώσες με μαθηματικό τρόπο αλλά και πως ερμηνεύονται αυτές. Για την κατασκευή των κυρίων συνιστωσών τα βήματα είναι τα εξής:

- Αρχικά βρίσκουμε τις ιδιοτιμές και τα ιδιοδιανύσματα ενός πίνακα IAI .

Όπου η μεγαλύτερη ιδιοτιμή και το ιδιοδιάνυσμα της αντιστοιχούν στην πρώτη κύρια συνιστώσα (PC 1) και η δεύτερη μεγαλύτερη ιδιοτιμή στην δεύτερη κύρια συνιστώσα (PC 2) κλπ.
- Η διακύμανση της κάθε κύριας συνιστώσας είναι ίση με την ιδιοτιμή που της αντιστοιχεί.
- Η συνολική διακύμανση των κύριων συνιστωσών είναι ίδια με την συνολική διακύμανση των αρχικών μεταβλητών.
- Η γενικευμένη διακύμανση των κύριων συνιστωσών είναι ίδια με την συνολική διακύμανση των αρχικών μεταβλητών.
- Τέλος αν αθροίσουμε όλες τις συνιστώσες τότε θα διατηρήσουμε όλες τη διακύμανση, επομένως αν παραλείψουμε κάποιες από τις συνιστώσες κάποιο ποσοστό της διακύμανσης θα χαθεί. Άρα συμφέρει να διατηρήσουμε τις πρώτες συνιστώσες που μας εξηγούν το μεγαλύτερο κομμάτι της διακύμανσης.

Η μέθοδος P.C.A. εφαρμόζεται σε έναν πίνακα X ($N \times K$) όπου:

N : Σειρές-αντικείμενα (παρατηρήσεις) στην περίπτωση μας οι 27 περιφέρειες.

Και K : Στήλες-μεταβλητές, δείκτες στην περίπτωση μας 17/περιφέρεια (Α.Ε.Π., ανεργία κ.λ.π.)

$$X = N \times K \Leftrightarrow X = 1 * \Lambda + T \Pi + E$$

Λ : Ο μέσος όρος των μεταβλητών

T : Ο πίνακας των νέων συντεταγμένων

E : Πίνακας υπολοίπων μεταβλητών

Π : Πίνακας μικρότερων διαστάσεων μεταβλητών ως προς της αρχικές

Παράδειγμα 1:

$$\text{Έστω ο πίνακας διακύμανσης } \Sigma = \begin{pmatrix} 1 & -2 & 0 \\ -2 & 5 & 0 \\ 0 & 0 & 2 \end{pmatrix}$$

Οι ιδιοτιμές του πίνακα είναι (σε φθίνουσα σειρά) $\lambda_1=5.83$, $\lambda_2=2$, $\lambda_3=0.17$ καθώς και τα ιδιοδιανύσματα που τους αντιστοιχούν είναι τα

$$\alpha_1' = (-0.383 \quad 0.924 \quad 0), \quad \alpha_2' = (0 \quad 0 \quad 1), \quad \alpha_3' = (0.924 \quad 0.383 \quad 0).$$

Χρησιμοποιώντας λοιπόν αυτά βρίσκουμε πως οι κύριες συνιστώσες είναι οι:

$$Y_1 = -0.383X_1 + 0.924 X_2$$

$$Y_2 = X_3$$

$$Y_3 = 0.924X_1 + 0.383 X_2$$

Παρατηρούμε τα εξής:

- Προφανώς δεν υπάρχει περίπτωση μια ιδιοτιμή να είναι αρνητική αφού ένας πίνακας διακύμανσης είναι πάντα θετικά ορισμένος και άρα οι ιδιοτιμές του είναι θετικές ή μηδέν.
- Η μεταβλητή X_3 η οποία ήταν ασυσχέτιστη με τις υπόλοιπες είναι η δεύτερη κύρια συνιστώσα. Συνεπώς αν χρησιμοποιήσω ασυσχέτιστες μεταβλητές στην ανάλυση σε κύριες συνιστώσες αυτές θα ταυτιστούν με κάποια συνιστώσα και επομένως δεν κερδίζω τίποτα με το να τις χρησιμοποιήσω στην ανάλυση. Θυμηθείτε πως ένας σκοπός της ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες ήταν να οδηγηθώ σε ασυσχέτιστες μεταβλητές. Αν ξεκινήσω από ασυσχέτιστες δεν έχει νόημα η ανάλυση.
- Αν αλλάξω τα πρόσημα στις τιμές των ιδιοδιανυσμάτων αυτά συνεχίζουν να είναι λύσεις με την έννοια ότι ικανοποιούν όλες τις συνθήκες. Επομένως οι κύριες συνιστώσες δεν είναι μοναδικές καθώς μπορώ να αλλάξω τα πρόσημα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην είναι ξεκάθαρη η ερμηνεία τους. Παρόλα αυτά καθώς οι τιμές των συντελεστών δεν θα αλλάξουν σε απόλυτη τιμή μπορώ να 'αναγνωρίσω' κάπως τις συνιστώσες και την επίδραση των αρχικών μεταβλητών σε αυτές άσχετα με το πρόσημο.
- Οι διακυμάνσεις των τριών κυρίων συνιστωσών είναι
$$\begin{aligned} \text{Var}(Y_1) &= 5.83 \\ \text{Var}(Y_2) &= 2 \\ \text{Var}(Y_3) &= 0.17 \end{aligned}$$

Άρα η συνολική διακύμανση είναι 8 (όπως και στα αρχικά δεδομένα). Επομένως η 1η κύρια συνιστώσα εξηγεί το $5.83/8 = 72.8\%$ της συνολικής διακύμανσης, ενώ η 2η κύρια συνιστώσα το 25%. Και οι δύο μαζί εξηγούν το 97.8% και άρα αν αποφασίσει κάποιος να μην διατηρήσει την 3η (πιθανότατα για να περιορίσει τον αριθμό των μεταβλητών) του θα χάσει μόλις το 2.2% της πληροφορίας που είχαν τα αρχικά δεδομένα (Τακτικού, 2012).

8.3: Ανάλυση και ερμηνεία αποτελεσμάτων

Πρέπει όμως να εξετάσουμε και ένα συμπαντικό κομμάτι της μεθόδου, την ανάλυση των αποτελεσμάτων και την ερμηνεία τους. Για την κατανόηση θα μας βοηθήσει ο πίνακας 1.1 (παρακάτω) όπου είναι το γεωμετρικό αποτέλεσμα της Α.Κ.Σ.. Όπως αναφέραμε οι 2 πρώτες κύριες συνιστώσες συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό διακύμανσης ήτοι PC1 και PC2. Γεωμετρικά εμφανίζονται στον πίνακα 1.1 σε ένα καρτεσιανό σύστημα αξόνων όπου ο άξονας $\psi\psi'$ αποτελεί την 1^η κύρια συνιστώσα με ποσοστό διακύμανσης 32,07% και ο άξονας $x\chi'$ την 2^η κύρια συνιστώσα με ποσοστό διακύμανσης 28,74%. Αυτό σημαίνει πως ο άξονας $x\chi'$ με ποσοστό 28,74% εκπροσωπεί το 28,74% των 17 μεταβλητών άρα περίπου αντιπροσωπεύει 5 από τις 17 μεταβλητές ενώ ο $\psi\psi'$ 5,5 από τις 17 μεταβλητές. Επομένως και οι 2 άξονες μας δείχνουν εικόνα για 10,5 από τις 17 μεταβλητές άρα ποσοστό περίπου 62%. Τα 17 διανύσματα του πίνακα αποτελούν τις μεταβλητές όπου όσο μικρότερη η γωνία που σχηματίζουν με τους άξονες δηλαδή όσο μεγαλύτερη η προβολή τους τόσο πιο αντιπροσωπευτική η αξία τους ως προς τον άξονα που συγκλίνουν. Τα διανύσματα είναι ίσα μεταξύ τους γιατί είναι ευθύγραμμα τμήματα αλλά εμείς βλέπουμε την προβολή τους στο επίπεδο. Ενώ τα στοιχεία (κουκίδες) που είναι παρατεταγμένα στο σύστημα αποτελούν τις περιφέρειες όπου όσο πιο κοντά είναι η μία στην άλλη τόσο μεγαλύτερη η ομοιογένεια τους σε σχέση με τις 17 μεταβλητές. Επομένως είμαστε σε θέση να απαντήσουμε πίες περιφέρειες συγκλίνουν και ποιες αποκλίνουν μεταξύ τους.

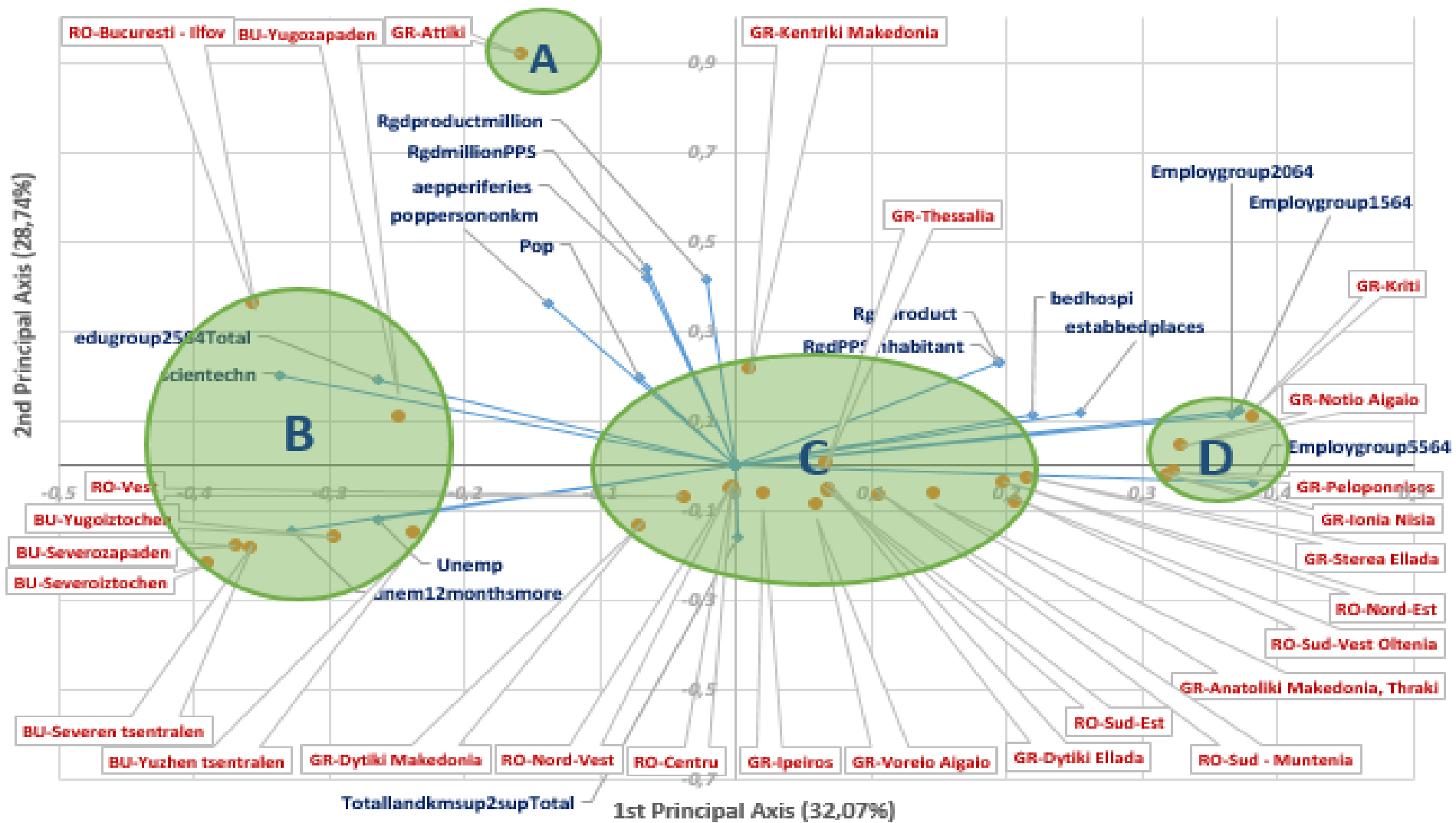
Κεφάλαιο 9^ο : Παρουσίαση διαγραμμάτων και ομαδοποίηση

Λόγο της ιδιομορφίας του προγράμματος gretl που χρησιμοποιήθηκε για την λύση της μεθόδου ανάλυσης σε κύριες συνιστώσες ήταν απαραίτητη η χρησιμοποίηση συντομογραφιών για την καλαίσθητη και λειτουργική εικόνα των μεταβλητών που συγκρίθηκαν και παρουσιάστηκαν στους άξονες που ακολουθούν αλλά και στους στατιστικούς πίνακες που παρουσιάζονται στο παράρτημα. Οι δείκτες που εξετάζονται αφορούν μεγέθη που κρίνονται σημαντικά για την ανάλυση μας, συγκεκριμένα εξετάστηκαν οι εξής παράγοντες:

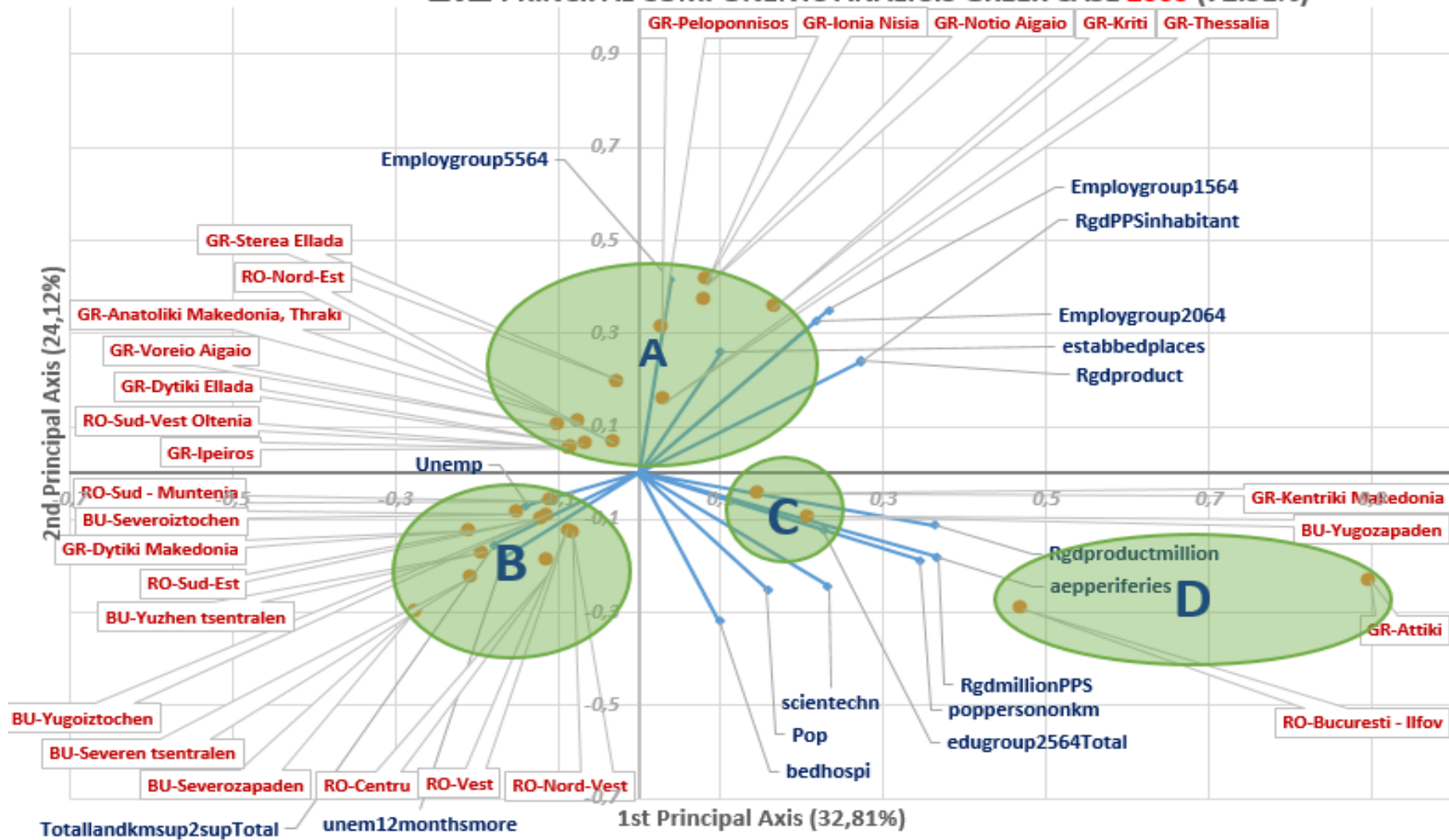
2.6 ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΩΝ		
ΜΕΓΕΘΗ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΑΝ	ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ	ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΣΥΣΤΙΜΑΤΩΝ ΑΞΟΝΩΝ
Επίτευξη τεταρτοβάθμιας εκπαίδευσης, ηλικιακό γκρούπ 25-64, % επι του συνόλου	Tertiary educational attainment, age group 25-64% Total	Edugroup2564Total
Συνολική επιφάνεια και επιφάνεια εδάφους σε τετραγωνικά χιλιόμετρα	Total and land area km ² Total area	Totallandkmsup2supTotal
Πυκνότητα πληθυσμού (Άτομα ανα χιλιόμετρο)	Population density(Persons per km)	poppersononkm
Απασχόληση στο ηλικιακό γκρούπ 15-64 (% επι του συνόλου)	Employment rate of the age group 15-64(% total)	Employgroup1564
Ανεργία (% επι του συνόλου)	Unemployment rate(% total)	Unemp
Πληθυσμός 1/1	Population on 1/1	Pop
Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν (Στάνταρ Αγοραστικής Δύναμης ανα κάτοικο τοις %)	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in %)	Rgdproduct
Περιφερειακό Ακαθάριστο Προϊόν (εκατομμύρια PPS)	Regional gross domestic product (million PPS)	RgdmillionPPS
Μακροχρόνια ανεργία (12 μήνες ή περισσότερο) σε ποσοστό επι του ενεργού πληθυσμού	Long-term unemployment rate (12 months and more)% of active population	unem12monthsmore
Διαθέσιμα κρεβάτια σε νοσοκομεία (Ανα 100.000 κατοίκους)	Available beds in hospitals(Per 100 000 inhabitants)	bedhospi
Αριθμός κλινών	Number of establishments and bed-places	estabbedplaces
Ανθρώπινοι Πόροι στην Επιστήμη και την Τεχνολογία (% επι του ενεργού πληθυσμού)	Human resources in science and technology(% of active population)	scientech
Περιφερειακό ΑΕΠ σε εκατομμύρια Ευρώ	Regional gross domestic product - million EUR	Rgdproductmillion
Περιφερειακό ΑΕΠ (PPS ανα κάτοικο)	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant)	RgdPPSinhabitant
ΑΕΠ περιφερειών	A.E.P-periferies	aepperifereies
Απασχολησιμότητα στο ηλικιακό γκρούπ 55-64 επι τοις %	Employment rate of the age group 55-64(%)	Employgroup5564
Απασχολησιμότητα στο ηλικιακό γκρούπ 20-64 επι τοις %	Employment rate of the age group 20-64(%)	Employgroup 2064

Από την επόμενη σελίδα παρουσιάζονται τα τελικά γραφήματα όπως αυτά διαμορφώθηκαν μέσω του στατιστικού προγράμματος gretl και του Excel και παρουσιάζουν τις 27 συγκρινόμενες περιφέρειες πάνω στο σύστημα των δύο κύριων συνιστωσών. Κάθε γράφημα απαρτίζεται από 4 ομάδες (A,B,C και D), η ομαδοποίηση των περιφερειών έχει ως κύριο στόχο να αναδείξει το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα σε κάποιες από τις περιφέρειες των τριών Βαλκανικών χωρών αλλά και την σύγκληση τους. Από την μέθοδο Α.Κ.Σ. μπορούμε να συμπεράνουμε με μικρό σφάλμα τα αποτελέσματα μας όπου δεν έχουν σκοπό να αναδείξουν ανεπτυγμένες και μη ανεπτυγμένες περιφέρειες αλλά το πόσο συγκλείουν ή αποκλίνουν οι περιφέρειες μεταξύ τους. Τέλος τα 17 διανύσματα μπορούν να μας δώσουν μια εικόνα σε συνδυασμό με τους στατιστικούς πίνακες για το πως περιφέρειες κατά την συγκρινόμενη περίοδο είχαν σε κάποιες μεταβλητές πολύ καλά ποσοστά ή αν βελτιώθηκαν ή χειροτέρεψαν.

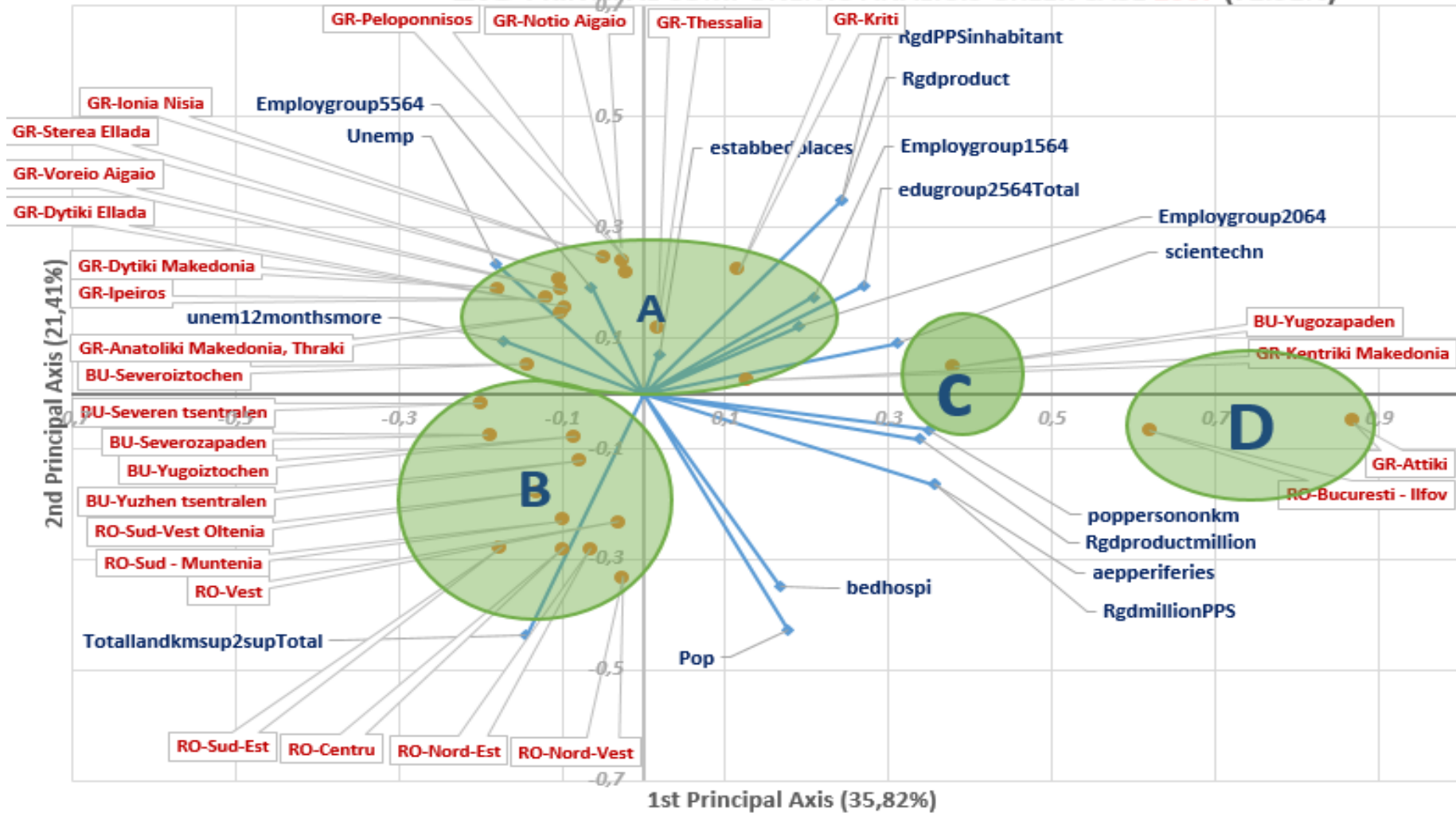
1.1 PRINCIPAL COMPONENTS ANALYSIS GREEK CASE 2003 (72.91%)

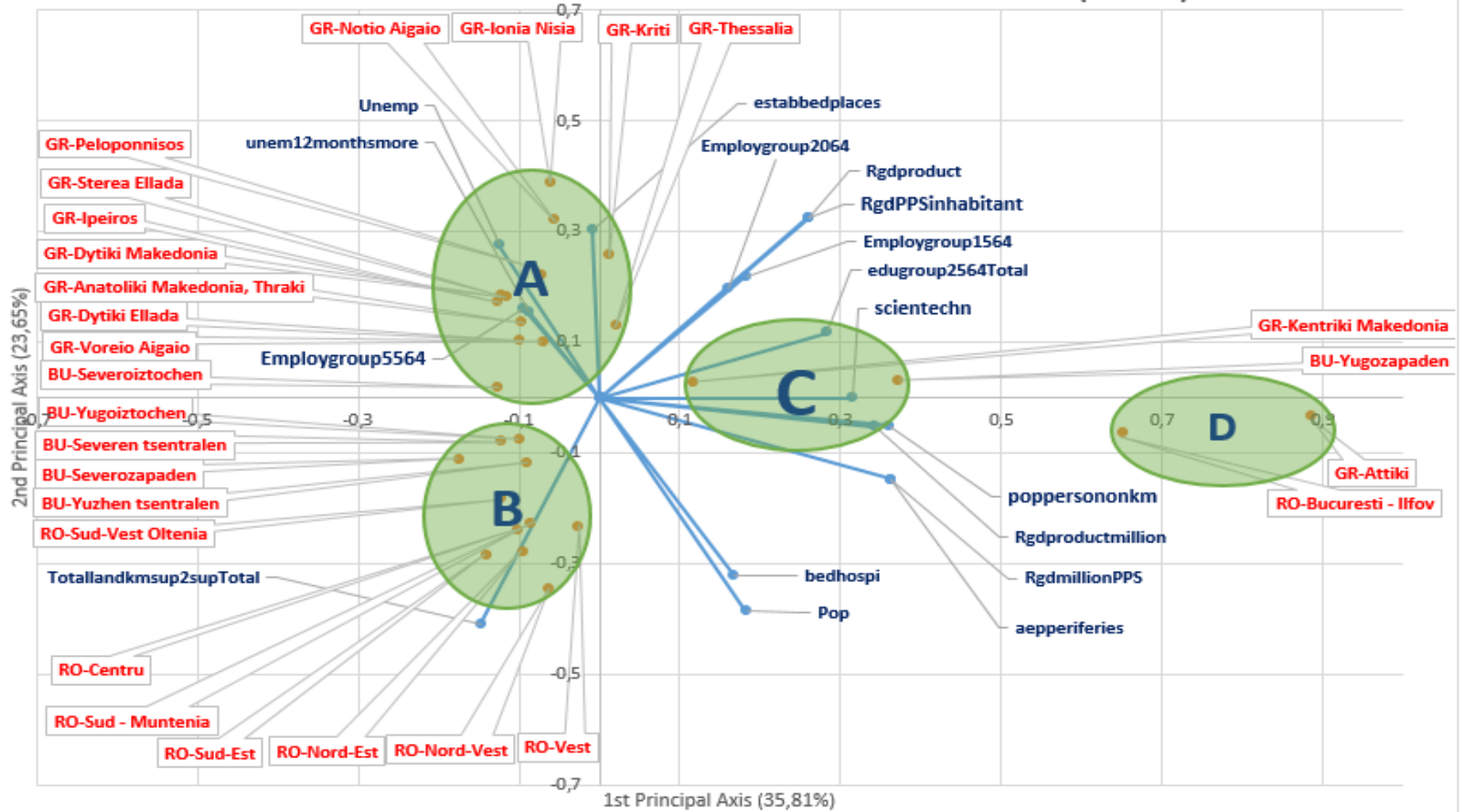
1.2 PRINCIPAL COMPONENTS ANALYSIS GREEK CASE 2005 (72.91%)

1.3 PRINCIPAL COMPONENTS ANALYSIS GREEK CASE 2007 (72.91%)

1.4 PRINCIPAL COMPONENTS ANALYSIS GREEK CASE 2009 (72.91%)

Κεφάλαιο 11^ο : Συγκεντρωτικός πίνακας ομαδοποίησης περιφερειών

Ο παρακάτω πίνακας 2.5 έχει σκοπό στην απλοποίηση της διαμόρφωσης των ομάδων και κατανόηση των αλλαγών από χρονιά σε χρονιά. Αφήνοντας πίσω το περίπλοκο των γραφημάτων.

2.5 Συγκεντρωτικός πίνακας ομαδοποίησης				
Ομάδες/Ετος	2003	2005	2007	2009
A	GR-Attiki	GR-Thessalia	GR-Thessalia	GR-Thessalia
		GR-kriti	GR-kriti	GR-kriti
		GR-Notio Aigaio	GR-Notio Aigaio	GR-Notio Aigaio
		GR-Ionia Nisia	GR-Ionia Nisia	GR-Ionia Nisia
		GR-Peloponnisos	GR-Peloponnisos	GR-Peloponnisos
		GR-Stereia Ellada	GR-Stereia Ellada	GR-Stereia Ellada
		GR-Anatoliki Makedonia,Thraki	GR-Anatoliki Makedonia,Traki	GR-Anatoliki Makedonia,Traki
		GR-Voreio Aigaio	GR-Voreio Aigaio	GR-Voreio Aigaio
		GR-Dytiki Ellada	GR-Dytiki Ellada	GR-Dytiki Ellada
		GR-Ipeiros	GR-Ipeiros	GR-Ipeiros
		RO-Nord-est	GR-Dytiki Makedonia	GR-Dytiki Makedonia
		RO-Sud-vest Oltenia	BU-Severoiztochen	BU-Severoiztochen
	B	BU-Yugozapaden	RO-Nord-Vest	BU-Severen tsentralen
BU-Yugoiztochen		RO-Vest	BU-Severozapaden	BU-Severen tsentralen
BU-Severozapaden		RO-Centru	BU-Yugoiztochen	BU-Severozapaden
BU-Severoiztochen		RO-Sud-Est	BU-Yuzhen tsentralen	BU-Yuzhen tsentralen
BU-Severen tsentralen		RO-Sud-Muntenia	RO-Sud-vest Oltenia	RO-Sud-vest Oltenia
BU-Yuzhen tsentralen		BU-Severoiztochen	RO-Sud-Muntenia	RO-Sud-Muntenia
RO-Bucuresti-Ilfov		BU-Yugoiztochen	RO-Vest	RO-Vest
RO-Vest		BU-Severen tsentralen	RO-Centru	RO-Centru
		BU-Severozapaden	RO-Sud-Est	RO-Sud-Est
		BU-Yuzhen tsentralen	RO-Nord-Vest	RO-Nord-Vest
	GR-Dytiki Makedonia	RO-Nord-est	RO-Nord-est	
C	GR-Kentriki makedonia	GR-Kentriki Makedonia	GR-Kentriki Makedonia	GR-Kentriki Makedonia
	GR-Thessalia	BU-Yugozapaden	BU-Yugozapaden	BU-Yugozapaden
	GR-Dytiki Makedonia			
	GR-Ipeiros			
	GR-Voreio Aigaio			
	GR-Dytiki Ellada			
	GR-Anatoliki Makedonia,Thraki			
	GR-Stera Ellada			
	RO-Nord-Est			
	RO-Sud-vest Oltenia			
	RO-Sud-Muntenia			
	RO-Sud-Est			
	RO-Centru			
RO-Nord-Vest				
D	GR-kriti	GR-Attiki	GR-Attiki	GR-Attiki
	GR-Notio Aigaio	RO-Bucuresti-Ilfov	RO-Bucuresti-Ilfov	RO-Bucuresti-Ilfov
	GR-Ionia Nisia			
	GR-Peloponnisos			

Κεφάλαιο 12^ο : Ανάλυση αποτελεσμάτων ομαδοποίησης

12.1: Ανάλυση έτους 2003

12.1.1: Ομάδα A: GR-Attiki

Βλέποντας τον πίνακα 1.1 παρατηρούμε πως οι περιφέρειες είναι διασκορπισμένες σε όλη την επιφάνεια των αξόνων εδώ έγκειται και η χρησιμότητα της ομαδοποίησης των περιφερειών ώστε να μπορούμε να συγκρίνουμε της ομάδες και όχι την κάθε περιφέρεια ξεχωριστά δίνοντας έμφαση κάθε φορά σε μεγάλες διαφορές που εμφανίζουν οι ομάδες των περιφερειών. Ξεκινώντας λοιπόν από την ομάδα Α όπου περιλαμβάνει μόνο την περιφέρεια Αττικής της Ελλάδας είναι εντυπωσιακό πως αποτελεί μια ομάδα μόνη της. Αυτό το χάσμα ανάμεσα στην συγκεκριμένη περιφέρεια και όλες τις υπόλοιπες από τα νούμερα που παρουσιάζονται για το κάθε έτος στους πίνακες του παραρτήματος είναι δικαιολογημένο. Συγκεκριμένα από τον πίνακα 5.4 βλέπουμε πως η περιφέρεια Αττικής έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό την 1 Ιανουαρίου από όλες τις περιφέρειες και των τριών χωρών με αριθμό 3.949.075 ατόμων.

Ακόμα παρατηρούμε πως έχει το υψηλότερο και με μεγάλη διαφορά από το δεύτερο περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν (στάνταρ αγοραστική δύναμη ανά κάτοικο) με το εντυπωσιακό ποσοστό του 110% και το υψηλότερο περιφερειακό Α.Ε.Π. ήτοι 72.861.000 ευρώ με δεύτερη να λαμβάνει την σκυτάλη η περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας της Ελλάδας με 26.283.000 ευρώ. Εδώ αξίζει να σημειωθεί πως η Ρουμανία και Βουλγαρία σημειώνουν πολύ χαμηλά ποσοστά στο περιφερειακό Α.Ε.Π. Στην Ρουμανία το μεγαλύτερο ποσό εμφανίζεται στην περιφέρεια Bukuresti-ilfon και στην Βουλγαρία στην περιφέρεια Yugozapaden με 11.144.000 και 7.184.000 αντίστοιχα. Ακόμα η περιφέρεια Αττικής κατέχει το υψηλότερο περιφερειακό Α.Ε.Π. (PPS ανά κάτοικο) που κυμαίνεται στα 22.700 ευρώ / άτομο όταν το υψηλότερο ποσό της Ρουμανίας είναι στα 10.100/άτομο και στην Βουλγαρία είναι 11.144/άτομο.

Βασική αιτία της διαφοράς της Αττικής από τις υπόλοιπες περιφέρειες είναι το Α.Ε.Π της που είναι στα 89.204.000 ευρώ όταν ο υψηλότερος αριθμός Α.Ε.Π. στη Βουλγαρία είναι στα 21.180.000 ευρώ και στην Ρουμανία στα 29.825.000 ευρώ.

Είναι εύλογο να καταλάβουμε πως το περιφερειακό Α.Ε.Π. και τα περισσότερα συγκρίσιμα στοιχεία που έχουμε χρησιμοποιήσει είναι υψηλότερα στις περιφέρειες που υπάγεται η πρωτεύουσα κάθε χώρας.

12.1.2: Ομάδα B: RO-Bucuresti-Ilfov, BU-Yugozapaden, BU-Yugoizthochen, BU-Severozapaden, BU-Severoiztochen, BU-Severen tsentralen, BU-Yuzhen Tsentralen

Στην ομάδα Β βλέπουμε πως υπάγονται όλες οι περιφέρειες της Βουλγαρίας και μόνο μια της Ρουμανίας το Bucuresti-ilfon. Είναι βασικό πως όλες οι περιφέρειες της Βουλγαρίας είναι σε μια ομάδα γιατί είναι εύκολο να καταλάβουμε πως δεν υπάρχει

μεγάλο χάσμα ανάμεσα τους. Από το διάγραμμα παρατηρούμε ότι η ομάδα Β θα μπορούσε να διαιρεθεί σε δυο υποομάδες την Β1 και Β2 όπου στην Β1 θα υπάγονταν η Bucuresti-ilfon και η Yugozaraden όπου είναι εύλογο να είναι σε καλύτερη κατάσταση αφού σε αυτές υπάγοντες και οι πόλεις πρωτεύουσες των δυο χωρών το Βουκουρέστι και η Σόφια, από της συνιστώσες που βρίσκονται κοντά τους καταλαβαίνουμε πως παρουσιάζουν πολύ καλά χαρακτηριστικά στην απασχόληση του ηλικιακού γκρουπ 25-54 και έχουν πολύ καλές επιδόσεις στην έρευνα και την τεχνολογία γεγονός που δικαιολογείται λόγω της πληθώρας των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων που έχουν αυτές οι περιφέρειες και το επίπεδο τους. Ακόμα παρατηρούμε πως η υποομάδα Β2 τείνει να πλησιάσει την ομάδα Α και τις συνιστώσες που αφορούν στο Α.Ε.Π. και το περιφερειακό Α.Ε.Π.

Στην Β2 υποομάδα θα ήταν όλες οι υπόλοιπες περιφέρειες της Βουλγαρίας όπου από ότι παρατηρούμε έχουν αυξημένα ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας δηλαδή πάνω από 12 μήνες. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε πως παρουσιάζεται αρκετά μεγάλο χάσμα ανάμεσα στις πρωτεύουσες και των τριών χωρών με τις υπόλοιπες περιφέρειες.

12.1.3: Ομάδα C: GR-Kentriki Makedonia, GR-Thessalia, GR-Stereia Ellada, GR-Anatoliki Makedonia-Thraki, GR-Dytiki Ellada, GR-Voreio Aigaiο, GR-Ipeiros, GR-Dytiki Makedonia, RO-Nord-Vest, RO-Centru, RO-Sud-Est, RO-Sud-Muntēnia, RO-Sud-Vest Oltenia, RO-Nord-Est

Βλέποντας την ομάδα C όπου περιλαμβάνει τις περισσότερες περιφέρειες της πάνω Ελλάδας και όλες τις Ρουμανίας με εξαίρεση τη Bucuresti-ilfon βλέπουμε κατευθείαν την διαφοροποίηση της περιφέρειας της κεντρικής Μακεδονίας από τον μέσο όρο που κυμαίνονται όλες οι υπόλοιπες περιφέρειες έχοντας καλύτερα ποσοστά στα οικονομικά μεγέθη όπως το Α.Ε.Π όπου έχει το δεύτερο μεγαλύτερο από όλες τις περιφέρειες με 32.178.000 ευρώ και περιφερειακό Α.Ε.Π 26.283.000 ευρώ ενώ έχει το μεγαλύτερο ποσοστό στην ομάδα της στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστό 19,2%. Παρατηρώντας τις συνιστώσες βλέπουμε πως οι περιφέρειες της Ρουμανίας και της Ελλάδας εμφανίζουν μεγάλα ποσοστά απασχόλησης στο ηλικιακό γκρουπ 55-64 από αυτό συμπεράνουμε πως απασχολούνται περισσότερο οι μεγάλες ηλικίες και πως οι νέοι έχουν πρόβλημα στην επαγγελματική τους αποκατάσταση.

12.1.4: Ομάδα D: GR-Kriti, GR-NotioAigaiο, GR-Ionia Nisia, GR-Peloponnisos

Η ομάδα D απαρτίζεται μόνο από περιφέρειες της Ελλάδας συγκεκριμένα από τα νησιώτικα συμπλέγματα των Ιόνιων νήσων του Νοτίου Αιγαίου την Κρήτη και την Πελοπόννησο. Είναι εμφανή και από τις συνιστώσες και από τον στατιστικό πίνακα 1.1 πως η περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης στο ηλικιακό γκρουπ 15-64 και 20-64 με ποσοστά 64,1% και 71,1% αντίστοιχα. Αλλά και οι περιφέρειες Πελοποννήσου και Ιόνιων νήσων παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά απασχόλησης σε όλα τα ηλικιακά γκρουπ και ιδιαίτερα στο ηλικιακό γκρουπ 55-64 όπως οι περισσότερες Ρουμανικές περιφέρειες της ομάδας C.

12.1.5: Γενική ανάλυση αποτελεσμάτων έτους 2003

Σε γενικές γραμμές από την ομαδοποίηση που προέκυψε λαμβάνοντας υπόψη τα στατιστικά στοιχεία του παραρτήματος και τα διανύσματα όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί μπορούμε να πούμε πως οι περιφέρειες της Ελλάδας υπερτερούν έναντι στις περιφέρειες της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας όσον αφορά τα οικονομικά χαρακτηριστικά τους λαμβάνοντας υπόψιν τους δείκτες του περιφερειακού Α.Ε.Π και του Α.Ε.Π περιφερειών. Στα οικονομικά μεγέθη που συγκρίναμε έρχονται δεύτερες οι περιφέρειες της Ρουμανίας και τρίτες της Βουλγαρίας.

Όμως στα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά και τα αποτελέσματα έρευνας και τεχνολογίας αντιστρέφονται οι ρόλοι και έρχεται πρώτη η Βουλγαρία στους τελειόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ηλικιακό γκρουπ 25-64 και στους ανθρωπίνους πόρους στην επιστήμη και τεχνολογία με δεύτερη την Ελλάδα και τελευταία την Ρουμανία. Αυτό οφείλεται κυρίως στην δυναμική και στην εξωστρέφεια που έχουν τα βουλγαρικά πανεπιστήμια πάνω στις επιστήμες υγείας αλλά και σε άλλους κλάδους.

Στα γενικά στοιχεία της απασχόλησης σε όλα τα ηλικιακά γκρουπ φαίνεται πρώτη η Ελλάδα μετά η Ρουμανία και έπειτα η Βουλγαρία. Αν θέλαμε να συνδέσουμε τα αποτελέσματα της απασχόλησης με την εκπαίδευση που ασχοληθήκαμε παραπάνω θα μπορούσαμε ένα πούμε πως η Βουλγαρία αν και κατέχει τα μεγαλύτερα ποσοστά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν απορροφάει το σύστημα της, τους επιστήμονες που αποφοιτούν γιατί συνήθως οι φοιτητές της προέρχονται από άλλες ευρωπαϊκές χώρες που μετά το πέρας των σπουδών τους επιστρέφουν στις πατρίδες τους ή σε άλλες περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες ψάχνοντας καλύτερες συνθήκες δουλειάς από αυτές της χώρας τους.

Σε υποδομές νοσοκομειακής περίθαλψης βλέπουμε τις περιφέρειες της Ρουμανίας να είναι μπροστά με περισσότερα διαθέσιμα κρεβάτια σε νοσοκομεία δεύτερη την Βουλγαρία ενώ τρίτη έρχεται η Ελλάδα.

Αν μπορούσαμε να κάνουμε μια πρόβλεψη για τα χρόνια που έρχονται θα μπορούσαμε να πούμε πως μεγαλύτερες πιθανότητες καλύτερευσης σε όλα τα επίπεδα , οικονομικά υποδομών και έρευνας ανάπτυξης και καινοτομίας έχουν οι περιφέρειες της Βουλγαρίας λόγω της επένδυσης τους σε ανθρώπινο δυναμικό πάνω στη έρευνα και τεχνολογία. Γιατί η επένδυση στην εκπαίδευση είναι ο μόνος τρόπος τόνωσης μακροπρόθεσμα του πλούτου μιας κοινωνίας. Η επένδυση δηλαδή σε ανθρώπινων κεφάλαιο όπου αποφέρει στο ίδιο το άτομο αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι από την εποχή του Πλάτωνα έχει συζητηθεί το πόσο σημαντική είναι η επένδυση στην εκπαίδευση της κοινωνίας, ώστε οι πολίτες της να καταστούν «λογικοί άνδρες», άρα και οικονομικά αποτελεσματικοί.

12.2: Ανάλυση έτους 2009

Το έτος 2009 βλέπουμε μια στροφή 180 μοιρών και στις θέσεις των περιφερειών αλλά και στις συνιστώσες. Αυτό κατά κύριο λόγο οφείλετε στην παγκόσμια κρίση που

ξέσπασε το 2008. Παρά ταύτα και σε αυτό το έτος οι ομάδες είναι 4 οι Α, Β, C και D. Θα ξεκινήσουμε λοιπόν βγάζοντας κάποια συμπεράσματα για τις ομάδες και την ομοιογένεια που παρουσιάζουν οι περιφέρειες που βρίσκονται στην ίδια ομάδα.

12.2.1: Ομάδα D: GR-Attiki, RO-Bucuresti-Ilfov

Η ομάδα D απαρτίζεται από την περιφέρεια Αττικής της Ελλάδας και την περιφέρεια Bucuresti-ilfov της Ρουμανίας. Κοινό χαρακτηριστικό και στις δυο αυτές περιφέρειες είναι ότι και οι δυο έχουν υπό την περιφέρειά τους τις πρωτεύουσες Αθήνα και Βουκουρέστι και των δυο χωρών. Όπως παρατηρούμε και από τις συνιστώσες αλλά και από τα νούμερα του στατιστικού πίνακα 2.3 η περιφέρεια Αττικής παρουσιάζει τα υψηλότερα νούμερα στα οικονομικά μεγέθη από όλες τις περιφέρειες και των τριών χωρών. Συγκεκριμένα η περιφέρεια Αττικής για το έτος 2009 έχει περιφερειακό Α.Ε.Π 110.494.000 ευρώ , Α.Ε.Π 119.057.000 ευρώ και περιφερειακό Α.Ε.Π/κάτοικο (PPS αγοραστική δύναμη) 29.300 ευρώ.

Όμως και η περιφέρεια Bucuresti-ilfov παρουσιάζει αντίστοιχα μεγάλα ποσοστά τα μεγαλύτερα σε Ρουμανία και Βουλγαρία και τα δεύτερα μεγαλύτερα όσον αφορά το σύνολο των περιφερειών σε Α.Ε.Π και περιφερειακό Α.Ε.Π/κάτοικο.

Όσον αφορά την απασχόληση και την ανεργία η περιφέρεια Αττικής έχει διπλάσιο ποσοστό ανεργίας από την περιφέρεια Bucuresti-ilfov συγκεκριμένα 9.1% και 4% αντίστοιχα. Ακόμα αρκετή διαφορά βλέπουμε όσον αφορά τις υποδομές υγείας μιας και τα διαθέσιμα κρεβάτια της περιφέρειας Bucuresti-ilfov είναι διπλάσια από της Αττικής. Στα ποσοστά της απασχόλησης της εκπαίδευσης και της έρευνας και τεχνολογίας οι δυο περιφέρειες δεν παρουσιάζουν συμπαντικές διαφορές.

12.2.2: Ομάδα C: GR-Kentriki Makedonia, BU-Yugozapaden

Η ομάδα C περιλαμβάνει και αυτή δυο μόνο περιφέρειες, την Κεντρική Μακεδονία της Ελλάδας και την Yugozapaden της Βουλγαρίας. Οι δυο περιφέρειες παρουσιάζουν μεγάλη ομοιογένεια στα περισσότερα χαρακτηριστικά τους αλλά και αρκετές διαφορές. Όπως και το 2003 και πάλι η περιφέρεια της Βουλγαρίας παρουσιάζουν καλύτερα νούμερα όσον αφορά τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με ποσοστό 33,7% στο ηλικιακό γκρουπ 25-64 ενώ η περιφέρεια κεντρικής Μακεδονίας 24% σημαντική όμως είναι και η διαφορά όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό στην επιστήμη και τεχνολογία με διαφορά περίπου 10 μονάδων. Ακόμα έχουμε μεγάλη διαφορά στην απασχόληση στο ηλικιακό γκρουπ 15-64 με την Yugozapaden της Βουλγαρίας να έχει ποσοστό 70,4% απασχολούμενους και την Κεντρική Μακεδονία 58,1% ενώ παρόμοια διαφορά εμφανίζεται και στα υπόλοιπα ηλικιακά γκρουπ. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η διπλάσια διαφορά στο ποσοστό ανεργίας όπου η περιφέρεια της Ελλάδας έχει ποσοστό ανεργίας 10,1% ενώ της Βουλγαρίας 4,1%, εντυπωσιακή είναι η διαφορά της μακροχρόνιας ανεργίας όπου είναι τετραπλάσια της Ελλάδας έναντι στις περιφέρειες της Βουλγαρίας τελευταία διαφορά ανάμεσα στις δυο περιφέρειες εμφανίζεται στο περιφερειακό Α.Ε.Π όπου της Κεντρικής Μακεδονίας είναι διπλάσιο από της Yugozapaden της Βουλγαρίας.

Όμως όπως είπαμε αρχικά έχουν και πολλές ομοιότητες οι δυο περιφέρειες. Αυτές οι ομοιότητες επικεντρώνονται περισσότερο στα οικονομικά στοιχεία όπως εν παραδείγματι το Α.Ε.Π, το Α.Ε.Π/κάτοικο, το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν(σάνταρ αγοραστικής δύναμης) και το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν.

12.2.3: Ομάδα Β: BU-Yugoiztochen, BU-Severen Tsentralen, BU-Severozapaden, BU-Yuzhen Tsetralen, RO-Sud-Vest Oltenia, RO-Sud Muntenia, RO-Vest, RO-Centru, RO-Sud Est, RO-Nord Vest, RO-Nord Est

Η ομάδα Β περιλαμβάνει όλες τις περιφέρειες της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας εκτός από τις περιφέρειες που σε αυτές υπάγονται οι πρωτεύουσες των δυο χωρών η Bucuresti-Ilfov της Ρουμανίας και η yugozapaden της Βουλγαρίας και μια ακόμα περιφέρεια της Βουλγαρίας η Severoiztochen. Οι περιφέρειες παρουσιάζουν τόσες ομοιογένειες όσες και οι διαφορές τους.

Οι βασικές ομοιότητες των περιφερειών είναι κυρίως στην απασχόληση σε όλα τα ηλικιακά γκρουπ 15-64, 20-64 και 55-64. Ακόμα στο ποσοστό των ανθρώπινων πόρων στην επιστήμη και τεχνολογία στις υποδομές της υγείας και πρόνοιας σύμφωνα με τα διαθέσιμα κρεβάτια στα νοσοκομεία. Η ανεργία επίσης είναι στα ίδια ποσοστά περίπου σε όλες τις περιφέρειες.

Υπάρχουν όμως μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις περιφέρειες αρχικά στο ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ηλικιακό γκρουπ 25-64 όπου οι περιφέρειες της Βουλγαρίας έχουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από ότι της Ρουμανίας. Όμως όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη όπως το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν(σε σάνταρ αγοραστική δύναμη) στο περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν στο Α.Ε.Π και στο περιφερειακό Α.Ε.Π/κάτοικο οι περιφέρειες της Ρουμανίας φαίνεται να έχουν το πλεονέκτημα έναντι στις περιφέρειες της Βουλγαρίας.

Μεγάλες διαφορές βλέπουμε και στα επίπεδα της ανεργίας όπου οι περιφέρειες της Βουλγαρίας έχουν μεγαλύτερη μακροχρόνια ανεργία σε μεγάλο ποσοστό από τις περιφέρειες της Ρουμανίας.

12.2.4: Ομάδα Α: GR-Thessalia, GR-Sterea Ellada, GR-Anatoliki Makedonia-Thraki, GR-Dytiki Ellada, GR-Voreio Aigaio, GR-Ipeiros, GR-Dytiki Makedonia, GR-Kriti, GR-Notio Aigaio, GR-Ionia Nisia, GR-Peloponnisos, BU-Severoiztochen

Στην ομάδα Α βλέπουμε πως περιλαμβάνονται όλες οι περιφέρειες της Ελλάδας και μια περιφέρεια της Βουλγαρίας η Severoiztochen εκτός της Κεντρικής Μακεδονίας και της Αττικής χαρακτηριστικό αυτών των περιφερειών είναι η αυξημένη ανεργία επί του συνόλου που κυμαίνεται κατά μέσο όρο περίπου στο 10%. Ακόμα παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς την απασχόληση σε όλα τα ηλικιακά γκρουπ. Μια άλλη ομοιότητα ανάμεσα στις περιφέρειες είναι η υποδομές υγείας και πρόνοιας όσον αφορά τον αριθμό των διαθέσιμων κρεβατιών σε νοσοκομεία με εξαίρεση την Βουλγαρική περιφέρεια που υστερεί σε αυτόν τον τομέα.

Βλέποντας τον στατιστικό πίνακα και τις συνιστώσες έτσι όπως έχουν διαμορφωθεί παρατηρούμε πως το Νότιο αιγαίο τα Ιόνια νησιά η Πελοπόννησος και η στερεά Ελλάδα εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με μεγαλύτερη προβολή στην συνιστώσα του στοιχείου σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιφέρειες όπου εμφανίζουν ποσοστά πάνω από 17,3%.Επισης μεγάλη διαφορά εμφανίζεται στα οικονομικά μέγεθος συγκεκριμένα στο περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν στο περιφερικό Α.Ε.Π και στο περιφερειακό Α.Ε.Π/κάτοικο με τα μικρότερα ποσοστά να εμφανίζουν η Δυτική Μακεδονία η Δυτική Ελλάδα τα ιώνια νησιά και το βόρειο Αιγαίο αυτό εξηγείται γεωγραφικά Κυρίως.

12.2.5 Γενική ανάλυση αποτελεσμάτων έτους 2009

Σε αυτό το σημείο μπορούμε να έχουμε μια γενική εικόνα για το 2009. Συμπερασματικά οι περιφέρειες της Βουλγαρίας υπερτερούν και σε αυτήν την χρονιά έχοντας περισσότερους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ανθρώπινους πόρους στην επιστήμη και τεχνολογία με δεύτερη να έρχεται η Ελλάδα και τρίτη η Ρουμανία. Στα οικονομικά χαρακτηριστικά έχουμε μερικές ιδιομορφίες μιας και όσον αφορά το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν σε σπάντα αγοραστική δύναμη το περιφερειακό Α.Ε.Π/κάτοικο και το περιφερειακό Α.Ε.Π η Ελλάδα έχει την πρώτη θέση ακολουθεί η Ρουμανία και έπειτα η Βουλγαρία. Ενώ στο Α.Ε.Π και το περιφερειακό ακαθάριστο προϊόν έρχεται πρώτη η Ρουμανία έπειτα η Ελλάδα και τελευταία η Βουλγαρία. Όσον αφορά την απασχόληση σε όλα τα ηλικιακά γκρουπ(15-64,20-64,55-64) με μικρή απόκλιση είναι πρώτες οι περιφέρειες της Βουλγαρία έπειτα της Ελλάδας και στην τελευταία θέση η Ρουμανία. Τα ποσοστά της ανεργίας μας δείχνουν τη Ρουμανία να εμφανίζει τα μικρότερα ποσοστά έπειτα οι περιφέρειες της Βουλγαρίας και τελευταίες οι περιφέρειες της Ελλάδας. Τα ίδια αποτελέσματα εμφανίζει και η μακροχρόνιας ανεργίας. Οι υποδομές υγείας και πρόνοιας όπως προσδιορίζεται από τα διαθέσιμα κρεβάτια σε νοσοκομεία η Ρουμανία είναι ορατή ακολουθούμενη από την Βουλγαρία και τελευταία την Ελλάδα. Στον τουριστικό τομέα σύμφωνα με την διαθεσιμότητα σε κρεβάτια η Ελλάδα εμφανίζει τα περισσότερα με δεύτερη αν έρχεται η Ρουμανία και τελευταία την Βουλγαρία.

Κεφάλαιο 13^ο : Γενικά Συμπεράσματα

- Το έτος 2003 παρατηρούμε να εμφανίζετε αισθητό περιφερειακό χάσμα ανάμεσα στις περιφέρειες της Ρουμανίας και των υπολοίπων περιφερειών το οποίο παύει να υπάρχει το 2009 αφού οι περιφέρειες της Ελλάδας πλέον είναι αυτές που απέχουν από της υπόλοιπες περιφέρειες, αυτό μπορεί να δικαιολογηθεί λόγω της ένταξης της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας στην Ε.Ε. το 2007 και της κοινής τους πολιτικής και οικονομικής ανάπτυξης. Της Ελλάδας η αλλαγή κατά ένα μεγάλο ποσοστό οφείλετε στην πολιτικοοικονομική κρίση που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2008.
- Το εγχώριο χάσμα των περιφερειών της Ελλάδας που εμφανίζεται το 2003 από το 2009 παρατηρούμε πως εξαλείφεται με εξαίρεση την περιφέρεια Αττικής δίνοντας μας την αίσθηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος περιφερειακής πολιτικής για κοινωνικοοικονομική συνοχή στις περιφερειακές ενότητες της Ε.Ε..
- Βασική παρατήρηση είναι πως οι περιφέρειες στις οποίες εντάσσονται οι πρωτεύουσες των χωρών-μελών της Ε.Ε. αποκλίνουν κατά πολύ από τις υπόλοιπες περιφέρειες. Είδη από το 2003 η περιφέρεια Αττικής αποτελούσε μία ομάδα μόνη της και φαινόταν η τάση και των 2 υπολοίπων περιφερειών (πρωτεύουσες) στην σύγκλιση μαζί της, πράγμα που πραγματοποιείται το 2009. Αποτέλεσμα εύλογο αφού τα περισσότερα προγράμματα χρηματοδότησης απορροφούνται κατά ένα μεγάλο ποσοστό από της πρωτεύουσες των μελών της Ε.Ε. κάνοντάς τις ακόμα πιο ανεπτυγμένες.
- Το 2009 παρατηρείτε η απομάκρυνση των περιφερειών από το μέσω όρο που κυμαινόταν η πλειοψηφία κατά το 2003.
- Εκτός από την εισαγωγή της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην Ε.Ε. το 2007 που είχε ως αποτέλεσμα να μπουν σε μία ομάδα οι περιφέρειες τους το 2009, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η οικονομική κρίση που ξέσπασε στα Βαλκάνια το 2009 φέρνοντας ίδιες επιπτώσεις και στις 2 χώρες.
- Ως γενικό συμπέρασμα μπορούμε να πούμε πως το εγχώριο χάσμα από το 2003 έως το 2009 εξαλείφθηκε με εξαίρεση της περιφέρειες που σε αυτές υπάγονται οι πρωτεύουσες των χωρών μελών της Ε.Ε.. Παρόλα αυτά το χάσμα ανάμεσα στις περιφέρειες των τριών συγκρινόμενων χωρών υπάρχει ακόμα. Από τα αποτελέσματα μας θα μπορούσαμε να κάνουμε μια πρόβλεψη, πως το χάσμα αυτό θα εξαλειφθεί με την πάροδο του χρόνου όμως εξισώνοντας τις 27 περιφέρειες προς τα κάτω.

Παράρτημα

Στατιστικοί πίνακες

2.1 Στατιστικά στοιχεία έτους 2003

geo/index	Tertiary educational attainment, age group 25-64 % Total	Total land area km²/<sup>km²> Total area	Population density(Persons per km)	Employment rate of the age group 15-64(% total)	Unemployment rate(% total)	Population on 1/1	Regional gross domestic product (PS per inhabitant in %)	Regional gross domestic product (million PPS)	Long-term unemployment rate (12 months and more)% of active population	Available beds in hospitals(Per 100 000 inhabitants)	Number of establishments and bed-places	Human resources in science and technology(% of active population)	Regional gross domestic product - million EUR	Regional gross domestic product (PS per inhabitant)	A.E.P.-periferies	Employment rate of the age group 55-64(%)	Employment rate of the age group 20-64(%)
BU-Severozapaden	18,8	19070,3	51,6	48,4	12,1	993778	27	5586	8,3	554,2051	57	30,1	1895	5600	5586	28,4	53,3
BU-Severen tsentralen	18,8	14974	64,1	50,5	14,7	966969	27	5451	10,3	562,2495	82	28,3	1849	5600	5451	30,1	55,7
BU-Severoiztochen	18,5	14487,4	69,3	50,9	20,3	1007579	30	6221	14,2	533,1703	321	24,5	2110	6200	6221	31,9	56,4
BU-Yugoiztochen	18,5	19798,7	57,7	52,7	15,4	1147097	31	7347	10	588,0193	214	27,1	2492	6400	7347	31,6	58,3
BU-Yugozapaden	30,1	20306,4	104,2	58,1	11,3	2113323	49	21180	7,4	682,9693	164	38,4	7184	10100	21180	33	64,2
BU-Yuzhen tsentralen	16,4	22365,1	70,2	52,4	11,9	1576760	26	8391	7,6	577,4919	221	22,7	2846	5300	8391	28,5	58,1
GR-Anatoliki Makedonia, Thraki	13,8	14157	43,3	60,5	10,1	606513	68	8554	5,3	335,5107	353	18,1	6987	14100	8554	46	65,4
GR-Kentriki Makedonia	19,2	19147	100,3	57,6	10	1889350	82	32178	5,8	521,4594	1126	25,8	26283	16900	32178	40,8	62,3
GR-Dytiki Makedonia	13,4	9451	31,7	54,8	15,9	292725	84	5086	10,1	419,4807	282	19	4154	17200	5086	41,2	59,9
GR-Thessalia	16,6	14037	53,4	58	10,4	746748	81	12268	6,1	438,6024	539	22	10021	16600	12268	45	63,1
GR-Ipeiros	17,8	9203	38,1	57,5	11,3	345643	78	5427	7	417,7456	250	24,1	4433	16000	5427	46	62,6
GR-Ionia Nisia	10,8	2307	90,4	63,2	10,3	207240	92	4131	3,8	450,2712	841	14,1	3374	19000	4131	50,9	68,7
GR-Dytiki Ellada	13,9	11350	63,7	56,9	9,5	702954	73	11040	6,4	300,6197	262	19,3	9018	15100	11040	45,4	61,9
GR-Sterea Ellada	10,9	15549	36	59,6	9,4	554875	99	11472	6,3	177,124	537	14,4	9370	20500	11472	44,5	64,4
GR-Peloponnisos	11,9	15490	38,1	64	8,2	588942	83	10218	4,3	285,0465	570	15,2	8346	17000	10218	53,6	68,7
GR-Attiki	24	3808	1040	58	8,9	3949075	110	89204	5	589,5868	702	34,3	72861	22700	89204	34,6	63,1
GR-Voreio Aigaio	13,3	3836	53,3	54,2	7,7	203779	82	3466	5,2	314,8021	403	20,4	2831	17000	3466	40,1	60
GR-Notio Aigaio	10,9	5286	59,7	60,1	11,2	314018	110	6837	2,1	396,5108	1900	16,2	5585	22600	6837	44,1	66
GR-Kriti	16,6	8336	71,9	64,1	5,3	597041	91	11224	2,6	505,4967	1452	18,4	9168	18700	11224	53,9	71,1
RO-Nord-Vest	8,4	34159	81,6	56,8	5,7	2750406	30	16786	3,8	730,8025	368	17,3	6272	6100	16786	33,9	62,4
RO-Centru	8	34100	75,4	56,1	7	2548331	32	16970	4,5	726,2203	842	17,6	6341	6700	16970	32,9	62,1
RO-Nord-Est	7,2	36850	103,6	62,7	5,8	3746330	22	16870	3,2	596,0852	310	13,4	6304	4500	16870	48	69,4
RO-Sud-Est	8,2	35762	91,7	57,2	7,6	2863406	27	16163	4,6	578,6183	1081	17,3	6039	5700	16163	39,6	63,6
RO-Sud - Muntenia	7,2	34453	100,6	59,8	7,5	3368615	25	17590	5,1	520,9215	365	14,5	6573	5200	17590	45	65,9
RO-Bucuresti - Ilfov	22,6	1821	1256,8	56,2	9,6	2208150	66	29825	5,9	1050,5832	94	36,6	11144	13500	29825	21,3	61,7
RO-Sud-Vest Oltenia	8,5	29212	81,8	62,3	6,1	2336018	26	12505	3,6	592,0999	183	14,4	4672	5400	12505	53,8	68,6
RO-Vest	9,7	32034	61,7	56,7	7,4	1951518	35	13893	4,2	754,5943	326	20,3	5191	7100	13893	32,5	62,6

2.2 Στατιστικά στοιχεία έτους 2005

geo/index	Tertiary educational attainment, age group 25-64 % Total	Total and land area km²/<sup>> Total area	Population density (Persons per km)	Employment rate of the age group 15-64(% total)	Unemployment rate(% total)	Population on 1/1	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in %)	Regional gross domestic product (million PPS)	Long-term unemployment rate (12 months and more)% of active population	Available beds in hospitals (Per 100 000 inhabitants)	Number of establishments and bed-places	Human resources in science and technology(% of active population)	Regional gross domestic product - million EUR	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant)	A.E.P.-periferies	Employment rate of the age group 55-64 (%)	Employment rate of the age group 20-64 (%)
BU-Severozapaden	17,5	19070,3	49,5	49,4	12,6	954395	28	5970	8	580,2393	97	26,8	2188	6200	5970	28,7	54,9
BU-Severen tsentralen	20	14974	62,2	52,5	12,5	938073	28	6056	7,6	576,4728	105	28,2	2219	6400	6056	32,3	58,2
BU-Severozitochen	19,2	14487,4	68,6	55,6	12,1	996533	32	7106	6,8	501,4764	488	25,8	2604	7100	7106	35,9	61,8
BU-Yugoiztochen	17,8	19798,7	56,7	55,3	8,3	1128102	34	8711	4,5	584,9647	356	26,3	3193	7700	8711	36,4	61,7
BU-Yugozapaden	31,5	20306,4	104,6	61,5	7,6	2122105	54	25792	4,4	664,0574	222	40,1	9453	12200	25792	39	67,7
BU-Yuzhen tsentralen	15,6	22365,1	69	54	11	1549365	28	9820	7,1	592,1161	287	22	3599	6300	9820	33,1	60,3
GR-Anatoliki Makedonia, Thraki	15,4	14157	43,5	59,4	11,9	609774	66	9109	6,9	373,7327	362	20,8	7782	14900	9109	43,6	64,1
GR-Kentriki Makedonia	21,4	19147	101,3	57,3	11,2	1907660	73	31267	5,6	525,0973	1210	28,7	26714	16300	31267	38,6	61,9
GR-Dytiki Makedonia	17,5	9451	31,7	52,1	18,1	292420	82	5399	12,3	435,2235	285	24,5	4613	18500	5399	33,6	56,6
GR-Thessalia	18,6	14037	53,6	60,7	9,4	749497	70	11835	5,1	444,2856	564	23,6	10111	15700	11835	47,9	65,6
GR-Ipeiros	19	9203	38,2	56,7	11,5	346260	66	5100	7,2	488,5356	272	25	4358	14700	5100	46	62,1
GR-Ionia Nisia	12,3	2307	91	64	8,6	208421	96	4480	2,2	443,245	913	16,2	3828	21400	4480	50,8	69,5
GR-Dytiki Ellada	16,3	11350	63,6	55,9	10,7	702077	72	11395	6,2	302,9731	271	22,2	9735	16200	11395	43,1	60,9
GR-Sterea Ellada	14	15549	36,1	59,8	11	556684	89	11133	6,1	178,6951	540	19,2	9512	19900	11133	39,8	64,6
GR-Peloponnisos	15	15490	38,2	63,9	8,6	589767	75	9981	5,2	305,4963	587	18,6	8528	16900	9981	53	68,8
GR-Attiki	25,5	3808	1048,3	60,6	9,1	3982897	116	103991	4,6	579,6191	707	35,2	88846	26000	103991	38,4	65,3
GR-Voreio Aigaio	16,1	3836	53,1	56,2	10,6	203194	72	3288	6,4	308,8092	399	24	2810	16200	3288	41,9	61
GR-Notio Aigaio	11,6	5286	60,7	60,2	9,5	319603	105	7567	2,6	433,8702	1932	18,2	6465	23500	7567	46,8	65,5
GR-Kriti	19,7	8336	72,9	64,1	7,2	605459	84	11411	2,7	476,111	1522	23,7	9749	18700	11411	53,1	69,8
RO-Nord-Vest	9,1	34159	81,3	55,9	5,9	2742676	32	19911	3,2	749,3251	480	18	9363	7300	19911	35,6	61,8
RO-Centru	9,7	34100	75	54,1	8,4	2533421	34	19155	4,5	736,6512	993	20,8	9008	7600	19155	28,4	59,9
RO-Nord-Est	9,4	36850	103,4	61,4	5,7	3735512	23	18976	3	588,5583	402	15,6	8923	5100	18976	54,9	68
RO-Sud-Est	8,5	35762	91,3	54,6	7,9	2849959	30	19226	4,3	579,1081	1228	17,8	9040	6800	19226	36,1	60,4
RO-Sud - Muntenia	7,9	34453	99,6	57,9	9,2	3338195	29	21518	5,4	523,8763	409	15,3	10118	6500	21518	42,5	63,8
RO-Bucuresti - Ilfov	25,4	1821	1259,4	59,3	6,9	2209768	81	40341	4,1	1043,7312	122	39,5	18970	18300	40341	26,6	65,2
RO-Sud-Vest Oltenia	10,6	29212	81	60,1	6,6	2313903	27	13869	4,1	589,2451	227	17	6522	6000	13869	51,9	66,1
RO-Vest	10,9	32034	61,2	56,5	6,7	1935094	38	16591	3,9	763,6148	365	19,8	7802	8600	16591	31,8	62,7

2.3 Στατιστικά στοιχεία έτους 2007

geo/index	Tertiary educational attainment, age group 25-64 % Total	Total and land area km²/sup> Total area	Population density(Persons per km)	Employment rate of the age group 15-64(% total)	Unemployment rate(% total)	Population on 1/1	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in %)	Regional gross domestic product (million PPS)	Long-term unemployment rate (12 months and more)% of active population	Available beds in hospitals(Per 100 000 inhabitants)	Number of establishments and bed-places	Human resources in science and technology(% of active population)	Regional gross domestic product - million EUR	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant)	A.E.P-periferies	Employment rate of the age group 55-64(%)	Employment rate of the age group 20-64(%)
BU-Severozapaden	17,4	19070,3	47,6	57,1	9	916308	27	6243	5,9	603,3511	128	24,8	2506	6700	6243	38,2	64
BU-Severen tsentralen	19,3	14974	60,3	57	10,7	909962	28	6595	7	584,3508	157	26,2	2647	7000	6595	39,7	63,2
BU-Severozitochen	20,3	14487,4	67,9	59,8	10,8	986125	34	8485	5,9	480,5528	511	25,4	3406	8500	8485	42,8	66
BU-Yugoiztochen	17,7	19798,7	55,9	59,7	6,5	1110344	33	9191	3,4	589,4066	556	23,9	3690	8100	9191	39	66,8
BU-Yugozapaden	33,2	20306,4	104,7	68,5	3,9	2126182	66	35008	2	661,8205	322	40,4	14053	16500	35008	49	75
BU-Yuzhen tsentralen	16,6	22365,1	67,9	60,5	5,6	1523752	29	11134	3,7	596,8416	344	23,5	4470	7200	11134	41,2	67,3
GR-Anatoliki Makedonia, Thraki	17	14157	43,6	60,7	9,8	612405	66	10070	5,5	378,4531	385	23,6	8926	16400	10070	43,5	65,1
GR-Kentriki Makedonia	22,7	19147	102,2	59,2	9,1	1925521	73	35261	4,9	526,5715	1238	30,5	31256	18200	35261	40,3	64
GR-Dytiki Makedonia	16,9	9451	31,4	55,4	12,1	291207	82	5968	7,6	426,9786	190	25	5290	20500	5968	38,4	60,3
GR-Thessalia	21,4	14037	53,8	60,9	7,8	753278	68	12813	3,8	517,0004	586	28,3	11358	17000	12813	46,3	66,4
GR-Ipeiros	19,5	9203	38,2	59	10	346793	65	5597	6	466,6531	310	25,4	4961	16100	5597	46,8	64,1
GR-Ionia Nisia	12,3	2307	91,5	61,3	9	209990	94	4932	2,5	483,2204	924	17,5	4372	23400	4932	48,3	66,3
GR-Dytiki Ellada	19,4	11350	63,3	56,9	9,9	700213	70	12226	5,1	314,6653	275	26,8	10838	17400	12226	45,3	62,3
GR-Stereia Ellada	13,9	15549	36,3	61,1	9,4	560050	83	11577	4,7	189,1121	528	18,2	10262	20600	11577	43,5	66
GR-Peloponnisos	15,9	15490	38,3	65,7	7,3	592303	75	11097	4,1	307,6224	619	20	9837	18700	11097	54,6	70,4
GR-Attiki	27,1	3808	1055,6	61,7	7,8	4009165	117	117805	3,8	580,668	695	37,5	104426	29200	117805	38,3	66,6
GR-Voreio Aigaio	17	3836	52,8	57,9	8,1	202094	73	3699	3,4	335,6574	391	24,3	3279	18300	3699	42,9	63,4
GR-Notio Aigaio	12,1	5286	61,9	60	9,4	325505	102	8338	2,1	467,4756	1948	18,5	7391	25400	8338	43	65,2
GR-Kriti	21	8336	74,1	65	5,4	615256	80	12368	1,6	466,3252	1525	26	10964	20000	12368	55,8	70,2
RO-Nord-Vest	11	34159	81	57	4,3	2729256	40	27052	1,8	739,9377	554	20,3	15132	9900	27052	38,1	62,6
RO-Centru	11,1	34100	74,7	55,1	8,5	2524176	42	26168	4	716,5657	1209	21,4	14637	10400	26168	31,6	60,6
RO-Nord-Est	10,3	36850	103,1	61,3	5	3727910	26	24307	2,6	581,5209	459	15,9	13596	6500	24307	56,5	67,3
RO-Sud-Est	8,8	35762	90,8	54,7	8,5	2834335	34	23864	4,4	562,0051	1247	18,1	13348	8400	23864	37,3	59,9
RO-Sud - Muntenia	8,6	34453	98,7	60,5	8,2	3304840	34	27913	4,2	496,5684	426	16,1	15613	8500	27913	45,5	66,1
RO-Bucuresti - Ilfov	26,3	1821	1271,9	62,4	4,1	2232162	96	53208	2	970,7288	151	41,3	29762	23900	53208	29,8	67,8
RO-Sud-Vest Oltenia	11,1	29212	80	59,3	6,8	2285733	32	18172	3,5	564,7306	259	17,2	10165	8000	18172	50,9	65,1
RO-Vest	11,4	32034	61	59,6	5,6	1926707	46	22104	3	731,5604	389	20,5	12364	11500	22104	34,7	65,6

2.4 Στατιστικά στοιχεία έτους 2009

geo/index	Tertiary educational attainment, age group 25-64 %	Total and land area km²/<sup>Total area	Population density(Persons per km)	Employment rate of the age group 15-64(% total)	Unemployment rate(% total)	Population on 1/1	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant in %)	Regional gross domestic product (million PPS)	Long-term unemployment rate (12 months and more)% of active population	Available beds in hospitals(Per 100 000 inhabitants)	Number of establishments and bed-places	Human resources in science and technology(% of active population)	Regional gross domestic product - million EUR	Regional gross domestic product (PPS per inhabitant)	A.E.P.-periferies	Employment rate of the age group 55-64 (%)	Employment rate of the age group 20-64(%)
	Total																
BU-Severozapaden	17,1	19070,3	45,8	57,5	8	881573	27	5812	4,4	633,0175	148	24,4	2601	6400	5812	41,4	63,9
BU-Severen tsentralen	20,5	14974	58,7	57,9	8,4	884857	29	6316	4,1	608,1952	203	29	2827	6900	6316	39,6	64
BU-Severoiztochen	21,2	14487,4	67,2	59,2	10,4	976062	36	8273	4,8	495,353	492	27,1	3703	8400	8273	44,7	65,1
BU-Yugoiztochen	16,9	19798,7	55,1	61,2	6,6	1094253	36	9492	3	625,3438	605	23,1	4248	8500	9492	44,8	67,9
BU-Yugozapaden	33,7	20306,4	105	70,4	4,1	2129855	75	37206	1,4	692,1248	394	41,9	16651	17600	37206	52	76,4
BU-Yuzhen tsentralen	18,1	22365,1	66,9	60,5	7,3	1500519	31	10958	2,8	659,609	408	26	4904	7100	10958	47,5	66,9
GR-Anatoliiki Makedonia, Thraki	19,3	14157	43,6	59,6	11,1	613600	69	9937	5,5	371,3707	487	24,2	9222	16100	9937	41,8	64,8
GR-Kentriki Makedonia	24	19147	102,5	58,1	10,1	1937031	75	34186	4,7	535,8295	3313	31,6	31727	17500	34186	38,3	62,6
GR-Dytiki Makedonia	17,3	9451	31,2	57,7	12,4	289768	86	5878	5,8	438,7334	273	23,9	5455	20200	5878	41,1	62,4
GR-Thessalia	23,9	14037	53,7	61,5	9,2	753263	69	12300	3,5	556,2621	2190	31,2	11416	16200	12300	49,6	67
GR-Ipeiros	19	9203	38,3	59,7	11,2	347944	66	5434	6,2	476,8498	1107	24,3	5043	15500	5434	46,7	64,2
GR-Ionia Nisia	12,4	2307	91,5	65,4	9,5	210479	93	4642	1,9	323,2079	6201	17,3	4308	21900	4642	51,7	69,9
GR-Dytiki Ellada	18,2	11350	63	57,6	9,7	698380	70	11503	4,9	311,4086	445	24,4	10676	16400	11503	41,7	62,6
GR-Sterea Ellada	15,4	15549	36,4	59,1	10,5	561742	83	10962	4,4	189,3965	1424	20,8	10173	19300	10962	44	63,8
GR-Peloponnisos	15	15490	38,3	66,3	7,9	592371	76	10634	4,2	314,7272	1012	18,2	9869	17800	10634	57,7	70,8
GR-Attiki	28,3	3808	1057,9	62,1	9,1	4029326	125	119057	3,3	582,1525	1137	38,6	110494	29300	119057	38,4	66,7
GR-Voreio Aigaio	18,3	3836	52,6	56,6	6,6	201330	77	3661	3,1	345,2902	951	29,3	3398	18000	3661	37,5	61,8
GR-Notio Aigaio	11,7	5286	62,8	60,8	12,3	330953	109	8512	1,7	484,8386	5406	16,3	7900	25400	8512	45,1	65,9
GR-Kriti	19,6	8336	75,1	63,5	9	624467	83	12283	2,7	474,0307	4551	23,5	11399	19500	12283	51,7	68,8
RO-Nord-Vest	12,1	34160,5	80,8	55,2	5,6	2721468	43	27425	1,4	729,8775	645	22,2	13637	10100	27425	38,5	60
RO-Centru	11,8	34099,7	74,8	55,1	10,7	2526062	46	27050	4,1	715,5755	1207	22,9	13450	10700	27050	34	60
RO-Nord-Est	11,2	36849,8	102,9	60,6	6	3717621	30	25762	2	598,4105	548	17	12810	6900	25762	55,5	65,7
RO-Sud-Est	10	35761,7	90,5	55,4	7,5	2818346	38	25042	2,5	561,8908	1311	19,1	12452	8900	25042	39,6	59,9
RO-Sud - Muntenia	9,1	34453	97,9	60,1	8	3279786	40	30981	2,8	511,0694	457	17	15405	9500	30981	44,9	65,1
RO-Bucuresti - Ilfov	27,7	1821,2	1283,4	63,8	4	2253093	112	58935	1	986,2694	154	42,6	29304	26100	58935	33,2	68,1
RO-Sud-Vest Oltenia	13	29211,7	79,1	59,9	6,8	2257752	36	18980	1,8	576,182	283	18,3	9437	8400	18980	53,6	64,9
RO-Vest	14,3	32033,2	60,9	58,6	6	1924488	52	23324	2,3	741,9505	474	23,7	11598	12100	23324	37,2	64

Βιβλιογραφία

Agrinioreporte.com (2013), **Ο τουρισμός στην Ελλάδα, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <http://agrinioreport.com/%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1/>, ημερομηνία πρόσβασης, 3/4/2016.

Bio med research gr (2008), **Έκθεση της Eurostat για τη χρηματοδότηση της έρευνας στην ΕΕ, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** http://www.biomedresearch.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=221&Itemid=86, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

businessculture, (2014), **Ρουμανία, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <http://businessculture.org/gr/eastern-europe/romania/>, ημερομηνία πρόσβασης 5/4/2016.

capital.gr, (2015), **Πώς μας ξεπέρασε και η Ρουμανία, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <http://www.capital.gr/story/2260275>, ημερομηνία πρόσβασης 4/4/2016.

Deal news on line (2011), **Καινοτομία στην Ευρώπη: Διακρίνονται οι Έλληνες επιστήμονες, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <http://www.dealnews.gr/leaders/item/24193-%CE%9A%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CE%BF%CE%B9-%CE%88%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CF%82#VwFJT-KLTIU>, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

Europa.eu (2016B), **Έρευνα και καινοτομία, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** http://europa.eu/pol/rd/index_el.htm, ημερομηνία πρόσβασης: 31/3/2016.

Europa.eu (2015A), **Βασικές πληροφορίες για την ΕΕ διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** http://europa.eu/about-eu/basic-information/about/index_el.htm, ημερομηνία πρόσβασης:27/3/2016)

Europa.eu (2016), **Βασικές πληροφορίες για την Ε.Ε., διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/bulgaria/index_el.htm, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016.

European commission (2016A), **region of Anatoliki makedonia thraki ,complete regional profile, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-anatoliki-makedonia-thraki>, ημερομηνία πρόσβασης 7/4/2016.

European commission, (2016), **region of Ionia nisia ,complete regional profile, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:** <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-ionia-nisia>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016), **region of Kentriki Makedonia ,complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-kentriki-makedonia>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016), **region of Kriti complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-kriti>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016), **region of Notio Aigaio ,complete regional**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/organisation/region-notio-aigaio>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016), **region of Peloponnisos, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-kentriki-makedonia>, ημερομηνία πρόσβασης 23/2/2016.

European commission, (2016), **region of Sterea Ellada complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-sterrea-ellada>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016), **region of Thessalia complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-thessalia>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016a), **Yugoiztochen,complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/yugoiztochen>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016b), **severozapaden complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/severozapaden>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016c), **severoiztochen, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/severoiztochen>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016e), **Yugozapaden, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/yugozapaden>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016f), **Yuzhen-tsentralen ,complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/yuzhen-tsentralen>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016g), **severen tsentralen, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/severen-tsentralen>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

European commission, (2016g), **Bucharest Ilfov, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/bucharest-ilfov>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016h), **Centru, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/centre-0>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016i), **North-West, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/north-west-0>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016j), **north-east, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/north-east>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016k), **South-Muntenia, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/south-muntenia>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016l), **South-East, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/south-east-romania>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016m), **South West Oltenia, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/south-west-oltenia>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016n), **West, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/west-romania>, ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

European commission, (2016B), **region of Attiki**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-attiki>, ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

European commission, (2016B), **region of Voreio aigaio**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-voreio-aigaio>, ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

European commission, (2016Γ), **region of dutikh Ellada**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα, <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-voreio-aigaio>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

European commission, (2016Δ), **region of Dytiki Makedonia, complete regional profile**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/base-profile/region-dytiki-makedonia>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

Iefimerida (2014), **Αυτά είναι τα ελληνικά προϊόντα που σαρώνουν στις ΗΠΑ - Η λίστα με τις πρωτιές στις εξαγωγές**, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.iefimerida.gr/news/173251/%CE%B1%CF%85%CF%84%CE%AC-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B1-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CF%83%CE%B1%CF%81%CF%8E%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B7%CF%80%CE%B1-%CE%B7-%CE%BB%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%AD%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82->

[%CE%B5%CE%BE%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3](#), ημερομηνία πρόσβασης 4/4/2016.

news.gr, (2014), **Στις τελευταίες θέσεις του πλανήτη το εκπαιδευτικό μας σύστημα**, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.news.gr/ellada/ekpaidefsh/article/147114/stis-teleftaias-theseis-toy-planhth-to-ekpaideftiko.html>, ημερομηνία πρόσβασης 5/4/2016.

Republic of Bulgaria, (2015), **National Statistical Institute**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.nsi.bg/en/node/13035>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

Romanianstudies, (2009), **ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.romanianstudies.gr/the-universities.html>, ημερομηνία πρόσβασης 4/4/2016.

VORIA.GR (2012), **ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΑΣΜΑ ΒΟΡΡΑ-ΝΟΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.voria.gr/article/europaiko-xasma-borra-notou-stin-ekpaideusi>, ημερομηνία πρόσβασης: 31/3/2016.

WIKIPEDIA, (2014), **NUTS of Roumania**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://en.wikipedia.org/wiki/NUTS_of_Romania, ημερομηνία πρόσβασης 4/4/2016.

Wikipedia, (2016a), **Judetul ilfov**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bul_Ilfov, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

Wikipedia, (2016b), **Centru (development region)**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: [https://en.wikipedia.org/wiki/Centru_\(development_region\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Centru_(development_region)), ημερομηνία πρόσβασης 14/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2014), **Διοικητική διαίρεση της Ελλάδας 1997**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%94%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82_1997, ημερομηνία πρόσβασης 31/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2015A), **Ευρωπαϊκή κοινότητα άνθρακα και χάλυβα** διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE_%CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7, ημερομηνία πρόσβασης: 27/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016C), **Ελλάδα**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1>, ημερομηνία πρόσβασης 31/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016D), **Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ελλάδα**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%8E%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B1_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%B9%CE%B4%CF%81%CF%8D%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1#.CE.9A.CE.B1.CF.84.CE.AC.CE.BB.CE.BF.CE.B3.CE.BF.CF.82_.CF.80.CE.B1.CE.BD.CE.B5.CF.80.CE.B9.CF.83.CF.84.CE.B7.CE.BC.CE.AF.CF.89.CE.BD_.CF.83.CF.84.CE.B7.CE.BD_.CE.95.CE.BB.CE.BB.CE.AC.CE.B4.CE.B1, ημερομηνία πρόσβασης 31/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016E), **Ελλάδα**, Τουρισμός, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1#.CE.9D.CE.B1.CF.85.CF.84.CE.B9.CE.BB.CE.AF.CE.B1>, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016F), **Εκπαίδευση στην Ελλάδα**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF

[%84%CE%B7%CE%BD %CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1](#), ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016I), **Βουλγαρία**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%B1>, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016A), **Ευρωπαϊκή Ένωση** διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE %CE%88%CE%BD%CF%89%CF%83%CE%B7>, ημερομηνία πρόσβασης: 27/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016B), **Ευρωζώνη** διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B6%CF%8E%CE%BD%CE%B7>, ημερομηνία πρόσβασης: 27/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016B), **Ευρωζώνη** διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CE%B6%CF%8E%CE%BD%CE%B7>, ημερομηνία πρόσβασης: 27/3/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ (2016Λ), **Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1 %CE%91%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82 %CE%9C%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82 %CE%BA%CE%B1%CE%B9 %CE%98%CF%81%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82>, ημερομηνία πρόσβασης 7/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2015), **Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1 %CE%92%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CE%BF%CF%85 %CE%91%CE%B9%CE%B3%CE%B1%CE%AF%CE%BF%CF%85>, ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2015), **Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1 %CE%A3%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%AC%CF%82 %CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82>, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016), **Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας**, διαθέσιμο στην

ιστοσελίδα: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1 %CE%9A%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82 %CE%9C%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016), **Περιφέρεια Πελοποννήσου**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1 %CE%A0%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%BD%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%BF%CF%85>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016G), **Ρουμανία**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1>, ημερομηνία πρόσβασης, 4/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016Η), **Ρουμανία**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A1%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1>, ημερομηνία πρόσβασης 4/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016Ν), **Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα,

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%94%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%9C%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CE%B4%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016Μ), **Αττική**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%91%CF%84%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82, ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016Ξ), **Περιφέρεια Θεσσαλίας**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ, (2016Ο), διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1_%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.

Διεύθυνση χωροταξίας, (2007), «**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**», ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ, έκθεση, ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΕΙΑ, Υπουργείο εξωτερικών, (2007), **Το Ρουμανικό φορολογικό σύστημα**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=57&fid=15720>, ημερομηνία πρόσβασης, 5/4/2016.

Ελληνική Δημοκρατία-Ελληνική στατιστική αρχή (2013), έκθεση: **Ανακοίνωση δημογραφικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών του μόνιμου πληθυσμού της χώρας σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού-κατοικιών 2011**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.naftemporiki.gr/documents/689607/elstat-dimografika-kai-koinonika-xarakteristika-tou-monimou-plithusmou-tis-elladas>, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

Ελληνική στατιστική αρχή (2014), **Απογραφή πληθυσμού - κατοικιών**, έκθεση Ελληνική δημοκρατία Ελληνική στατιστική αρχή, ημερομηνία πρόσβασης 31/3/2016.

Επιχειρώ (2014), **Η αγορά αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανία**, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<http://www.epixeiro.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/21161-%CE%B7-%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AC-%CE%B1%CE%B3%CF%81%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%8A%CF%8C%CE%BD%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CF%81%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1>, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016.

Ευρωπαϊκή επιτροπή (2016), **Οικονομική και Νομισματική Ένωση** διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/index_el.htm, ημερομηνία πρόσβασης: 30/3/2016.

Ευρωπαϊκή επιτροπή, (2016), **Πληροφορίες για την αγορά εργασίας**, έκθεση διαθέσιμη στην ιστοσελίδα:

<https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=el&acro=Imi&catid=12&countryId=GR&regionId=GR1&langChanged=true>,
ημερομηνία πρόσβασης 8/4/2016.

Ημερησία.gr (2014), **Ναυτιλία: Πρώτη η Ελλάδα παγκοσμίως**, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=113277901>, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

I.T.E. (2016), **ΙΤΕ εν συντομία**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.forth.gr/index_main.php?c=16&l=g, ημερομηνία πρόσβασης 3/4/2016.

Καλόγηρος Βασίλειος (2015), **Καποδιστριακό και Αριστοτέλειο στα 500 καλύτερα πανεπιστήμια στον κόσμο**, άρθρο στο news beast, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.newsbeast.gr/greece/ekpaideusi/arthro/1915341/kapodistriako-ke-aristotelio-sta-500-kalitera-panepistimia-tou-kosμου>, ημερομηνία πρόσβασης 31/3/2016.

Κότιος Άγγελος(2008), **Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική και το ΕΣΠΑ**, Σημειώσεις από τμήμα διεθνών και ευρωπαϊκών σπουδών, πανεπιστημίου Πειραιά.

Ο.Γ.Ε.Κ.Α, (2012), **Περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα Στερεάς Ελλάδας**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.ogeeka-dimitra.org/enimerosi/pep_sterea/pep_sterea_katastasi.htm, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

Περιφέρεια Ηπείρου, (2011), **Επιχειρησιακό πρόγραμμα περιφέρειας Ηπείρου 2012-2014, Ενότητα 'Α**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.php.gov.gr/docs/Stratiqikos_Shediasmos.pdf, ημερομηνία πρόσβασης 13/4/2016.

Ρουμανία ενημερωτικό δελτίο (2015), **επισκόπηση οικονομικών ειδήσεων και διεθνών σχέσεων, πρεσβεία της Ελλάδας στο Βουκουρέστι-γραφείο οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://www.pcci.gr/evpeimages/EmpNL4258_2015_F26914.pdf, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016.

ΣΚΑΙ.gr (2014), **Την τέταρτη θέση στην Ευρώπη κατέχει η Ρουμανία στην παραγωγή αυτοκινήτων**, άρθρο διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.skai.gr/news/world/article/263460/tin-tetarti-thesi-stin-europei-katehei-i-roumania-stin-paragogi-autokiniton/>, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016).

Σταύρος Παϊσιάδης (2012), **Κυριαρχεί η καλλιέργεια σιτηρών στη Βουλγαρία, η οποία τα τελευταία χρόνια αυξάνει τις εξαγωγές της προς τη χώρα μας**, άρθρο στο agrotypos.gr, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://www.agrotypos.gr/index.asp?mod=articles&id=76904>, ημερομηνία πρόσβασης 6/4/2016.

Σύνδεσμος βιομηχανιών Θεσσαλίας & κεντρικής Ελλάδας, (2013), **Μελέτη για την ανάπτυξη της περιφέρειας της Θεσσαλίας**, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <http://ireteth.certh.gr/specialisation/files/2013/05/%CE%95%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91-%CE%99-%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%95%CE%A3-%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A6%CE%95%CE%A1%CE%95%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%A3-%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%9E%CE%97%CE%A3.pdf>, ημερομηνία πρόσβασης 11/4/2016.